

05

విషయ సూచిక .

అజాగ్రహణోత్పత్తి

ఖండశిలా సౌభాగ్యకూపికల యుత్పత్తి

దీర్ఘ కాయము నొక పత్రివత చరిత్రము

మాండవ్యరుహామునిని గొల్లవాండ్రు కొఱతవేయుట

యముండు దాసీగర్భంబునం బ్రభవించుట

మరణించిన విప్రబాలకుడు మరల జీవించుట

యుద్ధిష్ఠిరోపాఖ్యానము

అన్నోదక దానఫలము

పార్వతి గణపతిని సృష్టించుట

రంభ జాబాలి తపోవిఘ్నం బొనరించుట

జాబాలికి రంభాగర్భంబున ఫలకతి జనించుట

ఫలవతి చిత్రాంగదుల సమాగమము

చిత్రాంగదేశ్వరుడు ఫలవతికి వరములిచ్చుట

స్త్రీల యుత్కృష్టత్వాపకృష్టత్వప్రశంస

హరలబ్ధవరులైన యమరు లనురులఁ బాఱదోలుట

వసురుద్రాదిత్యుల పేర్లు

కుకవ్యాససంవాదము

వ్యాసునకు వటికయందుఁ గపింజలుడు పుట్టుట

త్రిపురాసురసంహారము

శారసింహమంత్రప్రభావము

చక్రపాణి ప్రతిష్ఠి

అప్పరఃకుండనిర్మాణము

మణిభద్రోపాఖ్యానము

మణిభద్రుడు పుష్పాడను బ్రాహ్మణుని గొట్టించి యవమానించుట

పుష్పాడు నూర్యునివలన వరంబును బడయుట

మణిభద్రుడు రాజభటులచేఁ జంపబడుట

పుష్పాడు మణిభద్రుని గృహక్షేత్రాదులు స్వాధీనముచేసికొనుట

పుష్పాడు పాపపరిహారార్థము హాట కేశ్వరంబున కరుగుట

పుష్పాదిత్యమాహాత్మ్యము

Checked
1367
CHITRAKOOT-75

౧

౩

౧౬

౧౭

౩౦

౩౧

౩౫

౩౭

౪౧

౪౨

౪౩

౪౪

౪౫

౫౭

౫౮

౬౧

౬౫

౬౭

౭౦

౭౩

౭౪

౭౫

౮౦

పురశ్చరణసప్తమీవ్రతవిధానము	౮౧
నూర్యవరమునఁ జండశర్మాదులు బ్రహ్మనాగదులగుట	౮౫
నాగశేషశోత్పత్తి	౮౭
చండశర్మభార్య కాకంభరిం బ్రతిష్ఠించుట	౮౯
గంగాజలంబుల క్యామకర్ణంబులగు గుఱ్ఱంబులు పుట్టుట	౯౦
విశ్వామిత్రుఁడు రాజ్యమును వదలిపెట్టుట	౯౩
విశ్వామిత్రుఁడు వసిష్ఠుని సంహరింప శక్తిని బుట్టించుట	౯౭
ధారాతీశోత్పత్తి	౧౦౨
వసిష్ఠవిశ్వామిత్రుల పోరాటము	
విశ్వామిత్రుఁడు సరస్వతీనదిని శపించుట	౧౦౩
సరస్వతీ కాపవిమోచనము	౧౦౫
పిప్పలాదజననము	
యాజ్ఞవల్క్యుఁడు హేతుకేశ్వరమున శివలింగమును స్థాపించుట	౧౧౧
పిప్పలాదుఁడు కంసారీశ్వరంబను లింగంబును స్థాపించుట	౧౧౨
పద్మావతీచరిత్ర	౧౧౩
పద్మావతి పంచపిండికం గొల్చి దేవత్వంబు వడయుట	౧౧౬
పుష్కరత్రయధర్మము	౧౨౧
బ్రహ్మనారదసంవాదము	
బ్రహ్మ లోకరక్షార్థమై భూతలంబునకుఁ గమలమును వదలుట	౧౨౩
బ్రహ్మ యజ్ఞార్థముపకరణంబులం గూర్చుట	౧౨౪
యజ్ఞప్రారంభము	౧౨౫
బ్రహ్మ నాగరబ్రాహ్మణులకు వరమిచ్చుట	౧౨౭
నారదుఁడు సావిత్రిందోడ్కొనిరా బ్రహ్మలోకంబున కేగుట	౧౨౯
బ్రహ్మ యింద్రుని గత్యాన్వేషణమునకుఁ బంపుట	౧౩౦
ఇంద్రుఁడు గోపకన్యకం బరిశుద్ధజేయుట	౧౩౧
బ్రహ్మచేఁ బ్రార్థితుండై శివుఁడు కపాలంబులఁ బోదోల్చుట	౧౩౩
ప్రథమదివస యజ్ఞవృత్తాంతము	౧౩౫
బ్రహ్మచారి కాపవిమోచనము	౧౩౭
నాగతీర్థ మాహాత్మ్యము	౧౩౮
బ్రహ్మయజ్ఞంబున పాక యతిధివచ్చుట	౧౩౯
పింగళోపాఖ్యానము	౧౪౦

అతిథి పెన్నడపులుగువలన గుణగ్రహణము సేయుట	౧౪౧
సర్పములవలని గుణగ్రహణము	౧౪౩
యతిధర్మనిరూపణము	౧౪౪
భ్రమరాదులవలని గుణగ్రహణము	౧౪౫
అతిథికడను విష్ణ్వంద్రాదిదేవతలు వచ్చుట	౧౪౮
అతిథిపూజామహత్వము	౧౪౯
ప్రసాత విశ్వావసువును శపించుట	౧౫౧
రాక్షసులు భుజించు శ్రాద్ధములు	౧౫౩
యజ్ఞవాటికి నొడుంబరి వచ్చుట	౧౫౪
జొదుంబ ర్యదాత్మ సంవాదము	౧౫౫
జొదుంబరి వుద్గాత వరమిచ్చుట	౧౫౬
జొదుంబరి శాపవిమోచనము	౧౫౭
బ్రహ్మయజ్ఞంబునకు మూర్త్యుగణంబులు వచ్చుట	౧౫౮
సావిత్రి మూర్త్యుగణంబుల శపించుట	౧౫౯
జొదుంబరి పూర్వజన్మవృత్తాంతము	౧౬౦
బ్రహ్మ అవధిధస్నానమునకుఁ బోవుట	౧౬౧
బ్రహ్మ యంద్రాదులకు వరమిచ్చుట	౧౬౪
యత్కుటీస్థోత్పత్తి	౧౬౫
సావిత్రి యజ్ఞమండపమునకు రా నపశకునంబులగుట	౧౬౬
సావిత్రికి నారదుఁడు గాయత్రీవివాహవృత్తాంతము చెప్పట	
సావిత్రి బ్రహ్మపాలికఁ బోయి దూషించుట.	౧౬౮
సావిత్రి బ్రహ్మను శపించుట	౧౬౯
సావిత్రి యింద్రాదుల శపించుట	౧౭౦
సావిత్రి యొంటి కాలఁ గొండయెక్కుట	౧౭౧
గాయత్రీ సావిత్రిశాపమును మరల్చుట	౧౭౨
దేవతలు గాయత్రీని స్తుతించుట	౧౭౪
నిమేషాది కల్పాంతపర్యంత కాలప్రమాణము	౧౭౫
బ్రహ్మక్షత్రియకన్యల వృత్తాంతము	౧౭౮
బృహద్బలుఁడు చమత్కారపురమునకు వచ్చుట	౧౮౦
పరావసువు జలభాగ్రింతిని మద్యమును దాివుట	౧౮౧

పరావసువు ప్రియశ్చిత్తమునకుఁ దలివండుఁ బ్రాణోశించుట	౧౮౩
రత్నవతి స్తనంబులనుండి పాలుగాలుట	౧౮౪
రత్నవతి వివాహమును మానుకొనుట	౧౮౮
బ్రాహ్మణీరత్నవతులు తపస్సుచేయుట	౧౯౧
నాగరాష్ట్రకుల శ్రైవ్యవర్ణవము	౧౯౪
నాగరబ్రాహ్మణులు పతితులై నవిధము	౧౯౯
విప్రవేషముతో నొకచండాలుఁడు చమత్కారపురిఁ బ్రవేశించుట	౨౦౦
చండాలస్పృష్టమలకుఁ బ్రియశ్చిత్తము	౨౦౪
నాగరప్రశ్ననిర్ణయము	౨౦౭
భర్తృయజ్ఞ వాక్యనిర్ణయము	౨౦౯
వేదతత్త్వము	౨౧౧
గయాశాస్త్రఫలము	౨౧౪
ఇంద్రియ దృష్టకులనాగరులఁ దోడ్కొని వచ్చుట	౨౧౫
ఇంద్రియ విశ్వేదేవతల శపించుట	౨౧౮
బ్రహ్మ విశ్వేదేవతల ననుగ్రహించుట	౨౨౦
ఇంద్రియ బాలమండనమున లింగప్రతిష్ఠ సేయుట	౨౨౩
ఇంద్రియ దృష్టకులనాగరుల శపించుట	౨౨౫
గౌతముఁ డింద్రాహుల్యుల శపించుట	౨౨౬
ఇంద్రగౌతమ సంవాదము	౨౨౯
అహల్యాకాపవిమోచనము	౨౩౧
సిద్ధసేనుఁడు రాజ్యభ్రష్టఁడై చింతించుట	౨౩౬
తిథికుఁడు శంఖునిచేతులు తెగఁగొట్టుట	౨౩౯
తాంబూలప్రభావము	౨౪౧
సిద్ధసేనుఁడు నాగరబ్రాహ్మణుల సన్మానించుట	౨౪౭
రత్నతోపాఖ్యానము	
సాంబోపాఖ్యానము	౨౫౨
సాంబో దీర్ఘయాత్రకుఁబంపుచుఁ గృష్ణాదులు దుఃఖించుట	౨౫౫
విశ్వమిత్రుఁడు బ్రాహ్మణ్యమును సాధించుట	౨౫౬

గ్రంథకర్త,
జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి,
అష్టావధాని,
జానపాడు, పల్నాడు తాలూకా.

నాగరఖండము

—శ్రీ వస్తాశ్వాసము శ్రీ—

కం॥ శ్రీయాడవరవిమృష్టన్యాయాన్యాయా ! విమర్శనావసరధృతా
మేయసమవర్తికాయ ! మహాయా ! వరబాకరాట్పరాంకుశరాయా ! ౧

కం॥ అవధారు, నైమిశక్షేత్రవసచ్చానకముఖాఘ్యధాత్రీదేవుల్
వివిధపురాణార్థవిదుండవు సూతుంగాంచి యిట్టులనిరి మునీంద్రుల్, ౨

తే॥ “యాజ్ఞవల్క్యుని పేరట నతనిపాత్రుడైన వరరుచిపేరట నతనిచేత
సుప్రతిష్ఠితుడై కడు శోభిలెడి వినాయకునిపేరటను బుణ్యదాయకములు ౩

తే॥ తీర్థములు మూడుగలవని తెలియఁబలికి తనఘ ! యాయాజ్ఞవల్క్యుని యాత్మజాతుఁ
డైన కాత్యాయనుని పేర నట్టితీర్థ మేలలేకుండైనదియొ యూహింపఁబడదు. ౪

తే॥ సిద్ధిదంబగు తీర్థ మాత్రేత్రభూమి నతఁడె నిర్మింపకుండైనయట్టివాఁడొ
నిర్మితంబయియున్న ను నీవె దానిఁ జెప్పనుఱచితో వివరించి చెప్పమయ్య” ౫

వ॥ అనియడిగిన సూతుండిట్లనియె, ౬

శా॥ “ఆకాత్యాయనమాని వాస్తుపదమం చం దొక్కతీర్థంబు ను
న్లోకంబుం బొనరించె, వాస్తుపదమంచుకొ దాని కిబ్బంగి పేర్ ౭

రాకంగూర్చి వినుండు కారణము, ఘోరంబైన భూతంబొకం
డాక్రవ్యాదులు సృష్టి సేయుడు సురల్ వ్యగ్రాత్ములై యెల్లరుకొ ౮

సీ॥ బ్రహ్మసృష్టించిన ప్రజచేతఁ బూర్వమెన్నడుగూడ నీక్షింపఁబడనియదియు
నీక్షితంబగుమాత్ర నెడఁద బ్రద్దలుచేయు నురుభీషణాకార మొనరునదియు ౯

రంగునఁ బదనునం గొంగగుద్దలితోడఁ దులఁదూఁగు బలుకోఱ లొలయుననియు
శస్త్రాస్త్రములచేతఁ జంపశక్యముగాక పీనుఁగు మొగముతోఁ బెనఁగునదియు ౧౦

మోడులట్టులఁ గడునిక్కఁబొడుచుకొన్న చెవులుఁ దలవెండ్రుకలుఁగల్గి యవనిజనులఁ
దమ్ముఁ గబళించునదియునొ నమ్మహాపిశాచమునుజూచి యాయుధా ల్వైచి రపుడు, ౧౧

వ॥ అట్లు వెచినను నొక్కటియు దానికే దగులదయ్యె, నయ్యది యాధగ్వణ
సూక్తంబుచే నమృతబిందువునం బ్రభవించి దైత్యులచేఁ బంపఁబడినదికావున వేయ ౧౨

యేండ్ల పర్యంతము నట్లయుండుటయుఁ జంపశక్తులుగాక శ్రద్ధలై తదుదరంబునం
బ్రవేశించి మహాయత్నంబున నుండిరి, యంత నయ్యసురులందఱు ౧౩

ఆ॥ “కావ్యసృష్టమైన కడుభయంకరపు టీభూతమునకు నొకడె భూర్యుపాయ,
మమరవరులఁబట్టి యసువులఁదియుటే యది తదన్యమింక ననవసరము” ౧౪

మ॥ అని యన్యోన్య మాలోచించి వివిధాస్త్రశస్త్రంబులం బ్రయోగించి కోలా
హలం బొనరించుచుండుటయు హరి యరుదెంచి యాభూతంబు నాహ్లాదపెట్టుచు ౧౧
తే॥ “ నీకేబరమునయందు నివ్వటిలెడి నిర్జరు ల్పాజలంబొంది నిన్నుఁ దృప్తి

పలుపఁజూచెద, కటువంటిపరమపూజ యెవ్వరికిఁగూడసిద్ధింప దిద్ది నిజము” ౧౨

మ॥ అని వాక్రుచ్చుటయు నవకల్పచిత్తంబుతో నది యిట్లనియె, ౧౩

ఆ॥ “కరమునుంచినంధి కావించి, తిద్దాని కేను నిష్టపడుదుఁ, గాని నాకుఁ
బూజచేయునట్టి పూరుషులంబట్టి తినుట నిక్కువంబు వనజనాభ!” ౧౪

మ॥ అనుటయుఁ జక్రధరుండు “వల్లె” యని స్వాస్థ్యంబుఁజెంది చతుర్ముఖుం
దిలకించి యాభూతంబునకు “ నామంబువిధింపు ” మనుటయు నతండు ౧౫

కం॥ “ ఏతద్భూతము నీతోఁ బ్రీతిని “ వాస్తువిది ” యనుచుఁ బ్రియవచనమ్ముకొ

స్థితరవంబునఁ బలుకుటచేతం దా వాస్తువనఁగఁ జెల్లెడి నింకకొ” ౧౬

మ॥ అనిపలికి విశ్వకర్మ నాహ్వానించి విస్తరాన్వితంబగు పూజావిధానంబు
బోధించుటయు యజ్ఞవల్క్యునుతుండగు కాత్యాయనుండు తద్దేవశిల్పిం గనుంగొనిరి

ఆ॥ “ హాటకేశ్వరమున నస్మదాశ్రమ మీవిధానమునను గట్టఁదలఁపుమయ్య,

యేను సకలమెఱిగి వృద్ధియొనర్చెద, లెమ్ము, పోదమటకు లీల నిపుడ ” ౧౭

మ॥ అని పిలుచుటయు విశ్వకర్మ హాటకేశ్వరంబున కేగి పరమేష్ఠిచెప్పినవిధంబున
వాస్తుపూజ నిర్వర్తించె, గాత్యాయనుండు విశ్వహితార్థ మద్దాని శాలాకర్మాదిపూర్వ
కంబుగా సహస్రధా విభజించె, వాస్తుపదంబు తత్త్వేత్రంబున నేర్పడినవిధం బియ్యది,
యావాస్తుపూజంజేసి మానవుండు పాపవినిర్ముక్తుండయ్యెడు, ౧౮

— శ్రీ అజాగృహాత్పత్తి శ్రీ —

తే॥ అట్లజాగృహాయను పేర నలరుచుండు మఱియునొక దేవతయు నందు మోనులార !

యఖిలరోగక్షయావహ యది, తదుద్భవప్రకారంబు వచియించువాడ వినుఁడు,

మ॥ సకలరోగంబులు నెప్పు డజారూపంబులై వర్తించియుండెనో యప్పు
డొకరాత్రి వాని నన్నింటిని గుంపుఁజేసి సర్వభూతహితరతుండగు నజాపాలుండు
తత్త్వానంబున నుంచియుండె, నంత నాప్రదేశం బజాగృహంబని సర్వజనులచేతను
జెప్పుంబడుచు దర్శనమాత్రంబున వ్యాధినాశకంబైయున్నయది, యొకద్విజుం డొక
రాత్రి యట కరుదెంచి ౨౧

సీ॥ ఎయ్యవి తమతమ యిచ్చవచ్చిన చోటులను హాయిగాఁ బండుకొనినయవియొ

యెయ్యవి మరుఁగు బొట్టిల స్రవించెడిరీతిఁ దిన్న గా నెమరుచుచున్నయవియొ

యెయ్యవి మృగభీతి యేమాత్రమునులేక సుఖముగా నిద్రింపఁజూచునవియొ

- యెయ్యవి జడతమై నెవరును దము నేమియొనరింపరని నమ్మియున్నయవియొ
యట్టియజములబొడగాంచి యాతడచటబురుషుడొక్కరుడుండంగబోలుననుచు
పూత్కృతుల్నేసి కడుప్రాద్దుపోవువఱకు నెవరురామిని మనమునం దిట్టులనియె, ౨౨
- తే॥ “ ఎవ్వరునులేక విజనమా నియ్యరణ్యమునను రాతిరి యివి పండుకొనవుగాన
వీని రక్షణకొఱకుఁగా నేనరుండొ వచ్చు, భయపేది శేయనించువాడే నిచట” ౨౩
- వ॥ అనిపరుండుటయు శ్రాంతుండగుటచే ద్వరితంబుగనే తెల్లవాఁడె, గాని
తచ్చరీరంబు కుష్టవిశిష్టంబగుటయుఁ గాలుతీసి కాలుపెట్టుజాలక ౨౪
- ఆ॥ ఏమికారణంబొ యిటు లకస్మాత్తుగా మామకీనతనువు మాణిపోయె,
నేమి తెగులొ యిద్ది యెఱుఁగంగబడదయ్యె, గదలమెదలఁజాలక యిటులుంటి”
- వ॥ అనిచింతించుచుండ నొకపురుషుండు వచ్చి యయ్యూధంబును దగ్గఱకుం
జీటి పరామర్శించి రోగగ్రస్తుండైపడియున్న బ్రాహ్మణుం దిలకించి ౨౬
- మ॥ “ ఎవరయ్యా మహిదేవ ! నీవు రహిమై నేతెంచినావిందు ? నా
యవనిక వేనికిలేవె, నీకు నెటులీవ్యాధుల్, తటస్థించె ? నీ
చెవులక మామకమైనయాఖ్య పడుచోఁ జెప్పంబడుకొ విన్ను, త
ద్రవివంశంబున నాదుజన్య, మజుడకొ, ధాత్రీతలాధ్యక్షుడొకొ, ౨౭
- చ॥ అజములసల్పి రోగముల, నన్నిటి నొక్కడ గుంపుఁజేసితికొ,
బ్రజలకుమేలుగూర్చుటకుఁ బాలనసేయుచునుంటి వాని, నొ
ద్విజవర ! తావకంబయినదేహమునంగల జాడ్య మెయ్యదొ
నిజముగ నాకుఁజెప్పుకొను, నిగ్రహముంబొనరింతుఁ జెచ్చెరకొ” ౨౮
- వ॥ అని వాక్రుచ్చుటయు బ్రాహ్మణుండిట్లునియె, ౨౯
- ఆ॥ “ తీర్థసేవకొఱకుఁ దిరుగుచు నీహాటకేశ్వరమున కొజ నేగుదేరఁ
బ్రొద్దుక్రుంకుటయును భూమిశ ! యెటనైన వసతి చూచుకొనఁగవలసివచ్చె, ౩౦
- చ॥ ఇచటఁ బసు ల్కనంబడుదు నెవ్వరొ మానసులుండఁబోలునం
చచలుడనాచు వీనికడ నట్టెపరుండితి, దస్సియుంటు సుం
కుచితక శేబరుండనయి కూరుకుఁజెంది ప్రభాతమందు లే
చి చటుకునం గనుంగొనుడు క్షీత్యధిశాయక ! యిట్టులుండితికొ, ౩౧
- క॥ ఎఱుఁగనొకించుకయేనియు మఱియొకకత, మేల పెక్కుమాటలతోడకొ,
ధరణీశ ! యేమిజరిపెదొ జరిపి మదామయముఁబాప సమకట్టుమికకొ” ౩౨
- వ॥ అనినవిని యజాపాలుఁ డజంబుల దిక్కుమొగంబై ౩౩
- ఆ॥ “ తెగుళులార ! యేమి తెగులుపుట్టెనుమీకు, నాదుముదల దాఁటినార లిటుల ?

దీనిగూర్చి నేను వేసినిశ్చింతింపవలెనో చెప్పుడు మాజుపలుకకుండ"

20

మ॥ అని పలుకుటయు నయ్యవియిట్లనియె,

3౫

క॥ " కోపింపకయ్యమావై భూపా ! యీదుర్ని వార్యపుంబనియెడలన్,

బాపనికిదాపరించిన పాపపుడెగుళులనుగూర్చి పరికింపుమిఁకన్

[ముల

తే॥ త్తయముఁ గుప్తము గజ్జయు త్మోతలేంద్ర ! యంటురోగంబు, లందుమంత్రోషభ

కాద్యములఁజెంటిఁ బోకార్ప నలవిగాదు, బ్రహ్మశపియింఁచెనట్లు పూర్వమున నలిగి,

ఉ॥ కావున దీనిగూర్చి యెదికర్జ మొ యయ్యడి యానరింపఁ గా

నీవ కడున్ సమర్థుడవు, నేరము మేమువచింప, నీధరా

దేవుడు చేతిమీఁదుగను దెచ్చుకొనెంజుమి యీతెగుళ్ళ నో

భూవర ! యంటురోగములఁ బోయి స్పృశించిన నూరకుండునే,

3౮

తే॥ అఖిలజంతువులును సౌఖ్యమందుపొంటె నీకు శ్రేయోభివృద్ధియై నెగడుపొంటె

మఱియు నొకమాటవచియింప మనసుపుట్టె శ్రద్ధధానుడవై విను త్మోతలేంద్ర !

మ॥ త్తయయుం గుప్తము గజ్జ కొంతవడి నేస్థానంబునందుండు న

య్యయనంబందుఁ దదీయవిష్టపడు తేఁడా ! యందుఁ గాలాంతరం

బె యగుంగాక సుఖార్థులైనమనుజు ల్పాదం బిడంగూడ, ద

ట్లయినన్ వారికి సంక్రమింపఁగల దావ్యాధిత్రయం బల్లనన్,

౪౦

ఉ॥ మమ్ముల నీవువిడ్చినను మంత్రము లాపదము ల్బ్రితమ్మ వ

శ్యమ్మునుజేసికోఁగలవు త్మోతలేనాయక ! యీత్తయమ్ముఁ గు

ప్తమ్మును నబ్జయోని వరకాపమునం బ్రభవింపియుంట సా

ధ్యమ్ములుగావు లోకమున ధట్టులకేని యిఁకేమిచెప్పనా "

౪౧

మ॥ నావుడుఁ దత్పార్థివుండు బ్రాహ్మణుం గనుంగొని

౪౨

తే॥ " నిష్ఠురంబైన యీ రోగనిచయమునకు భయముపడకయ్య యింక నో బాపనయ్య !

నిన్ను రక్షింఁచెదనుగానఁ గొన్ని దినము లెదురుచూచుచునుండుమీ వీడ్పలమున" ౪౩

మ॥ అనిపలికి యహర్నిశంబులు నాత్మేత్రదేవత నారాధించుచు నీలరుద్రంబుల

వెల్పుటయు హోమకుండంబునుండి తేత్రదేవత బయలుపెడలి

౪౪

తే॥ " అనఘ ! త్వత్క్రియమాణమా మావనపుం బ్రభావమునఁజేసి నేనిట్లు ప్రభవమైతి,

వార్షమయ్యెఘగాన నీయభిమతంబు చెప్పికొను, మిచ్చుటకుఁగాను సిద్ధముంటి" ౪౫

మ॥ అనవుడు రాజిట్లనియె,

౪౬

తే॥ " వ్యాధిసంసర్గదోష మీవసుమతికే బాసంగకుండెడిరీతి నీస్థానమందు

నీవువసియింపవలయు నో దేవి ! యెప్పుడు, నేటినుత నిధియింపనానీతి యుదియ,

శా॥ లేకున్నం బ్రజ యీమహీసురుడువోలెం బాద మీనేలకున్
దాకింపంగ నె రోగయు క్తమగు నోతల్లీ ! యటుల్కాకయున్
నాకున్ దోషముసంభవింపగల దెన్నా శ్మోయిటన్ వ్యాధులన్
మేకల్కాగనొనర్చియుంచుట నిక న్ని కేమిచెప్పంగనా,

౪౮

అ॥ అట్లు భవదనుగ్రహంబునంజేసి యీభూమిసురునిరుజయుఁ బోవుఁగాక,
నిఖిలజగమునిట్లు నీరోగముంజేయు చిట వసింపుమింక నీవు జనని ! ”

౪౯

మ॥ అని యిట్లు వక్కాణించిన తేత్రదేవత ప్రసన్నయై.

౫౦

శా॥ “ ఏతత్థానము వ్యాధిదోషములులే కెంతేవిరాజిల్లు, సం
ప్రీతిన్ నేను వసించు చిచ్చట సదా పేర్కొంచి కుష్టాదికా
న్వీతుండయ్యును భక్తితోడ నిటకున్ జేవచ్చి నన్ గొల్పు నా
పూతాత్మున్ గతశోగుఁజేసి దయతోఁ బోషింతు రాజోత్తమా !

౫౧

ఉ॥ కావున నీమహీసురుడు కాదన కిప్పుడలేచి స్నాతుడై
భూవర ! భక్తితోడ ననుఁ బూజయొనర్చునుగాక, యిచ్చటన్
బావనవారియైన యొకబావిచెలంగును, దానిలోననే
యీవిబుధుండు ప్రత్యహము నెంతయుశ్రద్ధ మునుంగుఁ గావుతన్,

౫౨

ఉ॥ దక్షునిచే శపింపఁబడి తా త్మయరోగవిశిష్టఁడౌచు వ్యా
ధిక్షుతిగోరి చంద్రముఁడు దీని రచింపఁగఁజేసి క్రుంకి వే
యక్షయుడయ్యెఁ బూర్వమున, నప్పటినుండియు నోవసుంధరా
ధ్యతుడ ! చంద్రకూపికయటన్న ప్రథంగ నె సార్థకంబుగన్,

౫౩

తే॥ కుష్టరోగక్షమార్థమై కుసుమశరుఁడు త్రవ్వి సౌభాగ్యకూపికన్, దాన నాడి
ఖండశిలయనుదేవత నిండుభక్తిఁ గొలిచె, నితఁడును నటుచేయఁ గుప్త మెడలు,

౫౪

తే॥ ఉండెమఱియొండు నప్పరఃకుండమనఁగ దండితారాతితండ ! యేతత్థలమున,
భానువాసరమునఁ గృతస్నానుడైనఁ దీటుఁబావెడి నది యొక్కపూటలోనన్,

౫౫

మ॥ అని యనుగ్రహించుటయు నాబ్రాహ్మణుఁడు చంద్రకూపికం గృతాభి
షేకుండై యాదేవి నర్పించి రాజయత్నుచేతను సౌభాగ్యకూపికం దీర్థమాడి ఖండశిలను
దర్శించి కుష్టవ్యాధిచేతను భానువాసరంబునం దప్పరఃకుండంబునఁ గృతావగాహుండై
విషయాత్మకుండు బుద్ధిచేతంబోలెఁ బామచేతను మాసంబులోఁబరిత్యక్తుండై యవనీ
శ్వరు నాశీర్వచించి ఖండశిలా తేత్రదేవతలకుఁ బునఃపునఃప్రణామంబు లాచరించి
యభిమతప్రదేశంబున కరుగం గలిగె, నబాపాలభూపాలుండు హోత కేశ్వరులో నైక్యం
బు చెందనయ్యె, నిప్పటికిని యక్షుకుష్టపామాన్విత లావిధంబున నేవించిరేని నీరోగు
లగుదురు,

—: ఖండశీలా సౌభాగ్యకూపికల యుత్పత్తి :—

క॥ మానవరులార ! పూర్వము వానప్రస్థాశ్రమమున వర్తిలి యట న

న్యూనతపమాచరించెను బూనిక హారీతుడనెడి భూమిసురుడు తాకె, ౫౭

మ॥ ఆయనకు విష్ణువునకు సాక్షాత్లక్ష్మీవలె బూర్ణకలయను సుందరి ధర్మపత్ని,
యావిడంజూచినఁ దమ్మిచూలియును దత్తు ణమ కామవశుడయ్యెడుఁ, గామేశ్వర
సుందర్యనార్థ మాత్మేత్రంబున కొక్కయెడ నరుదెంచిన కామదేవుండె వివస్త్రయై జల
కమాడు పూర్ణకలంగని మోహించి రహస్థస్థమగు నొక్కచెట్టుక్రింద బ్రహ్మను
ధ్యానించు యోగినాఁ దదేకదృష్టియై, జలంబులనుండి వెలుపలి కేతెంచి ముసిముసి నగ
వులతో వసనంబుధరియించు పూర్ణకల సమీపమునకు మెలమెల్లబోయి కృతాంజలి
పుటుండె ౫౮

చం॥ “ వివసనవౌచు నీసరసి వేడుక నాడుచునున్న దాన వీ

శెవరవౌ యేమొకాని మదిరేక్షణ ! ప్రాణములకొ హరించుచుం

టివి, యటుగాన నేనొకనుడికొ వచియించెద విన్ము, దేవతా

ప్రవరుల మోసగించునుమఖాణుడ నేను, జగత్ప్రసిద్ధుడకొ, ౫౯

సీ॥ మద్బాణనిహతిమై మహిధరాత్మజ శూలి యర్ధాంగమునఁజేర్చి యాడినాడు,
మద్బాణనిహతిమై మతిశూన్యుడై బ్రహ్మకన్నకూతు యథేచ్ఛఁగలసినాడు,
మద్బాణనిహతిమై మఘవ యహల్యకై దొంగకంతలలోన దూఱినాడు,
మద్బాణనిహతిమై మహనీయులౌ సురల్ వారిజాక్షులకాశ్చ వ్రాలినారు,
ఇంక నరుడనంగఁ బంకేజముఖి ! నాకుఁ జీడపురుగ, వేళచెప్ప నేల ?

పద, పిపీలికాదిబ్రహ్మపర్యంతము మచ్చరాగ్ని చేత మండఁబడెడి,

౬౦

ఉ॥ ఈవిధ మెల్లలోకమును నేను మదీయసుమాస్త్రపావక

ప్రావృతముం బొనర్పఁగ నపాంగవిలోకనపావకంబుచే

నీవు ననుకొ దహించుటకు నేర్పడి, తందున నాదుప్రాణముల్

పోవకమున్న తిన్న సురతోత్సవసేచన మాచరింపుమి” ౬౧

మ॥ అసినవిని యాయమయుఁ దద్బాణనిర్భిన్నహృదయయై యేమియుంబలుక
నేరక బొట్టనవ్రేల భూమిరాయుచుఁ దలవాంచి తడవునిలువఁబడుడు నకృతాశనుండగు
హారీతుండు తదాగమనంబున కెదురుచూచిచూచి యందందు వెదకుచు నాస్థలంబు
నకుఁ జని యొక్కపాదమాటున డాగియుండి భ్రాతుండై బహుభాషలాడుప్రద్యుమ్నుని
ప్రీడావనతపదనయై వినుచు నిలుచున్న తన వెండ్రమును బొడగాంచి కోపంబున ౬౨

కం॥ “ పాపాత్మ ! యెదియెఱుంగని నా వెండ్రామును భ్రమించినా విదితగురా ?

చీ పో కువ్వవిశిష్టుడవై పోకిరి ! నీదురూప మడుగంటు నికకొ ౬౩

చం॥ నినుఁగని సానురాగయయి నేలను వ్రేలను రాసికొంచు ని
ల్చినయదికాని యీచెడిపె లేశముగూడ ననిష్ఠజల్పనం
బొనరుప, దట్టిదాని నిఁక నొల్లను నేను, శిలాకృతిక భజిం
చినదయి యెల్లకాల మవనిబడియుండెడుఁగాక యీకయుకొ

౬౪

వ॥ అని శపించుటయుఁ గాముండు కేలుమోడ్చి యిట్లనియె,
ఉ॥ “ ఎఱుఁగ నొకించుకేనియు మునీశ్వర ! యాయమ నీదుభాగ్యయం,
చెఱుఁగకె యాపెచక్కదన మెంతయు నన్ను భ్రమింపఁజేయ నీ
తెఱుఁగున మాటలాడితిని, దీక్షమదీయశరంబు శీకైపైఁ
గురిసితి, నాపె దోష మొకకొంచెముగూడ నెఱుంగ దిందునకొ,

౬౫

౬౬

ఉ॥ మామకపుష్పబాణములు మర్మము భేదిలఁజేసియుంట నీ
రామ సహింపలేక యనురాగమునూనె నెడంద నాపయిన్
మోమును లేవనెత్తి యొకముచ్చటయేనియుఁ జెప్ప, దింతకే
యేమనిశాపమిచ్చితి మునీంద్ర ! పదంపడి చింతఁజెందఁగకొ,

౬౭

శా॥ రుద్రేంద్రాదిమరుచ్చరీరముల నారూక్షంపుఁబూముల్కులన్
ఛిద్రంబుల్పడఁచుండ బిట్టబల యీసింగారి, తాదృక్షనే
క్షుద్రగ్రావముగా శపించితిటు లోక్షోణీసురాధ్యక్ష ! బల్
రాద్రంబియ్యది, పిట్టపిల్లపయినా బ్రహ్మాస్త్రమున్ వైచుటల్,

౬౮

కం॥ అపరాధం బొనరించిన కృపణుడనే, నొప్పుకొంటిఁ, గృపమాలి ననున్
శపియింపు, మంతెకానీ, చపలాక్షుల నిగ్రహింపఁజన దెయ్యెడలన్,

౬౯

ఉ॥ పాపము ముత్తెఱంగుల విభాజ్యము, మానస మొండు వానిలో,
నాపయి వాచికంబు, మఱియావలఁ గర్మజ, మాదిమద్వయిన్
నాపయిమోపి కొంట కొకనాఁటి కసమ్మతముండఁబోదు నా,
కీపెకుఁజెందఁ దగ్గయఘ మెన్నఁగ మానసికం బదొక్కడే,

౭౦

ఆ॥ ధర్మపత్ని నీకుఁ, ద్రైలోక్యసుందరి, మానవతి, యఘంబు మానసికము,
అట్టిదానిబట్టి చట్టుగాఁ దిట్టితి, పాపభీతివలదె తాపసేంద్ర !

౭౧

కం॥ విలయించు మనస్తాపమువలనను మానసిక మఘము, వాచికము కృతాం
జలివలన మాయు, స్మృతులంగల ప్రాయశ్చిత్త మునను గర్మజ మడఁగున్

౭౨

వ॥ అనియిట్లుపలుకుటయు వెండియు హారీతుం డిట్లనియె,

౭౩

చం॥ “ మదన ! స్థలాంతరస్థమగుమాట వచింపకు, మన్యసంగమా
ర్థదమగు దీనమానసమ తద్ద ప్రధానము, గాన నీపెకి
య్యదియ సుశిక్ష, పెక్కునుడులాడను నేనిక, నీకుఁ జేతనె
నది యొనరించుకొమ్మ చను, మక్కఱమాలినమాట లేటికికొ,

౭౪

తే॥ మొదట మనమునఁ జింతించినదియె నోటఁబలుకుఁ బలికినదానినే గలుపుఁగాన

మనమె సకలార్థములఁ బ్రథమ ప్రమాణ, మందునం బూర్ణనిగ్రహ మాచరితము'

వ॥ అనిపలికి హాసీతుండు వెళ్ళిపోవుటయుఁ దత్తణుంబ పూర్ణకల ఖండాకాకార శిలయయ్యెఁ, గుసుమాస్త్రుండు కుస్తావిష్టుండై నిరుత్సాహంబున పర్తిలుటయు జగంబున సృష్టినిరోధంబు వాటిల్లె, నంత వేలుపులు

సీ॥ మత్స్యకూర్మగ్రాహమకరకర్కటముఖ్యజలజంతువులజూడ తెలియఁబడదు,

సురనరోరగనిశాచరఖగమృగకీటకాదులయభివృద్ధి యాఁగిపోయెఁ,

ద్రీజగంబులందుండు స్త్రీలలో నొక తెయు గర్భంబుధరియించి కానఁబడదు,

స్వేదజంబులఁదొట్టి చినచిన్న జీవాలపిల్లలే కఱవయ్యెఁ బృథివియందుఁ,

'గుసుమధన్వి యంతకుం గుశలంబుగా నున్న వాఁడో, మృతిని గన్న వాఁడో,

యిట్లుగాను మరల నేమియునింగెనో, యివిపత్తు తొలఁగు టెట్లు యింక 22

వ॥ అనిచింతించి వ్యాధిగ్రస్తుండై యతఁ డాక్షేత్రమందుంట గు రైతింగిపోయిచూచి కం॥ " ఏమిది కామా ! చెడుకుస్తామయయుక్తుండవైతి ? వకటకటా ! నీ

యామోద మేలతలఁ గె? నథోముఖమునఁజూచె దేమి తొందర కలిగెన్ " 23

వ॥ అనియడిగి తక్కుఖంబున శాపవృత్తాంత మెఱింగి ౨౦

ఉ॥ " యద్విషయంబునం బరుసమాడి యఘంబును జేసియుంటివో

తద్వధువున్ శిలానుయ యథావిధిఁగొల్వము కుష్టమేదు, నా

పద్వత ! నీవుచేసినది వాచిక పాపమ, గాదు కాయకం,

బాద్విజూఁ దోర్పులేక కరమాఱడిపుచ్చినవాఁడు నిన్నిటుల్, ౨౧

తే॥ కాయకంబౌ మహాపాపకర్మమునను సంభవించినయట్టి కుష్టంబుగూడ

నీదుసౌభాగ్యకూషిక నీరమాడి యీశిలం దాఁకఁగలుగుచో నాశమొందు" ౨౨

వ॥ అనిచెప్పి వెళ్ళిపోవుడుఁ గాముండు తచ్చిలంబూజించి పూర్వరూపంబు

పడసి దానికి గుడికట్టించి జగత్సృష్టివిధానంబున దిగె, నట్లుభక్తిచేఁ ద్రయోదశి నాఖండ

శిల సేవించినఁ బరపురుష పరదారసంబంధాపవాదము గలుగ దని కార్తికేయుండు

వాక్రుచ్చె; నట్లుకామప్రతిష్ఠితుండగు కామేశ్వరుఁ గుంకుమపుష్పంబులచేఁ ద్రయో

దశివాఁ డర్చించిన నభాగ్యుండు సౌభాగ్యంబును విరూపుండు సురూపంబును

బొందెదరు, పతియుక్తయు సపత్నీ జనసంపృతయుఁ గళత్రసంయుతుండగు నాదేవు

నట్లు కుంకుమ కేసరంబులం ద్రయోదశి నర్చించిన సౌభాగ్యవతియుఁ బ్రజావతియు

ధనధాన్యసమృద్ధయు చుఃఖికోకవినిర్ముక్తయు సర్వదోషవివర్జితయునె ఖ్యాతిం

గాంచెడి. ౨౩

పృష్ఠాశ్వాసము.

—: ద్వీర్ఘీకయను నైకపతివ్రత చరిత్రము :—

ఆ॥ అట్లు దీర్ఘ కావ్య సచ్చట మఱియొక్కడుండె సరసి, సూర్య నుదయవేళఁ

జొచ్చి యందు జ్యేష్ఠశుక్లచతుర్దశి నీరమాదఁ దొలఁగు నిఖిల మఘము, ౧౪

వ॥ వర్ధమానపురవరంబునఁ దొల్లి జేదనిద్యావ్రతస్నాతుండై వీరవర్మయను నొక
బ్రాహ్మణుఁడు లోకవిఖ్యాతిం గాంచియుండ నతని కొకప్పుడు ప్రజ పరిహాసింపఁ
దగినంత పొడవుగలిగి దుర్లక్షణంబులతో నొకబిడ్డపుట్టి యట్టిరూపంబుతోన యావన
వతియయ్యె,

కం॥ అతిసంతోషోఽహం సతివీగవపుష్కరియను సతివామనయన్

శ్రీతి నవివాహ్యాని, నారల పతులకు వచ్చాసములకె ప్రిపించు మృతుల్, ౧౬

ప॥ అట్లు గావున నెవ్వండును బ్రతిగ్గహింపమి నాకె ఐర కయె ౮౭

సీ॥ చాంద్రాయణంబులఁ జరియించె నెన్నియో, కృచ్ఛ్రంబులొనరించి కృశయానయ్యె,

పారాకములఁగూడ బలుశ్రద్ధఁ గావించె, సాంతపనంబుల సలిపెఁ బెక్కు,

వృతములనన్నింటి వరుసఁబెట్టి పొనర్చె, నియమంబులన్నియు నెఱపఁజాలె,

సత్కర్మమనఃజ్ఞేలు సకలంబు విడువక యత్యంతస్మిమే నాచరించె.

ఉగ్రతపముండియిట్లు లయ్యువిద కడకు ముసలి దేయయ్యేఁ గాని తన్నుఖవికాస

మెచ్చ గాజోచ్చె దినదిన మేమనందు నూరులార ! నెత్తా జడదారులార ! ౮౮

ప॥ ఆయుమ దేవస్మిమతంబువినుటకై నిత్యంబును నిలింపనాధుసభకుఁ బోయి
వచ్చుచుండెడిది, కాని లేచివచ్చినపిదప నింద్రసేవకులు తదాసనంబు గడుగుచుండెడి
వారలు, తద్విధం బొకదిన మాపెకంటఁబడుటయు నలుకవహించి యింద్రుని దిక్కు
మొగంబై

ఉ॥ “ప్రమిదో సంగుగానబడె నియ్యెడనీకు మహేంద్ర ! వాకడకా ?

మామకమాననంబు పరిమాణితమాటకు హేతువెద్ది ? నేన

దామసురాలనే జరుపు దండియఘ్న బేదో చెప్పవేసి నీ

యామునదంతు కాపమిడి, యాదూదియంచుదలంప నీ పెదకా”

వ॥ అనివాద్యుచ్చటయు నింద్రుండిట్టెయ్యె,

ఉ॥ “ఒక్కదొంగు గానబడుచున్నది నీకడ నోకుమారి, యా

యొక్కటిచేయఁబట్టియె త్వదుజ్వలపీఠముమీఁద నీరముల్

చిక్కగఁ జల్లఁగావలసె, జేకొనఁ దెవ్వఁడు నిన్నుఁ బట్టిగా,

నక్కట! యట్టికన్యకకు నారవమూరుట తప్పుగాదోకో,

ఉ॥ ఇప్పటికేని కన్నె చెఱి యీగుట యెంతయు నీకు లెస్స, యీ
 త్రిప్పలకన్న నొక్కమహిదేవుని బెడిలియాదు పొమ్ము, నా
 చెప్పినచొప్పు దప్పితివా చేతురబోవదు నీకు శుద్ధి, యి
 ట్లెప్పటికిం ద్వదంగమున కీయపవిత్రత యుండియుండెడికొ"

౯౩

ప॥ అనియిట్లువక్కాణించుటయు దీగకన్యక లజ్జపడి పుడమికి దిగివచ్చి వర్ణ
 మానపురస్థ చతుష్పదంబుల నిలువఁబడి కుడిచేయి లేవనెత్తి యటునటుం దిరుగుచు
 కం॥ " కులమున బ్రాహ్మణులగువా రెలమిని ననుఁ బెండ్లియాడుఁ డెవ్వరొయొక, లే
 సలిసినతపమున సగమిడి బలుభక్తి గొలుచుదానఁ బతియగు నతనికొ"

౯౪

ప॥ అని చాటుచుంటుఁగని పిచ్చిదానిం గా భావించి జను లొందొరు పరిహా
 సింపంగడంగిరి, యిట్లు కొంతకాలంబు గడవఁ గుష్టరోగియగు నొకబన్నిగట్టు చను
 బెంచి మెలమెల్ల నాయమం బిలిచి

౯౬

ఆ॥ " పడఁతి! నేను నీదు పాణిని గ్రహించి పెండ్లియాడువాడఁ బ్రీతితోడ,
 నన్నదు కమెల్ల నత్యంతనియతిమై జేయఁగలుగుదేని చేయి యిమ్ము"

౯౭

ప॥ నావుడు దీర్ఘికయిట్లునియె,

౯౮

కం॥ " భవదాజ్ఞ లేశమేనియు జవదాటక సలుపుదాన త్కృసురవర! య

వ్యవధానంబుగ నను శాస్త్రవిధిం బెండ్లాడు, వలదు సందేహ మిటుకొ "

౯౯

ప॥ అని యిట్లుపలుకుటయు నతండు గృహోక్తవిధానంబున దేవాగ్ని గురు
 సన్నిధిం దత్కుమారికపాణి నిజదక్షిణపాణిచే గ్రహించె, నంతఁ గృతవివాహమంగళ
 యగు నాపె

౧౦౦

ఆ॥ " ప్రాణనాథ! యేమిపనిచేయవలయునో యాలసింపకుండ నాజ్ఞయిమ్ము,
 చెప్పినట్టిదెల్ల కరసావహించినే నిర్వహించుచుంట నిశ్చయంబు "

౧౦౧

ప॥ అనివక్కాణించుటయుఁ బతియిట్లునియె,

౧౦౨

కం॥ " అరువదియెనిమిదిత్రేతాల్ దరిసించి మునుంగవలయుఁ ద త్తీగములకొ,

విరిబోడి! సాధ్యమగుచో ద్వరగం గొనిపొమ్మునన్నుఁ దత్ఫలములకుకొ "

౧౦౩

ప॥ అనవుడుఁ దత్ఫలవ్రత వల్లెయవి రయంబ

౧౦౪

పీ॥ తచ్చరీరమునకుఁ దగినరీతి వైశాల్య మాయానుమునుగూడ నచ్చుకట్టి
 చిర కాలమును జెక్కుచెదరకుండెడియంత శిల్పనైపుణ్యంబుఁ జేరిపించి
 చూచువారల మనస్సులు హరింపఁగఁజాలు చక్కనికుదిరిక సంతరించి
 కడం మెత్తనగుచు సౌఖ్యము నొడఁగూర్చెడి బాగైన బలు దూదిపటపు వెచి
 వింతవింతగాను వేణువండంబులచేత డోలియొకటి సిద్ధపఱచి

ఫాలరలమునందు మేలైనశ్లోయి యొలమిఁ గీలుకొలిపి యిట్లులనియె,

౧౦౫

కం॥ “ ఈ రమ్యకుటీరము నీ కె రహిఁ జేయించియుంటి, నాలస్యంబే

లారోహింపుము, శిరమునఁ జేరిచికొని యేగుదాన తేత్రంబులకుఁ”

౧౦౬

వ॥ అనవుడుఁ గువ్వకోగి సంతసించి భూతలంబునుండి మెల్లగా లేచి తొట్టలొఁ
బరుండుటయు నది మస్తకంబునం బెట్టుకొని తేత్రంబులుతిరుగుచుఁ దీర్థములముంచిన,
కొలఁది నతనియంగంబు తేజోవంతంబయ్యె, నట్లు త్రిప్పితిప్పి

౧౦౭

సీ॥ బలువైన యెండదెబ్బకు వాడఁబాటుచు మోటుదేలిన ముదిమొగముతోడ

బహుదూగగమనసంభవమైన తీపుచేతను దూలు వాస్తపాదములతోడ

నతిభారవహనఁహతిఁ గుదియంబడి నరములుసడలిన శిరముతోడ

నిడుచోటఁబడక యొండెడఁబడి నడక బొత్తిగ సాఁగనీచి యడుగులతోడ

వేడినిట్టూరుపులతోడ వివశఁజేయు నిదురకన్నులతోడ నాముది నెలంత

హోట కేశ్వరమున కొక్కనాఁటి ప్రొద్దుగుంతుతఱిఁ జేరఁబోయెఁదాఁగొనకు నెటులా,

వ॥ అక్కాలమ్మున కచట శూలారోపితగాత్రుండై శోకించుచుండు మాండ
వ్యుండు తత్పత్రివ్రతాశిరస్థు డోలాసంస్పృశనంబునఁ జలితుండై బాధసహింపనోపక

తే॥ “ శూలమున గ్రుచ్చఁగాఁబడి చాల బాధఁబొందుచున్నాడనే నితఃపూర్వమునను

వైని గదలించి మఱికొంతబాధవెట్టుచుండె, నెవ్వఁడురా పాపిముండకొడుకు?”

వ॥ అనివిలపించుటయు దీర్ఘ కయిట్లునియె,

౧౧౧

ఆ॥ “ నిద్రమబ్బుతోడ నేనరుదెంచుచుఁ జూడనెతి నిన్ను తోఁచిదేవ!

యధికపాపకారి వస్పృశ్యుడవు నైన నిను స్పృశింపవలసెఁ గనుక నిపుడు,

౧౧౨

కం॥ కొఱడున దిగవేయఁగఁబడి కఱకఱ తఱుగఁగఁబడుచుఁ గటకట! యసువుల్

ధరియించియుంటి, నీతోఁబురుడగు దురితాత్ముఁడున్నె భూలోకమునన్,

౧౧౩

ఉ॥ నేను బతివ్రతక, మగని నెత్తినిదాలించి యంగహీనుఁ గ

ష్టానకునోర్చి తీర్థముల స్నాతు నొనర్చుచునున్నదాన, న

తైనను నీవు గుర్రెఱుఁగ కజ్జనుబోలె ననుం దిరస్కీయా

ధీననుజేసె దెందులకొ తెల్పుము మూఢమతీ! రయంబుగక”

౧౧౪

వ॥ అనియిట్లువాక్రిచ్చుటయు మాండవ్యుండు

౧౧౫

తే॥ “ నేను భవదుక్తవిధమున నిశ్చయముగ ముట్టరానట్టివాఁడను మూఢతముండ

నధికపాపాత్ముండనే యగుట కిండుకయును సంతయముండ దోకలికి! కాని

తే॥ ప్రాణములు వోవునంతటిబాధనాకుఁ గలుగఁజేసెను నీపతి, కాన నతఁడు

సూర్యకిరణంబు లొడలిపె సోఁకఁగానె ప్రాణములఁబాయు, దప్పదీపలుకుచున్నాను”

ప|| అనిశేపించుటయు దీర్ఘ క యిట్లునియె,

కం|| "నూర్యుని కిరణంబులు మా యూర్యునివై బాజీ విలయ మందించెడివోఁ

గార్యము మఱేమిమిగులదు, నూర్యుం డెటుపొడువఁగలఁడో చూచెదనింకన్" ౧౧౯

ప|| అని యిట్లుపలికి యా పతిసమేతయగు డోలికం బుడమిపైనుంచి యొకవోఁ
గురుచుండుటయు నాకుష్టహాగి ౧౨౦

కం|| దప్పికబాధించెడినను, జప్పున నెటకేనిపో యిచ్చనిజలమీ

విప్పుడ కొనితేవలయును, దప్పక పాణిములువోవుఁ దడసినయెడలన్" ౧౨౧

ప|| అనితొందరించుటయు నాయమ పానీయంబులకై యిటునటుం బరికించి
యెచ్చటంగానక యట్టియశక్తుని బులులబారిం బడఁద్రోసి దూరంబు చననొల్లక కూ
ర్చుండి పెనిమిటిపాదంబులు స్పృశించి విలపించుచు ౧౨౨

తే|| "తథ్యమైన పతివ్రతాధర్మ మేను జరిపియే యుంటినేని యీశ్వరమునందు

నిర్మలజలంబు వెడలి యీనిముసమున మదీయహృదయేశ్వరుని దగ దీర్చుఁగాక ,

ప|| అనిపలికి పతిభక్తిం బురస్కరించుకొని తజ్జీవితంబు నిచ్చయించుచుం బాదం
బున నేలం దన్నుటయు మాండవ్యుండు చూచుచుండ స్వచ్ఛంబును స్వాదువు నగు
జలంబు బయలువెడలె, నాజలంబుల శ్రీమాతురుండగు మగండును నావిడయు స్నాన
పానాదకంబుల సంతృప్తిఁజెందిరి, యంతఁ గాలాతిక్రమంబైనను నూర్యుం డుదయింప
వెఱచుటయు దీర్ఘంబగు రాత్రిని విలోకించి ౧౨౩

సీ|| ఘాతంబు లపగతశోకంబులై కూడె, లీలఁ బిశాచముల్ లేచియాడె,

గన్నముల్వాడువ దొంగలకుఁ గాలంబుల్బె, విటువెటీజనములవేడ్క లుల్బె,

స్నానాదులొనరించుసమయంబు రాదాయె, బైత్సకకృత్యముల్పడియపోయె,

ధర్మకర్మంబుల తలఁపులు తుదముట్టె, వ్యవహారమంతయు నడుగువట్టె,

బూర్వదేవతాళి పూర్తిగాఁ జెలరేఁగె, భూమిదేవతాళిబుద్ధు లాఁగె,

దేవతాళి యట్టితీరును దిలకించి యనునిమోలకేగి యిట్టులనియె, ౧౨౪

తే|| "ఏలయుదయింపవైతివో యీవునూర్య! లోకమెల్లను ననువినా వ్యాకులితము,

కాన లోకహితార్థమై క్రమ్ము నుదయింపు మధ్వరములుసాఁగ నిద్ధరిత్రి , ౧౨౫

ప|| అనవుడు నూర్యుండు ౧౨౬

తే|| "ఒకపతివ్రతయాజ్ఞచే మదయమంద కిట్టులుంటిని సుకలార! యేను, గాన

వీర లాసార్థ్యమోలకే యేగియస్మదుదయముంగూర్చి యత్నింపుఁ దోపినంత, ౧౨౭

తే|| ఆయమయానతిన్ శరణునందు ధరించుచునుంటి, నన్యధా

నేయ శపించు, మేల్మమముచేసి తదంగన తాఁ బతివ్రతా

త్వాయతకీర్తియయ్యో, నటులౌటఁ దదుక్తము వేఱునేయ నే

ధీయుతుఁడే నశక్తుఁడగు, దినన భీతిలి వెళ్ళకుండెతిక,

౧౨౯

క॥ ప్రీతిం గ్రతుశతమొనరిచి భ్యాతింగయిహొన్న వారికబ్బడి ఫలముక

బాతివ్రత్యముచే లలనాతతి గడియించుఫలమునకు సరియగునే ,

౧౩౦

వ॥ అనివివరించుటయుఁ దెలుగంటులెల్లరు మత్తమంబగు తత్వేత్రంబునకుం

బోయి దీర్ఘకయగ్రంబుననిలిచి

౧౩౧

ఉ॥ “ భూమిని ధర్మకర్మములు బొత్తిగ నప్తములౌటఁజేసి యో

శ్రీమతి! నీవు భాస్కరు నిషేధముచేయుటఁజూడ నెంతయుక

క్షేమముగాదు, కాన మఖకృత్యము లెప్పటియట్లుసాగ నా

ధామనిధిక మహిప్రజకు దర్శనమిచ్చి వెలుంగనిమ్మికక ”

౧౩౨

వ॥ అనుటయు నాపతివ్రతయిట్లునియె,

౧౩౩

తే॥ “ ప్రాణములకంటెఁ బ్రియుఁడు, నాభర్త యీతఁ

డతఁడు నూర్వోదయంబైన యాక్షణమునఁ

బ్రాణములఁ బాయఁగలఁ, డిట్లు పాపియైన

యట్టి మాండవ్యముని కార్ణ మరయకుండ

౧౩౪

ను॥ శపియించెక సురలార! యెట్లొక జగచ్చతుస్సువుం బ్రాజ్ఞహీ

ధ్రువుశృంగంబున నెక్కుమందు? నవలం బ్రాణేకు ప్రాణంబువో

నిపుడా జన్నము లాబ్ధికంబులని నా కీర వ్రుబోధించు? టీ

యుపదేశంబులతోడ నేమిపనిలే, దుందుడు కేలొడ్చెదక ”

౧౩౫

వ॥ అనియిట్లువాక్చుచ్చుటయు వేలపు లొకరిమొగ మొకరు చూచుకొని

శోకించుచు వినయోపేతుడె

౧౩౬

మహాస్థర॥ “ ఉదయించుంగాక సూర్యుం, దునితుడయినపై నోజ నీభర్త మూర్తిక

వదలుంగా, కీవు శోకింపవలదు పతిపై వత్సలత్వముచేతక,

బ్రదికింపక సిద్ధమున్నారము, మఱి యతఁ డాపంచబాణుండునా ని

ర్వదియెడేడు ల్లలాడౌ, వఱలెదు తిథిసంవత్సరప్రాయ వీవె. ౧౩౭

క॥ ఈమునికార్డులుండును సీమంతిని! శూలవేధచే నిర్ముక్తుం

డై మహితసౌఖ్యమందును దా ముం జేసినయఘంబు దగ్ధముగాఁగక ” ౧౩౮

వ॥ అనివక్కాణించి యాయమచే వల్లెయనిపించుటయుఁ దత్తణ్ణిబ యతివే

గంబుగా సూర్యభగవానుం దుదయించె, దదంశుసంస్పృహండై తుష్టశోగ మర

జించియు విబుధకరస్వర్ణంబున మరలలేచి పంచవింశతివర్షప్రాయంబున రెండవమన్న
భుండునాఁ గనంబడియె, దీర్ఘికయు సాక్షాచ్ఛంభుచేతనే స్పృశింపబడి ౧౩౯
నీ॥ అదితినందనయోగి దనవద్యతమభివ్య నవ్యస్వసులక్షణమాలతోడఁ

బరిపూర్ణచంద్రబింబము గేలి నేయుచు ముద్దుగాఁ జెడి లేతమోముతోడఁ

కరికుంభములతోడఁ బరిహాసమాఁజెడిరమ్య పీన పయోధరములతోడఁ

బద్మపత్రముల శోభను జేరలకుమితీ కళలూరు కాటుకకనులతోడఁ

బిడికిటం బట్టదగిన నెన్నడుమతోడ డంబువహియించు గౌరవగ్ధంబుతోడఁ

గాంచువారల మనముహరించుకొనుచుఁ బనియునైదేండ్లవయసుదై యెదుటనిలిచె,

వ॥ అంత నమరనరులు మాండవ్య శూలాగ్రంబునుండి దింపి హర్షంబున ౧౪౧

ఆ॥ “ త్వత్సమీరితం బతథ్యంబుగాకుండ సలిపినాము, మాటనిలిపినాము,

మృతినిగన్న కుష్టి బ్రతికించి పరువంబుగూర్చినాము, తోర్కి-తీర్చినాము, ౧౪౨

కం॥ మాదర్శనంబు వ్యగ్రముగాఁ దలఁపఁ దట్టస్థపడదు, కావున నీవి

ప్రేదేనియుఁ గాంతీంపుము, కాదన కీఁగల మదెట్టికాంతీతమైనకొ , ౧౪౩

వ॥ అనివచించుటయు మాండవ్యుండిట్లనియె, ౧౪౪

ఉ॥ “ ఈరిదువాంఛితంబు గ్రహియింతునుగాని సుపర్వలార ! నక

గూరిచి యీకృతాంతుఁ డొకకొంత వచింపఁగనున్న, దేమనకొ

ధారుణిలోన నెవ్వ రెవి తా రొనరింతుకొ పుణ్యపాపముల్

వారలు తత్ఫలంబు గుడువం దగియుండుట నిశ్చయంబయ్యె, ౧౪౫

క॥ కొఱడునవేయఁగఁబడుటకు జరిపినఘోరాఘు మెద్ది ? సత్వర మసువుల్

దొరఁగక వ్యధనొందుచు నీకరణిని వసియించుటకును గారణ మేమా?” ౧౪౬

వ॥ అనియడుగుటయు యముండు ౧౪౭

చం॥ “ తొలిజని బాల్యవందఁ గడుభూర్తుడవై యొకకొంగఁదెచ్చినీ

వలఘుతరంపుకూలమున నయ్యది హయన గుచ్చియుంటి, వీ

కొలకయి కూలఫాలమునఁ గూలఁగ నైనది యిప్పు డిట్లు, ల

వృథాఁగును నల్ల ప్రాణములువోవక కూలమానందుఁ గుండదే” ౧౪౮

వ॥ అనివాక్రొచ్చుటయుఁ గోపఘోర్ణితలోచనుండైమాండవ్యుండిట్లనియె, ౧౪౯

ఉ॥ “ ఈయధమాపరాధమున కింతటిదండనమున్ విధిం తె దు

ప్రే ! యమ ! తత్ఫలంబుగ రసాస్థలి కూద్రకుఁబుట్టు, మెన్నిదో

కాయన మేగుతోపల మహాఘమెనర్చినవారుగూడ నా

నెయ్యవ్యధమాలుమాన కింతకొ బ్రతులుకాదు పామ్మికన్” ౧౫౦

వ ష్టా శ్వా స ము.

౧౫

ప॥ అనిశపించి వెళ్ళిపోవుటయుఁ గ్రతుభుజులు నడవడంకుచు ౧౫౧

క॥ “ భగవానుడే! యాయంతకుఁ డనుచుగాక కృతాపరాధుఁ, డంతకె శూచ్యుం

డుగ శేపియించు టన్నగము, నుండించె బలంబుగొనుము మావలన నికన్” ౧౫౨

ప॥ అనిప్రాప్తిం చెటుయు మాండవ్యుండు వెండియునిట్లుచెప్పె, ౧౫౩

క॥ “నానోటం బలుకంగలుడ్డనుడి యేనాచున్ కృధాగా, పటుల్

గానన్ భానుతహభవుండు కృషిగోష్ఠింబునం టుట్టుటే

నూనం, బైనను నూనుహీనుడగుచుం గొన్నాళ్ళ కేతత్సహ

చీనందైన స్వధర్మరాజపదనన్ సేవిండు దాఁ గ్రన్ముఖన్. ౧౫౪

క॥ ఈసుక్షేత్రమునన దిగ్వాసు పశుచలత నితయు భజియించునుగా,

కాసర్వేశ్వరుకృపచే వానిం ద్వకలోనె మృత్యువకుడయ్యెడుఁ దాన్, ౧౫౫

క॥ నాకు వరంబీవలెనని మీకుం గలదేని నామమెయితోడఁ జిరం

బాకలితమైనశూలిక ప్రాకటరుహిమంబుగలిగి పరంకెడుఁ గాతన్” ౧౫౬

ప॥ అనినవిని దేవతలు మాండవ్యునుద్దేశించి ౧౫౭

క॥ “ ఏతచ్ఛాసమునెవ్వఁడు ప్రాతఃకాలంబునందు ఛక్తి స్పృశించున్

ధూతాఘుడగుచువాఁ డీధూతలమున దేహయాత్ర పొనరుపగలుగున్,, ౧౫౮

ప॥ అనిపలికి భర్తయు క్తయగు పతివ్రతదిక్కు మొగంబై ౧౫౯

క॥ “ నీవును వరవర్ణినికా! మావలన వరంబొకండు మానకకొను, నీ

భావము వెలిపుచ్చినచోఁ గావలసిన విపుడె తప్పకయ యింబడెడిన్,, ౧౬౦

ప॥ నావుడుఁ బతివ్రతయిట్లునియె ౧౬౧

క॥ “ నాపెనిమిటి దగదీర్చుటకై పదమున నేలదన్న నట నొకగర్తం

బై పానీయమునిడియెను, నాపేరట నదియె పుణ్యనదమగుఁగాతన్,, ౧౬౨

ప॥ అనియిట్లు కోరుకొనుటయు శిగ్గులు ౧౬౩

క॥ “ ఇదిమొదలీగర్తము పుణ్యదమై మహి దీర్ఘి కాఖ్య నలరారుచు ర

వృద్ధయమునదీ దన పవిత్రపుటుదకములం దాడువారి యుర్వఘమణఁచున్ ౧౬౪

క॥ రవి కన్యనుండఁ బంచమిఁ దపిలి యపుత్రకులువచ్చి తత్తీగమునం

దవగాహనమొనరించినఁ బువ్వుబోడి! సపుత్రులగుచుఁ బాలిచెద రంతకొ,, ౧౬౫

ప॥ అనిచెప్పి స్వగ్గమునకు వెళ్లిపోవుటయు

సీ॥ రతనంపుగనులతో రమణీయతమములై చెలువారు భూమిభృచ్చుంగములను

జలచల్లగవీచు పిల్లగాడుపులకు నెల్లవైన ఘన నదీపులినములను

మల్లికా చాంపేయ మాలతీయుఖర ప్రసూనపూరిత మహోద్యానములను
శుకపికారావ విస్ఫురణఁ జెన్నొందుచు విభ్రమంబునుగొల్పి విపినములను
జేరి నూతనమన్మథా కాయఁడైన మగనితోడుత నేప్రాద్దు మనసువీర
రతులఁదేలెఁ బతివ్రతారత్న మైనచీర్ఘికాదోష భృతరత్న దివ్యభూష,

౧౬౭

వ॥ అంతఁ గొంతకాలంబునకుఁ బశ్చిమవయస్సు ప్రాప్తించుటయుఁ బతియుం
దానును నాత్మీయంబగు తత్త్విగంబున సేవించుచుఁ దత్తోయంబులన కాయంబుల వదలి
బ్రహ్మలోకంబునకరిగిరి ,, యని యిట్లువక్కాణించుటయు శౌనకాదులు

౧౬౮

—♦ మాండవ్యమహామునిని గొల్లవాండు కొఱత వేయుట ♦—

తే॥ “ మునివరేణ్యఁడు, నత్యంతముం దపస్వి, యట్టిమాండవ్యుఁ డెవనిచే నకట! యట్లు
కొఱత వేయంగఁబడె? నింతఘోరశిక్షనంక నేయపరాధంబు నాచరించె? ”

౧౬౯

వ॥ అనియడిగిన నూతుండిట్లు చెయె,

కం॥ ఆ మాండవ్యమునీంద్రుఁడు తా ముం పేర్కాటనంబు దలపడి యొకచో

నీమహితహాట కేక్వరసామిష్యమునకువచ్చె శ్రీధాన్వితుఁడై,

౧౭౦

వ॥ అట్లువచ్చి విశ్వామిత్రీయంబును విశ్రుతతీర్థంబున భాస్కరుంగూర్చి వ్రత
స్థుండై విభ్రాట్టును సూక్తంబును జపించి పితృతర్పణంబుఁజేయుచుండుటయు నొక
తస్కరుం దొకగొల్లని ద్రవ్యంబు వారియించి జనులు తలుముకొనవచ్చుచుండఁ బరు
వెత్తివచ్చి మానవ్రతమూనియున్న యమ్మునిసత్తము నగ్గింబునఁ బడవైచి గుహంత
రంబునం బ్రవేశించె, నింతలోపలఁ దల్లోప్తంబునకై వాని వెన్నంటిన జనంబులాయన
యగ్గిమందున్న యద్దానిపీక్షించి

౧౭౧

తే॥ “ నాస్తవమందున నొకలోప్త మమరఁబట్టి యీపథంబున నొకచోరుఁడగుదెంచె,
నిచటనుండి మఱెచ్చటి కేగినాఁడొ శీఘ్రముగమాకు బాపఁడాచెప్పవయ్య, ”

౧౭౨

వ॥ అనిపలుమాఱు ప్రశ్నించినను మలిష్టుచుండు చిలంబునందుండుట యెఱింగి
యుఁ దడవితంబుఁ గాపాడుచు మానవ్రతంబూని పరచింతాపరాయణుఁడై యుండు
వాప్రాజ్ఞఁ డొకించుకయు మాఱుపలుకమికిం గినిసి యాగొల్లలెల్లరును

తే॥ “ వాస్తవముగ మదీయమా వస్తు వెత్తుకొని యిటుల్చునదెంచిన కూశవీఁడె,

మనము వెన్నంటినచ్చుట మాఱుపలుక నెదియుఁదోషక మునివేస మేసినాఁడు,, ”

వ॥ అనియూలోచించి దురాత్ములై యవిచారంబుగా వనాంతరంబునకుం
గొనపోయి కూలంబునం బడఁద్రోసిరి, దోషహీనుండును బుద్ధిమంతుండును నగు
నమ్మునికిఁ బూర్వకర్మవిపాకంబునంజేసి కఠినంబగు దండనంబు సంభవించుటకుండు
కారణం బియ్యదొ యని యిట్లెఱింగించిన విని వెండియు నమ్మవారులు

౧౭౩

యముండు దాసీగర్భంబునం బ్రభవించుట *—

క॥ “ మాండవ్యునిశాపంబుననుండి విముక్తుండుగా మహోద్ధండుండొ
దండధరుం డెవ్విధిఁ దపముండుచు ధ్యానంబుచేసెనో చెపుమయ్యా!” ౧౭౭

వ॥ అని పృచ్ఛఁజేయుటయు నూతుండు వెండియునిట్లునియె, ౧౭౮

శా॥ “ మాండవ్యుండు శపింప దుఃఖయుతుండై మార్తాండనూనుం డట
న్జండినాథున కాలయంబు మరల న్గట్టించి యవ్యగ్రచి
త్తుండై పుష్పసుగంధఘాపముల సంతృప్తాత్మఁగావించు చు
ద్దండంబైనతపంబు సల్పసలుపం దచ్చాలి ప్రత్యక్షమై ౧౭౯

వ॥ వరంబడుగుమనుటయు నతండు ౧౮౦

శా॥ “ నే నోయాశ! స్వధర్మమందు మనుచుక నిర్దోషి నైయుండఁగా
మానీంద్రుండు నమర్ష పూరితుఁడునా మాండవ్యుఁ డంఘ్ర్యుద్భవా
యోనింబుట్ట శపించె, జ్ఞాతిజనము ల్యుద్ధంబునకొ మంద న
న్యూనంబొ వ్యధగూడఁ గల్గునట, యయ్యా! యేమిచేయంగనా, ౧౮౧

అ॥ కూద్రయోనింబుట్టి శోకింపకుండంగఁ గరుణతోడనన్నుఁ గావలయు,
నందుకొఱకె నిన్ను నాశ్రయించినవాడ, నంబరీకృతాశ! యభువినాశ!” ౧౮౨

వ॥ అని యభ్యర్థించుటయు భగవానుండిట్లునియె, ౧౮౩

అ॥ “ అమునీంద్రవాక్య మన్యధాయొనరింపఁ దరముకాదునాకు ధర్మరాజ !
కాన నీవు కూద్రగర్భంబునం బుట్టి జ్ఞాతిజనులవధయుఁ గాంచవలయు, ౧౮౪

అ॥ కూద్రకులయునం బ్రనూతుండవయ్యును బుత్రపుత్రికలను బొందవీవు,
జ్ఞాతిజనవధంబు కనులారఁ గాంచియు నుమ్మలికము నొందకుండఁగలవు, ౧౮౫

న॥ వలదని నీవు చెప్పినను వారు త్వదుక్తము నాలకింప, రం
దులకె సపిండనాశనము దుఃఖకరంబయి కానుపింప, ద
ట్టిలపయి నూలువత్సరము లీవు జఘన్యజ్ఞుండై వసించి య
త్యలఘుతరంపుధర్మమున నాస్థులహించి చెలంగు దెంతయుకొ, ౧౮౬

తే॥ సర్వదా పాపకర్మము ల్జరుపుకొనుచు శ్రద్ధలేకయయున్నను జ్ఞాతిజనుల
మేలుకై యుపదేశము ల్పాలఁచేసి వర్ష శతపూర్తియగుటయు వసుధ రోసి

౧॥ బ్రహ్మద్వారమునుండియు బ్రహ్మధ్యానమున వదలి ప్రాణంబులు త
ద్రబ్ధమున నైక్యమొందెడు బ్రహ్మదిసుపర్వతెల్ల బాగనియనఁగక ” ౧౮౭

వ॥ అని యిట్లువాక్రుచ్చి భగవానుఁ డదర్శనంబుఁజెందుటయుఁ బరేతరాట్టు
వ్యానునివలన దాసీగర్భంబునం బ్రభవించి విదురరూపంబునఁ బృథివీస్థలం బలంకరించె

—♦ మరణించిన విప్రబాలకుండు మరలజీవించుట ♦—

హోటకేశ్వరంబునఁ దొల్లి యుపాధ్యాయుం డను బ్రాహ్మణుండు కశ్యపాన్య
నూభరణంబునా జనించి వేదవిద్యాపరాయణుండై వర్తిలుచుండుటయు నశరణ్య

సునం దతని కొక యాత్మజుండుదయించి తలిదండ్రుల దాటరాని దుఃఖసాగరంబునం
బడద్రోసి పంచమవత్సరంబునన పంచత్వంబునొంద నయ్యవనీసురుండు వాయని వాపో
వుచు యమునివై నలిగి హస్తంబున నంబువులఁ బట్టి ౧౮౯

తే॥ “నను నపుత్రకుఁగావించెఁగనుక దుష్టుఁడైన యముఁడు నపుత్రకుం డగునుగాక,
యన్యదేవతలకుఁబోలె నతని కిలను బూజ నైవేద్యమును లేకపోవుఁగాక, ౧౯౦

తే॥ అతని నామంబుసహిత మియ్యవనిజనము లొక్కమాటును గీర్తింపకుండ్రుగాక,
ప్రాద్దుపాడువునఁ దన్నామమును స్మరింపఁ గార్యవిఘ్నంబు వాటిల్లుఁగాకప్రజకు”

వ॥ అని శపించుటయు జముండు చింతించుచుం దాతపాలికిఁ బోయి ౧౯౧

కా॥ “నాధర్మంబున నేను వర్తిలుదు, నన్యాయంబునా నెట్టిదో
బోధింపబడియుండ, దట్టులయినక భూదేవుఁడొక్కండు స
క్రోధుండై శపియించెనన్ను, గను మీఘోరంబు నోభారతీ
నాథా ! కావున నీదుకాసనము నీనాఁడే విసర్జించెదకొ, ౧౯౩

తే॥ మున్ను మాండవ్యమునికాపముననుజేసి యుద్భవించితి నల శూద్రయోనిలోనఁ
బ్రస్తుత మపుత్రకుఁడఁ జేయఁబడినవాడఁ, బూజనీయుండఁ గాకుండఁబోయినాడ”

వ॥ అనిచెప్పకొనుచుండుటయుఁ దత్కాలోచితంబుగా శత్రుకతువిట్లనియె, ౧౯౪

ఉత్సాహము॥ వాగధీశ! త్వన్నియోగవర్తియౌటఁజేసి బ
ల్బగుగా వచించినాఁడు పాకకాసనుండుతాఁ,
బ్రాగుపార్జితాఘవశత బాల్యయావనాదులకొ
వేగ వధ్యహాను జనము, వింతయేమి యిందికకొ, ౧౯౬

తే॥ మర్త్యలోకంబునం దెల్లమానవులు నవశ్య మీసమయంబున వర్తిలుదురు,
అందుకొకదే ధర్మరాజాఖ్యయిడితి వీవు సమమిత్రశత్రువొ నితని కార్య! ౧౯౭

కా॥ కాలాకాలవివేచనంబు సలుపంగాఁబోక తత్తత్కృతా
భిలాషుంబుల లెక్కవేసి యెవఁ డేవేళకొ వధార్హుండొ యా
వేళకొ వాని ద్రుంచుచుంటు విధిగా విప్రార్భకుం జంపు టిం
తేలాతప్పగు ? దోషియేలయగుఁదా నీతండు చర్చింపఁగొ, ౧౯౮

కం॥ కావున బాగుగ యోజనగావించి యితండు దోషకలితుఁడుగాన
టీవ విధిలపు ముసాయము తావకమగుకాసనంబు తల ధరియింపకొ” ౧౯౯

వ॥ అనినవిని బ్రహ్మదేవుండు ౨౦౦

తే॥ “బ్రాహ్మణోత్తముఁడిదిన కాపంబు ద్రిప్ప నాకుమాత్రిము వశహాసె నాకనాథ!
యెడఁదయోజించి నదుసాయమెదోవచింతుఁగూరుచుండుఁడు మీరిందుఁగొంతతడవు”

వ॥ అని సమాపితుండై కూర్చుండి కొంతతడవు ధ్యానించుటయు భయంక
రంబులగు వాతగుల్మకఫా ద్వష్టాత్తరశతజాడ్యంబులు సశరీరంబులై చనుదెంచి ౨౦౧

తే॥ “ఎందుకొఱకుమమ్ము నీవు సృజించితో యాలసింపకుండ నాజ్ఞయిచ్చి
చేవ! కావకేన దివ్యపదంబురుఁజ్ఞేవనంబు కరుణ సేయుమయ్య” ౨౦౨

- ప॥ అని విన్నవించుకొనినఁ బతుర్ముఖుండు ౨౦౪
- క॥॥ చనుఁ డవనికి శిష్యుంబుగ, మనుఁ డచ్చట సంశయంబు మదినుంపక యీ
యినతనయుమందల మానవతనవులలోఁజేరియుండఁ దలఁపడుఁ డింకన్” ౨౦౫
- ప॥ అనివక్కాణించి యథోముఖుండైయున్న భర్తృం బొడగాంచి ౨౦౬
- ఉ॥ “ ఈ సకలామయంబు మదీరితమున్ కరసావహించి నీ
చేసెడి యెల్లచేతలను జేయుచునుండును సహ్య, మాయువున్
బాసినయట్టిమానవులపజ్జకు వానిన పంపుచుండు, మీ
మోసముచేత నవ్వె పొరిపుచ్చెనటంచుఁ దలంతు భూజనుల్,
క॥॥ లోకావపాదమంతయుఁ బ్రాకట్యోగములమైని బడుఁగాని నినున్
పోక దొకించుకయేనియు, నీకృత్యం బెప్పటట్లు నెఱవేటు నొగిన్, ౨౦౮
- క॥॥ నాయానతి తలఁదాలిచి నీయుద్వోగంబునీవు నెఱవేటుచు పా,
మ్మోయును ! హంతకుడితడని యేయవనిజనుండుగూడ నిం కనడు నినున్, ౨౦౯
- ప॥ అం వాసుచ్చటయు వ్యాసులందోడ్మిని స్వలోకంబునకరిగి ౨౧౦
- చ॥॥ “ అతుగుండుచిత్రగుప్తు, నతఁ డాజ్ఞయొసంగినవారి న్రోలకున్
వడిఁజని తచ్చరీగముల వాసుమాజేసి వధింపుచుండు, డ
పుడమిని హాటకేశును పుణ్యపుత్రేత్రమునందు నే నొక
పుడు శివలింగము న్నిలిపి పూజయొనర్చినవాడ భక్తిమై ౨౧౧
- ఆ॥ అభిలకలవహారీయైన తల్లింగంబుఁ గల్గచుండలేని కాంచుజనుల
వదలి దూరమంద వర్తింపుచుండుడీ తెగుళులార ! నేను తెలుపునీ” ౨౧౨
- ప॥ అనిబోధించి బ్రాహ్మణవేషధారిమై బ్రాహ్మణబాలుం దోడ్మిని తన్మం
దిరంబున కరుగుటయు సుపాధ్యాయుండు సంతోషంబుతో సకళత్రంబుగా హామూర
యని యెదురేగి కాంగలించుకొని కనుల నీళ్లు గార్చుచు శిరంబుమూర్కొని ౨౧౩
- చ॥॥ “ యమపురినుండి యెప్పగిడి నాగతుండైతివిరా కుమార ! యీ
క్రమమున నెంతగట్టిండును గ్రమ్మటిరాఁ గనియుండ, నింద్రజా
లమొయిది, దృష్టిదోషమొ, కలంగనినాడనో యేమొ, నీదుపా
ర్యమునును దివ్యతేజమున వర్తిలు నిప్రండవందో చెప్పుమా” ౨౧౪
- ప॥ అనియడిగినఁ బుత్రుండిట్లనియె ౨౧౫
- ఉ॥ “ ఈయన యంతకుండు, కరమేడ్పుచునుంటివి నీవటంచు న
త్యాయతహాకృపక మహిసురాకృతిఁదాలిచి తా స్వయంబుగా
నీయిలు సేవవచ్చె, మరణించినన న్నొనితెచ్చియిచ్చె, నో
నాయన ! కాపమోక్షణమొనర్చి సమాదరణంబు నేయవే, ౨౧౬
- ప॥ అనివాసుచ్చటయు బ్రాహ్మణోత్తముండు యమానకు నమస్కరించి ౨౧౭

తే॥ “ ఇపుడు నాజన్మసాఫల్య మెనయనయ్యె, జీవితముగూడ నిపుడు సుజీవితంబు,
నుడసినటువంటికొడుకును మగుడబడయుకంటె వేఱైనభాగ్య మొకండుగలదె”

ప॥ అనినవిని యాతనికొమరుండు

౨౧౯

క॥ “ నీవు సహపుత్రుడవయి కావలసినయంతముదము గాంచితిగానన్

వైవస్వతుని సపుత్రుఁగావింపుముజనక! పూర్ణకరుణామతివై ”

౨౨౦

ప॥ అనుటయుఁ దండ్రుఁడొట్టనియె,

౨౨౧

తే॥ “ హాస్యమున కేనుబలికినయట్టిమాటగూడ నన్యతంబుగా, దింకఁ గొడుకుమృతికి

గోడుమని యేడుచుచుఁ గిన్న నాడినట్టి హాకు నెట్టు లబద్ధమారా కుమార! ౨౨౨

ఉ॥ కాపున నీకృతాంతునకుఁ గల్గెడుపుత్తుఁడు దేవయోనిలోఁ,

గావలెనన్న నింక నర కామినిగర్భమునకొ జనించు, స

ర్వావనికిం బ్రభుండునయి యాతఁ డొనర్చెడి రాజసూయముకొ,

వేవచియింప నేమిటికి విన్ము తదీయకరివ్యమాణముకొ

౨౨౩

క॥ హయమేధపురోగముల నయములఁ బెక్కింటిఁజలిపి యాత్మజుఁ డుదయం

బయి చేయందగు పనియంతయుఁ బూర్తియొనర్చుఁ దండ్రీ తరియించునటుల్ ౨౨౪

అ॥ పూజ్యతయును తేకపోవుఁగాకయటంచు నొకనొక్కకాప మిచ్చియుంటి,

దానిఁగూర్చికూడఁ దనయా! వచించెద, వినుము సావధానమనసుఁడగుచు, ౨౨౫

క॥ క్షీతి మర్త్యమంత్రముల నర్చితుఁజేతురుగాని తక్కుత్రిదశులఁబోలెకొ

కుఁగ్రతిమంత్రంబుల నీపితృపతిపూజం జేయ రెట్టిపట్లను మనుజుల్”

౨౨౬

ప॥ అని యిట్లువక్కాణించుటయుఁ బుత్రుండు

౨౨౭

క॥ “ తక్కుంగలవేల్పులతో నక్కట నా కొక్కయింతయైననులే, దీ

దక్కినపుంబతి ప్రతిమను జక్కఁ బ్రతిష్ఠించి పూజనల్పద నింకకొ,

౨౨౮

అ॥ భవదనుగ్రహంబు పరిపూర్ణముగనున్న మానవీయమా విధానముననె

మానవీయమైన మంత్రంబులే పఠించుచుఁ దదర్చనేతుఁ, జూడుతండ్రీ!” ౨౨౯

ప॥ అని “ సుగంధఃపంథ ” యను మంత్రంబును జపించుచు నర్చించుటయు

యముండు ప్రసన్నుండై హర్షగద్గదస్వరంబున సుపాధ్యాయునితో నిట్లనియె,

౨౩౦

క॥ “ ననుదొట్టివేలుపులదర్శన మెప్పటికిని వృధాగ సంప్రాప్తముకా,

దనమాత్మ! యేదియోయొక ఘనవరముం గోరుకొనుము కాదన కిత్తుకొ ”

౨౩౧

ప॥ అని నొడువుటయు నతండు

౨౩౨

క॥ “ భవదీయవిగ్రహంబును దనిలి ప్రతిష్ఠించె నాదుతనయుం డిచటకొ,

రవినందన! పూజతమై యవని నభీష్టంబునిడిన నది సార్థకమా,

౨౩౩

౧॥ కావున నొక్కయబ్బ మధికంబగుభక్తిని బంచమితిథి
దావకమైన తత్ప్రతిమ దైవతబుద్ధి భజించుమానవుల్
జీవములుండుదాకను గృహింపఁగఁజేసెడి పుత్రదుఃఖముకొ
గ్రేవకుఁజేరనీక కడుబ్రీతిమనంగ వరంబొసంగవే ॥

౨౩౪

వ॥ అని వేడుకొనుటయు నతం దవుఁగాకయుని యాత్మీయలోకంబునకరిగి తన
ముద్యోగంబునఁ దాబ్రవేళించె, భూసురడింభకుండు గొప్ప కోవెలం గట్టించి తన్మ
య్యంబున దండధరుం బ్రతిష్ఠించి పూర్వోక్త మంత్రంబునన పూజించి పాత్రులంగూడఁ
దసి బహుకాలంబునకుఁ బంచత్వంబునొందె, బంచమీదినంబున నెవఁ డీకధఁ
ర్తించు వానికిఁ బుత్రదుఃఖంబు లేకుండెడి"నని యిట్లు పాశ్రుచ్చుడు మహర్షిలిట్లనిరి,

—• యుధిష్ఠిరోపాఖ్యానము •—

౧॥ "యనునికి మానుషవిగ్రహుఁ డమలగుణుం డుదయమందెననిచెప్పితి, వ
య్యనురవరేణ్యునకుం బ్రియతముఁడై యెవ్వండుగలిగె దయ నుడువఁగదే" ౨౩౬

వ॥ అనియిట్లుప్రశ్నించిన సూతుండు

౨౩౭

౧॥ "అతనికిఁ బాండుత్మావిభుసతిగర్భమునను జనించె సత్పుత్రుఁడు, త
త్ప్రతిపతి యుధిష్ఠిరాఖ్యును బ్రతిగానక యఖిలభూమిభరము వహించెకొ, ౨౩౮

వ॥ మఱియు నతండు శౌర్యాతిరేకంబున సకలత్మాపాబురవలనను గప్పంబు
పుచ్చుకొని సంపూర్ణదక్షిణంబగు రాజసూయం బొకండును ధరయంతయుం దుర
ంబును జరింపఁజేసి యశ్వమేధంబు లెదును గావించి సద్గతింబొందె, నొక్కఁడైనను
యకుఁబోయి పిండంబువేయునుగానఁ బడసినఁ బెక్కండుకొడుకులనే పడయ
కులయు, జేసిన నశ్వమేధంబునే చేయవలయు, వేసిన నల్లయెద్దునే వేయవలయు, బా
మ్మకానుగ్రహంబునఁ బుత్రవంతుఁడైనందులకుఁ దత్పుత్రుఁ డనేకాశ్వమేధయాగంబు
రాచరించుటంజేసి శ్రాద్ధదేవుండు తన్నుఁ గృతకృత్యుం గాదలంచుకొనియె, గన్న
ట్టికొడుకులఁ గనవలయుఁగాని వంశముద్ధరింపలేనివారి నెంతమందిని గన్న నేమి,
నొల్లి బృహత్కల్పంబున వసుసేనుఁడనునొకయొడయఁ డానర్తదేశంబునుబాలించుచు

—• అనోద్ధ క దా న ఫ ల ము •—

౧॥ సచుధికాష్టై శ్వర్యసహితుఁడై మహితుఁడై యఖిలభోగంబుల ననుభవించె
గజవాజిరథపత్తికలితుఁడై లలితుఁడై యరులకు దుర్భేద్యుఁడై రహించె,
విజితాఖిలద్విషద్యీరుఁడై ధీరుఁడై నిఖిలేంద్రియంబుల నిగ్రహించె,
ధర సాటిలేని వదాన్యుఁడై మాన్యుఁడై సంచితమఖిలముం బంచినెట్టె
గ్రహణసంక్రాంతిముఖపర్వ కాలములను వజ్రవైడూర్యహా క్తికవ్రజముచేత
భూనిలింపుల కభిషేకము లొనర్చి కరులఁ దద్వారసీమలఁ గట్టివెచ్చె, ౨౪౦

మః కాని సులభంబుగాదలంచి యన్నోదకంబులమాత్ర మొక్కనికేని యొ సంగక చిర కాలంబు ధరాతలంబుం బాలించి కొడుకులకొడుకులంగూడఁ బొడ గాంచి కాలధర్మంబునొందుటయు నుంతు లతని తనూజు సత్య సేనుడనువానిఁ దద్రా జ్యంబునకుఁ బట్టంబుగట్టిరి. వసు సేనుండు తా సలిపిన దానధర్మంబులవలన స్వర్గంబునకుఁ బోయి దివ్యాంబరధరుండును దివ్యరత్న విభూషితుండునునై విమానశ్రేష్ఠం బధిరోహించి సకలలోకసంచారంబును జలుపఁగలిగెఁ గాని యాఁకతిదప్పికలచేమాత్ర మత్యంతచింత నొందవలసినవాఁడై వాడఁబాటినదనకంజంబుతో నెటు చూచినను నన్న భక్షకులు గాని యుదకపాయలుగాని యన్నోదకంబులుగాని కానరామిని సహస్రాక్షుపాలికింజని మొగంబువేల్చవేసికొని

౨౪౦

ఉ॥ ఏనొకరుండఁదప్ప నిటు నింకొకఁ డీక్షుధకుం బిహసకున్

లోనయి తాఁ గనంబడఁడు, లో జకరాగ్ని దహింపఁజేయఁగా

నీ నగలేల చేలముల నేమిప్రయోజనముండె ? దేవతా

యానముతోడ నేమిపని, యంతయు వ్యర్థముగాక వృత్రహా !,

౨౪౧

ఉ॥ ఏమయియుండునిద్ది యమచేత ! త్రివిష్టపరూప నారకం

బై మది నిప్పువెట్టినటు వ్యాకులపెట్టె, తుఘోపకాంతికై

క్రీమదనుగ్రహంబు ప్రసరింపఁగఁజేయు, మటు ల్పొనర్పఁగా

నీమన సొప్పదేని పడనెట్టుము దుర్గతిలోనె కూలెదన్

౨౪౩

మ॥ అనియిట్లు వక్కాణించుటయు నింద్రుండు

౨౪౪

చం॥ నిరయమునన్ వసించుటకు నీవెటు లర్హుడవౌదువయ్య ? నీ

జరిపినదానధర్మములు చాలఁగనున్నవి, కాని యేరికిన్

గరము నుసాధ్యమంచు నుదకమ్మిడ, వన్నముగూడఁబెట్ట, వా

దురితమ తుత్పిపాసలయి తోనరుదెంచె నిఁకేమిచెప్పుదున్,

౨౪౫

సీ॥ గుఱ్ఱంబు లేనుఁగుల్కొల్లవెట్టితికాన దేవయానములెక్కి తిరుగుచుంటి,

మంచి సేల్జోడుల బంచిపెట్టితి కాన దివ్యాంబరాలట్టి తేజరిలెదు,

హేమంబు వీధులం దెగఁజల్లితివి కాన స్వర్ణభూషల మోయఁజాలకుంటి,

మణులు నోనిశ్శ నే మచి పెట్టితివి కాన మణిహారములదాల్చి మసలుచుంటి,

నీచమనియెంచి చెంబెడు నీరమేని విడిచె డన్నంబు నేనియుఁ బెట్టుకుంటు

నిట్లు లాఁకతిదప్పిక ల్పట్టినిన్నుఁ గరము వేధించుచున్న వోధరణిపాల !

౨౪౬

కం॥ అన్నోదకంబు లేన్నఁగఁ జిన్నవియొకొ, యవియ పెద్దజేనెడి దాతన్,

డన్నుద్ధరించుకొనఁ దలఁపున్నన్ వానిన యొసంగు నున్నతుఁ డెపుడున్,

౨౪౭

క॥ మన్నెడ ! యిహపరంబుల నొన్నత్యమునొందఁగోరునటువంటి జనుం
డన్నము సదక్షిణముగను సొన్నముగ జలంబు నొసంగనగు నతిథులకుక ౨౪౯

వ॥ అనిచెప్పిన రాజిట్లనియె,

క॥ నా కాధినాథ ! మందులు మాఁకులు నున్నయవి యెన్నో మదినారసి నా
యాకలిదప్పికలకు వెసఁ బోకాల్పఁగదయ్య కేలుమోడ్పులొనర్తుక ౨౫౦

వ॥ అని యిట్లనొడువుటయు మఱియు నమ్మహేంద్రుండు ౨౫౧

ఉ॥ “ నీకొక పుత్రుఁడుండి యవనికొ నినుఁగూరిచి శక్తియుక్తుడై

యాకలిగొన్న పేదలకు నన్నమునీళులఁ దృప్తిసేయుచో

నీకును దృప్తియౌనిచట, నీచమటంచని యొక్కగింజయుక

గాకికి నేనియిన నినుఁ గాల్పదె యాకలి కాకయుండినక, ౨౫౨

క॥ నీకు జలాంజలిసీయక యాకలిగొనువారి కుదక మన్న మిడక యె

ట్లో కాలముగడపినచో నీకొడుకును దా త్కుధార్తి నీవలెఁ గుడుచుక, ౨౫౩

వ॥ అనివాక్రుచ్చుచుండ బ్రహ్మలోకంబునుండి నాగదమహాముని యరుదెం
చుటయుఁబొకశాసనుండు దిగ్గునలేచి యర్ఘ్యంబొసంగి ౨౫౪

క॥ ఎచ్చోటనుండివచ్చెదో యెచ్చోటికిఁబోవుచుంటో యెయ్యదోపని వా

క్రుచ్చుటకును వీలుండినఁ జెచ్చెఁజెపు మేను సంతసించు మునీంద్రా! ౨౫౫

వ॥ అనియడిగిన నతండిట్లనియె, ౨౫౬

తే॥ “ బ్రహ్మలోకంబునుండినేఁ బ్రస్తుతమున వెడలివచ్చుచునున్నాడ, వేల్పుతేడ!

తీర్థసేవార్థ మవనిపై దిగుదునింక, నింతకన్న నుగలచెద మేది నాకు,, ౨౫౭

వ॥ అనవుడు వసుసేనుండు హృష్టుడై ౨౫౮

క॥ “ దీనాత్ముండ, ననుగ్రహింపవలయుక దేవర్షి ! భూలోకమం

దానర్తంబునదేశ మేలు పురుషుం డస్మత్త నూజుండు, త

త్మానాథుం డటు సత్యసేనుడను సత్సంజ్ఞం బ్రవర్తిల్లు, న

వ్యానింగూరిచి వత్సమాణమగు నీవాక్యంబులం జెప్పనా, ౨౫౯

సీ॥ నీతండ్రి వసుసేనుఁ బ్రీతిఁగన్గొని మాటలాడి నేనరుదెంచి నాడననుము,

స్వర్గంబునం దింద్రసభలోనఁ దెఱగంట్లదండఁ దాఁ గూర్చుండియుండెననుము,

క్షేమంబకాని యాభూమిశు నచటను క్షత్విపాసలు వీడఁజూడననుము,

సత్యముంబొలించు సత్పుత్రుఁడవయైన నతనివెవ్వఁడీర్చు టర్హ మనుము,

పిలిచి చీదల కన్నంబుఁ బెట్టుమనుము, ఉదకమిప్పించి రద్దానా ముడుపుమనుము,

అట్లుకావింపకున్న నీయయ్య యచట నాకటను దప్పి కడువంత నందుననుము”

చ॥ అనుటయు నతండు భూతలంబున కవతరించి యాన ర్దదేశంబునకుం జ
సత్యసేనుం గలి పితృసందేశంబు నాకుచుటయు నాకేడు చలిపందిరులు సంస్థా
పించి నిత్యసహస్రబ్రాహ్మణభోజనంబు నిర్వర్తింప మొదలిడియెఁగాని కొంతకాలంబు
నకు ద్వాదశవర్ష మౌచుటగా సంకల్పితమ్ము సాగింపమిని జనకుండు స్వప్నంబు
వచ్చి

౨౬౪

ఉ॥ నీవునుతుండవౌకతన నేను దివంబుననుండియుండియున్

జేవురుగొట్టుఁగావలసె డేఱనియాకట దప్పి గుందుచు

న్దావున నీవు నిక్కముగ నాకె జనించితివేని నాకుఁగా

బావనవారియుక్తముగ బాపల కన్నముఁబెట్టు లెమ్మికక”

౨౬౫

చ॥ అనిపల్కుటయు నతండు మేల్కొంచి యంతయు మంతురులకు వినిపించి

క॥ “ ఏను వృషధ్వజుఁ గొల్తును, బూని నుభిక్షంచొనర్తు బుడమిని, మగుడక

నేనరుగుదెంచువఱకుఁ బ్రధానులు! మీరేలుఁడయ్య ధాతీతలమున్”

౨౬౬

చ॥ అనిచెప్పి హాట కేశ్వరంబునకేతెంచి యాశ్వరుం బ్రతిష్ఠించి పూజింప నాత
డత్తాంతంబున నరుదెంచి కరంబడుగుమనుడు రాజిట్లనియె,

౨౬౭

క॥ అన్న ప్రదాన మొనరుప నన్ని యమముపట్టియుంటి, సస్యోజితమై

యున్నది పంటవలంతి, యింక న్నాకు నువృష్టికన్నఁ గాంక్షితమున్నే,

౨౬౮

క॥ జలసస్యసమృద్ధంతై యిలయెల్లఁ జెలంగవలయు, నేబట్టిన యా

బలనియమము సాగించుడు నల స్వర్గతుండైన తండ్రి యలరంగవలయున్”

౨౬౯

చ॥ అనియిట్లుకోరుటయు భగవానుండు

౨౭౦

చ॥ “ కురియఁ బ్రభూతవృష్టి ధరఁ, గోరన సస్యజలాదు లన్నియున్

విరివిగఁగల్గఁ గాన నిజవేశ్మముఁ జేరఁగఁబొమ్ము నీవికన్,

మఱియును ద్వత్పత్తితము మద్వరలింగ మహర్ముఖంబునన్

బారి దగిసింపువాఁడు ప్రతిపుట్టువునం దిను మృష్టమన్నమున్,

౨౭౧

చ॥ అనిపలికి యంతర్ధానంబుఁజెందుటయు నయ్యెడయందు స్వస్థానంబునకు

జేరంజని యన్నోదకదానంబునం గన్నతండ్రి కడుపుమంటఁ జల్లార్చె, గవ్వతరంబగు

లికాలంబుననైత మామృష్టాన్న దేశ్వరుఁ బ్రొద్దుప్రొద్దున దర్శించిన సకాముండు

మృష్టాన్నంబును విష్కాముండు శివపదంబును జెందఁగలిగెడిని,

౨౭౨

—* పార్వతి గణపతిని సృష్టించుట —

సీ॥ యత్సేవనంబున నైహికాముష్మికాల్ సమకూరుచుండు భూజనములకును
యత్సమర్చనము సర్వాంతరాయంబుల వారింపఁ బెట్టిన పేరు జగతి
యత్పదయుగము సర్వార్థసమారంభమునను వాగీశాదులును భజింతు
యత్పూజనము నిరయాధ్యముం దప్పించి దేవతానగరికిం ద్రోవఁజూపు
యత్సుకీర్తన మవనిపై యశము విద్య మొదలుగాఁగలవాంఛితంబుల నొసంగు
దన్మహోత్తమ గణపతిత్రయముగూడఁ దత్ఫలంబున వర్తించు ధన్యులార!”

వ॥ అనిచెప్పటయు ఋషులిట్లనిరి,

౨౭౨

ఉ॥ “ఉత్తమమధ్యమాధమత నుద్భవమందుచునుండు భూజనం,
బుత్తమ మెత్తటిక మరల నుర్వికిఁదాఁ జనుదేరకుండ న
త్యుత్తమమైనమోక్షమున యొంద యతించును, మధ్యమంబు స
ద్వృత్తి సురాంగనారతుల దివ్యసుఖానుభవంబుఁ గోరెడుకొ,

౨౭౩

చం॥ అధముల కేమిపుట్టె, విషయాత్మకులై విషకీటమట్టు లీ
పృథివియె స్వర్గమంచుఁ గడుఁబ్రీతి వసింతు? తదర్చ్యమాణుడై
మధువును మాంస మాదియగు మర్త్యసుఖంబులొసంగిప్రోవ నే
విధముగ నీగణాధిపతి వేడ్కపడుం గృపఁజేసి చెప్పవే,

౨౭౪

అ॥ హాటకేశ్వరమున నా గజవదనులం బూర్వ మెవఁడు నిల్పి పూజచేసె?
ననఘ! యెప్పుడెపుడు జనము తద్దర్శన మాచరింపవలయు? నానతిమ్ము ”

౨౭౫

వ॥ అనవుడు నూతుండు

౨౭౬

కా॥ “ఉర్విం బూర్వము సర్వమానవగణం బుద్యత్త పశ్చర్యచే
స్వర్వాస్తవ్యులు కాఁదొడంగుటయుఁ దత్సంబాధమీక్షించి యా
గీర్వాణేశుఁడు పర్వుపర్వునను దాఁ గ్రేవ ల్గుర ల్పర్వఁగాఁ
బూర్వత్యన్విత మొక్కయాసనముపై భాసిల్లు గం గాధరుకొ

౨౭౭

వ॥ చేరంజని యిట్లనియె,

౨౭౮

కా॥ “దేవా! కావవే, నీవే మాకు జగతికొది, క్కెల్లమర్త్యుల్ తపః
ప్రావీణ్యంబున స్వర్గమంతయును దా ర్వాపింపఁగంజొచ్చినా,
తేవేశ్వంబున కేగిమాచినను వారేయెరి; మా కచ్చటకొ
దావే చిక్క, దిఁకేదో ముందుగతి నిర్ధారింపు మీవే దయకొ”

౨౭౯

వ॥ అనినవిని విరూపాక్షుండు గౌరీవదనచంద్రుం గనుంగొనుటయు నాయమ
యొడలంతయు నలిచి యటవెడలినమట్టిచే

౨౮౦

సీ॥ చేతులయరితేసిచెవులుఁ దొడముఁ గల్గి నగవుపుట్టించు నేనుఁగుమొగంబు
గుడుముల నుండ్రాళ్ళఁ గొబ్బెరకాయలఁ బూర్ణంబులౌ నాల్గు పొట్టిచేతు
రీక్షించువారల కెంతవంతోయొనర్చుచుం బొల్చు వాటెడు స్థూలకాయ
మాకంతపూర్తిగా నన్నంబుదిన్నట్లు పరఁగుచుండెడు వెద్దబానపొట్టు
వెట్టి యొకబొమ్మఁదేయ నాపొట్టివేలు పట్టె సప్రాణుడైతేచి యమరు లలర
చువినయ నుగ్రమొక్కే “యోజనా! నన్ను నేలపుట్టించి”తన నాకె యిట్టులనియె,
కం॥ “తనయా! జనమంతయు దివమునకుంజనుదెంచుచుండె బుణ్యపుగ్గుతులకొ,
గొనసాఁగకుండ నీవప్పునులకు విఘ్నంబునలుపఁబొల్పడు మింకకొ, ౨౦౨

సీ॥ తనుజ! ముప్పదినముద్రముల దెబ్బదియేడుశంకుల యటువదిసరసిజముల
యిటువదినిర్వాల మఱియును బదివేలయర్బుదంబుల తొంబదెదుకోట్ల
యేలదేన్లక్షల యిటువదే న్నేయిల యటువదితొమ్మిదియకాశతముల
గణములున్న వియిందు గణియింపఁబడినవి, గణియింపఁబడనివి కలవిఁకన్నొ,
నందియును మహాకాలుండు నందుఁ బెద్ద, లిందఱును నీకుఁ నైవస, మీనమేటి,
వాధిపత్యంబొసంగితి, నదివహించి యుర్వి విఘ్నంబులొనరించుచుండు మింక”

ప॥ అనియిట్లువాక్రచ్చి యాదేవి యోషధీధరితంబులును దీర్ఘాంభఃపూరితంబులును
మహోదయులును నగు బంగరుకుంభంబులం దెప్పించి గీతవాద్య వినోదంబులతో
దను నృత్యంబులతో జన్వనంబులతోడను దనచేతిమీఁదిగా నభిషేకంబుగావించె, ద్రయ
స్త్రైంశతోక్తోటదేవతలునుదత్సమయంబునం దరుదెంచిమంగళాశీర్వాదంబులొసంగిరి,

సీ॥ కఱకై నగొడ్డలి కఱకంతుండును దండెకుడుములపల్కెముం గుధరతనయ
మూషకవాహనమ్మును గుమారస్వామి జ్ఞానముం ద్రైకాలికము విధాత
ప్రజ్ఞావిశేషముం బంకజనాభుండు సౌభాగ్యమును బాకశాసనుండును
మందరాకారంబు నూనతోదండుండు నైభవంబును నగవాహనుండును
భూరితిరహా ప్రతాపంబు వాదితాత్తుఁ డూర్జితంబగు కారతి నయ్యోషధీకుఁ
డెవరికుండినయది వారలెల్లనుకలు గణపతి కభీష్టములనీయఁగలిగి రపుడు, ౨౦౩

ప॥ దేవదేవులసంతుష్టికె యెవరివస్తువులు వా రట్టులిచ్చుటయు లబధుండగు
గణవాఘండు దేవకృత్యపరత్వంబున నిత్యము నాముష్మికార్థమైయత్నించు భూజనుల
పుణ్యకార్యంబుల విఘ్నంబు నేయంగడంగె, నంతఁ గొంద తాగజేతున కొనకెచ్చి హాట
కేశ్వరంబున స్థాపించుటయు స్వర్గకాములు సర్వార్థోపక్రమంబునను విఘ్ననివార
ణార్థ మానునంటూజించిరి, కొందఱు సత్యగణపతిని నిల్పిరి. మఱి కొందఱు మర్త్యద
గణపతిం బ్రతిష్ఠించిరి. తద్దేవుఁబూజింప నెన్నటికిని నరకాదికంబుగాని తిర్యక్త్వంబు

గాని కృమిత్వంబుగాని స్థావరత్వంబుగాని సంభవింపదు, భాద్రపద శుక్లచతుర్థి నతనిఁ
బూజించువారి కొకయేడాదిపర్యంతము విఘ్నంబులు కలుగనేరవు, ౨౮౩

—* రంభ జాబాలి తపోవిఘ్నం బొనర్చుట *—

తే॥ అట్లు లాహోటకేశ్వరమందుఁ జిత్రపీఠమధ్యస్థలస్థుడై పేరుగాంచి
యందఁ జిత్రేశ్వరుండను నొక్కదేవుఁ డొసఁగుచుం జిత్రసౌఖ్యంబు లుర్విఁ బ్రజకు

వ॥ ఆదేవున కభిషేకంబుఁజేసినను బూజించినను దర్శించినను బరభార్య
సంగమపాతకంబును నుపపాతకంబులును నాశంబునొందు, మఱియును ౨౮౪

సీ॥ పుత్రవత్సలతమైఁ బూర్ణానురాగయా గురుపత్నిఁ జపలుడై కోరుఁగాక,
పక్కలఁజెక్కలంబడి బిడ్డవలెనుండు జ్ఞాతికన్యకతోడఁ గలయుఁగాక,
కనుముక్కు చక్కనై కానుపించెనటంచుఁ గడజాతిదానిపైఁ బడునుగాక,
వ్రతవర్ధమానసుద్యుతితోడవావణించు స్త్రీని బలాత్కృతిర జేఱుచుఁగాక,
చైత్రశుక్లచతుర్దశిం జిత్రపీఠసంస్థుఁ జిత్రేశ్వరుని బూజసల్పునెడలఁ
బాతకమునుండి విడువంగఁబడుటెకాక స్వర్గలోకంబునకుఁగూడ సరగ నరుగు,

వ॥ అట్లు తత్తైత్రంబున వివస్త్రయగుతనూజతోడంగూడి జాబాలియు జాబాలిచే
శపింపఁబడిన చిత్రాంగదుండును నున్నవారు. తచ్చతుర్దశీదినంబునం దామువ్వురిం బూ
జించు పురుషుండు కోరుకొన్న నారీమణిని మనోభీష్టంబును బడయు” ననినవిని మును
లిట్లనిరి, ౨౯౦

తే॥ “ఏల చిత్రాంగదుండు జాబాలిచేత శప్తఁడయ్యెను? తత్తనూజాతయచట
నిప్పటికిని వివస్త్రయై యేలయుండవలసె లోకులుహాసియింపఁ? దెలుపుమయ్య”

వ॥ అనియిట్లుప్రశ్నించిన రౌమహర్షణి యిట్లనియె, ౨౯౧

స్మగ్ధర॥ “కామారబ్రహ్మచర్యాకలితుడగుచు సుతాంతి జాబాలి తా ముక్
శ్రీమత్త ద్ధాటకేశస్థితుడయి తపముంజేయ ఘోరంబుగా స్వ
ర్ధాము ల్భీతాత్ములై తత్తపమునకెదియో దండివిఘ్నం బొనర్పక
దామాహేమాద్రిపై నందఱునొకటయి మంత్రంబుగావించి రిట్టుల్ ౨౯౩

ఆ॥ “దినదినాభివృద్ధిగనినచో నీతప మింద్రుఁ గ్రిందుపఱుచు, నిదనిజంబు,
గాన రంభ నితనికడకుఁబంపంగనౌ బ్రహ్మచర్య మడుగుఁబట్టుజేయ ౨౯౪

క॥ తపమునకెల్లనుమూలము విపులంబగుబ్రహ్మచర్యవిధి, యదిలే కే
యుపవాసంబులతోడనొ జపములుగావింప రిత్తశ్రమమ ఫలంబౌ” ౨౯౫

వ॥ అనియిట్లునిశ్చయించుకొని మహేంద్రసహితంబుగా సకలదేవతలు నప్పర
శ్రేష్ఠులుగ రంభను జేరంచిలిచి ౨౯౬

తే॥ “తరుణి! జాదాలిముని యుగ్రతపముఁజేయు హాటకేశ్వరమునకు నీవరుగు సరగ,
నీటు గోటునుజూపి నీ నేర్చుకొలఁది మోహమునముంచి చెలుపు మమ్మునితపంబు”

వ॥ అని పలికిన ననియిట్లనియె,

౨౯౮

క॥ “అముని యదివఱకెన్నడుఁ గాముకథర్మంబు నడపఁగడఁగియెఱుంగం,

జేచుని యరసికునైఁబడి నామరివెముదీర్తు నమరనాయక! చెపుమా”

౨౯౯

వ॥ అనియిట్లునొడువుటయు మహేంద్రుండు

౩౦౦

మత్తకోకిల॥ ఈవఁదతుఁడు నీకుఁదోడుగ నేగుదెంచి మద్యాజ్ఞచే

భావజాతవికార మావెడబాపనయ్యమనస్సునం

దావహింపఁగఁజేయుఁగావున యామినీబ్బుఖి! యేగి వే

దేవకార్యము నిర్వహింపుము, దీన నీకు యశంబగుకొ”

౩౦౧

వ॥ అని సెలవిచ్చుటయు నాబిడ యతనికి దండమర్పించి సహవసంతంబుగా
జ్ఞాతలంబునకుఁ బయనంబయ్యె, నంత

౩౦౨

నీ॥ శ్రీసాదహతిలేకె స్థిర నకస్మాత్తుగాఁ బూసె నశోకము ల్బాసురముగఁ,

దీరుతీరగు దండితియ్యమామిడులెల్లఁ బూగుత్తులం బరిపూర్ణమయ్యె,

శరద్భతువునయంద సరసులం దెల్లెడ వికసించెఁ బద్మము లేవలకొలఁది,

మలయానీలమువీచె మందమందంబుగాఁ గమ్మనివాసనల్లలదియగుచు,

నట్టియెడ రంభ యొకనలిలాశయంబుదరిని రుద్రాక్షమాలికం దాల్చి చాల

శ్రద్ధమై నిష్టమంత్రంబుజపము సేయు ఘనుఁడు జాబాలియెదుట సాక్షాత్కరించె, ౩౦౩

వ॥ అట్లు సమీపించి యయ్యప్పరోవర యాయన యవలోకించుచుండ నభోంకు
కంబువిడిచి యవగాహనార్థ మంబువులం బ్రవేశించుటయు నతండు యామ్యానిల
స్పర్శంబునంజేసి యనంగవతుండు నఖిలాంగసంగతపులకుండు నై హస్తంబునుండి
యక్షమాల జాతిపో నక్షులనుండి యత్యుష్ణంబులగు నశ్రువులంగార్చుచు నవనీతలంబు
నార్ద్రంబుగావించె, నంత నంతరంగ వేదనియగు నచ్చరమచ్చెక్కంటి పానీయంబులనుండి
వైకిలబటతెంచి పరీధానంబు మరల ధరియించి తత్సకాశంబుఁజేరి దండంబువెట్టి తగు
వాదరంబును గనంబజుచుఁ దవీయహృదయవికారంబు పెంపొందించు మధురభాష
ణంబులతో నిట్లనియె,

౩౦౪

నీ॥ “స్వాధ్యాయపాఠము ల్చక్కగా నేప్రొద్దు జరుగుచున్నవటయ్య జ్ఞానురాగ్ర్య!

యేవిఘ్నములులేక యీవొనర్చుతపంబు సాగుచున్నదికదా! సంయమిశ!

శిష్యులెల్లరు నీవుచెప్పినవిధముగా వర్తింతుచుండె విపశ్చిదింద!

పక్షులు మృగము లేకాధలులేకుండఁ జక్కనున్నవియెకో సదయహృదయ!

తే॥ శ్రీమదాశ్రమ మాశ్రయించి వసియించు ప్రాణివర్గంబు కుశలంబె భావితాత్మ !

పెక్కులేటికి నినుఁగూర్చి ప్రీతినడుగ సకలమునుబా గెగా మునిసార్వభౌమ!" 30౧

వ॥ అనియిట్లు పృచ్ఛఁజేయుటయు నమ్మునివర్త్యుండు

30౬

తే॥ "అన్నిటంగూడఁ గుశలంబ యంబుజాతీ ! యఖిలసల్లక్షణాన్విత వై ననీవు

స్వయముగా నిట కాగతవయితికాన నెంతయుం గుశలంబిపు డేరుపడియె, 30౭

సీ॥ భూభువనస్థిత ల్పాడగాంచవచ్చిన దై వతసుందరీతల్లజమవో,

కాంతుతోడంగూడి కాంతారభూములం దిరుగవచ్చిన పూర్వదేవసతివో,

కేశకూళిఁజరించువేశ నెట్టులూ తప్పి పెకివచ్చిన భోగిపద్మముఖివో,

వనవిహారమొనర్పఁ జనుదెంచినటువంటి మానవాధీశుని మానవతివో,

యెవ్వరవో నీవు వచియింపు మిందువదన! మోహవారిధిలోన నన్మంచుమంటి,

కానఁబడవోకొ నీకు నాకనులనుండి పడెడి యశ్రులు గగ్గురుపాటు వణఁకు?" 3౦౮

వ॥ అనినవిని రంభ మఱియునిట్లనియె,

3౦౯

కం॥ "కనఁబడుచున్నదికానీ, మునివర! యది నీదుకాయమునకు స్వభావం

బో నలియొ స్వాస్థ్యంబే తప్పెనో యని యనుకొంటిఁగాని పెద్దగఁదలఁపన్" 3౧౦

వ॥ అనియిట్లు లెఱుంగనిదియుంబోలే వాక్రుచ్చుటయు మఱియు వాజాబాలి

కం॥ "కాయస్వభావముంగా, దీయది వ్యాధియునుగా, దిఁకేమన నీమె

చాయఁగనుంగొనుటాదిగ శీఘ్రముత! నాకీయవస్థ సిద్ధంబయ్యెన్,

3౧౧

తే॥ బ్రహ్మచర్యవ్రతంబును బట్టినట్టి దిట్టనగునన్న లలన! త్వదీయదగ్గు

నంబొనర్చుటయాది మన్మథగ్రహంబు పట్టి బాధింపఁగఁజొచ్చె, నెట్లునెఁతు?"

వ॥ అనిచెప్పటయు రంభయిట్లనియె,

3౧౪

తే॥ "అట్టులగుచో ద్విజోత్తమ! హాయిగాను భోగమొనరింపు నాతోడ బుద్ధిదీర,

గణికనగుటను నాతోడికలయిక్కొక్క తప్పుగాగణియింపరు తద్దజనులు, 3౧౫

తే॥ సర్వసాధారణులనుగా స్రవ్య మమ్ము జగతి సృష్టించు చంద్రగజాతులకు వి

శేషబాధ్యతయుండంగఁజేసెఁ గాన నాదుసంబంధ మొకతప్పుగాదు నీకు, 3౧౬

క॥ నేనును నూనశరాంగుడవో నినుఁగని వాఁడిపూవుటమ్ములచేతన్

మేనెల్లగుచ్చఁబడితిని, యానంబొనరింపజాల నావలకింకన్,

3౧౭

సీ॥ అల జయఁతుందొట్టి యమరకుమారులం బొడగాంచుచుందు నేప్రార్థునేను,

గిన్నరకుండరుల్ కిన్నెరత్మీటుచు వెన్నంటియే యుండు నన్ను సతము,

విద్యాధరు ల్బాదువిద్యావిసోదముల్ని నెఱుసనుచుండు రనుదినంబు,
యక్షగుహ్యకసిద్ధచతుశ్శ్రవోయువ శ్రీక్షింపబడుచుండు రేక్షణంబు,
మానవులనంగ నొకలెక్కలోనెలేరు, కాని నినువంటినుండరాకారుడొక్క
రుఁడును వీరలలోఁ గనబడఁడునాకు, గనుక నిను నేను వలచితి, మునికుమార !

తే వలచి తినకయితావచ్చు కలువకంటిఁ గలయనొల్లనిమూర్ఖుండు కాలదండ
నివాతుడై కడుఘోరమానిరయమందుఁ గూలి కలకాల మంద తాఁగుందుచుండు”

మః అని యిట్లు వక్కాణించి మునివద్యుఁ గౌఁగలించుకొనుటయు నతండు వలదు
వలడని వాక్కుచే వారించినను హృదయంబున నిష్టపడియ యూరకుండె, సంతనాపె
యాయన నొకలతానికుంజంబునకుం గొనిపోయి కామకాస్తోదితకృత్రిమభావంబులన్ని
యూం గనబడుచుచుం గ్రీడించె, నవంగసంగరాసక్తి నతడెట్లు సంత్యక్తాశేష సత్క
ర్మండ్లె సాయంకాలంబువఱకు వాయమంగూడియుండి యపుడు నిష్కాముడగుచు
నన్యూలు కనుగొందునన్న సిగ్గుచే నప్పరసం దిగనాడి యవగాహనార్థ మవలనరిగె, నట్లుత
నిచేత విడువంబడి యవ్వలాసిని కృతకృత్యురాలగుట సంతసించుచు స్వర్గంబునకుంజని
ససురుండగు శ్రమంగని

300

—శ్రీ జాబాలికి రంభాగర్భంబున ఫలవతి జనించుట శ్రీ—

కం “దేవా! దైవవశత సద్భావుఁడు జాబాలి కష్టపడినల్పిన యా

యాన తపమును నష్టము గావించితి, హృదయమెల్లఁ గలఁచితి, గానక 301
సుముఖ! సుగముగమందు సురేశ! యింకకొ, దిగులెదఁబాసి దివానిశముల్,

యెఱుఁగఁ దేజమునోయి కడుం బొగులుచునుండె మునీంద్రుఁ డటకొ, 302

మః అనిచెప్పి బర్హిర్ముఖులచేఁ బ్రశంసింపబడి యమోఘరేతస్కుండగు నమ్ముని
వలన గర్భంబుధరించియుండె, జాబాలి పలువిధంబులఁ బశ్చాత్తాపపడి యయ్యాశ్ర
మంబునన మరలఁ దపంబునకు దొరకొనియె, సంత దశమమాసమం దాయస్సరఃప్రకాం
డము పద్మప్రతాక్షీయ దివ్యలక్షణలక్ష్మీతయు నగు కన్నియఁగని తదాశ్రమంబున
కేకెంచి ఋషిసమక్షంబున విడిపించి

303

కా “నీవీర్యంబుననుండి భూమిసురమోనీ ! నాదుగర్భంబునం

రావిర్భావముఁజెందినట్టివినుఁ గీయంభోజప్రతాక్షి, దే

వావాసంబున మర్త్య లండఁజన, దట్లొటకొ సమర్పింతునీ,

కీచే దీనిని బెంచి నెద్దయగు నయ్యోర్పాటుగావింపనా”

304

వ॥ అనివాక్కుచ్చి యాక్షణంబ స్వర్గంబునకు వెడలిపోవుటయు జాబాలి యక్క
న్నియం బొడగాంచి సన్నేహుండై గుప్తంబగు నొకపొదరింటనుంచి సమృద్ధఫలరసం
బులచే రాత్రిందివమ్ములుం బోషించె, నక్కన్నియ శుక్లపక్షచంద్రకలంబోలి దినదినప్రప
థమానయగుచు జాబాలిప్రేమంబును వృద్ధినిబొందించె, నట్లు శోభాయుక్తయగు నా
బాల వచ్చికగలమృగంబులతోడంగ్రీడించుచు సంయమినిసంతోష పెట్టిపెట్టిబాల్యంబు
చాటుటయు నారచీరలం గట్టమొదలిడి యడవినుండి యత్కించిత్సమిత్కుశేఫలపుష్పా
దికంబులం దెచ్చియిచ్చుచును సర్వకృత్యంబుల సాయపడుచును బ్రీతి పెచ్చు పెరిగించి
యొకయెండకాలంబునం బండులుతెంపికొనిరా దూరంబరుగ నయ్యెడఁ జిత్రాంగదుం
డను గంధర్వుండు విమానంబుపై నేగుచుఁ బూర్ణచంద్రనిభాననయై విజస్రప్రదేశంబున
ధరాతలపతితచంద్రలేఖవిధంబున నున్నదాని నీక్షించి మోహించి భూతలంబున కవత
రించి యంజలిఘటించి

321

—* ఫలవతీచిత్రాంగదుల సమాగమము *—

క॥ “ ఎన్వరితవె బాలామణి! పువ్వుంబోడివయికూడఁ బారుగున సాయం
బెవ్వరునులేక తిగిగెద వివ్వనమధ్యంబులోన నేకాకినివై ”

322

వ॥ అనియడిగిన నాకెయిట్లనియె,

322

తే॥ “ నేను జాబాలినామకమానినాథు ముద్దుకూతుర! ఫలపుష్పములకుఁగాను
వచ్చితిరుగుచునుంటి నివ్వనమునందు, ఫలవతీ యంచు ననుఁ దండ్ర పిలుచుచుండు”

వ॥ అనియిట్లనిన వెండియనతండు

323

ప్రీడ॥ “ కుమారబ్రహ్మచారింగా త్తమక నేనాతనిక విందుక,
సుమాంగీ! పెండ్లమేలే కేకమం బాతండు నిగ్నాంచెక ! ”

320

వ॥ అసవుడుఁ గన్యకయిట్లనియె,

320

తే॥ “ సత్యమియ్యది, యమ్మునీశ్వరుఁడుతాను బరిణయములేని నైష్ఠికబ్రహ్మచారి,
యట్టివానికి నేనెట్లుపుట్టినానో యవధరింపుము వైమానికాగ్రగణ్య! ”

321

తే॥ రంభయనియెడి యప్పరోరమణి యొకపు డాబుషీశ్వరుద్బుష్టులం దట్టెపడుడుఁ
గామవశుడయి యా వెతోఁ గల సెనతఁడు, పుట్టితిని నేను దద్దర్భమునను దివిని, 323

క॥ దివమునద్రబభవించిననను భువికింగొనితెచ్చి భుక్తపూర్వుఁడు జాబా
లివశంబుఁజేసి చనె నయ్యువిద, యిఁకేమనివచింతు నోవహనీయా!

324

చ॥ ఫలములతోడ సంతననుఁ బాయనిప్రేమను బెంచి పెద్దఁగా
జలిపినవాఁడు కన్యపడి సంయమివర్యుఁడు, సార్థకంబుగా
ఫలవతియంచు ముద్దునకుఁ బల్మరుఁ బిల్వఁగఁ బిల్వ నాదుపే
రిల నదెయ్యెయ్యె, నాకుఁబిత యాగతియ్యె నతండు తేచరా!”

324

మ॥ అనియిట్లువాక్రచ్చిన విని చిత్రాంగదుండు వెండియునిట్లనియె, 331
 కం॥ " నీరూపుగాంచి మాయనిబారినిబడినాడ, నన్ను బాలింపవె రం

భోరూ! చిత్రాంగదుడను పేరిటిగంధర్వుడను, లభించితి నీకున్" 332

మ॥ అనవుడుఁ గన్యక మఱియునిట్లనియె, 333

ఉ॥ " వెండిలి గాకయున్న పృథివీసురపుత్రక నేను, మన్ని యా
 తండ్రయధీనమందు, సుమధన్యునిచేప్టు లెటుంగ బొత్తిగాఁ,
 గొండికదానఁ, గాన మునికుంజరుపాలికెబోయి వేడు, మా
 తండ నురూపయావననిధానమైతగునీ కొసం గెడిన్, 334

కం॥ నాకును వృద్ధయంబున నీవా కభిమతమయ్యెఁ, బుణ్యవతినగుచో నో
 యాకాశచర! యథేచ్ఛగ నీకంతాలింగనంబు నేఁ గావించున్" 335

మ॥ అనియిట్లునొడువుటయుఁ జిత్రాంగదుండు 336

చం॥ " ఒకకడనుండి కామశిఖి హోరున నాదుకలేబరంబు గా
 ల్చుకొనుచు వచ్చుచున్నయది, చూడఁగఁజాలనిఁ కంతదాఁక, నో
 సకేయ! యనుగ్రహింపఁగదె సంగమదానమునన్, భవత్పితృ
 ప్రకృతియుఁ గీడ్చకంబుదొ యెవం డెఱుంగఁగలఁ డింత కిచ్చటన్" 337

మ॥ అనినవిని కన్యక మఱియునిట్లనియె, 338

కం॥ "కోపిష్ఠుఁడు నాజనకుం, డీపాటును నన్నుఁగూడి యీవుండుట యా
 తాపసున కెటుకయగుచో కాపాగ్నికి నీదుతనువు సమిధమజేయున్" 339

మ॥ నావుడుఁ జిత్రాంగదుండు 340

క॥ " నీయయ్య కాపశిఖిఁ బడఁద్రోయుంగా కెపుడొవచ్చి తోయజముఖిరో!
 యాయతమవహ్ని బూడిదెచేయుం దానిపుడ, యేమిచెప్పెద వింకక, 341

మ॥ అని లజ్జచే పడఁకుచున్న యాబాలికను జేయిపట్టి సమీపస్థశివాలయము
 లోనికిం దోడ్కొనిపోయి కామజ్వరపీడితుండగు నతండు గ్రామ్యధర్మంబున కుషక్ర
 మింప నావిడయుఁ దత్కాలజాతరాగాంధయై సిగ్గువిడిచి యందులకియ్యకొనియె,
 నిట్లుతనింగూడి క్రోడించు కన్నియకుఁ బెద్దకాలంబు నిమిషంబువోలెఁ జనుటయు రవి
 యస్తమించె, నంత హఠాని బిడ్డ యాశ్రమంబునకురామికిం జింతించుచు 342

మ॥ " అకటా! పాములె పట్టిపీకినవో, లోఁ తజ్ఞాతమైయుండ దీ
 ర్మికకుక నీశ్మకుఁబోయి ముద్దినదియో, వృక్షగ్రమందుండి నే
 లకుఁదాఁ గూలెనో, యేమియైనయదో, నాలావణ్యవారాశి పు
 త్రక, దానింగనుఁగోకయున్న నిక నీపృథ్విక మనక నేర్తునే, 343

వ॥ అనివిలపించుచు గహనంబగు వనమంతయుం గ్రమ్మజే కుశకంటకవిధ్వాం
గుండును తుత్తిపాసాసమాకులుండు నై రాత్రియగుట ఖగమ్మగరుతంబువిన్నను ఫల
వతిభాషితంబుగాఁ దలంచి యచ్చోటికెల్లం జరిచని క్రమంబుగా సంశయంబుడిగి
కన్యకాజనంబులకును విశేషించి బ్రహ్మజాతలకు ననర్హంబులగు నానాప్రకారరాగ
వాక్యంబులు భాషించుచుఁ జిత్రాంగదోపేతంబుగా నక్కన్నెమిన్నయున్న శివాల
యంబుచెంతకుం జని వాని నన్నింటిని దూరస్థుడై సాశ్చర్యంబుగా విని తచ్చేష్టి
తంబుం గని కోపఘూర్ణితలోచనంబుడై రయంబుమైవారి నిరువురం గొట్టిచంపుటకుఁగాఁ
గట్టియం బట్టుకొని బిట్టు బెదరించుచు

౩౪౯

స్మగ్ధర॥ “ చీచీ నీచాత్మురాలా ! చెడిపెవగుచు నీచెట్టు జేపట్టినావే?

నీచేతం గన్యలెల్లక నిధువనరతులక నిందకుం బాత్రైతనార్,

ప్రాచీనోద్యత్సుకీర్తిప్రశమనచణమై బల్కశంకంబు నా కీ

త్మోచక్రంబెల్ల నిండెం, గనుక నికనినుం జంపెదక రమ్ము ముండా!” ౩౫౦

వ॥ అని యెప్పుడు దెబ్బవైచెనో యప్పుడ చిత్రాంగదుండు గగనపథంబున
కెగసి కానరాకుండనయ్యె, రతిమధ్యంబుననుండుటంజేసి యూడిపోయిన వస్త్రంబు
తోడను మెయియెల్ల దిగజాతెడి చెచ్చుటలతోడను గూడి యక్కన్నియ పడుకొన్న
చోటునుండి లేచి యడుగేని యడఁజాలక పడియుండుటయుఁ గ్రోధపరివ్రామితుండగు
జాబాలి కట్టియలువిలుగం గొట్టికొట్టి యూపిరివిడిచినదానింగాఁ దలంచి యంత
నత్యంతభీతుండై యంబరమార్గంబునం బఱచు చిత్రాంగదుం గనుంగొని

౩౫౧

కం॥ “ ఎవ్వఁ డస్మత్పుత్రిక రవ్వలపాల్గొంగఁ బట్టి రతమొసరిచెనో

యవ్వఁ డెఱకలువిఱిగిన గువ్వగతిం బుడమిఁబడెడుఁ గువ్వయతుండై” ౩౫౨

వ॥ అనిశేపించి యాక్షణంబ యాక శమాగ్దంబునుండి యవనింబడి కువ్వవిశిష్టతం
గ్రుల్కిన యవయవంబులతో నడుగుదీసి యడుగువెట్టుఁజాలకుండు చిత్రాంగదు సమా
పించి కాష్ఠోద్యతకరుండై కరంబు క్రోధంబున

౩౫౩

కం॥ “ ఎవఁడవురసీవు పాపీ ! యవివాహిత వాదుబిడ్డ నక్రమముగ హా

నవుడట్టు పట్టి చెఱచితి? భువి కింక బలియిత్తురమ్మ పాలియించి నినుక” ౩౫౪

వ॥ అనివాక్చుచ్చుటయుఁ జిత్రాంగదుండిట్లనియె, ౩౫౫

తే॥ “ ఏను జిత్రాంగదుండన నెసఁగునట్టి యొక్క గంధర్వవరుడను యోగిచంద్ర !

తీర్థసేవాప్రసక్తిమో దిరుగుకొనుచు వరుస నీతేత్రమునకును వచ్చినాడ, ౩౫౬

ఉ॥ వచ్చుటలోనె చుక్కవలెవచ్చి భవత్సుత నాదుదృష్టులక

జొచ్చుటయుక భ్రమించి బిససూనశరాహవమందుఁ నేలితిక,

జెచ్చెర నక క్షమింపుమిక, కేసినపాపము చెప్పచీట, యు
ష్మచ్చరణాంబుజంబులకు సల్పెద వేయినచుస్కృతు ల్పభూ !

322

శా॥ మానీంద్రుండవునీవు, సజ్జనుడవుక, త్మదేవవర్యుండ, వె
ట్టెనం గ్రోధము చాల న్యూనముగ నీయందుండు, నట్లెటచే
దీనుకొ నక గృహజూచి యెప్పటివలెక వీవ్యద్విమానంబుపై
నానాలోకములం జరింపుమన రుక్మా శంబు గావింపవే

323

ప॥ అనియిట్లు ప్రార్థించుటయు నత్తపస్వి

324

తే॥ “ ఇట్టిరూపంబుతోన నీ విటువసింపు మంచు నింకొక్కమాటుంటి నరుగు దుష్ట !

కడుపుచెడఁబుట్టినట్టి యీచెడిపె యిట్లె దిసమొలం బడియుండు నీదెసను సతము,
కం॥ బ్రదుకదు వేవిధములకిది, బ్రదికిన నీదిస్స మొలయ ప్రాప్తం, బటుగా

కడఁ బటను తాల్పడలఁచినఁ బదిపదివిధములయి శిరము పడుఁ బుడమిపయిక 325

ప॥ అనిపలికి నిజాశ్రమంబునకుఁజనియె, జిత్రాంగదుండు ఫలవతీసహితంబుగా
నచట నదేవిధంబునం బడియుండె, నంతఁ గొంతకాలంబునకుఁ జైత్రీశుక్లచతుర్దశి
దినంబునం దాక్షేత్రంబునకుఁ జిత్రేశ్వరపీఠసందర్శనార్థమై శశిశేఖరుండు గణంబుల
తోడను యోగినులతోడను గూడుకొని చనుదెంచుటయు నర్ధరాత్రంబునం దయ్యో
గినులు మహామాంసంబు మహామాంసంబని పెద్దయెలుంగున నర్తమానులగు గణంబుల
తోడి స్పర్థమై దేశదేవుముందఱి నర్తనంబొనరించిరి, యయ్యెడ జాబాలితనూజయగు
ఫలవతియుఁ జిత్రాంగదుండును సమీపించి

326

అ॥ “ అస్మదీయమైనయట్టి మాంసంబు మే మిచ్చుచున్న వార మెలమి మీకు

బాగుగా గ్రహించి యోగినులార ! మీయిచ్చవచ్చినట్లు లిది తినుండు ”

327

ప॥ అనిపలుకుటయుఁ గుప్తవ్యాధిసమాప్యతుండగు నప్పురుషుని వివశ్రయగు
కన్యకం దిలకించి యోగినులును గణంబులును మహాదేవుండు నందఱును వెఱఁగందిరి,
యందుఁ ద్రిలోచనుండు చిత్రాంగదుఁ జేరంబిలిచి యిట్లనియె,

328

తే॥ “ చీమలకుం, బ్రయంబయిన జీవమ యిచ్చెదమంచుఁ బూన్కిమై

వేమఱుఁ జాటుదుంటిరిటు, విస్మయమయ్యెను జూడ మాకుఁ గు

స్థామయపీడ్యమాన ! యెవరయ్యెదవీవు ? వివశ్రయైన యీ

భామిని దా నెవర్త ? తెలుపంగదె వేడుకయయ్యెడికొ వినక ”

329

ప॥ అనియి ట్లుడుగుటయు నతండు కన్యాసంగమ మునీశ్వరశాపప్రభృతి స్వకీయ
వృత్తాంతం బరితయు వక్కాణించె, నంత దేవతలలోఁజేరిన గంధర్వుండగుటవలనఁ
దధారూపుండగు చిత్రాంగదుడెడలఁ గృపాశుండై శంకరుండు

330

కం॥ “ననుదర్శించితి కీరలు, చెనయదుమిము మృత్యువింకఁ జిత్రాంగద ! య

ట్లునుగాక నాదు సందర్శనము వృధాగాదు, కోరు సమ్మత, మిత్తుక ”

312

వ॥ అనిపలుకుటయు నతండ్రిట్లనియె.

313

ఆ॥ “వ్యాధి నన్నుఁబట్టి వేధించుచున్నది, వదలదద్ది తనువువదలువఱకుఁ,

గాన వ్యాధివీడి గగనచరుండఁగాఁ గరుణసేయు, నుమరపురికిఁ జనుదు ”

314

వ॥ అనియిట్లువేడిన విని శంకరుండు.

315

— చిత్రాంగదేశ్వరుండు ఫలవతికి వరములిచ్చుట —

ఉ॥ “నీవిట నాదులింగమును నిల్పి యొకబద్దము పూజసేయు మో

దైవతయోని ! యెట్టులెటు దానికిఁ బూజలొనర్చి యట్టులుల్

తావకమైన బాద్యమును దా తీయమందును, భేదరత్నముక

నీవశమౌ ననంతరము, నీవు త్రివిష్టపమొందు దోయ్యనక,

316

ఆ॥ పీఠమధ్యమునఁ బ్రవేశించుటంజేసి ఫలవతియును యోగపట్టదాల్చి

వస్త్రహీనముగనె ప్రజ కర్చనీయయై త త్వమస్త కాంక్షితముల నొసఁగు,

317

తే॥ ప్రథమ మీయమఁ బూజించి భక్తితోడఁ బదపఁ జేయఁగవలయును బీఠపూజ,

యట్లుగావించువారల కర్థసిద్ధి ఘనమె యరచేతి యుసిరిక కాయగాక ”

318

వ॥ అని వచించుటయు ఫలవతి యత్యంతసంతుష్టస్వాంతయై యోగినీబృంద మధ్యంబున నలిచి యాడందొడంగె, నానృత్యంబునకు మహేశ్వరుండు మహామోదం బునం దేలుచు నావిడం బిలిచి

319

కం॥ “నీయాటయు నీపాటయు నాయంతటివాని నధికనవ్యా మోద

శ్రీయుతుఁ గావించెను, వత్సా ! యందున నస్మదుక్తి శ్రవణింపు మింకక, 320

కం॥ ఎవఁ డాగమమంత్రంబుల నవనతుండై కల్లు మాంస మర్పించుచు నీ

దివసంపు టర్థరాత్రము భవదర్శనసేయు వాడు పగరం గెలుచున్,

321

సీ॥ గగనచారికి నేని గట్టుగట్టి యతండు కదలకుండఁగఁజేయు గడియలోన,

మతిమంతునకు నేని మంతరించి యతండు తెలివిదప్పఁగఁజేయుఁ దలచుమాత్ర,

బ్రహ్మరాక్షసు నేని పట్టుఁబట్టి యతండు పాఱదోలును శేషపాటులోన,

మేదిసీశ్వరు నేని బూడిజల్లి యతండు తనవశంబుననుంచుఁ దత్త్వణమునఁ,

దిట్టి యతఁ డెట్టిశ్రీమంతుపట్టి నేని బిచ్చమెత్తించుచుటి విడ్చివెట్టు నవల,

ధీవనమొసంగి యతఁ డెంతదేబ నేని సమధిక్తశ్వర్యవంతుని సలిపితరు,

322

- కీ॥ ఇంద్రాగ్నియమనైవ తేకాన యాదసాంపతిముఖ రాష్ట్రానికృపలకులను
గంటిని తెప్పవైఖరి ననుక్షణమును దలఁగకుండెడి తేత్రదైవతమున
బ్రత్యహంబునువచ్చి పైపరామర్శంబు గానించు నాకాశదేవతలను
నఖిలసత్కర్మంబు లాచరించుటకు మాలాధారమైన యాయంగణమును
నిన్ను విధియుతముగ నిష్ఠఁ బూజించి త్రికోణకుండరుండు గుగ్గులమునఁ
గాని నైరి యెడమకాలి భూలింగాని వేయిపరు లెవండు వేల్పు వాఁడు 32౮
- క॥ శత్రుస్తంభనమొనరిచి ధాత్రిం బృథుయశముగాంచుఁ దన్వంగి ! యిఁకకొ
శత్రూచ్ఛాటనమోహనసూత్రములను వినుతు వినుము శ్రుతిపేయముగన్, 3౨౯
- క॥ శాత్రవు మదినిడుకొని తత్త్రత్రాద్వర్తనమలాక్త ధాతీఫలముల్
పాత్రముగ వ్రేల్చునాతఁడు పుత్రీ ! సమ్మోహనంబు పూర్తిగజరుపుకొ, 3౩౦
- క॥ శివనిర్మాల్యముతో శత్రువు స్నానముచేసినట్టి తోయముబుడక
భవదగ్రిమ్మున వ్రేల్చుఁగనవు శత్రూచ్ఛాటనమున కబలానుణిరో ! 3౩౧
- క॥ ఈచిత్రాంగదుఁడును దా నీ చెట్టుంబట్టి బీట్టు నెచ్చెలియయ్యెక,
నీచెలిమి నీతఁడును సరికోచములే కర్హ పూజఁ గొనుఁ బ్రజచేతకొ 3౩౨
- ప॥ అనివక్కాణించుటయు ఫలవతియిట్లునియె, 3౩౩
- క॥ “ నాపై నీకు ననుగ్రహమే పొడమిన మఱియునొకటి యిమ్ము వరమ్మున్,
శ్రీపాశ్వతీననోహర ! యాపని న న్నధికసమ్మదాంబుధి ముంచుకొ, 3౩౪
- తే॥ నాదుజనకుండు జాబాలి నావిధమున నుత్తమైలతోడ నీటఁ బడియుండుఁగాక,
బ్రహ్మవర్ణవిరుద్ధమై పరఁగు నాదు నాటగాంచి తెపించు చహర్నిశములు, 3౩౫
- క॥ కలు మూచూచును, వండినపొలఁ బొడగాంచును, యభేచ్ఛఁ బొలుపొరెడి నా
చెలువున కలమటుగుడుచును గలకాల మతండు నాదుకట్టెదుట శివా !” 3౩౬
- ప॥ అనినవిని మహాదేవుండు 3౩౭
- క॥ “ ప్రకృతము నీవాక్రుచ్చిన సకలము నేతద్విధమున జరుగునుగానకొ
మకముండు మిఁక శుభాంగిరో ! స్వకీయలోకమున కేను జనుచున్నాఁడకొ” 3౩౮
- ప॥ అనిచెప్పి యంతర్ధానంబుఁజెందుటయుఁ జిత్రాంగదుర దచ్చోట గొప్ప
దేవిశంబుగట్టించి దేవదేవుండగు శంకరుని లింగంబును సంస్థాపించి దివారాత్రంబు
లతంద్రితుండై యర్చించి సంవత్సరాంతంబున శమితజాడ్యుండై సురూపంబుధరియించి
విమానంబువై స్వర్గంబునకుఁజనియె, జాబాలి ప్రజ పరిహసింప దిగంబరుండై యా
వీతంబున కేతెంచి నిజపుత్రప్రదర్శ్యమాన తత్తద్వికారవీక్షణసంజనితదుఃఖయుతుండై
సర్వదా యుండును 3౩౯

— శ్రీల యుక్తలష్టత్వాపకృష్టత్వక్షణంస —

- శా॥ ‘ఇస్సీ ! బ్రాహ్మణవర్ణమండ మనెగా యాదృగ్గురాచార, మే
నస్సంపన్నుడె యాఁడుసంతుంగను, దన్నారీసకృత్సంగ మే
నస్సీమాసుదచయ్యెనాకు, నధము ల్నిత్యంబుఁ దగోని రే
తస్సి క్తంబును జేయుచుందు, రెఱుంగం దద్దమ్యమా దుగతుల్” 3౯౦
- ప॥ అని యాఁడుపుట్టువును గర్హించుటయు యోగినులు కోపాన్వితలై 3౯౦
- ఉ॥ ‘యోగముఁబూని నాడెనని యుద్ధరగర్హముతోడ మూర్ఖ ! ను
శ్రీగణమెల్లఁ దిట్టకుము, స్త్రీలక పుట్టిరి శేషకూర్మ, లా
భోగిపకూర్మరాజముల భూమి భరించుచునున్న, వాభువిక
బాగుగ నిల్చియున్నది ప్రపంచమునర్థము, నట్లుగావునక 3౯౧
- తే॥ స్త్రీలచేతన సుప్రతిష్ఠితము విశ్వ, మల్పకాలంబులోనన యధికయోగ
మెనసి యున్నతపదమున కేగనున్న యుష్మదాత్మజయును జాల యోగ్యురాలు,
తే॥ నీవ యింకను ఛాందసభావమూని శుద్ధమూర్ఖుండవగుచుంటి చాచుకొనుము,
నీవ యింక నవిద్యాప్రభావమునను ఘోరసంసారవారిధిం గూలుచుంటి” 3౯౪
- ప॥ అనినవిని జాబాలియిట్లనియె, 3౯౫
- ఉ॥ “స్త్రీలు వినింద్య, లేపనిని దీఱఁదుఃఖము దెచ్చిపెట్టుచు,
ద్రీలలనౌఘమిచ్చుసుఖ మిందును నందును గానరాదు, హృ
చ్ఛాలము పూరుపాళికిది, శుంభనిశుంభదశాననాదులీ
శ్రీలనుగూర్చికాదె మును తీతినవారయి రెండఁటెందఱో, 3౯౬
- క॥ తాదృగ్బ్రాహ్మణు గౌతము గాదిలి పెండ్లా వహల్య, కడ కాపడయుక
దా దేవేంద్రునితోడం బోదలపడె, శ్రీస్వభావమును గనుగొనుడీ” 3౯౭
- ప॥ అనియిట్లు వక్కాణింప ఫలవతియతనిదిక్కు మొగంబై యిట్లనియె, 3౯౮
- శా॥ “మూఢాత్మా ! యబలాజనమ్ము సకలమ్మున్ నింద్యమం చెద్దియో
గాఢంబైన ప్రసక్తి యోగినులతోఁ గావించుచున్నాడె, వా
ప్రాధిక నాకడఁగానిపింపు, మిపుడే ప్రత్యుత్తరంబిచ్చి నీ
రూఢాహంకృతిపె ల్లడంతు నెట నూరుం బేరు లేకుండఁగక, 3౯౯
- శా॥ “శ్రీహత్యాఘము సంఘటించుననియుం జింతింప కం దాత్మజక
దేహంబెల్లను వాయఁగొట్టితివె, యాదృక్కర్మ మస్పృశ్యుడే
నాహ! చేయునె, బుద్ధియున్నె యిసుమంతైనక మదిక నీకు, నీ
మాహాత్మ్యం బడుగంబెఁ బ్రేలకు మికక మత్సన్నిధానంబునక, ౪౦౦

- తే॥ కోసినంగూడ నీమెయిం గొంచెమేని కరుణయన్నది యేపారం గానబడదు,
మరల నేమందు సిగ్గును నెరములేక భర్మపన్నంబులం జెప్పఁ దరలినావు ౪౦౧
- క॥ పోవును బ్రాహ్మత్వము గావించినశివప నెట్టికలుషములైనన్,
స్త్రీకథపాపముఁబావెడి తోవం జెప్పు మీవ నునికిఁ దోచినయెడలన్ ౪౦౨
- క॥ నీచే దెబ్బలుతిన్నయందులకు నేనిక నేను జింతిల్లరా
నీచా! నన్ను శపించి దిస్సుమొలదానింజేసి, తాపాతకం
దాచంద్రార్కము నెత్తువీడిచన, దక్షాతుం వదేనఃఫలం
వీహోటం బడియొందుచుం గుడువు మే నేకాకిఁ గాతుండంగన్, ౪౦౩
- క॥ తిట్టవు స్త్రీల నిఁకెన్నడుఁ గొట్టవు కట్టియలతోడఁ గూతుండ్ర నిఁకన్,
నిట్టుటకుం దగినంతటి చెట్టతనం జేమిగలన్ స్త్రీకడఁ జెపుమా, ౪౦౪
- క॥ నెలనెలకుం బ్రవహించెడి యలఘుతర రజఃప్రవాహమందునబడియే
కలుషంబుఁ గొట్టుకొనిపో నలివేణులు నింద్యలెట్టులగుదురు మమతీ! ౪౦౫
- వ॥ అని యిట్లు వాక్రుచ్చుటయు జాబాలి ౪౦౬
- క॥ “ పరపురుషసంగమంబునఁ దరుణులు చాండాలులగుట తప్పనియది, యా
దురితాత్మురండ నిష్పలఁబారలిచియైనను విశుద్ధి పొనరుపవశమే ” ౪౦౭
- వ॥ అనుటయు మతీయు నక్కన్యకయిట్లనియె, ౪౦౮
- ఆ॥ “ ధీవిహీన! మరల స్త్రీజన మపవిత్రమనుచు బిట్లు పేరిల కాలకింపు,
మనువు వీనిఁగూర్చి మును రచియించిన పద్దియంబొకండు పఠనసేతు, ౪౦౯
- ఆ॥ విప్రపాద మావుపృష్ఠ మ్మజాహాయముల ముఖంబుఁ బ్రయతములు భరిశ్చి,
సంగవాశరీర మాపాదమస్తకమ్మును బవిత్రమగుచుఁ బొగడఁబడెడు ” ౪౧౦
- వ॥ అనవుడు మతీయు జాబాలి ౪౧౧
- ఆ॥ అంతటను విశుద్ధు లరయ గోబ్రాహ్మణు, లజము హయము ముఖమునందు శుద్ధ,
మంగవాశరీర మాపాదమస్తకమ్మును నశుద్ధ, మద్ది ముట్టనగునె ౪౧౨
- వ॥ అపలుకుటయు వెండియు ఫలవతియిట్లనియె, ౪౧౩
- ఆ॥ “ కాంతయున్నయిల్లు కల్పకావాసంబు, ధనదుఁ డాగృహస్థు ననుచగుండు,
వానికరమునంద వజులుఁ జింతాముజి, లేవాడ కాంతలేవాడు ” ౪౧౪
- వ॥ అనినవిని మతీయు నమ్మునీశ్వరుండు ౪౧౫
- తే॥ “ కామినీభూత మేయింటఁ గదలకుండు నష్టకష్టంబులును దాని నంటియుండుఁ
దద్భూహస్థుండు సకలసంతాపములకు నాస్పదంబయి నారక మనుభవించు ” ౪౧౬
- వ॥ మరల నక్కన్నియ యిట్లనియె, ౪౧౭
- క॥ “ ధర్మార్థ కామమూలకశర్మములన్నియును భోగసంస్థాయములున్ ౪౧౮

నిర్మించువార లల సహధర్మిణులయినట్టి స్త్రీలు ధారుణిలోనన్"

౪౧౮

వ॥ వెండియు జాబాలియిట్లనియె,

౪౧౯

౪౧॥ "ధర్మార్థకామనాశకకర్మములును సమధికంపుఁ గట్టశతములున్

దుర్మార్గురాండు) స్త్రీలు వినిర్మింతురు గాన వాండ్ర స్నేహము తగునే" ౪౨౦

వ॥ ఫలవతి యిట్లనియె,

౪౨౧

౪౨॥ "నాలుగు పురుషార్థములును నాలుగు వహ్నిప్రదక్షిణంబులచేతన్

బాలగు స్త్రీలు పరిణయవేళ నె చూపించుచుండు) విభులకు నెలమిన్ " ౪౨౨

వ॥ జాబాలి యిట్లనియె,

౪౨౩

౪౩॥ "వహ్ని చుట్టు బిట్టు వెవాహికములోనె తిప్పిమోదలువెట్టు స్త్రీ స్వకాంతు

సంతతంబు నిన్ను సంసారవల నిట్లు తిప్పచుందుననుచుఁ దెలుపుపొంతు" ౪౨౪

వ॥ ఫలవతి యిట్లనియె,

౪౨౫

౪౪॥ "కర్ణములదాక వ్యాప్తమా కన్నుగవయు బలిసినటుకంటి చన్నులుం గలవధూటిఁ

గాంచి సుజ్ఞానియైనను గామవశుఁడుగాక యేమానవుం డుండఁగలుగు నిలను" ౪౨౬

వ॥ జాబాలి యిట్లనియె,

౪౨౭

౪౫॥ "రంతుకాముడగుచు రమణి దగ్గఁజెడి యేయజ్ఞబనుఁడు నాశమందకుండుఁ

బండటన్నభ్రాంతి మండేడియగ్నిలో మ్రొంగనెంచిదూకు మిడుతవోలె" ౪౨౮

వ॥ ఫలవతి యిట్లనియె,

౪౨౯

౪౬॥ "మొనలుండుచో జెచో కనుగొనరానంత బలుపుమై నునుపుమై జెలఁగునవియు

బలుగుండురాతికిం దులయనం, దగినంత కాతిన్యమును గల్గి క్రొలునవియు

కొమ్మున వలయంపుదిమ్మలేర్పఱచిన ట్లుద్ధృతాకృతితోడ నుండఁనవియుఁ

బొడగన్నమాత్రానఁ బురుషులహృదయము ల్లరియింప దక్షమై యులరునవియు

నైన స్త్రీస్తనముల నాసక్తి సేవించువాడె పుణ్యజనుఁడు వాస్తవముగఁ,

బుణ్యజనతముండుపో మధుమాంససేవనమునాచరించువాఁడు మతీయు,, ౪౩౦

వ॥ జాబాలి యిట్లనియె,

౪౭॥ "మండలులును నాభోగు లఖిండాకృతి నపుడ ము క్తకంచుకములు నా

కుండలులఁదాఁకుపనియును దండిద తాదృక్స్వనములఁ దాఁకుటకంజెన్" ౪౩౧

వ॥ ఫలవతి యిట్లనియె,

౪౩౩

౪౮॥ "హృదయంగమాంగులగు నీసుదతుల సంభోగమొకటె సుఖదముకా దె

న్నఁ దదుపగూహనమును సమ్మదముంగలిగించు, మేన మొలిచెడుఁ బులకల్" ౪౩౪

వ॥ జాబాలి యిట్లనియె,

౪౩౫

౪౯॥ "మదమత్తలైన యేతత్సుదతులసంభోగ మొకడె చోషముగా దె

న్నఁ దదంగస్పర్శనమును దుదిగూర్చును నరకమునను దోయును బురుషున్" ౪౩౬

వ॥ ఫలవతి యిట్లనియె,

౪౩౭

అ॥ అంగనానురాగ మ్జ్వరించుతర్వాత నెవ్వఁ డధిక సౌఖ్య మెనయకుండు,
నెవఁడు కాఁడుప్రజకు నెంతయు స్పృహజీయుఁ, డెవనిసుకృత మోజవృద్ధికాదు” ౪౩౯

వ॥ జాబాలి యిట్లునియె,

క॥ స్త్రీలంపటుడగువానికి నేలీలను ము క్తిగలుగు, నెటులాతనికిన్
మేలొనఁగూడెడు, నెవ్వఁడు చాలబ్రశంసించు వాని సజ్జనుడనుచున్ ౪౪౦

వ॥ ఫలవతి యిట్లునియె,

క॥ సంసారమునఁజొచ్చి రిరంసుతమను కీటుమునకు రమణీయస్త్రీ
మౌనలతనువు రుచించుఁ, ముమాంసునకింకఁ జెప్ప నేల పుత్రయుతుడగుటన్ ౪౪౧

వ॥ అనవుడు జాబాలి వేడియనిట్లునియె

క॥ “మలమునఁబుట్టిన క్రిమికిన్ మలము సదా యభిరుచించుమాదిరిగా ని
చ్చలు సంసారమునంబడి పలవించెడి కాముకునకుఁ బడఁతి రుచించున్ ” ౪౪౪

వ॥ నావుడు ఫలవతి

క॥ “పురుషుల కత్యంతము సుఖకరమగుస్థానం బొకండు కనఁబడమిని ద
త్పరమేష్ఠీ యరసియారసి స్థిరముగనుండన్ సృజించె స్త్రీరత్నంబున్ ” ౪౪౬

వ॥ అనినవిని మునియిట్లునియె,

క॥ “జగమునుబంధించుటకుం దగుసాధన మెదియటంచుఁ దడవారసి యీ
వగలాడఁల సృజించెను భగవానుఁడు బ్రహ్మ పురుషపదనిగళముగన్ ” ౪౪౮

వ॥ అనియిట్లు మునిశార్దూలుండు బదులుచెప్పియు మాటకుమాట తెగులను
సామెత ననుసరించి పదపడి ప్రత్యుత్తరంబునీయనొల్లక ౪౪౯

అ॥ “బాలవయ్యుఁ బూర్వపక్షంబు సేయుచు నున్నదాన వస్మదుక్తులెల్ల,
నట్లుగాన నా కనర్హంబు నీతోడ వాదులాడు టింక వాస్తవముగ, ౪౫౦

క॥ ఈదృక్పాత్రునిచక్షు విదృక్షవు నాదుబిడ్డ, వేధన్యుండన్,
లేడికనీపైఁగోప మ్మోదుహితకొ ! స్వేచ్ఛఁ గ్రీడనొనరుచు మింకన్ ” ౪౫౧

వ॥ అనిపలుకుటయు యోగినీమధ్యగతయగు ఫలవతి బిడియపడి స్నేహవత్సలుఁ
డగు తండ్రికి నమస్కరించి యిట్లునియె, ౪౫౨

క॥ “తెలిసియొ తెలియకొ నే నీపలుకుల నన్నిటిని బూర్వపక్షముసేయన్
దలపడినదాన, నది మడినిలుపకు, త్తంతవ్యురాల, నేఁగడు బాలన్, ౪౫౩

క॥ ఈపీఠమందుఁ బ్రథమము నీపూజయచ్చేయు భక్తి నిత్యంబు జనం,
బాపైని సకలపీఠశ్రీపూజన, మూర్ధ్వగతినిజేందుడు రవలన్ ” ౪౫౪

వ॥ అ యిట్లు వక్కాణించె, జాబాలియు నతని సుతయుఁ జిత్రాంగదేశ్వరుం
డును దత్తాత్రేయనిట్లువసించిరి, వారి మువ్వరిం బ్రత్యహంబును బూజించువాఁడు
సిద్ధింబొందెడు, భూతలంబున వాని కసాధ్యం బొకింతయు నుండదు, రాజముఖ్యు
లచేఁ బూజింపఁబడి దివ్యభోగంబు లనుభవించెడి, నీయాఖ్యానంబుఁ జదివినవారును
విన్న వారు నిందు నందు సర్వకామంబులం బొందుదు”రనుటయు బుష్పలిట్లునిరి,

—♦ హరలబ్ధవరులైన యమరు లసురులఁ బాటదోలుట —

క॥ “అడిదములం దులదూఁగెడి బడితెలచేఁ జావమోదఁబడినదయియు నా

బిడ జీవించుటచూడఁగఁ గడువెఱఁగుజనించె, జెపుము కారణ మనఘా ! ”

వ॥ అనియడుగుటయు సూతుండు,

౪౫౭

తే॥ “మాఖకృష్ణచతుర్దశి మహితుఁడైనయట్టి గంధర్వుతోడ నా యవనిదేవ

తనయ పుణ్యదమైనట్టి తదమ రేశ్వరంబునఁ బ్రవేశమొనరించె డంబుమీఱ,

ఆ॥ అది యకాలమృతిని హరియించుటయెకాక కాలమృతినిగూడఁ గలుగనీయ,

జదికతంబుగాఁగ నమ్మునికన్యక బిట్టుకొట్టఁబడియు గిట్టదయ్యె ”

౪౫౮

వ॥ అనుటయు మునులు వెండియునిట్లనిరి,

౪౫౯

క॥ “అమరత్వము కృపసేసెడి యమరేశ్వరుఁ డెవరిచేత నాస్థలమునఁ బూ

ర్వమునఁ బ్రతిష్ఠితుఁ ? డెట్టిమహిమగలఁ ? డంతయును జెప్పవే దయతోడన్ ”

వ॥ అని యిట్లడిగిన సూతుండు

౪౬౦

క॥ “దక్షప్రజాపతికి సుత లక్ష్మీణద్యుతిసమేత లదితియు దితి, యా

ఋత్యేశముఖులఁ గశ్యపుఁ డీక్షించి వివాహమాడి యెంతయుఁ బ్రీతిన్ ”

౪౬౧

వ॥ కాఁపురంబు సేయుచుండుటయు నదితికి దేవతలును దితికి రాక్షసులును

బ్రభవించి రాక్షసులచే దేవతలుకొందఱు ధ్వంసముచేయఁబడిరి, కొందఱు పరాజితు

లైరి, కొందఱు దెబ్బలుతిని భయంబునఁ బాటిపోయి, రంత దేవమాత యహ్మోటికేతెంచి

నక్తందివంబులు తపంబుండుడు యుగచతుష్టయంబున కుర్విం బగుల్చుకొని శివలిం

గంబు వెలువడియె, బదపడి యాయమ ప్రస్తుతించి ప్రణిపాతంబొనరించుటయు ౪౬౨

క॥ “భవదభిషత మెయ్యదియో పువుఁబోడియో ! వేడు, మిచ్చిపోయెదవేగన్,

“ధవశాంశుశేఖరుడ, నీస్తవనములకు మెచ్చి సుప్రసన్నుడనైతిన్ ”

౪౬౩

వ॥ అని గగనాంగణంబున నశరీరవాణి వెడలుటయు నదితి

౪౬౪

ఆ॥ “మామకీననుతుల మదమున దితిసుతుల్ యుద్ధమునఁ బొకార్చుచున్నవారు;

వారు వారిచే నవధ్యులై మఱి నిరాయానులై వసింప నగు మహేశ ! ”

౪౬౫

వ॥ అని ప్రార్థించుటయు భగవానుండు

౪౬౬

ఆ॥ “అస్మదీయమైన యట్టి యాలింగంబు సంస్పృశించి యెవరు సంగరమున

కరుగఁగలరొ వార లబ్ధంబువఱకు నవధ్యులగుచునుండు వాస్తవముగ,

౪౬౭

వ॥ అని గగనముఖంబునం బ్రకటించి విరమించుటయు నదితి మాతశేషులగు

నుతులం దోడ్కొనివచ్చి యాలింగంబును గనంబఱచి తస్మాహోత్త్వంబంతయు వక్కా

ణింప వారలెల్లరు నమస్కరించి శక్రపదం బాక్రమించుకొని స్వర్గభోగంబు లనుభవిం

చుచు నందనవనంబున విహరించు దానవులపైఁ గవిసి, రంత వార లదిగనుంగొని ధృతశస్త్రాస్త్రవర్ములై యెదురునడచుడు నుభయబలంబులకును ఘోరయుద్ధంబుజరన్, నంత నమరు లగుచుల ఛిన్నభిన్నంబుగావించిన హతశేషు లచ్చొటువాసి పలాయితులై పాఠోధినాశ్రయించిరి, పదపడి పాకకాసనుండు స్వరాజ్య మఖిలంబును స్వాధీనపఱచుకొనియె, దానవులు తత్తేత్రమహత్త్వమంతయు శుక్రముఖంబునవిని మాఖకృష్ణచతుర్దశీదినంబునం దామును దల్లింగంబు నర్చింపఁ బ్రయత్నించుటయు నింద్రుడయ్యది నారదువలన నెఱింగి తల్లిగసంరక్షణంబునకుఁగా ముప్పదిమూఁడుకోట్ల దేవతలంగూడి తత్తేత్రంబుఁ జరివేష్టించె, రాక్షసు లయ్యది వీక్షించి భయంబునం బాఠిపోయి, రంతఁ బ్రభాతంబున మరల సురలెల్లరుం గూడుకొని

౪౨౦

తే॥ ఈమహాత్మేత్రమునువీడి యిపుడుమనము స్వర్గమున కేగువో రాక్షసప్రవరులు

లీలఁజన్మదెంచి భక్తి నీలింగమునకుఁ బూజవేసి యవధ్యతం బొందఁగలరు,

అ॥ కానఁ గోటికొకరుగా మనలోపలి వీరు లిచట నుండితీరవలయుఁ,

దక్కుగలిగినట్టి దేవతములు నింద్రుఁ డేగి స్వర్గలోక మేలవలయు॥ ౪౨౧

మ॥ అది యాలోచించి యవ్వవసువులును ద్వాదశాదిత్యులును నేకాదశరుద్రులును నశ్వినులును లింగసంరక్షణార్థ మందువసించి తక్కుంగలవార లింద్రసహితంబుగాఁ ద్రిదివంబునకరిగిరి, యిట్లుదితిచేఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడి దేహులకు మృత్యువులేకుండఁజేయు కతఁబున నాలింగంబును దత్తేత్రంబును నమరేశ్వరంబునాఁ బ్రఖ్యాతంబులయ్యె, జాతాలిచేఁ గొట్టుబడియు నాకన్యక సమయమికిఁగల కారణంబిది” యని వక్కాజీరించుటయు నమృతహర్షులు

౪౨౩

—* నసురుద్రాదిత్యులపేళ్ళు *—

కం॥ “నసురుద్రాదిత్యులయును నసమవయోరూపులైన యశ్వినులయుఁ బే

శ్వసద్భవశాస్త్రభవయుత! విసువక వేర్వేరుఁ జెప్పవే దయతోడన్” ౪౨౪

మ॥ అది యడుగుటయు నూతుండిట్లనియె, ౪౨౫

తే॥ అత్యంబ కావ్యాయుఁడును మృగవ్యాధుఁడును వృషధ్వజుండు నజైకపాత్యంజ్ఞుడీశ్వరుఁడుఁ గపాలియు మఱి యహిర్బుధ్న్యుఁడుం దినాకి శర్వుండుదహనవృషాకపులని

మ॥ ఏకాదశరుద్రుయు ధుకుండు ద్రువుండు సోమండు మఖుండు ననిలుండు ననలుండుఁ బ్రత్యూఘుండుఁ బ్రభాసుండు నని యవ్వవసువులయు నూర్యుండు భానుండుఁ దాపనుండు నశ్యముండు ధాత భగుండు గభస్తీ ధర్మరాజు స్వర్ణరేతుండు దివాకరుండు మిత్రుండు వాసుదేవుండు నని ద్వాదశాదిత్యులయు నాసత్యుండు ద్రుగుండు గని యశ్వినీదేవతలయు నామంబు, లీముప్పదిముగ్గురు శురనాయకులును దానవవధా

కృష్ణమై నిత్యంబు నీక్షేత్రంబునం దుందురు, పరమపదంబునభిలషించుచిత్తులు లష్టమి
చతుర్దశీతిథుల రుద్రులం బూజించునది, స్వర్గంబువాంఛించువారు దశమియందును
విశేషించి యష్టమియందును వసువులనారాధించునది, సత్త్వంబుగోరువారు సప్తమి
యందును షష్ఠియందును దివాకరులనేవించునది, ద్వాదశినాడు దేవవైద్యులైన యశ్వీ
కుల నర్చించునది, దాన నీరోగులయ్యెదరని యిట్లు వక్కాణించి మఱియునూతుండు

— శుక వ్యాససంవాదము —

తే॥ “అట్లు వటి కేశ్వరుండను నాఖ్యగలిగి యింకనొక దేవుఁ డచ్చోట నెసఁగుచుండు,
హరుఁడు పుత్రప్రదుండు నాపాపహరుఁడు ధీరవరులార! శౌనకాదిమునులార!

వ॥ శుకుం డరణ్యంబునకుఁజనుటయు హాటకేశ్వరంబునఁ దొల్లి వటిక తపం
బుండి వ్యాసునివలనఁ గపింజలుఁడను పుత్రుంగనియుండె” ననిన విని మునులిట్లఁగి,

తే॥ “ఎవ్వరీవటికాహ్వాయ? యెందుకొకరుఁడపముజలివెను? శుకుఁ డేల తల్లిఁదండ్రీ
విడిచి యడవికిఁజనియె? నావెనుక వ్యాసునెనసి వటిక కపింజలు నెట్లుకనియె?”

వ॥ అనియిట్లు ప్రశ్నించుటయు వెండియునూతుండు ౪౪౦

సీ॥ స్వాంతంబులోన నీషన్మాత్రమేచియు నభిలాషములులేని యతివిరాగి
త న్నొరు ల్దూషించుచున్నప్పుడైనను నలుకవహింపని యధికశాంతుఁ
డదియిదియనకుండ నభిలవిద్యలఁగూడఁ గొనవెళ్ళఁజదివిన కొవిదుండు
ఎదఁదలంచినమాత్ర నెటువంటిపని నేని లీలఁ గావింపజాలినమహాత్ముఁ
డట్టి మహనీయతముఁడైన వ్యాసునకును మదిని గార్హస్థ్యమునెవూని మంచిదైన
గతినిసాధింపఁ గోరికగలిగె, వంశ మంతరింప నుపేక్షించు టర్హమగునె, ౪౪౧

వ॥ జాబాలికడకేగి యతనిసుతను వటికయనుదానిఁ బింజలాపదనామధేయ
నిమ్మని ప్రార్థించి యొసంగినఁ బరిణయంబై తత్సమేతంబుగానుండ నావిడ గర్భంబు
ధరియించె, బండ్రెండువత్సరంబులు గతించినను శిశు వుదయింపక గర్భస్థుఁడయ్యె
విన్న వానినెల్ల హృద్గతంబుచేసి, ౪౪౨

సీ॥ అభ్యసించెను జతురామ్నాయముల శ్రద్ధ సస్వరంబుగ నంగసహితముగను,
మనుయాజ్ఞవల్క్యుది మహనీయకృతములౌ ధర్మశాస్త్రములను దగఁ బఠించె,
స్కాందాదికాష్టాదశమహాపురాణంబు లుపపురాణంబులు నొగి గ్రహించె,
సుజ్ఞానబోధకసూత్రోపనిషదాదిమోక్షశాస్త్రములును గుఱినిలిపె,
నవ్యమైనట్టి యుచ్చస్వనమున సలిపె రమణ స్వాధ్యాయపారాయణమును సతముఁ
గడుపులోనన యంతయు నడవెఁగాని యివలకరుదేరనెంచఁ జొకింతయేని,

వ॥ జతరమాశ్రయించి యతఁ డట్లు వృద్ధిఁజెందిన కొలందిఁ దల్లి యత్యంత బాధి
తయై యుమ్మలికంబుగుడుచుటయు వ్యాసుండు వితాకుపడి ౪౪౩

అ॥ ఎవడవీవు? నాదునింతిగర్భంబునం జొచ్చి బాధవెట్టుచుం గరంబు
నివలకరుగుదేర వెన్నాళ్ళకుం, బిళాచంబువోలెనుంటి సత్యముగను”

౪౪౬

వ॥ అనినవివి గర్భంబిట్లనియె,

౪౪౭

నీ॥ నీచాతినీచపిళాచంబు నేనాదు, జనులఁబీసించు రాక్షసుడనాదు,
నేవనీయంబైన దైవతంబునునాదు, నవనిప్రాప్తైన మానవుడనాదు,
చండికాయముగల దంతావళమునాదు, రయమునఁబొలు గుఱ్ఱంబునాదు,
గుజనభక్త్యుంబైన కోడిపుంబునునాదు, మిక్కిలిససువైన మేకనాదు,
వృధ నెనుబదినాల్గువేలయోనులలోనఁ బుట్టి బిట్టుతిరుగునట్టిచెట్ట
నేనెవండననుచు నీతోడఁజెప్పికొందును మునీంద్ర! జ్ఞానధూతతంద్ర!

౪౪౮

ఉ॥ ఇయ్యెడలక నరుండనయి యీనరగర్భమునాశ్రయించి యి

ట్టాయన నేను వృద్ధియగుచుంటిని, నావల కేగుదేరఁగా

నియ్యకొనక వృద్ధజ్జమున, సంతయు సంస్కృతివార్ధి ముస్కలక

గుయ్యిడు కేకదా యవలకుం జనుదెంచి యొనర్చుచెదముక,

౪౪౯

క॥ అత్రత్యుండనయై నిరంతరము యోగాభ్యాసముంజేయుచుక

శత్రుప్రాయపుసంస్కృతింబడక మోక్షుంబేను సాధింతు, ని

ద్ధాత్రిక గర్భములోననుండువఱకే తద్జ్ఞానవైరాగ్యప్రా

గ్నాతజ్ఞప్తులు సర్వజంతువులకుం గల్గుక నిజంబారయక,

౪౫౦

ధృవకోకిల॥ ఎపుడు గర్భమునుండి యీవల కేగుదెంచునో జీవుడ

ల్లవుడె వానిని విష్ణుమాయ సమావహించెడు, నంతటక

విపులమై మునుపున్న యట్టి వివేకమంతయు విచ్చిపో

నుపధదూరగుఁడౌచు సంస్కృతిజొచ్చి వందురు నిచ్చలుక,

అ॥ కాననెంత మాత్ర మేనుగర్భమునుండి నిష్క్రమింపఁదలఁప నిశ్చయముగ,

నిటనెయుండిమోక్ష మే గడియించెద మ్మోసురాగగణ్య! జనశరణ్య!”

౪౫౧

వ॥ అనియిట్లు పలుకుటయు సాత్యవతేయుండు

౪౫౩

మత్తకోకిల॥ ఆవహింపదు విష్ణుమాయ త్వదంగ మింతయుఁ బుత్ర! నిం

దావహంబగు గర్భనారక మంద కీవల కేగువె,

మృతలక ఘనయోగమూని భవాబ్ధిదాటుదు, వౌడునే

ధావకాననదర్శనంబునఁ దత్పితృణవిముక్తుడక”

౪౫౪

వ॥ అనవుడు మరల గర్భంబిట్లనియె,

౪౫౫

అ॥ విష్ణుమాయనన్ను వేస్వరింపకయుండ నీవు విష్ణుఁ బూటయిమ్మునాకు,
నట్లులిత్తువేని యావలకరుదెంతు, లేకయున్న నిదియె నాకువసతి”

౪౫౬

వ॥ అనియిట్లు నొడువుటయుఁ బారాశర్యుండు ద్వారక కేగి సమాచారమంతయు
జక్రపాణికి నివేదించి తనగృహంబునకుఁ దోడ్కొనివచ్చినఁ దద్వాసుదేవుండు

౩॥ “ మామకీనమైనమాయ నికొ స్పృశియింపకుండఁ బూటవడితి నోకుమార !

నాదుమాటయందు నమ్మకముంచి యీవలకురమ్ము, ముక్తివడయఁగలవు ” ౪౯౮

వ॥ అని వాక్రచ్చుటయుఁ గుక్షిస్థుండు తత్త్వ బంబ వెలువడి దైత్యారికిని దలి
కండులకును జోతవెట్టి వనవాసంబునకుఁ బయనమైన వ్యాసుండిట్లనియె, ౪౯౯

౩॥ జాతకర్మముఖరసకలసంస్కారమ్ము లొనరుపరిగవలయు ఘనతనీకు

నాయనుంగుగొడుక ! నీయింటనీవుండ కకట ! యడవి కేలయరిగెదయ్య ” ౫౦౦

వ॥ అనవుడుఁ గుమారుండు

౫౦౧

క॥ వెనుక టి జన్మములందున ననఘా ! సంస్కారశతము లైయున్నవి, యీ

ఘనసంస్కారంబులెకా నను సంసారార్ణవమ్మునకు నీడ్చు నలల్,

౫౦౨

వ॥ అనిన విని శ్రీకృష్ణుండిట్లనియె,

౫౦౩

క॥ “ శుకమువలెనీభవత్సుశుఁ డకలంకుఁడు పలుకుచుండె, నా హేతువునకొ

కుకుడను పేగఁ బరం గెడునిక జగతిని యోగవిద్య నెంతయుఁగృత్యై,

౫౦౪

ఉ॥ ఈతఁడు మోహమాయల జయించినవాఁడు, స్వగేహమందు సం

ప్రీతివసింపఁ, డట్లగుటఁ బృథ్వీచురేంద్ర ! యథేచ్ఛ నేగుఁగా,

కీతనిపుట్టువుకొగుణిచి రెంతయుఁ బ్రేమమునుంపఁబోకు, నీ

పైతృకమైన యాబుణము పాసె సుతాస్యముఁ జూచుమాత్రనే ”

౫౦౫

వ॥ అని యిట్లు చెప్పి హృషీ కేశుండు వెడలిపోవుటయుఁ బుత్రుం గాంచి

వ్యాసుండు

౫౦౬

క॥ “ గార్హస్థ్యంబుననుండకున్నఁ బితృవాక్యంబుం బ్రపోషింపరా,

దర్హంబైనతదుక్తి చేయక యెవం డజ్ఞానసంయుక్తకొ

గర్హించుంగడు వాఁడు దుర్గతిబడుం గాబట్టి యోషట్టి ! నీ

దుర్హత్వోఘము గట్టిపెట్టి చనకందుకొ మామకీనాజ్ఞచే ”

౫౦౭

వ॥ అనుటయు శుకుండిట్లనియె,

౫౦౮

ఉ॥ “ ఎట్టిపు డేను నీకు జనియించినవాడనొ యోగిచంద్ర ! నా

కట్టుజనించియుండితిని యన్యభవంబుననీవు, నీకున

ప్పట్లను నేనుగూడఁ బితృపాదుడ, నీనుడినాకుఁ గార్హమై

నట్లు మదుక్తి నీకును సమాచరణీయము ధర్మమైనవోకొ,

౫౦౯

కం॥ కానఁ దపోఁనమునకుఁ బ్రయాణంబొనరించునాకు నడ్డముచెప్పం

గా నీవుప్రయత్నింపకు మానీశ! సదావిరచ్యమాణసుకోశా!”

గీ०౦

వ॥ అని యిట్లు వాక్రతుచ్చుటయు వెండియు వ్యాసుండు

౫౧౧

కం॥ “పున్నెముతెన్నియో యొనరిచియున్న నె బ్రాహ్మణునియింట నుదయించునరుం,

దున్నతి నటు శ్రుతిసంస్కృతియలన్నియు జరుపుకొని ముక్తిపొందునుగానక” ౫౧౨

వ॥ అనినవిని శుకుండు మఱియు నిట్లుయె,

గీ०౩

అ॥ “జ్ఞానిగాక యుత్త సంస్కారములతో నె పూరుషుండు ముక్తిపొందునెడల

వ్రతముఁబూనినట్టి పాపండ్జనమెల్ల ముక్తిసొంది బిట్టుమరియఁగలదు”

గీ०౪

వ॥ నావుడు వ్యాసుండు

౫౧౫

సీ॥ “ఉపనీతుడై విప్రుఁ డుచ్చైస్త్వనంబుతో స్వాధ్యాయపాఠంబు జరుపవలయు,

నటుమీఁదటను గృహస్థాశ్రమముంబూని దయతోడ నతిథులం దనుపవలయు,

నంత వానప్రస్థుడై ఘోరతపముండి యణిమాదిసిద్ధుల నందనలయుఁ,

బదపడి ముండియై బ్రహ్మవస్తువెఱింగి జనులకు సద్బోధసలుపవలయు,

నిట్లుకమక్రమముగ నెల్లయాశ్రమముల ధర్మములనుగూడఁ దప్పకుండ

నడపఁగలిగినట్టి నరుడె మోక్షంబును బొందుఁగాని యెరులుపొందఁగలరె”

వ॥ అనుటయు మఱియు శుకుండిట్లనియె,

గీ०౬

సీ॥ బ్రహ్మచర్యమున నిర్వాణంబుగలుగుచో లలి నపుంసకులకుం గలుగవలయు,

నలగృహస్థుండు ముక్తుడగుచో జగంబెల్ల భవబంధమున వీడఁబడఁగవలయు,

వనవర్తులకు నపవర్గంబుదొరకుచో దుష్టసత్వములకు దొరకవలయు,

సన్యాసులకు మోక్షసామ్రాజ్యమబ్బుచో నతిదరిదుగ్రిలకును నబ్బవలయుఁ,

గాన బ్రహ్మచర్యగార్హస్థ్యవనవాససన్యసనము లెట్లుసాధకంబు

లగునుమోక్షమునకు నవనీసురశ్రేష్ఠ! నిజయశోధవళితనిఖల కావ్య!

౫౧౭

వ॥ అని యిట్లువాక్రతుచ్చుటయు మరలఁ బౌరాశర్యుండు

౫౧౮

కం॥ “రెండవయాశ్రమమందున నుండుచు సత్సరణినరుగు నుర్వీప్రజకుక

దండిగ నియ్యహాపరములు రెండును గీర్తించె మనువు సృష్ట్యాది సూతా!”

వ॥ అని పలుకుటయు శుకుండు వెండియునిట్లనియె.

౫౧౯

కం॥ “గృహకారాగారంబున బహుబాంధవబంధనముల బద్ధంబగుచుక

సమామోహరాగమగుప్రజ కహహా! సత్సరణినరుగ నగునొకొ యరయక

౫౨౦

వ॥ అని యిట్లు వాక్రతుచ్చుటయు సాత్యవతేయుండు వెండియు

గీ०౩

ఉ॥ “కష్టము సార్వకాలమును గాననభూములనున్కి పుత్రకా!

కష్టమెకాక దేవపితృకర్మములెవ్వియు సాగనేర, వీ

నష్టికిఁగుందుకంటె సదనంబుననుండి సుఖంబుగానె యా

త్యేష్టము చింతచేసికొను టెంతయు మంచిపథంబుగాదొక్కో”

౫౨౪

ప॥ అనినవిని శుకుండిట్లనియె,

౫౨౫

ఉ॥ “భావమునం బరాత్పరుని భావనసేయుచునుండునట్టి స

ద్భావులకుఁ సకాలమునఁ బ్రాప్తములొను దపఃఫలంబు, లే

భావనలేక గేహమునవర్తిలువారికి సజ్జనాననం

బేవడిఁ గానఁగాఁబడ దిదే యనుభావ్యఫలంబు వారికిఁ”

౫౨౬

ప॥ నావుడు వ్యాసుండు

౫౨౭

అ॥ “తనదునింటిలోనఁ దానుండుచునుసదా ధనముఁగూడఁబెట్టి దయ దర్శి

తతికి నింతపెట్టి తానింత తినియెడి గృహియె సుఖముఁగాంచు నిహపరముల,

౫౨౮

ప॥ అనుటయు శుకుండు మఱియు నిట్లనియె,

౫౨౯

తే॥ “దైవవశమునఁజేసి చంద్రమునివలనఁ దాపముజనించు, వీతిహోత్రంబువలనఁ

గలుగుశీతము, ధనపరిగ్రహమువలన సౌఖ్యమును లేకపోవు నోసంయమింద్ర”

ప॥ అనినవిని పారాశర్యుండు వెండియు

౫౩౦

కం॥ “బలుపున్నెంబులచేతనె యిల దుర్లభమైనయట్టి యీనరదేహం

బొలయు, నదిగలుగుపై నెది గలుగకయుండును గృహస్థు కాఁగల్గినచో

ప॥ అనివచ్చించుటయు మఱియు శుకదేవుండిట్లనియె,

౫౩౩

తే॥ “జనుఁడు జనియించినప్పుడు జ్ఞానయుక్తుడగుచునున్నను గృహమేధియైనవెన్క

దారపుత్రాదులంగూడి తానుబడు నవస్థఁగనుగొన నయ్యది వాసిపోవు”

౫౩౪

ప॥ మఱియుఁ బారాశరసూనుండు

౫౩౫

ఉ॥ బూడిదలోపలంబడి ప్రమోదమునం బొరలాడునట్టి యా

గాడిదపిల్లకోమలత గన్గొనువారికె ప్రీతిపుట్టుఁగా

బూడిదబుస్సనాకృతిని బొల్చుచు నాడుచుఁ బాడుచుకొ సదా

కూడఁజరించునర్భకుని క్రొన్నుడి బిట్టుముదంబుగూర్పదే ”

౫౩౬

ప॥ అనవుడు శుకుండు మఱియునిట్లనియె

౫౩౭

కం॥ “దుమ్మునఁబడిపొరలాడుచుఁ గమ్మగఁబొక్కుచు నశుద్ధికరుడగుబాలుకొ

రమ్మని యొడ్డకుఁజీత ముదమ్మునఁబడువాఁడు మూర్ఖతముడనవలదే”

ప॥ నావుడు సాత్యవతేయుండు

౫౩౮

కం॥ “పున్నామంబగునరకత బున్నది యమపట్టణమున నొక్కటిభయదం,

బన్నరకంబునఁ గూలు సమున్నతఁడెడి పుత్రహీనుఁ డోతనుజాతా!”

గీ४౦

వ॥ అనివచ్చించుటయు శుకుండు వెండియు నిట్లునియె,

౫౪౦

తే॥ “పుత్రువలన నె వ్వర్థంబుపొందు నెడల శునకములు శలభంబులు సూకరములు

నన్నియుం బొందకలయు సంయమివరేణ్య! యింక మానుష్యమందేమి హెచ్చుగలదు

వ॥ అనినవిని వ్యాసుండు వెండియు

గీ४౩

కం॥ పుత్రుఁడు పితరులఋణమను పాత్రుఁడు వేలుపుల ఋణము ప్రభవించు నహా

రాత్రుల నె తీరిచెదరు ప్రపాత్రుఁడు స్వర్లోకమునకుఁ బంపును మనుజుఁ

వ॥ అని వక్కాణించుడు శుకుండు వెండియు నిట్లునియె,

౫౪౧

అ॥ గద్దగూడఁ బాలకాలంబుజీవించుఁ బిల్లలను మఱిన్ని పెట్టిపెంచు,

నదియుఁ దాను మోక్షమార్జింపఁగలదొకో యభిమేఖిలామరాగగణ్య!

౫౪౨

వ॥ అనివాక్రుచ్చి వనమ్మునకుఁ జనుటయు

గీ४౭

—• వ్యాసునకు వటికయందుఁ గపింజలుఁడుపుట్టుట —

అ॥ ఇట్లు తనతనూజుఁ డింటివై నిస్పృహఁడగుటయెఱిగి పింజలాభిధాన

కనులనిండ నీరుగమ్మ నేడ్చుచు వ్యాసఋషివరేణ్యతోడ నిట్లులనియె

గీ४౮

కం॥ “పుత్రునిబడయుటకై నే గాత్రముశోషింపఁజేసి కావించుదపం,

పాత్రణయనుమెప్పింతు, ధరిత్రీసురవర! యనుజ్ఞ కృపసేయఁగదే”

౫౪౯

వ॥ అని తననిశ్చయంబుఁజెప్పి తదనుజ్ఞవడసి హాటకేశ్వరంబునకరుగుదెంచి శంక

రుంబ్రతిష్ఠించి తదగ్రంబున నిర్మలాదకంబును విస్తీర్ణంబును నైన యొకవాపిం ద్రవ్వించి

తపంబుండి భగవంతుండగు త్రిపురాంతకుండు సంతుష్టుండై వరంబడుగుమన

గీ५౦

తే॥ ‘జననముద్ధరించు సౌశీల్యమును నస్మదీయహృదయహృద్విధేయతయును

గలిగి లలిఁజెలంగఁగలిగిన శుకుమారు నొకకుమారు నొసఁగు మోగిరీశ’!

గీ५౧

వ॥ అని యిట్లు ప్రార్థించుటయు శంకరుండు

గీ५౨

మ॥ ‘కలుగుకొ నీకు నభీష్టుడైన శుతుఁడోకల్యాణి! వేటొక్కతొ

య్యలియైనం బ్రతిశుక్లపంచమిని నొక్కబద్దంబు త్వన్నిర్మితో

జ్వలవాపీసలిలాభిషిక్తయయి యుష్మత్థాపితాస్మద్విని

ర్మలలింగార్చన సేనెనేనియు సుపుత్రప్రాప్తియా రూఢిగక’

౫౫౩

వ॥ అని యంతర్ధానంబుఁజెంద వ్యాసుపివలనఁ బింజల కపింజలుంగనియె,

నతండు హాటకేశ్వరంబునఁ గేలీశ్వరింబ్రతిష్ఠించి యారాధించె” ననిన విని ఋషా

లిట్లుని,

—శ్రీ త్రి పు రా ను ర స ం హా ర ము ధీ—

కం॥ “ కేశీశ్వరీప్రభావం బోలిం దజ్జనన మేటికుదయించెనో యే

కాలమునందో యిదంతయు నాలింపఁ దలంపుగలిగె ననఘా ! మాకుక, ౫౫౫

కం॥ శ్రీమాతయుఁ గాత్యాయనిచాముండులయుం జరిత్ర శ్రవణించితి, మీ

వే మాకుఁ జెప్పియుంటివి, యీమాతచరిత్రగూడ నెఱిగింపు దయక, ౫౫౬

ఆ॥ నమనమాదియైన నానావిధోపచారములచేతఁ దన్ను రహి భజింప

నేమిఫలమొసంగు నీదేవతేశి? కేశీశ్వరాభిధాన మేలవచ్చె? ” ౫౫౭

వ॥ అనియడిగిన సూతుండిట్లనియె,

౫౫౮

మ॥ “ ఒకటేదేవత దేవదైత్యనివహం బోమక వధింపక ధరక

బ్రకటించుకొ బహురూపముల్, త్రిదశు లెప్పట్లక వ్యధోపేతులై

సుకముంబాయుచునుండఁగాఁగలరొ యహో నప్పరాశక్తి కొం

చక లోకత్రయ మాక్రమించి యొకచో సంజాతయోచుండెడిక, ౫౫౯

వ॥ మహిషాసురవధార్థమై కాత్యాయనీరూపంబునను శుంభశుంభులంబరి
మార్పఁ జాముండారూపంబునను గాలయవనుఁబోకార్ప శ్రీమాత్యరూపంబునను నంధ

కాసురుసమయింపఁ గేశీశ్వరీరూపంబునను నవతీర్ణమయ్యె”ననిన మునీశ్వరులు ౫౬౦

తే॥ “ అంధ కాసురుఁ డెవ్వనియాత్మజుండు? కింప్రభావుం? డెటుల్వాఁడు కీర్తికేషుఁ

డైనవాఁ? డెందుకొఱకుఁగా నంబ వానిఁ బిలుకుమార్చెను? సకలంబుఁ దెలుపు

వ॥ అనియడుగుటయు సూతుండిట్లనియె, ౫౬౧ (మన్యు”గీ౬౧

ఆ॥ “ దత్తుబిడ్డ దితికిఁ దనయుఁడైజన్మించి యలహిరణ్యకశిపు వసునురారి

యిందుఁదొట్టిసురల నెల్లరనోడించి స్వయమయేలియుండె స్వర్గమతఁడు, ౫౬౨

వ॥ తద్వధార్థ మమరులు వర్మచర్మయంతంబులగు నతిముఖ్యానేకశస్త్రంబుల

నిర్మించియుఁ జంపఁజాలమిని విష్ణుండు దొడలపైనిడుకొని గోశ్వచేఁ జీల్చివైచె, వాని

కిరువురు కొమరులు, జ్యేష్ఠుండు ప్రహ్లాదుండు, కనిష్ఠుఁ డంధకుండు, హిరణ్యకశిపువు

మృత్యువువాతఁబడినపిదప నమాత్యులు ప్రహ్లాదుంగూర్చి వినయోపేతులై ౫౬౪

కం॥ “ పితృపైతామహమగు నీవితతాఖిలరాజ్యభరము వేడుకమై ను

న్న తభుజపీఠి వహించుచుఁ గ్రతు భుజులజయింపుమయ్య కదనములోనక ” ౫౬౫

వ॥ అనుటయుఁ బ్రహ్లాదుండిట్లనియె,

౫౬౬

ఉ॥ “ చేయనురాజ్యమేను నరసింహునిసాక్షిగ నెంతమాత్రముకొ,

జేయమికుండుపేతువును జెప్పెద శ్రద్ధమెయిక వినుండు, దై

తేయలదైనరాజ్యమున దేవత లాశనుబెట్టికోరుతా,
మాయసురారులందఱికి సంబుజనాభుడు రక్షకుండుతాన్,

౫౬౭

ఈ విడుతుఁ బ్రాణంబులైనను, విడుచువాడ నింటనుండిన సర్వస్వమేని గాని

భక్తి వర్చించి కేల్కోడ్పబడిన చక్రితోడ సంగరమొనరింప నోడువాడ ” ౫౬౮

ప॥ అని వక్కాణించుటయు మర్రతు లన్యోన్య మాలోచించి రెండవపుత్రు
రాజ్యంబున స్థాపింప వాడు రాజ్య మమాత్యులవైననుంచి పితామహు ధ్యానించుచు
సీ॥ పండి పెన్మాఁకుల నుండిరాలిన పండ్ల విరచితాహారఁడై వేయియేండ్లు

అగ్గలంబుగ జీరమైన పల్లములనె విసువక మెసవుచు వేయియేండ్లు

కడుశ్రద్ధఁ బలుపరు ల్వడియఁబోసినయట్టి తోయంబుద్రావుచు వేయియేండ్లు

యాదృచ్ఛికంబుగా నగ్రభాగముఁజేరు వాయువుంబీల్చుచు వేయియేండ్లు

తపముఁజేయఁజేయఁ దచ్చతుర్వర్ణ సహస్రములకుఁజివర నంతరంగ

మరిదయాసమేతమగుటయు సర్వపీతి హంసవాహుడచటి కరుగుదెంచి ౫౭౦

ప॥ “ నీతపంబునకు మెచ్చి వరమియవచ్చితి నడుగు” మని యతండు జరామర
ణంబులు లేకుండ ననుగ్రహింపుమనుటయు, ౫౭౧

ఈ॥ “ ఉండునె యొక్కఁడేనియును నుర్వి జరామరణోజ్ఞి తుండు ? జా

తుండగువానికెల్ల నవి తో నరుదెంచెడి, నెననేమి, ధ

న్యూండవు, నీకు నీదగని దుండదు, కావున నిచ్చినాడె, బ్రీ

తుండవుకమ్ము, లేమ్ము, పరితుష్టిగ రాజ్యముఁజేయు, పొమ్మికన్ ” . ౫౭౨

ప॥ అనిపలికి యంతర్ధానంబుఁజెందుటయుఁ గొంత కాలంబున కంధకుండు,

ఈ॥ “ మాజనకుం బితృవృత్తఁ బరిమార్చిరి వేల్పులు మాయఁబన్నితా,

మిజగ జెట్టులం గపటమే యొనరింపకయన్నచో నురల్

తేజముచేత నాలమునఁ దీర్చుగఁజాలరు, కాన నట్టి దు

ర్బిజులఁ బట్టి యందఱిఁ బీచమడంచెద, సంహరించెదన్,

౫౭౪

ఈ॥ స్తవ్యములైనకార్యముల సల్పి స్వకీయకులాన కంతకున్

నవ్యయశేంచు తేకమను నందనుఁ డాలయసన్నిధాన వా

స్తవ్యమహాధ్వజంబువలె ధారుణి నెంతయు నిమ్మియోజకుం,

దావ్యవహాగశూన్యగను నయ్యయు భాగ్యవిహీనుఁ డారయన్ ” ౫౭౫

ప॥ అనినవిని మర్రతీసత్తములు

౫౭౬

ఈ॥ “ యుక్తంబియ్యది దానవేంద్ర ! మన కెంతో వైరు లవ్వారు, దో

శ్చక్రిం బట్టి వధింత మందఱిని, యుష్మత్పాల్యహా స్వర్గ మా

సక్తిం బాలనసేయ వీరెవరు, యజ్ఞంబందుఁ బూజించి త్వ
ద్భోక్తవ్యంబును వీరికిచ్చుటకు నా భూదేవు లెవ్వారిలకొ,
౫౭౭

క०॥ లోకంబులెల్ల బలిమిని శైకొని సంరక్షణంబు గావించెము, త
న్నాకిస్వీక్రియమాణములొ కృతుభాగంబులెల్ల హరియింత మింకొ,
౫౭౮

వ॥ అని సమయంబొనరించి శత్రునిపై దాడిపెడలుటయు నతండును సకలా
మరులతో నెదురునడచి మహాభయంకరంబగు వజ్రంబు నంధకునుద్దేశించి విడువ నా
దనుజోత్తముండు దానిచేఁ గొట్టంబడి హాసంబొనర్చుచు
౫౭౯

క०॥ చూచితి బహు కాలమునకు నీచేతులదైనలావు నేను మహేంద్రా!
నాచేతిలా వదెట్టిదొ చూచెనుగా కరుగుదెమ్ము చూపింతు నింకొ,
౫౮౦

వ॥ అనిపలికి
గీ०

సీ॥ గణగణమనిమ్రోయు గంటలే యొకనూలు చుట్టును జెలువారునట్టియదియు
విశ్వకర్మయె తాను విశ్వప్రియత్నంబులొనరించి నిర్మించి యొసఁగినదియు
యమడివ్వాచాడ్చున నత్యంతభయదమై గుండె జల్లనఁజేయుచుండునదియు
నూలెవ్విట్టికొలిచిన నూలుమూరలకును దరుఁగనిపొడవునం దనరునదియు
పలురకాలయినుముకలిపి విస్పష్టమై యెత్తనలవిగాక యొసఁగునదియు
నైన గదనువై వనద్దానితాఁకుచే నట్టెమూర్చునొని యమరవిభుఁడు
గీ०౨

వ॥ జెండాకట్టియం బట్టుకొని గజమూర్ధంబున నొరగుటయు మహాసేనుండు
శక్తినివిడువ దానవుండు గ్రమ్మతీంచె, నంత నా మదాననుండు విల్లందుకొని హస్త
లాఘవంబు గనంబఱచుచు ననేకబాణంబు లవ్వానిపై నేయఁబ్రారంభించుడు నఖిలా
మరులు నదియె సందుచేసికొని బాణవర్షంబున దానవానీకిని గప్పివైచిరి, పదపడి
రాక్షసులెల్లరును దేవతాపైన్యంబునంబడి ప్రహారంబులం బీడవెట్ట వారు పరువెత్తిరి,
తాదృగ్భంగపాటునొందిన సురల విలోకించి వృషవాహనుండు సగణుండైనచ్చి
భయపడకుండని యాశ్వాసించి యాధర్వణమంత్రంబులఁ బరాశక్తి నాహ్వానించి సహ
దైవతంబుగా సాష్టాంగపడి స్తుతించుటయు దేవి యిట్లునియె,
౫౮౩

తే॥ “ నను నధర్వణమంత్రంబులను బఠించి యేలయాహ్వానమొనరించి తిందుమా? !

చెప్పు మేఁజేయవలసిన చేతయున్న నిపుడె యద్దాని నెఱవేర్చి యేగుదాన” ౫౮౪

వ॥ అనియిట్లు వక్కాణించుటయు మహేశ్వరుండు,
౫౮౫

క॥ “ఈ యింద్రాదిసమస్త దేవతల దైత్యేశానుఁడొ నంధకుం

దాఁడొక్కఁడేసి వెళ్లనడఁచె” హాస్వర్గమందుండి, యా

- న్యాయాపేతుని సంహరింపఁ జనుచున్నాడే శుచీ! కావునకే
సాయంబీవుపొనర్పఁగావలయుఁ దత్సంగ్రామరంగంబునకే, గీ॥౩
- క॥ కేళీమయంబవగుమను వేలకుమించినటువంటి వికృతాకృతులకే
దాలిచి వైశ్వానరమున హేలం బ్రభవించియుంటివీ వటుగానకే, గీ॥౪
- క॥ కేళీశ్వరియనబరఁగుచు హాళిఁ జతుర్దశిని మఱియు నష్టమి నీదృ
గ్గీలాన్విత నినుఁగొలిచెడి త్రైలోక్యస్థితుల కిమ్ము తదభీష్టంబుల్ ” గీ॥౫
- ప॥ అని వక్కాణించుటయు నా కేళీశ్వరి, గీ॥౬
- సీ॥ శ్రవణించుమాత్రాన జనులు దిగ్భ్రమఁజెంది భువిమీఁదఁబడిపోవ బొబ్బలిడుచు
వీక్షించుమాత్రాన వెఱపుఁజెంది భటాళి వెనుక కేగ నొడఁగ్గు వెంచికొనుచు
సమరమకమాత్రాన శస్త్రాస్త్రములఁబట్టి బహ్మిర్ముఖారులపైని బడుచు
ననిఁజొచ్చుమాత్రాన నత్యంతమును బొంగి విఱిచి తల లోన్నటఁ బెట్టుకొనుచు
మాతృగణములు తన కతిమాత్రముగను సాయ మొనరింప నీకాననైన్యములకు
నగ్రభాగంబునంజేరి యాహవంబు జరుపఁదలపడుటయు దైత్యసముదయములు గోం
ప॥ హసించువారును భర్తించువారును స్త్రీబలంబను లజ్జచేఁ గొట్టునుంకింపక
పారువంబున నిలుచువారును నై యుండునెడ నారదుం డంధకుసకాశంబునకుం జని
తే॥ “ యుద్ధమొనరింప సిద్ధమైయున్న వీర స్త్రీలుకా రంధకాసుర! స్త్రీజనాఘ
సహితయై చక్రిచిహ్ని తశయనుతోడనున్న కేళీశ్వరీనామ్ని యొక్కకృత్య, గీ॥౭
- క॥ హరుఁడు తనమేనికండలు కఱకఱమఁతఱిగి ప్లుకలవేలిచి యీ
పరమేశ్వరిఁ బుట్టించెను, దురమొనరుచు నతఁడు నాపె తోడుగ నీతోకే, గీ॥౮
- తే॥ మంత్రబలమున స్త్రీజనమహితముగను వహ్నికుండంబునను సింహవాహయగుచు
జననమందిన యాపెతో సహితుడయియె యుగ్రుఁ డుగ్రాకృతిని వచ్చుచున్నవాఁడు,
క॥ “ మీమియిండ్లవసింపుఁడీ కృతుభుజుల్ ! మీరంచు దైత్యులకే
క్షేమాపేతులుగాఁగనుంచి వెన నీజీవంబులం దీయనా
కామధ్వంసి విరించిముందఱఁ బ్రతిజ్ఞంబట్టెఁ గాఁబట్టి నీ
వేషులొచనచేతో చేసి తగుచెయింజేయు మోయంధకా ! ” గీ॥౯
- ప॥ అనివాక్రిచ్చుటయు నంధకుండిట్లనియె, గీ॥౧౦
- క॥ “ యద్రుషకును జడియను, దద్రుద్రునితాతకును జడియ రూఢిగనే, నీ
క్షుద్రులగు స్త్రీలతోడ నసద్రీతిగ నాచరింప సంగ్రామంబుకే ” గీ॥౧౧
- ప॥ అనియిట్లు వక్కాణించుటయే తడవుగా శక్తిమంతులై యుద్ధమొనరించు
చును మాతృగణంబులచే సాయంధంబుగను సహవానంబుగను నర్థభక్షితులై కొండ

ఋణు బూర్ణభక్షితులై కొందఱును వధింపఁబడి కొందఱును మహాక్రందనంజూసరింప
విని యంధకుండు క్రోధమూర్ఛితుండై ఖడ్గంబు కేలనందుకొని పరువెత్తి విధ్వంసులను
భక్ష్యమాణులను బలాయనపరాయణులను నిహతుల నికటంబునంబడి ప్రలపించు
తత్త్వియభార్యలను సమరోద్యతలగు యోగినులను వీక్షించి యదలించినను వార
లెంతమాత్రము భయపడక దానవులం బట్టి సంతోషించుచును భక్షించుచును బ్రవర్తిం
చుటయు నతండు తనశరీరంబు దాఁ గాపాడుకొనుచుఁ బెద్ద బొబ్బపెట్టి తమోస్త్రం
బుం బ్రయోగింప ముల్లోకంబులును నంధకారబంధురంబులయ్యె, నట్టిది మిట్టనికాని
యిది పట్టనికాని తాఁదప్ప నితరుఁ డొకించుకయుఁ దెలిసికొనఁజాలక పరితపించుడు
నయ్యోగినులఁ దీక్షుశరంబులం బ్రహరించుచుఁ దాదృగ్రూపలగు తరుణులు పదిరెట్లు
ప్రభవించుటం దిలకించి యస్త్ర ముపసంహరించి శుక్రాచార్యుపాలికింజని

ఉ॥ “యోగిను లేఁచి యెప్పగిది యుద్ధమొనర్చుచునున్న వాఁ యీ

భాగమునం గనుంగొనుము భాగవ ! మంత్రబలంబు పేర్చి నీ

స్త్రీగణ మస్మదస్త్రములచేత నవధ్య, పెటో వధించినక

వేగజవించి క్రొమ్మఱ ననిం దెగటార్చెడి మద్బలంబులక,

౫౯౯

కం॥ కావున వెసఁ దద్విద్యను నీవును సాధింపవలయు, నే శ్రీయుతుడక

గావలెనని నీకుండిన నీవిధమొనరింపు మార్య ! హితమతివగుచుక ”

౬౦౦

వ॥ అనిప్రార్థించుటయు శుక్రుండు సిద్ధిప్రదాయకమ్మగు హాటకేశ్వరశ్లేతమ్ము
నకుం జని త్రికోణకుండంబును నిర్మించి విధ్యుక్తంబుగా వీతిహోత్రంబున స్వమాం
సంబు వ్రేల్చిన రుద్రునకుం బోలెఁ గేశీశ్వరి సంతృప్తయై వచ్చి

౬౦౧

తే॥ “ మాంసముంగోసి కృష్ణవర్మంబునందు వ్రేల్చి కోభార్దవశ్రేష్ఠ ! వితగనీవు,

ప్రచుభపతిచేత భావింపఁబడినదానఁ, జేయవలసినదెదొ నీకుఁ జెప్పుమది ”

౬౦౨

వ॥ అనియడిగిన శుక్రుండిట్లనియె,

౬౦౩

ఆ॥ “ త్రిణయనునకుఁబోలె దేవి ! యంధకునకు నొగిని సాయపడుచు నుండవలయు,

మాతృగణముతిన్న మనుజాశనులఁ గన్న మరల నెట్టులేని మనుషవలయు ’

౬౦౪

వ॥ అనియిట్లు వాంఛించుటయుఁ గేశీశ్వరి

౬౦౫

ఆ॥ “ మాతృగణముతిన్న మనుజాశనులఁదొట్టి సమరనిహత సర్వసైన్యములును

బ్రతుకఁగలవు శుక్ర ! మృతవతివిద్యామహాత్మ్యమునను, శాంతినందు మింక ’

౬౦౬

వ॥ అనిచెప్పి మృతుల బ్రతికింపఁజేసెడి యావిద్య నుపదేశించుటయు శుక్రుండు

ప్రహృష్టాంతరంగుండై యంధకుపాలి కేగి,

౬౦౭

తే " కంఠునకుఁబోలె నాకుఁ బ్రసన్నయగుచు నొసఁగెఁ గేళీశ్వరీదేవి యొక్కవిద్య,
తన్మహత్తను మాతులైన దైత్యవరుల నెల్లరను బ్రతికించెద నింకఁజూడు, ౬౦౮

ఉత్సాహము॥ పరమశక్తియగుచు జగముఁ బర్వీయుండు నీపెన్
నరసి భ కినిలుపుచుండు మప్తమిం జతుర్దశిక్,
సురవిరోధి ! భక్తిచేత సులభసాధ్యగా నీ
నరుపుదండనమున కాపె సాధ్యగా దెఱుంగుమా " ౬౦౯

ప॥ అని బోధించుటయుఁ దద్దానవేంద్రుండు భావభక్తి సమన్వితుండై యాదేవిని
మాతృకల నందఱిని యథాశ్మేష్టంబుగఁ బూజించి నానావిధస్తోత్రంబుల నుఱివించి,

క॥ "అజ్ఞానంబున నీతోఁ బ్రజ్ఞలు భాషించి కోపపడితిని, ద్రిజగ
ద్రాక్షి ! త్నమియింపుము నావిజ్ఞప్తంబాలకించి, నినతుడనయితిక్ " ౬౧౦

ప॥ అని యభ్యర్థించిన దేవి యిట్లునియె, ౬౧౧

క॥ " ఉశనఃప్రభావమున నను వశురాలనుజేసికొంటి వత్స ! యగును నీ
కు శుభంబు, కాదు నాదుదరిశనము వ్యర్థముగ, నదుగు ప్రీతి వగంబుక్ " ౬౧౨

ప॥ అనవిని యంధకుండు, ౬౧౩

మత్త కోకిల॥ " ఈసురూపముతోడి నీదగు నిద్ధవిగ్రహ మెంతయుక్
భాసురస్థలమందుఁజేరిచి భక్తిఁ బూజయొనర్చు నా
ధీసమేతుల వాంఛితంబులఁ దీర్చి ప్రోదుచునుండినక్
నీ సుకీర్తి జగంబునండున నిల్చియుండెడి నిచ్చలున్ " ౬౧౪

ప॥ అనవుడు వెండియు దేవియిట్లునియె, ౬౧౫

ఉత్సాహము॥ ఎవఁడునా కిదేసురూప మేరుపఱిచి యొక్క స
దృవనమునఁ బ్రతిష్ఠఁజేయు భాగ్యమును గడించునో
భవవిముక్తియుం ద్రివిష్టపంబుఁ బ్రాప్యరాజ్యమున్
దివిజవైరి ! వాని కేను దృప్తిమె నొసంగుదుక్ " ౬౧౬

ప॥ అనియిట్లువాక్రుచ్చి యాదేవి మాతృగణంబులతోడంగూడి యంధకుండు
మాచుచుండ నంతర్ధానంబుఁజెందుటయు శుక్రుండు సిద్ధించిన యావిద్యచే మృతులగు
రాక్షసులనందఱను బ్రతికించె, వారిం గూడుకొని దానవేందుగిండు ప్రహృష్టాంత
రంగంబున సురపురంబుం బ్రవేశించి నిత్యంబును విశేషించి యప్తమిచతుర్దశులను
దదేవిని ధ్యానించుచును బూజించుచును నింద్రవైభవం బనుభవించె, నంతఁ దత్ప్ర
భావంబువిని వ్యాసపుత్రుడగు కపింజయిండిస్థానంబునఁ గేళీశ్వరింబ్రతిష్ఠించి పరమ
సిద్ధిం బడసె, బరమేశ్వరియగు కేళీశ్వరీదేవి యావిధంబున నేర్పడినది, కావున
ప్రాప్తయు ధ్యేయయుఁ బూజ్యయు నయ్యెడి ౬౧౭

అ॥ అంధకుఁడును దనదు నాచార్యుఁడైనట్టి మృతవతీసమాఖ్య మేటివిత్వఁ

గీర్తనీయమైన కేశీశ్వరీకృపాబలము నలువయిడు నవధ్యతయును

౬౧౯

వ॥ చూచుకొని మహేశ్వరుపై శ్వేషించి దూతంబిలిచి

౬౨౦

క॥ “చను కైలాసంబునకుం, జని శంకరువంకఁదిరిగి చక్కగ నేఁజె

ప్పిన సందేశంబంతయు వినిచి మరలిరమ్ము పొమ్ము వేగమ దూతా !

౬౨౧

ఉ॥ ఇంద్రుని జంకఁబెట్టుకొని యేమొ యొనర్పఁజూచుచుంటి, వా

యింద్రుని విడ్చిపెట్టిన యథేచ్ఛ వసింతువునీవు, లేనిచో

నింద్రుని నిన్ను నీదుసతి నీవువసించు గిరిన్ గణంబులన్

సాంప్రమదీయభాణహతి నాశమొనర్తుఁ బ్రమాణపూర్తిగన్”

౬౨౨

వ॥ అనియిట్లు వక్కాణించుటయు నాదూత ద్రుతంబుగం బోయి యప్పురుష

వచనంబుల వినిపింప వృషభధ్వజుండు కుపితుండై

౬౨౩

సీ॥ దక్షయజ్ఞవి నాశనక్షముఁడగుచుఁ దా వినుతికెక్కినయట్టి వీరభద్రుఁ

గణములలో నగ్రగణనీయుండై చాల ఖ్యాతిగాంచిన మహాకాలసంజ్ఞ

వాహనాకృతిఁ దన్ను వదలక యేప్రొద్దు న్నమ సేవకుండైన నందికేశు

బ్రహ్మాదిసురలకుం బ్రథమపూజ్యుండౌచు సిద్ధులనొడఁగూర్చు సింధువదను

ఘోరనాదు మహాబలు ఘోరకంఠ నయ్యఘోరు నొకొక్కరుఁ డనుచరులను

గోటికోటిగఁ గైకొని కుమతీయైన యంధకాసురుఁ జంపిరా ననుపుటయును ౬౨౪

౩॥ తద్గణంబులు బలవంతుఁడగు నా దానవునిచే నానాదింపఁబడిన యింద్రపురికి

ధృతాయుధులై యరిగిన దానవులును ధృతాయుధులై కదనంబున కెదురునడచి, రంత

గణంబులు దైతేయులతో రాద్రంబుగం బోరి జితులై శత్రుకంఠకడకుఁ బాఱిపో

నతండు తాన బయలువెడలుటయుఁ దక్కుంగల దానవులు దశదిశలకుం బఱచిరికాని

యంధకుం డెదుగుచనియె, నంత,

౬౨౫

సీ॥ కఱకఱమని గొంతు తఱుగుకొం చవలకు గ్రక్కునఁజనెడి చక్రములతోడ

గుఱిచూచివిడిచినంత రయంబ పోయి వర్మముగూడఁ జించు భాణములతోడ

నొరనుండిపెఱుకఁ గన్ మిఱుమిట్లుగొలిపెడి యమలాతినిశిత ఖడ్గములతోడఁ

జేకొద్ది యెత్తివైచినయంతమాత్ర శిరముఁ బగుల్చెడి ముద్గరములతోడ

నన్యతోమరాదికాయుధంబులతోడ వృత్తిగోత్రభిదుల విధముదోఁప

నొండొరు ల్రాణంబు నొనరించి యొనరించి ముష్టియుద్ధమునకు మొనసేరపుడు,

వ॥ అప్పటికిని నంధకుండు చంపశక్త్యుఁడుగాక తనపట్టునం ద్ర్యంబకు బరి
ధించి మూర్ఛితుం గావించుడుఁ జిటిక సేపటిక శత్రుకంఠుండు తెలివినొంది వింతగదా

దచ్చిరంబునవైచె, వాడును ఖడ్గంబున వ్రేయుటయు ఖండపరకువు కాబేరాశ్రుం
బుం బ్రయోగించి తద్బదయంబునఁ దాడనంబొసరించె, నంత నతండు నెత్తురుగ్రమ్మ
చుఁ దలక్రిందుగా ధరణింగూలుటయు శూలంబున గుచ్చియెత్తి గిరిగిరం ద్రిప్ప
దానవుండు వినుతించుటయు నారుండు పరితుష్టుండై

౬౨౭

కం॥ “ పగవానిచేతఁబడియును బిగివిడి సామంబుగొనుట పెరవీరునకే

మగటిమిగా, దనురుడ, వీవగఁబొగడుట నీకు వీరవ్రతమగునొక్కొక్క,

౬౨౮

వ॥ అనినవిని యంధకుండిట్లనియె,

౬౨౯

కం॥ “ శూలాగ్రంబునఁజేరిచి ఖేలన మొనరింపకుండ గెడపుమునను, మా

ర్జాలముచెరలాటమహా! చాలగ నెలుక కగుఁ బ్రాణసంకట మెపుడున్, ౬౩౦

వ॥ నావుడు భగవానుండు

౬౩౧

ఉత్సాహము॥ “ లేదునీకుఁ జావు గాన లీల శూలముననిటుల్

నీదువక్షమునను గ్రుచ్చి నింగికెత్తినాడె, మ

ర్త్యాద ! యందువలన నీవిఁ కఘసముర్నితుండవై

నాదుగణములందుఁజేరి నన్ భజించుచుండుమా,

౬౩౨

వ॥ అనుటయు నంధకుండిట్లనియె,

౬౩౩

ఆ॥ “ నేటినుండినీకు నేను నాతోడుచూ కింకరుండనగుచుఁ గెలననుందు,

నపగతంబు మామ కాసురభావంబు, గిరినివేశ ! ఘోరదురితనాశ ! ”

౬౩౪

వ॥ అని యిట్లువక్కాణించిన వెండియు శంకరుండు

౬౩౫

కం॥ “ నీయెడలఁ జాల సంతసమాయెను వత్సా ! వచింపు మభివాంఛితమీ,

వీయఁగఁదగనిదె యగుఁగా, కేయభ్యంతరముచెప్ప కిచ్చెద నీకున్ ”

౬౩౬

వ॥ అనవుడు మఱియు నంధకుండు

౬౩౭

కం॥ శూలాగ్రస్థాపిత మత్తాలోపమతనుడవగుచుఁ దనరెడి నీ యా

భీలార్చఁ బ్రతిష్ఠించు సుశీలున కపవర్ణమిమ్ము శివ ! కృపగలవేన్,

౬౩౮

వ॥ అని యభ్యర్థించుటయు మహేశుండు వల్లెయని యస్థితేషుండును గృహం

గుండును నగు నయ్యసురుని శూలాగ్రంబునుండి తప్పించె, నంత వాడు గణంబులంజేరి

దేవదేవునిముందర గీతంబుఁబాడుటయుఁ దద్రుటనంబు భృంగరటనంబువోలె శ్రోత్ర

ముఖావహమగుటంజేసి త్రిపురారి భృంగిరిటుండని నామంబువిధియించె, నిట్లతండు

దేవదేవుని గణంబులలోఁ జేరి సర్వకృత్యంబులయందును విశ్వసింపఁదగినవాడయ్యె,

నది మొదలుకొని యీలోకంబున దేవదేవుండగు మహేశ్వరుండు తాదృగ్రూపంబుననె

జనులచే స్థాపింపఁబడుచు నలౌకికంబగు పరమసిద్ధి ప్రసాదించుచున్నవాడు, ౬౩౯

—+ నా ర సి ం హ మ ం త్ర పృ థా వ ము +—

చ॥ అచతలఁ గొంత కాలమున కంబుజమిత్రకులప్రనాతుడై

తవుననఁదేజరిల్లు సురధక్షితిపాలుఁడు భ్రష్టరాజ్యుడై
యవనిసురాగ్రగణ్యుడగు నాత్మపురోహితు నవ్వస్థిమా పా
దవనజయుగ్మమందుఁ బడి తాఁ గడుదైన్యముతోడ నిట్లుచుకొ

౬౪౦

ఉత్సాహము॥ మామకీనమైనయట్టి మంచిచెడ్డలరసి బి
టోముచుండునట్టినివి టుండఁగానె విద్విష
దూభిమిపతులు నాదురాజ్యముకొ హరించి రయ్యయో!
యేమటంచుఁ జెప్పెనుకొ మహీసురేంద్ర! కావునకొ

౬౪౧

తే॥ భాగ్యహీనుండనైన నాపయి ననుగ్రహించి రాజ్యము మగుడ లభించుమార్గ
మెడఁదయోజింపవలయును ఋషికులాగ్రగణ్య! నీకన్నగతి నాకుఁగానబడదు౬౪౨
వ॥ అనియిట్లువచించుటయు వసిష్ఠుండు

౬౪౩

తే॥ “అట్టులగుచో మదుక్తంబు నాలకించి యఖిలసిద్ధిప్రదాయకమైనయట్టి
హాటకేశ్వరమునకునీ వరుగు సరగ సురధభూపాల! యత్యంతసుగుణజాల! ౬౪౪

తే॥ అరిగి ద్విభుజోద్యతోగ్రశూలాగ్రవిద్ధదీర్ఘపీనాంధ కాసురదేహుడగుచు
భైరవాకారముననుండు పార్వతీశు నటఁ బ్రతిష్ఠించి పూజింపు మధికభక్తి, ౬౪౫

ఆ॥ రక్తపుష్పములను రక్తానులేపనంబులను ధూపములను బూని నార
సింహమంత్రమునను జేయుము తత్పూజ, బలయుతుండవగుచుఁ బగరద్రుంతు౬౪౬

క॥ కరముశుచియగుచునుండుము సురథా! తత్పూజసల్పుచో, లేకున్నకొ
దొరతెడఁ బ్రత్యూహంబులు, చిరమువిచారించి నిజముచెప్పినవాడకొ” ౬౪౭

వ॥ అనినవిని యాగా జతిత్వరితంబునఁ దక్షత్రంబునకుంబోయి భైరవుం
బ్రతిష్ఠించి శుచియై బ్రహ్మచర్యంబునఁ బదివేలనారసింహమంత్రంబు జపించుటయు
భైరవుండు సంతుష్టుడై ౬౪౮

క॥ “ఏతన్మంత్రజపంబునఁ బ్రీతింబొందించితీవు పృథ్వీధవ! నకొ,
నాతోడఁజెప్పుకొనుమిక, నీతలఁపు నొసంగువాడ నిశ్చయముగ నేకొ” ౬౪౯

వ॥ అనివక్కాణించుటయు సురథుండిట్లనియె, ౬౫౦

ఉ॥ “వైరులు నాదురాజ్యమును వచ్చి బలాత్కృతిమై హరించి, ర
వ్వారల సంహరించి యది వైశమ నాకు ననుగ్రహించుచుకొ
వేటొక్కఁడేని యీమనువు వేయిపరు ల్జపించుచోనిటకొ
గూరిమి వారివాంఛితముగూడ నొసంగుచునుండు భైరవా!” ౬౫౧

వ॥ అని వేడుటయు భైరవుండు వలెయని యంతర్ధానంబుఁజేందె, సురభుండు
రణంబున రిపువుల రూపుమాపి నిజరాజ్యంబు గైకొనియె ” ననిన విని మునీశ్వరులు.

— చ క్ర పా గి ప్ర తి వృ —

సీ॥ “ఇంద్రాదిక శ్రేష్ఠబృందారకులు లోకహితమునకై సృజించినవియు
నల విభీషణపురోగామరారులచేత భక్తిమై రచియింపఁబడినవియు
మానుషదాది కపీశు లరుదెంచి సంప్రీతి మంచిగా నేర్పఱిపించినవియు
భీష్మాదులెందఱో పేర్నిల్పుకొనుటకై మిగులశ్రద్ధను వినిర్మించినవియు
నైన తీర్థదేవతాయతనంబులు వేనవేలు మాకు విశేషపఱచి
నావు, మఱియు దర్శనస్పర్శనములనే యెవి యభీష్టదములొ యీవు చెపుమ ”

వ॥ అనవుడు సూతుండిట్లనియె,

౬౫౪

తే॥ “వాస్తవంబిది సంయమివర్యులార ! యచటఁగల యాలయంబుల యాశ్రమముల
లింగముల లెక్కఁ జెప్పంగలేను నేను, బ్రహ్మకేని యసాధ్య మిప్పని తలంప,

వ॥ అందు శంఖతీర్థంబున సమాహితుండై యేకాదశిని స్నాతుడగువాఁడు
సమస్తఫలంబులం బొందఁగలిగెడి, బ్రాద్దుపాడుపునలేచి శ్రద్ధాభక్తి సమన్వితులై
జనులు సిద్ధేశ్వరసమానులగు నేకాదశరుద్రుల దర్శించిన సకలరుద్రులను వటాదిత్యుని
దర్శించిన ద్వాదశాదిత్యులను మాహిత్యనుదర్శించిన సకలదుర్గలను స్వర్గద్వారప్రదుండగు
వినాయకుదర్శించిన సకల వినాయకులను శర్మిష్ఠప్రతిష్ఠించిన జ్యేష్ఠగౌరినిదర్శించిన
సకలగౌరులను జుక్రపాణినిదర్శించిన సకలవిష్ణుమూర్తులను దర్శించినవారలగుదు ” రని
యిట్లు వాక్రచ్చుటయు శౌనకాదులు

౬౫౬

తే॥ ‘ఈవుచెప్పినవానిలో నింతవఱకుఁ జుక్రపాణి చెలంగఁ డాస్వామి నెవఁడు

తాఁ బ్రతిష్ఠించె ? నెట్టిది తత్ప్రభావ ? మెపుడుతద్దేవు దర్శించి యెరఁగవలయు ?

వ॥ నావుడు సూతుండిట్లనియె,

౬౫౮

అ॥ “అర్జునుండెనిలినె నాచక్రపాణిని, శయనబోధనములఁ జని యువస్సు

నందు నీరమాడి యాదేవు నీక్షింప బ్రహ్మహత్యయేని బాఁయఁగలదు,

౬౫౯

వ॥ భూభారోత్తారణమునకును ధర్మసంస్థాపనమునకును నరనారాయణు లుభయు
లును బ్రహ్మచే నవతరింపఁజేయఁబడిరి, యీనరనారాయణులే ద్వాపరాంతంబునఁ గృష్ణ
యుతులై ధరాప్యవంబునం దవతరించి పరస్పరాత్యంత స్నేహంబునం బ్రవర్తించిరి.
రక్షోపినాకార్థమై దశరథాత్మజుండగుచు రాముండువో లెఁగృష్ణుండు నవతరించినవాఁ,
తయ్యెడ యాధిష్ఠిరుచే నాజ్ఞాపింపఁబడి యింద్రప్రస్థపురంబునుండి యరునుండు తీర్థ

సేవనంబునకు వెడలియుండె, ధర్మజుండ ధైర్యయాజ్ఞాపించెనన్నఁ జెప్పెదవినుండు,
ద్రౌపదీసహితుండై రహస్థులమందున్న యన్నయగు యమనందను సందర్శించి యింద్ర
నందనుండు ప్రణతుండును వినయావనతుండును నై

౬౬౦

తే॥ “ మానవాధీశ ! విపులధేనువులను దోలుకొనిపోవుచున్నార దొంగవాండుగ్గి,
ఆదురాత్ములవధియించి యాల మలప, వలయు నాయుధ, మందుకై వచ్చినాడ”

వ॥ అనివిన్నవించుటయు యుధిష్ఠిరుండిట్లనియె,

౬౬౧

క॥ “ పౌమ్ముధనంజయ! యచటికిఁ, జి మ్మాతస్కరుల నీదుశితశస్త్రమునకొ,
దెమ్ము మహీసురగోవుల, సమ్మతియిచ్చితిని లెమ్ము సత్వర మింకకొ,

౬౬౩

చ॥ పరసతిఁ గన్నతల్లివలె భావనసేయు వివేకి యాకుగా,

కొరుండు వివిక్తదేశమున యుగ్మలిఁగూడి వసింపఁ గాంచుచో

హరహరయంచుఁ దొల్లవలె నావల, కట్లు తొలంగఁడేని దు

ప్పురుషుండె వాండు, పాపియును, జుట్టుమెయైన నెకేమిచెప్పనా,

౬౬౪

తే॥ కాన నేకాంతమందునఁ గాంతతోడఁగూడివ రించువానిని జూడఁగూడ,

దందు బంధువుఁజూచుట యతివిగర్హ్య, మాతృహితకాంతీ పాటింపనగునుదీని,

శా॥ ఏనుకొ ద్రౌపది యొక్కశయ్య మనుచో నేతెంచితి, వందునకొ

ధేనువ్రాతము గ్రమ్మఱించుపిదపం దీర్థంబులం గ్రుంకిర,

మీనస్సంతయు ద్వాదశాబ్దములుగా నీఁగుకొ, ధరిత్రీజనం

బానానందు నుతించు నిన్ను విజయా ! యావీరక గావించుటకొ”

౬౬౬

వ॥ అని యిట్లు వచించుటయు వల్లెయని ధనుర్బాణంబులం గైకొని తత్తణంబు
రథం బధిరోహించి శితశస్త్రధరులై ద్విజులఁ దిరస్కరించి దొంగలు గోవులఁ దోలు
కొని పోవు మార్గంబునం జని వేగంబు వారి సంచరించి మహాత్ములగు బ్రాహ్మణు
లకు ధేనువుల సహర్పించి యనేకతీర్థంబులం దాడుచును ననేకాయతనంబుల
దర్శించుచును బాండునందనుండు క్రమంబుగా నీ క్షేత్రంబునకు నరుదెంచె, నతఁడు
పూర్వ మాక్షేత్రమును దశచుగా నవలోకించియున్నవాడై, దుర్యోధనువివాహంబున
కేగుచు నటు వచ్చియుండుట వినియుండఁగో, యంత మున్ను తాఁబ్రతిష్ఠించి
యున్న యర్జునేశ్వరలింగంబును బుష్పధూపానులేపనంబులం బూజించి కారవులును
బాండవులును స్థాపించిన తక్కటిలింగంబులకును మొక్కుపెట్టి యాత్మగతంబున
క॥ “ నేను నరుండను, గృష్ణుండు శ్రీనారాయణుండె తాను, సిద్ధమిది, యటుల్

గాననిటఁ జక్రపాణిని బూని ప్రతిష్ఠింతు జనులు పూజయొనర్పకొ,

౬౬౮

తే॥ ఉర్విఁ గనివినియెఁజుఁగని యొక్కగుడియు రాణఁ గట్టింతు నీచక్రపాణికిచటఁ
జెడదు కల్పాంతమునను నీతేత్రరాజ, మట్లె శాశ్వతమైయుండు నాలయమును”

మ॥ అని నిశ్చయించుకొని యాపాండవానుజుండు విష్ణ్వలయంబు వినిర్మింపించి
చమత్కారపురస్థులగు భూసురులఁ బిలువంబంచి తన్మతానుసారంబుగాఁ జక్రపాణి
బ్రతిష్ఠించి యనేకదానంబులం గావించియు ననేకశాసనంబుల వేయించియు నా
బ్రాహ్మణులకుఁ బరమసంతోషప్రదంబులగు మఱికొన్నింటి సమర్పించియు వారి
గూర్చి దోసిలి యొగ్గి నిల్వఁబడి

చం॥ “నరుడని పూర్వజన్మమున నన్ను వచించెడివార, లొక్క భూ
సురునకు నాత్మజుండఁ, గడుసుందగవూ బదరీవనంబునకొ
జరము తపంబొనర్చితిని, సిద్ధినిగాంచితి, నంతఁ బొందు భూ
వరసతి కుంతి గర్భమున వచ్చి జనించితి మానవుండనై,

౬౨౦

భుజంగప్రియాతము. జగత్ప్రసిద్ధమై రహింప శ్రద్ధ నస్మదాఖ్యతో
నగోపమానమైన మాలయంబుఁ గట్టఁజేసి యం
దగణ్యతోభిమైన విగ్రహంబు నిల్పినాడఁ గా
నఁ గొల్వొడిరు చక్రపాణినా వచించుచుకొ సదా,

౬౨౧

ఉ॥ నూచ్యుడఁ జంద్రుడొక మతీయుఁ జుక్కలు వర్తిలుదాక నాదుపే
రార్యులు విష్ణులోకమున నన్వహముకొ స్మరియింపఁ జేయుఁడి,
భూర్యభుమిఁగెడికొ, శయనబోధనవేశలఁ జైత్రమాసపుకొ
హర్యహమందు నుత్సవమునాచరితవ్యము మీకు భక్తిమై,

౬౨౩

చం॥ బదరినివీడి నేను బహుభక్తియుతంబుగ నీయుపేంద్రు స
త్పదమూల పూజనేయుదును బ్రాహ్మణులార! మదుక్తమైన వై
యాడమల నీచతుర్భుజుని యర్చనచేయుజనం బఘంబులకొ
వదలి విశుంధలోకమున వాసముచేయుచునుండు హాయిగకొ,

౬౨౪

కం॥ ఏవంబిధముగ మతీయును నీవిష్ణుతేత్రమందు! నెసఁగెడి తత్త
త్తమూలఁ గడుభక్తిని సేవించెడిజనముగూడ శ్రేయముగాంచుకొ”

౬౨౫

చ॥ అనికీ రించుటయు నమ్మహీసురులు వలెయని, రట్లు పొందునందనుండు
విష్ణురము కారలమైచెట్టి ప్రకాంతమైన యంతరాత్మతో నన్యతీర్థంబులును సేవించి
వ్యుత్కృత్యుడయ్యె, హృషీ కేశుం డిట్లు చక్రపాణివపుర్ధారయై జంతువుల పాపంబులం
హోదోయి నందు వెలసియున్న వాఁ, డిప్పటికిని నవ్విష్ణుకల చైత్రాపాథకా ర్తిక
కావలంబు బూర్వోక్తవిధానంబునఁ బూజనీయయు విశేషించి వండనీయయు నయ్యెడి,

—* అ ప్స రః కు ం డ ని ర్మాణ ము . *—

తే॥ అట్లుమఱియొక్కటియుఁగల దాస్థలమున రూపతీర్థంబనం గడు రూఢమగుచు,
నట విరూపుండు భక్తి నీరాడెనేని యగుసురూపుండు సరవి మహర్షులార ! ౬౭౭
వ॥ తొల్లి లోకకర్తయు భగవంతుండును నగు బ్రహ్మ విష్ణుతంబగు చతుర్విధ
సృష్టిం గావించి రూపసంచయసంయుతయగు నొక్క దివ్యాప్సరసం బుట్టింప నుద్దే
శించి సకలదేవతాశరీరంబులనుండియు నొక్కొక్క నువ్వుగింజయంత రూపంబును
వీసి తన్నుఁగూడ మోహింపఁజేయఁగల యత్యాశ్చర్యకరశరీర సృజించి కైలాసంబున
కరిగి మహాదేవునకు జోహోనానర్చిరమ్మని యనుపుటయు నయ్యది సత్వరంబుగం
బోయి పార్వతీపరివేష్టితుండగు శంకరుదర్శింప నతండును నావిడం గనుంగొని పర
మాశ్చర్యభరితుండై పార్వస్థయగు పర్వతరాజపుత్రివలని భయంబున దృఢదృష్టిం
బఱపఁడయ్యె, నంత నయ్యచ్చరః చెప్పకంటి మహేశ్వరునకుఁ బ్రణామంబొనర్చి శ్రీధా
పురస్సరంబుగం గృతాంజలిపుటయు పృథక్తీణంబొచరించుడు నాదేవుండు తదాకృష్ణ
గోచనుండై యాపె యేదిక్కునకుఁదిరిగిన నాదిక్కుననెల్ల ముఖంబుగల్పించుకొని
కారీభీతచిత్తంబునఁ గఠంబు నొకించుకయుం గదల్చుకయె వర్తిలెఁగాని యాసమయ
మం దందున్న నారదమహాముని హేమవతి కభివందనంబొనర్చి

౬౭౮

కం॥ “నీమగని కాముకత్వం బేమాదిరి నున్నయదియొ యీక్షింపు ముమా !
యీమగువ సొగసునంతయుఁ దా మొగములు నాలుగింటిఁ దాలించి కనెడిక,
వం॥ జగములమూట దివ్యటులు చాలరహిత్ వెలిగించి కాంచినక
సొగసున నిన్నుఁబోలఁగల సుందరియుండమి నే నెఱుంగుదుక,
మిగిలినవారికందఱికి మిక్కిలివేద్యమె యిద్ది, ప్రానగల్
దగిలిచి మేనినిండఁ దెయితక్కును బోగము దెంత నీకడక,
వారస్త్రీయఁట, పార్వతీసహితుఁడైవర్తింపు గంగాధరున్
జేరక వచ్చినదంట, యాపెపయిఁ దచ్చిత్తంబు లగ్నంబఁట
య్యారే ! తా నటనుండఁగానె శివుఁ డన్యాసక్తచిత్తుండుగా
గౌరీరూప మదెంతయంచుఁ గ్రతుభుక్కాంత ల్కడున్ నవ్వరే,
చం॥ మనసట నాటిఫోయినది, మానక యాయన ప్రాజ్ఞకోటిచే
ననయము దూరముంచఁబడు నగ్గణికం దనమేడమీఁదనే
యనుపఁగలాఁడు, నీదుపనీ యుత్తదియేయింక, నీగుచేతఁ గి
మ్మన కిటుకూరుచుండెనిపు డంబరొ ! బెల్లముఁగొట్టు రాయినాన్”

౬౭౯

౬౮౦

౬౮౧

వ॥ అనిబోధనేయుటయు ముఖచతుష్టయంబుచే వికృతుండైయున్న నిజనాథు
వీక్షించి యాపర్వతాత్మజ బిట్టుకోపంబున మహిషీధర్మమాశ్రయించినదై యాయన
కన్నులన్నియుం గప్పివైచె, నంత నఖిలశైలంబులును విరిసిపోయె, సప్తసముద్రంబు
లును జలయలికట్టలుదాఁటె, నట్లు ప్రళయంబుతోఁచుటయు నిమిషమాత్రంబున
బ్రహ్మాకు దినక్షయమై రాత్రీసంప్రాప్తించె, సకలంబును జలమయంబయ్యె, నంత
భృంగినందిపురస్సరులగు సర్వగణంబులును దత్కలహాశనుండును భయంపడి యాగుశే
శ్వరిదిక్కుమొగంబై

౬౦:

కం॥ “ విడువుము విడువుము జననీ ! మృదుని కనుల్కూసి యేలమిడికింతుచుమున్

విడువకయండినవో నిప్పుడె నాశమునొందఁగలదు భువనత్రయమున్”

౬౦:

వ॥ అనిప్రార్థించినను విడిచిపెట్టమిఁ బ్రాణంబులకంటె గరియసియగు నాయ
కును వారింపవేరక మహాదేవుండు లోకంబులవైగల కృపాశుత్వంబున లోకరక్షా
కరంబై చెలంగ లలాటంబున నొకనేత్రంబు సృష్టించె, నంతదేవతలు

౬౦:

అ॥ “ త్ర్యంబకములచేత నలగారుచుంటుచేఁ ద్ర్యంబకుండటంచు నధికభక్తిఁ

గీ ర్తనీయుఁడింకఁ గృత్తివానుండుతా నఖిలసురనరోర గాదులకును”

౬౦:

వ॥ అని వాక్రుచ్చి, రంతఁ బర్వతపుత్రిక యాదేవుని కనులమీఁది చేతులుదీసి
కోపసంరక్తలోచనయై ముందటనుండు తిలోత్తమం దిలకించి

౬౦:

కం॥ “పాపాత్మురాల ! యుష్మద్ద్రూపముచేతను విడంబితుండయ్యె నిసీ

నాపతి, నాలుగుమొగములు ప్రాపించె, విరూపవగుచుఁ బడియుండు మిఁకన్”

వ॥ అని శపించుటయు

నీ॥ చతికిలఁబడి చూడఁ జాల నసహ్యమై జలుబునీళ్ళుస్రవించు చట్టిముక్కు
విరియఁబాటినయట్టి కుటుచవెండుకలతోఁ జెలువును గోల్పోవు చిట్టనెఱ్ఱి
సనువులు బెడటిపో నిమ్నాన్న తములొచుఁ బాచివీడని పెద్ద బట్టెపండ్లుఁ
గుండెడు ముదిజొన్న కూడేని క్షణములోఁ బట్టింపఁదగినంత బానకడుపుఁ
గలిగి యొకనిమేష కాలంబులోపలఁ జారుదేహమెల్ల మాటిపోవ

వేపమానయగుచు నావె యాపార్వతి కఱిగి దోసిల్లాగి యిట్టులనియె,

౬౦:

వం॥ “ననుస్మరియించి లెత్తు ణమె నల్ప గిరీశునకున్ భవానికిన్

బ్రహ్మతియొనర్చి రమ్మనుచుఁ బంపఁగ వచ్చినదానఁగాని నీ

వెనిమిటిమీఁదికోర్కి భ్రమపెట్ట సమాగతఁగాను, దోషహీ

నను శపియించి తంబ ! యిది న్యాయముకాదు, మరల్పుకాపమున్”

౬౦:

ప॥ అని యిట్లు వేడుటయు సత్యంబును దీనంబును నగు తద్వాక్యంబును విని
భవాని పశ్చాత్తాపసమేతయై ౬౯౨

తే॥ “స్త్రీస్వభావముననుజేసి శీఘ్రకోప మాగతంబయ్యె, నగుఁగాక యరుగుదెమ్ము,
భూస్థలంబున కిప్పుడే పోద, మచటఁ గలదు రూపదమనుతీర్థ మలఘు వబల! ౬౯౩

ఆ॥ మాఖసితత్పతీయ మజ్జనమొనరింప నేరుపఱచియుంటి నేనెదానిఁ,
బోయిదానఁ బ్రొద్దుపొడువకమున్నె నీరాడుచేడె సుందరాంగియగును, ౬౯౪

క॥ నిరతము మాఖత్పతీయను జరుపుదుఁ ద తీర్థమందు స్నానము, నేఁడా
వరతిథి, యచటికి స్నానముకొఱ కేగఁగ నిశ్చయించుకొంటిని గలికీ!” ౬౯౫

ప॥ అని చెప్పి యాతిలోత్తమను హాటకేశ్వరక్షేత్రమందలి రూపతీర్థమునకుఁ
దోడ్కొనిపోయి విధిపూర్వకంబుగా మొదటఁ దాఁ దీర్థంబాడి యావిడచేత నాడించు
టయుఁ దత్త ణమ యాభామిని యథాపూర్వంబుగాఁ గాంతిమతియై సంతసించి సురే
శ్వరికిఁ గేలుమోడ్చి యాశ్చర్యపడుచు హర్షగద్గదభావణంబుల నిట్లనియె, ౬౯౬

క॥ “మున్నున్నయట్టి నాదగు సన్నతరూపంబు నాకు సమకూరెను గా
న న్నులువపట్టణమునకు నున్నతిమెయి నేగుదాన నొసఁగు మనుజ్ఞన్” ౬౯౭

ప॥ అనియిట్లు వక్కాణించుటయు గౌరి ౬౯౮

క॥ “ఏదేని యొక్కవరమును నీఁదలఁచినదాననీకు నిందునిభాస్యా!

నాదగుదర్శన మెపుడును గాదు వృధా, కోరుకొమ్ము గ్రమ్మన, నిత్తున్” ౬౯౯

ప॥ అనినవిని తిలోత్తమ మతీయునిట్లనియె, ౭౦౦

క॥ “నేనీక్షేత్రములోన భవానీ! నాపేర నొక్కవరతీర్థంబున్
వే నిర్మింపఁగఁదలఁచినదానను, ఖ్యాతంబొనర్పు ధర నద్దానిన్, ౭౦౧

తే॥ అఖిలకాంతలు రూపభాగ్యములుగలిగి యలర నటఁగూడ వర్షాంతమందు నీవు
స్నానమొనరించుచుండఁగాఁజను మహేశి! కరుణసేయు మిదే నాకు ఘనవరంబు”

ప॥ అనిప్రార్థించుటయుఁ గ్రమ్మఱగౌరీదేవి ౭౦౩

ఆ॥ “చైత్రసితత్పతీయ సర్వదా మధ్యాహ్నమునను నీదుతీర్థమునను స్నాన
మాచరించుదాన సఖిలకాంతాజనతేమమునకు నీవుచెప్పినట్లు, ౭౦౪

౭॥ ఎవ్వతె యాత్మతీయఁ గర మెక్కుడుభక్తిని నేగుదెంచితా
వివ్వరతీర్థమందునను నెంతయు నాచరితాపగాహయా
నవ్వనితాశిరోమణి సుఖాన్విత రూపసమేతగూడ నై
నివ్వటిలున్ సమస్త రమణీస్వహణీయతమై ధరాస్థలిన్, ౭౦౫

౮॥ పురుషుం డేనియు నెవఁ డవ్వరతీర్థమునను మునుంగు వాఁడును సప్త
తరజన్మంబుల సుఖియును దరుణీభ్రమకృత్పురూపధరుఁడును నగుదాన్” ౭౦౬

వ॥ అనివాక్రుచ్చుటయు నయ్యచ్చుకనుచ్చెకంటి విస్తీర్ణంబును నిమలోదక
పూరితంబును నగు నొకకుండంబు ద్రవ్వించి తత్సవిధంబునఁ బార్వతిం బ్రతిష్ఠించి
సంతుష్టాంతరంగయై బ్రహ్మలోకంబునకుఁజనియె, నది మొదలుకొని యయ్యప్పరఁ
కుండంబు స్నానమాత్రంబున సకలజనులకును సౌభాగ్యంబొసంగుచును జలజాతులకు
విశేషించి సంతతిప్రదమగుచును జగత్ప్రఖ్యాతంబయ్యె ! ౨౦౨

క॥ ఏమీనాంబక భక్తి రూపమయమా నీ యప్పరః కుండమం

దామూర్తంబును దీర్ఘమాడి సీతీకంఠాద్ధాంగి దర్శించి యి

శ్లే ముమ్మాటులానర్చు దత్తు ణమ యాయేశాక్షీ జన్మాదిగాఁ

దా మున్ జేసిన ఘోరపాపములచేతన్ ముక్తయై క్రాలెడిన్,

౨౦౩

వ॥ అచ్చటనే గౌరీకుండసమీపమం దాయమ కింకరియగు జయ యొకకుండ
మేర్పఱచియున్నయది, తృతీయాదినసంబునం దందుఁ గృతాభిషేకయగు నబల సంతతి
సౌభాగ్యసంపన్నయుఁ బతివల్లభయు నయ్యెడి, నట్లందు విజయాకుండమని మఱి
యొక తీర్థంబునుం గల, దందు గొడ్డురాలైనను స్నానమొనర్చిన బిడ్డలంగని స్వప్న
మందైనను బుత్రమరణముఖంబునుగాని పుత్రవియోగదుఃఖంబునుగాని పొందకుండెడుఁ
గాక మధ్యయైనను దత్తీర్థంబునం గ్రుంకఁజెక్కండ్రు కొడుకులంబడసి స్వర్గంబున
వసించు”నని యిట్లు నొడువుటయు ఋషీశ్వరులు ౨౦౪

క॥ “శుద్ధాంతఃకరణులు ప్రతిషిద్ధప్రాణివస్తులై న క్షీతిసురులకు సం

సిద్ధి తడవైనయప్పటి శుద్ధతి సమకూరుమార్గ మొగిఁ జెప్పఁగదే”

౨౦౦

వ॥ అని వక్కాణించుటయు మరల సూతుండిట్లునియె,

౨౦౧

అ॥ “మాఖమాసమునను మాని విశ్వామిత్రు న్రాదములో నువస్సునందుఁ గ్రుంకి

ద్విజున కధికభక్తిఁ దిలపాత్రమిచ్చుచో బ్రహ్మలోక మొందుఁ బాపమెడలి, ౨౦౨

వ॥ మఱియు నుపర్యేక్ష్యరమోల నుపవసించి ప్రాయోపవేశంబునఁ బ్రాణంబులు
వదలువాఁడు జన్మరహితుండయ్యెడు, నియ్యవి బ్రాహ్మణులకు దేవతలుగూడ మెచ్చఁ
దగు సాత్వికసిద్ధులు, తక్కటితీర్థంబులును దక్కటి దేవాలయంబులును స్వర్గప్రదంబులే
కాని మోక్షదంబులు కానేరవు. సకలతీర్థంబులవలనను సకలదానంబులవలనను గలుగు
ఫలంబును శ్రద్ధాసమన్వితులై యాయాఖ్యానంబు శ్రవణించువారు కాంచుదురు, జను
లేతచ్ఛ్రవణంబువలన జన్మకోటి సంసిద్ధంబులగు కలుషంబులు వదలి నూరుతరముల
వారి నుద్ధరింపఁగలుగుదురు, శ్రవణాంతంబున గోభూషారణ్యవస్త్రాలంకారాది వివిధ
దానంబులం గథకుండు పూజనీయం, దేవడట్లు పూజించు వాఁడు సాక్షాత్సత్యవతీ
నూనుండగు వేదవ్యాసుఁ బూజించినవాఁడెయగు, ౨౦౩

శిభద్రోపాఖ్యానము + —

కం॥ “తనరెడుఁ బుష్పాదిత్యుండను మఱియొకదేవుఁ డవట, నాదేవుఁడు తా
మును యాజ్ఞవల్క్యునామకమునిచేతఁ బ్రతిష్ఠితుండు మునివరులారా ! 2౧౪

సీ॥ పుత్రసంతతిఁగోరి పూజించుమనుజుండు సత్పుత్రులఁగాంచి సంతసించు,
నర్థంబుఁగాఁగ్గీంచి యర్చించుమర్తుండు లక్షాధికారియై లలివహించు,
నరివినాశముగోరి యజయించు సుజనుండు హతసమస్తారియై యశముఁబెంచు,
విద్యార్థియైకొల్చు విమలవంశభవుండు విద్యద్వరిష్ఠుఁడై విపులమించు,
మిత్రవారసప్రమిక్వత తద్దేవదర్శనంబువలనఁ దద్దినంపుఁ

బాపమెల్లఁ దొలఁగు బ్రాహ్మణవరులార ! తద్దఁ బెద్దదయ్యుఁ దత్క్షణమున, 2౧౫

వ॥ ఆ సప్తమిభాను వాసరంబునం జేయు పుష్పాదిత్యపూజచే నూర్జ్యోదయం
బునఁ జీకట్లువోలె సంవత్సరకృతంబగు పాతకంబును సంక్షయంబుఁజెందెడి, ఫల
హస్తులై యాదేవునకు నూటయెనిమిది ప్రదక్షిణంబు లొనరింపఁ బుట్టినది మొదలు గిట్టు
వఱకుం జేసిన యెట్టికలువంబులును విలయంబునందు, నిదియునుం గాక యాప్రదక్షి
ణంబులుచేయు జనం బేకోర్కులుగోరిన నాకోర్కులెల్ల సిద్ధించు, నిష్కామునకు
మోక్షంబే ఘటియిలెడు, మేవసంక్రమణంబుగాని తులాసంక్రమణంబుగాని యాదిత్య
వాసరసంయుతంబైనప్పు డాదేవునకు స్నానక్రియ యొనరింప నభీష్టంబు సిద్ధించుఁ
గావునఁ బుష్పాదిత్యుండు పూజనీయుండును దర్శనీయుండును నయ్యెడి, జమత్కార
పురస్థ సర్వదేవతాదర్శనంబునంగలుగు ఫలం బీయొక్కని దర్శనంబుననే చేకూరెడు ”
నని యిట్లు వక్కాణించుటయు ఋషులిట్లునిరి, 2౧౬

ఆ॥ “వాస్తవముగ యాజ్ఞవల్క్యువాచంయమవయఁడు తత్ప్రతిష్ఠ జరిపియున్న
నీ సుదైవతమున కిట్లు పుష్పాదిత్యనాను మేరుపడుట కేమికతము ? ” 2౧౭

వ॥ అనిన వెండియు నూతుండు 2౧౮

కం॥ “ ఏతద్విషయంబున నొకయైతిహ్యముఁ జెప్పువాఁడ, నదివినుపైఁ ద
దేతువు తెల్లంబగుమీ కోతాపసవర్మలార ! యూర్కొట్టుఁ డీకక, 2౧౯

సీ॥ తొవలరాయిడికానిత్రోవ కడ్డంబాచుఁ గోటగోడలు చాలఁ గొమరుమిగుల,
గురుతల్పమెక్కిన కూళ వీడని శశిం బ్రాసాదముల సతు ల్బందినుంప
నారానుతరుశాఖలందలి పుష్పము ల్పగటిచుక్కలుగ నభ్రమునఁ దోఁప
సింధువు ల్చుట్టును జేరివసించెనాఁ గమలాకరములు లెంకలను వెలయు
వైదిశంబని విఖ్యాతివడయు నొక్కపట్టణంబునఁ దాఁ బట్టభద్రుఁడగుచు
వ్యాధిదుర్భిక్షచోర వివర్జితముగ వసుధఁబాలించె మును చిత్రవర్మనృపతి, ౨౨౦

చ॥ ఆపురంబున జాతిచే క్షత్రియుండై మణిభద్రుండని యొక్కఁడుండెడు,
సీ॥ తెంపలిచెట్లకే వేసి చోటిలను గుంజంగదగు మరుగుజ్జుతఁడు,

కాయమంతటఁగూడ ఘనమైనముడతలు గలిగియున్నట్టి దుర్గలితుఁడతఁడు,
తలయును మొలయును దెలతెలగా మేనిపస గోలుపోయిన ముసలియతఁడు,
సౌష్ఠవశూన్యహా సర్వాంగములతోడ రోతఁబుట్టించు విరూపుఁడతఁడు,
వలసినంత ధనముగలిగినవాడయ్యుఁ దానుదినక యెరులకేని యిడక
వడ్డిఁబెంచి బీదవారల కొంపలమ్మించిమించుచుండు కిం చతఁడు,

౭౨౨

సీ॥ ఎద్దానియధరోష్ఠ మీక్షింప దొండపం డెద్దానివిగ్రహం బించుకోల
యెద్దానికనుదోయి యిందీవరవీశాల మెద్దానిగుల్ఫంబు లెఱుఁగరాని
వెద్దానినెన్నడు మెన్న ముష్టిగ్రాహ్య మెద్దానియందంబు హృదయహారి
యత్స్పృతగాత్రంబు లత్యంతరక్తముల్ యన్నారి మూఁడింట నతిగభీర
యట్టి యభిలలక్షణాన్విత నిజజాతికన్య యొకతె తనదుకంటఁబడఁగ
నట్టివికృతుఁడయ్యు నమ్మణిభద్రుఁ డాతన్విఁ బెండ్లియాడఁదలఁచి యపుడు

చ॥ దానిద్ర్యపీడితుండగు వానితండ్రిం బిలిచి తన కిమ్మని యడుగుటయునాతఁ
డాసంగతి భార్యకు వినిపింప నాయమ దుఃఖితయై మూర్ఛితైసంత నానిరుపేద యాపె
సేదదేర్చి

సీ॥ “ధనవంతునకుఁ గన్యధారవోయఁగలేని విత్తహీనునివిద్య విద్యయొక్కొ,
యైశ్వర్యసంయుతు నల్లుఁగాఁబడయని నిర్భాగ్యునేరుపు నేరుపొక్కొ,
యర్థవంతునియింటి కాత్మజం బంపని యర్థశూన్యుని యర్థ మర్థమొక్కొ,
భాగ్యవంతున కాత్మభవఁ బత్నిఁజేయని భాగ్యహీనుని ప్రజ్ఞ ప్రజ్ఞయొక్కొ,
భాగ్యయతునకుఁ జుట్టమాఁ బరుఁడుగూడఁ, జుట్టమును బరుఁడగు భాగ్యశూన్యునకును
గిరులనుండి సరితులక్రియఁ బెరుంగు నర్థములనుండి పనులెల్ల నగుచునుండు,

ఉ॥ పూజ్యుఁడుకానివానికిని బూజయొనర్చుచునుందుఁ టి పోయి సం

త్యాజునిగూడ శ్రద్ధమెయి దగ్గఱఁజేరి నుతింతు రన్యహం
బిజ్ఞానక ట్లవంద్యునకు నెంతయు వందనమాచరింతుఁ టి త
త్ప్రాజ్యధనప్రభావమున ధారుణిలోపల సర్వమానవుల్,

౭౨౩

చ॥ అశేనమునుండి యింద్రియముల ట్లభిలక్రియ లౌనుగానఁ దా
దృశ్యమగు కార్యసాధనము పృథ్విఁ గనంబడ దెంచిమాడఁగా,
శకువులుమున్ను గాఁగలుగు జీవులు సర్వులుగూడ దానికిఁ
వశులయి నిష్పలోనయిన వచ్చి పడకొ గమకింతు రెంతయుకొ,

౭౨౪

కం॥ ధనవిరహితం లగుచోఁ దమ జననీజనకులనుగూడఁ సంత్యాగముఁజే

యను సాహసించుతత్కినజనులను విడుచుటకు నేమిసంశయముండుకా” ౭౨౮

—• మణిభద్రుండు పుష్పఁడను బ్రాహ్మణుని గొట్టించి

యవమానించుట •—

వ॥ అనియిట్లు రహస్యంబుగా బోధించుడు నాయమయు నందుట కియ్యకొనియె
నంత నాక్షత్రియుండు మణిభద్రుని పాదంబులుగడిగి హస్తంబున సాక్షతంబగు
జలంబు విడుచుటయు నతండు ౭౨౯

ఆ॥ “ పెండ్లిసేయు మిపుడె పీఠి నాకును నీదుకూతునకును నెలమిఁ గూడియుండఁ,
దన్నిమిత్తముగ నె త్వద్గృహంబున కేను వచ్చినాడ మామ ! వాస్తవముగ” ౭౩౦

వ॥ అనిపలుకుటయు నాక్షత్రియుండిట్లనియె, ౭౩౧

కం॥ “ దినవారక్షము లియ్యెడ ననుకూలములై రహింప, వదియునుగా కి
ప్పని దక్షిణాయనమునను బొనరింపఁగ రాదటందు” భూసురవర్యుల్, ౭౩౨

ఆ॥ ఇట్టిసమయమునను నెవతెవివాహంబు జరుపఁబడునో వెన విచారముడిగి
దాని కొక్కయేడు దాటకమున్న వై ధవ్యమేరుపడును దప్పకుండ, ౭౩౩

ఉ॥ జ్యోతిషికు ల్వచింప నిటు సంశ్రవణంబొనరించినాడ, నా
హేతువుచేత వేగపడ కీవు శుభర్థు దినాదికాన్వితం
బై తగు నుత్తరాయణమునం దరుదెంచి వివాహమాడి సం
ప్రీతినిబొమ్ము, కల్గుదురు బిడ్డలునీకు, శుభంబుచేకురుక” ౭౩౪

వ॥ అనియిట్లువాక్రుచ్చుటయు మణిభద్రుండు ౭౩౫

ఆ॥ “ అగ్ని దేవతాక మగుఁగాక నక్షత్రమగునుగాక దక్షిణాయనంబు,
మంచిమూర్తమునకు మనము యోజింప సంవత్సరాంతమగును వాస్తవముగ, ౭౩౬

ఆ॥ మన్మథాగ్ని లేచి మామకదేహంబుఁ దగులఁబెట్టఁజొచ్చె, దాశఁజాలఁ,
గరుణయుంచి యిపుడె కల్యాణమొనరింపు, మడిగినంత విత్త మిడుదునీకు” ౭౩౭

వ॥ అని వేగిరించుటయు నాక్షత్రియుండు ధనలోభంబునంజేసి యిష్టంబు
లేమి దుఃఖార్తయు నశ్రుపూర్ణక్షణయు నగు నాత్మజాత నగ్ని సాక్షికంబుగా నతని
కంటఁగట్టి యాక్షణంబ యంపించె, మణిభద్రుండు తత్సందరాంగిని దనయింటికిం
దోడుకొనిపోయి వలదు కుయ్యో మొట్టో యని వాపోవుచున్నను బలాత్కారంబున
సురతంబున కుపక్రమించి యవేకవిధంబుల బెదతించియుఁ బీడించియుఁ దెల్లవాలు
వ॥ కౌటెట్లో తన వ్యసనంబు తాఁ దీర్చుకొనుచు నిదియేమియంత్యకాలమని యెక్కడఁ

జీవాట్లు పెట్టుదురోయను నీవ్వం బరిచారకుల నందఱిని వెడలనడచి పుంస్త్య
హీనుండగు పురుషునొక్కనిమాత్రం ముంచుకొని ౨౩౮

సీ॥ “ పూర్వంబు మద్భవాంబున జీతమునకుండి పీఠిపాత్రుండైన భృత్యునేని
కడుపు కాటుకవట్టు గట్టినకడ వెల్లె గలయఁదిచెడి బిచ్చగానినేని

యింద్రియపాటవం బిసునుంతయునులేక వర్తించు ముదుసలివానినేని

వృతశీలుడై యెట్లవాంఁఖల దిగనాడి చరియించుచుండెడి సాధునేని

గీ॥ నాదుకడపలోనఁ బాదంబునిడకుండ నీ వహర్నిశములు నిటవసింపు”

మనుచుఁ గాఁపువెట్టి తనదైన వడ్డివ్యాపారమునకు రాచబాటలోన ౨౩౯

వ॥ ఒక్క మేడయేర్పఱచుకొని మంత్రులుం దానును బగలెల్ల నందయుండుచు
దురాత్ముండై పిల్లనిచ్చిన మామకుంగూడఁ బిడిచెఁడన్నంబువెట్టిక కట్టు వుట్టంబులం
దప్పఁ గాంతనేని కనకాభరణంబులంగైసేయక యామద్వయంబున కావాసంబున కరు
దెంచి భార్యకును దనకును బ్రాహ్మణున కొక్కనికిని సరిపోవు తండులంబులం
గొలిచిపోసి యన్నంబు తిన్నతోడన వ్యావహారికమందిరంబున కరిగి మరల సాయుధా
లంబున కరుదెంచుచుండుటయు ౨౪౦

సీ॥ పాథఃప్రపూర్ణమా సల్వలంబుననుండి మహిమిందఁబడినట్టి మత్స్యభంగి

రవి సుస్తమించినయవతల నెటో త్యక్తవల్లభయా చక్రవాకిపగిడిఁ

బతినంచరించెడి పథమెఱుంగఁగలేక యల్లాడు నల రాజహంసిమాడ్కి

నతిభయంకరమైన యటవీఘ్నలంబులో మగఁడు మార్పడఁ గుందు మృగివిధమునఁ

దద్దురాత్ము పత్ని తాదృ బృహహర్మ్యమంతటికిని నొకతయగుచు నెంత

వజరుఁగూడఁ బ్రొద్దు జరుగమికిని నిత్య ముమ్మలికము గుడుచుచుండవలసె, ౨౪౧

వ॥ అతం డహరహంబును నన్నమున కరుదెంచెడి యవనీసురుంగూర్చి ౨౪౨

తే॥ “బాపఁడా! మద్భవామున సాపడెడియంత సేపుఁదలవంచుకొనియుండు, చెప్పినాడ,

నట్లుకాకుండఁ దలయెత్తి యస్మ దబలవంకఁ జూచితివేని నీ చింక మనవు” ౨౪౩

వ॥ అని చెప్పుచుండెడివాఁడు, చెప్పుటయేకాక తలయెత్తి తనతరుణిం బరికించి
గుండులకై యనేకుల తలు బ్రద్దలొనరించికూడ నున్నవాఁడు, దానంజేసి భీతిల్లియెవ్వ
రును వానియింటికి భోజనంబునకుఁ బోవకుండిరి, యంతఁగొంతకాలంబునకుఁ బుష్పం
డను భూసురుండు తీర్థయాత్రాప్రసంగంబునఁ దత్పురంబున కరుదెంచె, నతండుచూడ
సొందైనవాఁడును బూర్వవయస్కుండును, దారి నడచినడచియాకలిగొని మట్టచుఢ్యా
శ్చంబున నం దరుదెంచి యాయా గృహస్థులయిండ్ల కన్నార్థియై యరుగనరుగ నంథ

అను మణిభద్రునింటికిం బొమ్మని చూపుటయు నతనిఁ గనియనేగి భోజ్యమును యాచించి

౨౪౪

కం॥ “తలకాయ వంచుకొనియే సలుపఁగవలె భోజనంబు ట్మొమరవర! యా

లలి సలుప కస్మదంగనఁ దిలకించితివేని మైని దెబ్బలువడెడిక”

౨౪౫

వ॥ అని తానును నాజ్ఞాపింపఁబడి

౨౪౬

కం॥ వేదాధ్యయనమొనర్చితి, బోదలఁచితిఁ దీర్థసేవఁబొనరింపఁగ, నా

మీఁదట నాకలిగొంటిని, దాదృశుడ నెకేల యన్యదారనుఁ జూతుక”

౨౪౭

వ॥ అని వాక్రుచ్చుటయు మణిభద్రుండు మంచిదిరమ్మని తనవెంట రాజమార్గం బునం దోడ్కొనిపోయి ద్వారపాలకుండగు కొజ్జావాని సమీపంబునం దాబాపనిం గూర్చుండఁబెట్టి గృహంబునం బ్రవిష్టుండై పరిమితధాన్యంబు భార్యకుం గొలిచియిచ్చి దేవతార్చనచేసికొని వైశ్వదేవాంతంబున వసుధామరు నాహ్వనించి చరణంబులు గడిగి యర్ఘ్యపాద్యాదులాచరించి యన్నంబువడ్డించుటయు నతండు కూర్చుండి భుజించుచు నథోముఖుండయ్యె యంబుజసన్నిభంబులగు నతని యర్ధాంగి యంఘ్రు లవఱోకించి యవఱోకించి వయోవంతుడగుట వలపుపట్టనేరక ముఖంబువీక్షించె, నంత మణి భద్రుండు కుపితుండై నపుంసకుంబిలిచి నీని విడంబింపుచునుటయు వాఁడువచ్చి ధరా మరు శిరస్సొప్పటనంబుగావించె, దత్తు ణంబ యతఁడు నెత్తురుగ్రక్కుచు నేలంగూ లుడుఁ దద్భృత్యం దాయన పాదంబులు రెండుం బట్టుకొని జనసంచారభూయిష్టం బగు చతుష్పథంబువఱకు జఱజఱ నీడ్చుకొనిపోయె, నప్పు డప్సరవరంబునంగల ప్రజ లెల్లరు నది విఱోకించి యత్యంతము హాహాకారంబునొనరించి, రందుఁ గొందఱు జాలిం దూలి చల్లనీళ్లుచల్లి చెవులుమూసిరి; యంతఁ గొంతవడికి నెట్టకేల కాబ్రాహ్మణుండు తెలివినొంది

౨౪౮

అ॥ “ఎవనిముల్లెఁగూడ నే దొంగిలింపను, నెవనియాలిమీఁదనేని పడను,

నిట్టివానిఁబట్టి కొట్టించె మణిభద్రుఁ, డార్యులార! చూడుడయ్య మీరు,

౨౪౯

అ॥ తీర్థములనుగుంకఁ ద్రిమ్మఱుచున్నాడ, బ్రాహ్మణుండను, మఱియు బ్రహ్మచారి,

నట్టివాని నింటి కన్నంబునకుఁబిల్చి యిట్లానర్చినాఁడు, హితమెయిది?

౨౫౦

కం॥ తేడెవ్వఁడు నీపురమున లేడొకొ జనులార! యున్న లేశముగూడక

గీడొనరింపనిబాపని మా డేలా పగులఁగొట్టు మణిభద్రుఁ డిటుల్”

౨౫౧

వ॥ అని విలపించుటయు జనులిట్లనిరి,

౨౫౨

కా॥ “రాజానుగ్రహపాత్రుండైన యితఁ డీర్వాహారీతుండొచు నీ

యోజం బెక్కురుజన్నిగట్టులను గుయ్యోనాఁగఁ గొట్టించె, ని

స్నీ జాల్మా ! యనలే దొకండు, గనుకం జింతిల్ల కేతెమ్ము నిక
బూజింపంగలవార మన్న మిడి యోభూదేవ ! మేమియ్యెడక

213

—* పుష్పండు సూర్యనివలన వరంబును బడయుట *

వ॥ అనియిట్లు బోధించుటయుఁ బుష్పండు క్రుద్ధుండె

214

అ॥ “ ఈదురాత్మకునకు నేను బ్రతిక్రియ యాచరించుదాక నన్నమును భు

జింపఁ గానఁ దెలియఁజెప్పఁడీ యేదేవుఁ డిటు వరప్రదుండొ యిద్దమతులు!” 215

వ॥ అనియడుగుటయు మఱియుఁ బ్రజల్లిట్లనిరి,

216

తే॥ “ ఒక్కఁడే దేవుఁ డిచ్చోట నున్న వాడు శీఘ్రసిద్ధిప్రదుండయి క్షీతిసురాగ్ర్య !

మఱియునొకదేవతయు నిందుఁ పరఁగుచుండె, భక్తులకు నాపెగూడ శుభంబు

వ॥ అనినవిని క్రమ్ముఁ బుష్పండు

217 [లాసఁగు, 212

తే॥ “ ఎవ్వరాదేవి? దేవుండు? నీస్థలమున కెంతదవ్వుననున్నార? లేదిస్థాన?

మంతయునుమీర లోజనుల్! సుంత కరుణయుంచి వాక్రువ్వుడయ్య, నుతించువాడ,

వ॥ అనివేడుటయు వెండియుం బ్రజలు

218

తే॥ “ అల చమత్కారపురమున యజ్ఞవల్క్యసుప్రతిష్ఠితుడైనట్టి సూర్యదేవుఁ

డున్న వాడని మును వినియున్న వార, మనఘ ప్రత్యయ కారకుండఁట యతండు,

అ॥ సవిత్పవారయుక్తసప్తమి నూటయెన్నిదిప్రదక్షిణములు మిగులభక్తి

హస్తధృతఫలముగ నాదేవునకుఁ జేయ నభిమతార్థసిద్ధి యగునటండ్రు,

219

తే॥ అట్లు కాశ్మీరసంస్థితయైనయట్టి శారదాదేవిముందఁజూలభక్తి

మపనసించినయంతనే యొనరుసిద్ధి, యేమిగలదింకఁ జెప్ప మహీసురేంద్ర!” 220

వ॥ అనినవిని యప్పు డచ్చోటనుండి చమత్కారపురంబునకరిగి సప్తమిభాను

వాసరంబున స్నానంబొనరించి శుచియై సమాహితమతిం దద్యాజ్ఞవల్క్య ప్రతిష్ఠితుం

డగు నాదిత్యున కేకైకవారికేళఫలప్రదానపూర్వకంబుగా నష్టోత్తరశత ప్రదక్షిణంబు

లాచరించి తుత్తామకంతుండును బరిశ్రాంతుండును దృఢభక్తియుతుండును నై తదగ్రం

ఘనం గూడుచుండి “యదేతన్మండలంజపతి, సప్తయుంజంతి రథమేకచక్రం” మొద

లగు మంత్రంబులును మఱియు సూర్యప్రీతికరంబులగు స్తోత్రంబులును మఱియుక

భానువారంబువఱకు నుచ్చైస్స్వరంబునం బఠించినను దద్దేవుండుపరితుష్టుండుగాకునికిరి

చార్లమాసీదినంబునఁ జరమవైరాగ్యమూని భూనామఘంత్రంబున స్థండిలార్థంబుగా

భూమి నుపార్జించి హస్తమాత్రంబగు స్థండిలంబు స్థండిలంబునం గల్పించి యగ్నిమీ

శేయను మంత్రంబున నం దగ్ని నారోపించి తృణైః పరిస్పృణామి యను మంత్రంబున

బ్రహ్మసనంబొసంగి సుత్రామాణ మను మంత్రంబున సమిధల స్థాపించి ప్రోక్షణ
పాత్ర లాసాదించి సకలపాత్రలను సుగ్రవాదులను యథాక్రమంబుగం బ్రోక్షించి
యంత హవిస్థానంబున విజతనువుం గల్పించి యాచార్యవిధానంబుచే నూర్వాయత్వా
యనుమంత్రంబున దేవతాస్థానమందు న్యాయమైన గ్రహాప్రోక్షణంబులుగావించుచు
“అమంతశ్శద్మితత్మా” యనుమంత్రంబున సమిధల మంత్రించి “అగ్నయేస్వాహా,
సోమాయస్వాహా, యను రెండుమంత్రంబుల రెం డాజ్యాహుతులు వ్రేల్చి భూర్భువ
స్వయని వ్యాహృతిహోమంబొనరించి ‘ ఏతేశత’మున్న గు మంత్రంబుల దారుణంబుగా
వ్రేల్చి దేవా ! పత్యక్షుచుగుమని యాహ్వానించి పదపడి శస్త్రంబుచే ఖండించి
లోమంబులనుండియు దిశలనుండియు విదిశలనుండియు నిజమాంసములు హవిర్భుజుని
యందు వ్రేల్చివ్రేల్చి తుద కాత్మనుగూడ వ్రేల్చింబోవుటయునూర్వండుప్రత్యక్షంబై
సాదరంబుగా స్వకరంబునం బట్టుకొని

౭౬౪

చం॥ సలుపకువిప్ర ! సాహసము, త్మోస్థలి నెవ్వఁడు నెప్పుడేని యే

స్థలమున నిట్టిహోమమును సల్పియెఱుంగఁడు గాన నేను నీ

సలిపినదాని కెంతయును సంతసమందినవాఁడ, నేమిగా

వలయునో చెప్పు, మీఁదగనివాంఛితమేని యొసంగిపోయెదన్”

౭౬౫

వ॥ అని యనుగ్రహించుటయుఁ బుష్పిండిట్లనియె,

౭౬౬

కం॥ “తుష్టింజెందితివేని మద్విష్టం బొడఁగూర్చదేని యి మ్మిరుఘటికల్,

దుష్టాత్ముడొకఁడు నాకు ననిష్టముగావించె, జని జయింపఁగవలయున్, ౭౬౭

సీ॥ త్నత్రియజాతినే జననమందెనుగాని కులమున కయశస్సు గూర్చినాఁడు

అర్థార్జనంబునం ధాతీతేఁతునుగాని పిసినిగొట్టుతనంబుఁ బెంచినాఁడు

వామనుండెనుఖ్యాతి వడయఁగల్గెనుగాని కరము వైరూప్యముం గాంచినాఁడు

ముడతలువడ నొడ ల్ముదకడయ్యెనుగాని స్త్రీమోహమునఁ బట్టు చిక్కినాఁడు

పాడుదేహాభిమానంబు వీడలేక పరమనీచాత్మకుం డనంబడుచు సకల

జనులచే దూష్యమాణుడై జగతి వైదికాఖ్యపురమున మణిభద్రుడనెడివాఁడు

తే॥ గుటికలనురెంట నొకదానిఁ గొంచు నేను బుక్కిటం బెట్టుకొని యెన్ని పూటలుండు

నన్ని పూటలు మణిభద్రుడగుచు నుండవలయును వికల్ప మొక్కింత గలుగకుండ,

తే॥ వెండియును దాని నానోటినుండి తీసి యెపుడు రెండవదానిని నే ధరింతు

నపుడు నారూపమును నేన యందవలయు వాని చెడురూపు వానికే వదలిపెట్టి,

చం॥ ఇదియునుగాక వానియిలు నేజని చూచినయంతమాత్ర నే

పదిలముచేసియుంపఁబడు బంగరు వెండి ధనంబు ధాన్యమున్

- విడితములై చెలంగవలె, వేయివచింపఁగ నేల, వాని యా
స్పద మఖిలం బెఱింగి ప్రజ వాఁడెయనంగ మెలంగఁగావలెన్, 220
- ఆ॥ వానిరూపువాల్చి వానిగృహంబులో నుండునపుడు తత్పురోత్తమమున
వెవనికేని భేద మేర్పడరాదుచూ సకలవర్తనమున సవిత్పదేవ! ” 221
- వ॥ అనియిట్లు వరంబుఁగోరుటయు భాస్కరుండు 223
- తే॥ “నోటధరియించుమాత్రన నూత్న రూపమలవడం జేయుఘటికాద్వయముగ్రహింపు,
మొకటి నల్లని దందులో, నొకటి తెల్లనిదిగనుండును బుష్పావనీసుపర్వ! ” 224
- క॥ నల్లనిఘటికం బుక్కిట నల్లనధరియింప నతనియాకృతి వొడమున్,
దెల్లనిదిదాల్చుఁ గ్రమ్ముఁ ద్వల్లలితాకృతిఁ ఘటిల్లుఁ దప్పకనీకున్ ” 225
- వ॥ అని వక్కాణించుటయు వెండియుఁ బుష్పండ్రిట్లనియె, 226
- ఆ॥ “అస్మదీయహృదయమం దొక్కసందేహమేరుపడియె నోసురేశ! యిపుడు,
దానిఁ దీర్చి తేని తప్పక నీకీర్తి విస్తరించు, తానినిను వచింతు. 222
- మత్తకోకిల॥ ఆదివారపుసప్తమిన్ ఫలహస్తుఁడై యొకనూటికి
నీడ నెన్నిదివారములహినీకుఁ దా వలగొన్నచో
నేదురాత్మునకేని మెచ్చి యభీష్టమిత్తువటంచు నే
వైదిశేస్థజనుల్యచింప దివాకరా ! శ్రవణించితిన్, 227
- ఉ॥ పాపికి మూఢచిత్తునకె వై శమ సిద్ధియొసంగు నీవు యా
త్రాపరతం జతుశ్శ్రుతులఁ దప్పక పాఠము సేసినట్టి యీ
బాపని సప్తరాత్రు లుపవాసయులం గృశియింపఁజేసి హో
మోపరి దర్శనంబిడి, తహో! యిది యేమికతంబో చెప్పుమా” 228
- వ॥ అని యిట్లు ప్రశ్నించుటయు సూర్యుండు 229
- కం॥ ‘తామసభావముతోడను నోమహిసుర్! నీ విదంతయును జేసితి, విం
కేచనిచెప్పుదు నీతో, దామసమునఁజేయుపని వృధాయగుచుండున్ ” 230
- వ॥ అనివాక్రుచ్చి సూర్యుండు ఖండితంబులగు నతని యవయవంబులు నిర్వ
ణంబులుగా స్వకరంబున స్పృశియించి ప్రసన్నవదనుండై మఱియునిట్లనియె, 231
- ఉ॥ ఇట్లులె సౌమ్యభావమున నెంతయు నర్కసమిత్కు శాక్షుతల్
వెట్టి సహస్రీవారములు వ్రేల్చినవాని మనంబులోన ను
న్నట్టి సమస్తవాంఛలను నాతఁడు కోరనివానిఁగూడ నే
బట్టుమటంచు నిత్తుఁజుమి బ్రాహ్మణ ! యున్న నిజంబుఁ జెప్పితిన్ ” 233
- వ॥ అనియిట్లుపలికి సహస్రాంశుఁడేమార్గంబునఁ జనిననియు నేర్పడకుండ దీపంబు
వోలెఁ గనఁబడక యచ్చటనే యంతర్ధానంబుఁజెందె, 234

—గ్రీ మ-శిథిద్రుడు రాజభటులచే జంపబడుట గ్రీ—

అ॥ పుష్పదత్తు తమ్మిపూ నే స్తివలనను ఘటికల ౧ గడించి కొలఁదిమీఱు

చిరబుధు క్షదీఱ విరివిగా భుజియించి వై శ్యామ్యపురికి వచ్చి యంత, 2౮౬

వ॥ నీలఘటికం దన తాటువునఁ బెట్టుకొన బయలు దిత్తెణంబ మణిభద్రుడై
కనుపట్టె, సంత సంతసంబునం బొంగుదు రాజబాహుబలంబు జని మణిభద్రునింటం
బ్రవేశించి ద్వారపాలుండగు మండు ద పంజరీకి వలన, యి పనదనం బొసంగి

తే॥ “మండ! బహురూపములవార దొకందువచ్చి నాడు వేషము వేయుచున్నాఁడు వీట
వారఁడు మనయింటిలోనికి వచ్చు నెడల నడ్డగింపుము, మోసమా నరుగుడె” 2౮౭

వ॥ అని యానతిచ్చటయు వాఁడు వల్లయని ద్వారంబు గాఁచియుండె, సంత
బుష్పండు మాహికానామ్ని మణిభద్రు మగువం గాంచి 2౮౮

ఉ॥ “మాహిక! యీపురంబునను మాజనకుండగు వీరభద్రుఁడు
త్సాహము దూలియుండెడి, సతండు ధరించినప్రాతఁచేలముల్
నాహృదయంబుగూడ మలినంబునొనర్పఁగఁ గానవచ్చినే
డీ హితబోధఁజే నెఱుమి యెంతయుఁ గోపమునకొ బజాటునకొ, 2౮౯

క॥ “చీచీ! తండ్రిని మోసగించి మిగులకొ సింగారియకాకన్య నో
నీచా! పెండిలిసేసికొంటి, వొక కానికొ వాని కీజూడ, నా
నూచీరుధ్యమ ముండమోపి కరణికొ శుక్లాశుకచ్ఛన్న గా
నీచేఁ జేయఁగఁబడ్డ, దింత తినినేనికొ దాని కలాకొకొ, 2౯౦

ఉ॥ కావున దానితఁడ్రకిమ గట్టిగ వే పదివేలమాడల,
వావిరిఁబోడి సంతసిల నాత్మ రుచించినయన్ని కొన్నిగల్
తీవినొసంగు, సంతసములేవిది గర్భమువల్పు, వాత్మజా
భావముచేత వంశము దినంబుననుండియుఁ గ్రిందికింబడుకొ, 2౯౧

క॥ చిర కాలముగుండియు సత్పురుషులకుకొ నిలయుమైన పూతాన్వయముకొ
గొఱవినలె దగులఁబెట్టుకు, కొఱమాతినవాడవౌమ కొడు కా! తుదకుకొ”

క॥ ఏతత్త్విత్పాపదేశము నాతివొ! నారాధ్యమునకు నాశకము, భవ
చ్ఛేతఃప్రీతింజేతును, దేతెమ్మిక నింటిలోని దివ్యాంబరముల్, 2౯౨

క॥ వ్యవహారంబులలోపల నవనీపతి మెప్పువడసి యార్జించిన వ
య్యవి, యతనికరుణ నాపయి యువతి! పంచాంగగుగుచు నుండెడి నపుడుకొ,

ఉ॥ ఈనిక పాని సంగములచెల్ల ధరింపుము, వస్త్ర సూపణ
ప్రావృతచారుదేహవము హర్ష పయోధిని నోలలాడు, మి

ప్రీతును నేను గూడి యొకటేయగు బంగరుపల్లెరంబునకె

సావధిగా భుజింతము శుభాస్యహా! వజ్రనకాజ్ఞాచోప్పునకె

౧౯౬

ఈ అనినని యావిడ సంతసించుచుం దదుక్తవిధంబున భోజనాచ్ఛాదనంబు
లొనరించి నిర్వికల్పచిత్తంబున వర్తించుటయు బహుండు మోక్షపదవకుండై తదనంతర
కృత్యంబునకుఁ జూచుకొనియె, సంతలో మణిభద్రుం డాచరిగొని వ్యవహారగృహంబు
నుండి లేచినచ్చి తనయింటఁ గాఁ బ్రవేశింపఁబోయి ద్వాపారండుగు కొజ్జావానిచే
నిషేధింపఁబడియు హతంబుఁ గడపఁబోవలఁ గాలు వెట్టుకొనఁడు కష్టమిది కొని
బుట్ట బ్రద్దలుగావించె, సంత నేలంబడి కర్తవ్య మెఱుంగ లేక మాతృప్రకారంతుండుగాఁ
దన్మాద్యంబునంజను జనులు చచ్చెఁ జచ్చెనని కలకలంబొనరించి

౨౦౨

ఈ “ ఫీల్దలా! యేమికార్యంబుఁ జేసితివి, మొద్దువై కూటిలో మన్నుఁబోసికొంటి,

పీయోనర్పినపనినుండి యిపుడు నీవు చచ్చితివి రాజుచేతిలో సత్యముగను ”

౨౦౩

ఈ అని చీకొట్టుటయు వండుండెట్లనియె,

౨౦౪

ఈ “ నా యీకొల్వను దీయఁజూడఁ దత్తఁ, దెన్నకె వ్యంతరాపీడితం

తె నుస్మస్మన ముండలేను, బహురూపాన్వయండుగానీ యతం

దీ యిల్లెట్టెపి నా యమఁగుదొరగాఁ, దేహిగొ తద్వేదముకె

వేయక నేరిచి యాన్న సేయుటకుఁ గా విచ్చేసె నెచ్చోటికికె,

౨౦౫

ఈ ఇంటిలోపలికిం బోకుమోయటంచు నఱచుచున్న ను సరకు నేయక ప్రవేశ

మొనరుపంబోవుటయు నై యొక్కదెబ్బఁ గొట్టినాడను దలమీఁదఁ గోపవశత,

౧౯౭ మణిభద్రుఁ డిపుడు బలభిష్మణిహర్మ్యములోన భోజనముఁజేసి సభ

ర్మిణి కాశులొత్తఁ బడుకొనె, నలుమాత్రమెఱుంగఁ డిదిని యాగమనంబుకె ”

ఈ అని యిట్లు పలుకుచుండుటయు నా కలకలంబుని పుష్పండు మణిభద్రు
రూపంబునం దలవాకిటికిఁబచ్చి

౨౦౬

చరి “ అనుదిన మస్మవేయమగు నాకృతివారిచి వచ్చుచుండు వీఁ,

డనుచితమాచరించె గడు యాచకుఁగొట్టి నపు నకుండుతా,

దిన మొకతీరువేషమును దీరిచి వంజిలఁజేసి భూప్రజకె

ధనముఁడించు నర్థి జనతండముఁగొట్టుట ధర్మమానోహా ”

౨౦౭

ఈ అని కక్కాడించుచుండుటయు మణిభద్రుండు లేచి యగ్రభాగంబున
కాత్మసముండగు పుష్పంఁ గలయవిలాకించి

౨౦౮

౧౯౮ “ ఎక్కడినాడవురా యోతెక్కలికాదా! వృతాస్మవేయాంగుడవై

కొక్కమున నుండు వలలోఁ జిక్కఁజేసికొని యిటుఁజేరితి నిటులకె ”

౨౦౯

ఆ॥ ప్రభువుపాలికేగి పాపీ! నీవు నకున్ నిరు వధింపజేయుదనుకనుండ
కచట కేనచరి యిసీ తలదాచుచు, మేమిటికి వృథాగ నీలిగదివు "

౮౦౬

వ॥ అనినచించుటయుఁ బుష్పండ్లియు,

౮౦౭

క॥ నారూపంబును నీవెదాల్చి, కడకక నాయంటికేతెంచితి,

ట్లో! నేనిపు డిందు లేననుచునొ నున్నాడె, గొంపోయి నికె

మా రాజేంద్రున కొప్పుఁజెప్పెదను, జలపంబు మ నాతండు, పో

పోరా క్రూర! వితాగ నేల యనువు లోఁగొట్టుకొం దీగతికె,

౮౦౮

వ॥ అయి ట్లొండొరులు బాహుబాహుం బోర దొరకొనటయు నితరులుకచ్చి
యెట్టుకేలకు విడిపించిరి, పదపడి మణిభగ్రు బందుగు లం దరుదెంచి తారాగ్ధమైపోయి
వాలిసుగ్రీవులుంబోలె గ్రోధతామ్రాయ తాత్తులై నీవువొంగకన్న నీవువొంగవని వివదిం
చుకొను వారియరువురిలో మణిభగ్రు గుఱుతింపలేక తగుభయలం దొడ్కొని రాజ
ద్వారంబుసాచ్చి ద్వారపాలు ద్వారంబునఁ బేరొలగంబుండు పృథివీపతికి విన్నవింప
నయ్యెదయండు నడతెంచి వేషభాషలలో నుభయులకుంగల విధేదంబు దెలియనేరక
విచుర్పింపమొదలిడి రహస్యంబులును బ్రత్యక్షంబులును నగు నంశంబు లిరువురి
బ్రష్నించి యిరువురికలనను యథావృత్తమైన ప్రత్యుత్తరంబు వడసె, నంత బందుగులం
దకు నొక్కొక్కరి విడచిసె గోత్రనూత్రంబులు పుష్పింప నుభయులుం దప్పక
చెప్పి, రంత నయ్యారవణుఁ డెల్లం దిలకించి

౮౦౯

క॥ “ఇన్ముదోభగ్రునియిలు వేరన్ముగజని యతనినతిని నైకొనిన, ధా

కొమ్మయు తనపతిఁ దెలుపఁ గొమ్ము ప్రమాణమ్ము, దెలియరా క జేనక” ౮౧౦

వ॥ అనిసెలవిచ్చి తద్బంధువులం బంప వార లాపె కఖిలరిలు నెఱిగించి
తోడ్కొనివచ్చిరి, పదపడి యాయమ ప్రచ్ఛాదితశిరస్కయు వ్రీడావనతాననయునై
రాజసమ్ముఖమ్మున నిల్వఁబడుటయు నాయన

౮౧౧

ఆ॥ “నిజమెఱుంగలేము నీరేజముఖిరొ మే, మివ్వబంధువులును నెఱుగఁజాల,

రీవె చాలసేపు భావించి నీప్రియభగ్ర మెవరో యిగయ గుర్తుబట్టు”

౮౧౨

వ॥ అనియాజ్ఞాపింప నాప్రతీపదర్శి

౮౧౩

క॥ “మణిభద్రుఁడు తన యాస్థ్యగుణవహ్నిని నన్నఁ గాల్చుకొని తిరుచున్నాఁ,

డణుమాత్రసుఖములే దీక్షణపముకడనాకుఁ, బిసినిగొట్టి కరంబుక,

౮౧౪

క॥ నాతండ్రిని వంచించి వృథాతురతను నన్వివాహమాడినవాఁ డీ

ప్రేత, యపు డిత్తునను కలధాతం బిప్పటికి నీయడలఁపఁడు మదిలోక,

౮౧౫

- ఉ॥ శండవపూరుషుండు పానశిశువు నైహికశాస్త్ర మేంతయుకా,
వెండిబీచెలుగుగల వింతిడుకూ ములుగు బసేంద్రతో
నిండిన దండీ కొన్నిగలు నేనె నొనరినవాడూ, లేపు మా
తండ్రికి నిత్యము కలకాశము ను బహులయ్య, కావునకా ౮౧౬
- క॥ ఇతడే నా నెనిమిదియది కియకం నరక భయముకొనియెడ నికకా
వతిహీనుడైన ప్రథముని కతియని నేన వయస్వి భాష్యములేయకా ౮౧౭
- క॥ అని తిలలోదా నయనాని కత్తసేక్తా నుండ పద్మమంజీదుర్నిగాఁ దెలిసి
కొని ద్వితీయుని కరంబు గిరియిచ్చి చి జనులందఱు శ్రీవశింప ౮౧౮
- క॥ “నను నాతండ్రి యథావిధి, దనకొనఁగొన వహ్ని కన్ని ధానమున నీ
యనఘుడ ననుఁ బెద్దాడెను నునాథ పరివ్రవంశజలధిశాంకా!
- అ॥ ఈద్వితీయుఁ డధముఁ డె-శయన వేషము లీర్చి కడపకడపఁ దిరుగుచుండు,
నిటిలోకకచ్చి యేమేమునుడిగెకొం చుచునుడిచి తుదకు మగఁడ యయ్యె”
- క॥ అని వాక్రుచ్చుటయఁ దార్థవ్యమను మజీధమృం జెట్టునకు వేల్పాడగట్టు
నాజ్ఞాపించి కథకులనశంబుగావించె, నందు కృష్ణసమీపమునకుఁ గొంపోవలదనుచు
నీ॥ “కలుగ నే కలుగదు కలిశానో నయన కరుణ దంతానశ గామియలకు,
విదననే విదనదు నిశీచానో విదన ను నోహాచెంత శృకాలబాహువులకుఁ
దొలగ నే తొలగదు తొలగెనో నయన కుటిలభావము పుష్పకోమలలకు,
నుండ నే యుండ దట్టుండెబో నిండ వాచారంబు భామిని సంఘమునకుఁ
దొయ్యలుల, కివి తోయట్టు నిర్గుణములు మెకి గురిగింజలఁబోలే బాగుగానె
యొందుదును కాని హోషలకెన్న ద తెయును విషములు పరీక్షింప యుగ్మలలకు.
- తే॥ శుక్రనీతిని నాంగీకరింపు స్వయంబుగా బ్రకిట మన్వారోహృత్తాస్త్రములయందు
మఱచియైనను స్త్రీ బద్ధి నుచుచిహూదుఁ జెప్పయిడేయఁచి దన్వారచేత నచట,
తే॥ అవృత వధరోష్ఠమున హృది హోలహాలము నందే ముందుగనా మామముండలకును,
దానజేసియు యథరోష్ఠపానమునకుఁ బూరి హృదయుం ద్వింతు పురుషు
- తే॥ లతుకంబోలి కరుండె లలివీను కామునుని స్త్రీషికాచములో కాశ్యనని
బలిమిఁ బడవైచెకొందు, రాపాక కాకిణాల కకత్తవ్వ మెయ్యద గలిగియొందు,
- తే॥ దుష్ప్రియాసుమధితోబు దుష్కటిపల మైన సంసారవిష శాఖి కబల మూల,
మట్టిమాడుది కడు దూరనందు నేని గానంబడ వేరి కింక బీద గలుగకుండు,
- తే॥ సంస్కృతిచహటవీధిసంచరణము నన్ని దేవద్రక్షిణవ్యాజ్యమునను
దనదు ప్రథమసమావేశమున నె కనిత చూపు మగవాని, కన్దానిఁ జూడనగు నె

31 నిత్యవర్తియైన నిర్దయత్వమునను బాధ్యకృత్యమునను న్నకుఁ మెల్ల
ని దహింపనేయునుందు రీసుందరుల్, కుందకలదె వీరగుణములకును,
తే॥ పూర్వికల్గడియించిన భూరికీర్తి ధశితములను నిజమలక్రయగృహముల
నల్లఁజేయు నక్ష్మిన్యోపుఁబెల్లువలన దీపపురిగఁడిభమునఁ దీగఁబోడి,
32 పురుషహృద్వద్మముల్ పొంపొరి నుపశింపఁజేయఁ జగద్రుఁకాంతిగాఁగ
ధృమనీ పెనుమాను ధానినై బెస్సునఁ గూలఁద్రోయట కోరుకాలిగాఁగఁ
గామాన్ద్రుంబులలోఁ గాలువెట్టుటయును వెన లోపలికినీడ్వ మొసలిగాఁగఁ
మూకుంబు పేరిటి ముక్తిమకా నగరంపు మాన్ద్రుంబునకు గపిమానుగాఁగ
సంతతిచయంబునకుఁ శృంగసాలగాఁగ ఘన త్రివిష్టపస్పతి కొక్క గర్తగాఁగ
ఘోరసంసారపినవాగునయుఁగాఁగ బ్రహ్మచేత సృజింపఁగఁబడియెఁ బడఁతె
33 మగవారిని బంధింపఁగఁ దగుసాధన మింతయేని దక్కటి చేత

దృగవానున కగుపడమిని వగలాడి సృజించె సుదృఢపాశముగాఁగన్ ౮30

వ॥ అను పద్యంబులు చదువుచు బహుప్రకారంబుల విలపించి స్త్రీనిగూర్చి

చింతించి

౮31

34 “ సంసారసంబంధి సౌఖ్యంబులేనియు ననుభవింపఁగ నెఱిగఁ దనివివేఱఁ,
గడు లోభిఁగుచు నొక్కడ నేని యింత దానముఁజేసికొనెతి విమలనతిని,
నొక్కనినఁబేసి జక్కఁగాఁ గూర్చుండి జపియింపఁగా నెఱిగెత్తెననునవు,
జ్వలితాగ్ని నాజ్యాహుతుల ప్తి నేనాఁడు వ్రేల్చుఁబూనఁగ నైతి విధియుతముగఁ,
గావలసినదిత విధంబు గలిగియుండియును బొన్నఁగ నైతి నే నొక్క సుకృతి,
గడియ తిరికలేకుండఁ గాలమెల్ల వృథఁబుచ్చితి నకట ! ధనాన్వయమున, ౮32

35 లోభికిం బుట్టఁడగు దాత లోకమునను బట్టియుండఁ, డింకొడుం బట్టఁబోడు
తాను దన ధనమును జేతఁ గాఁ నెనఁ నాక కితియొకర్నించు ధన్యుఁడతిఁడు, ౮33

36 దానము భోగము నాశము మానుగనవి మూఁడుగతులు వహి ధనమునకున్,

37 నేని నిడఁడొ భుజింపఁడొ దానికి మూఁడవదియైన ధ్వంసమే గతియా, ౮34

38 దన్యనఁతుండయ్య దాతగాకుండఁచో ధీతి దరిద్రులందుఁ జేర్పబడను,

39 మామాన్వకునికిఁ దత్సముద్రము నిర్జలప్రదేశముగఁ దలంపబడదె, ౮35

40 పుడఁగు వచ్చుచుఁ బోవుచు నుపయుక్తంబయి ధనంబు యోగ్యులయొద్దన్

41 పులక్యధాన్వితంబగు, గృహణునికడ నినురవోవుఁ గిన్నెనకుండన్, ౮36

42 దీనుల కీవలె దినవలెఁ గానీ సంచయము తగదు కలిమి ఘట్టిన్,

43 మానుల నీగలుకూర్చిన తేనియ పెరజనులుత్రావి తృప్తులుకూరె, ౮37

తే॥ ఏది యాచింపబడి యర్థి కీయఁడవో యేది యజ్ఞంబు లోన క్యయింపబడదో

యా కదర్యసురక్షితంబై ధనము చోరపాశ్చర్యచాములఁ జేయఁ దుదకు,

ఆ॥ దానమే గుణంబు ధనవంతులకుఁ జూడ, దాటలకు గుణంబు ధనసమృద్ధి,

రెండుగూడ నొకట నుండకయున్న చో నగుచుపోన, మిది యథార్థ వరము,

ఆ॥ పడపుఁజెలివిధమునఁ పథికులకుఁ గూడ భోగ్యగాక భార్యపోల్కె నెపుడు

నొకనియింటిలోనె యుండెడి యేమిచేయఁబడెడి నెంచిమాడ, ౮౪౦

కం॥ జనులకుఁ బ్రాజాధానము ధనమే మునుఁగాని భిక్ష్యతతిగా దరయన్,

ధనియైన లోభి యతిశయమున నే ధరియింపఁబడెడి భూమి నిజముగన్ ౮౪౧

తే॥ పసిడిగొట్టులకృపచేతఁ బృథివిఁ దాన మోయుచున్నాఁడు గూఢపాన్నా యకుండు

తత్ఫణిమృగంబు యూష్మచేతను ధనంబు భూగతంబొనరింతును పూనివారు ౮౪౨

ప॥ అని తిన్నఁదాఁ దెబ్బకొని బహుధంగులఁ బ్రలపించు వణిభద్రుం బట్టు

కొనిపోయి రాజభటులు నిష్ఠురంబుగం డిట్టునుఁ జెట్టునకు వేలఁగల్గుటయు ౮౪౩

— పుష్పంబు మణిభద్రుని గృహక్షేత్రాదులు స్వాధీనము చేసికొనుట —

తే॥ పుష్పంబు మణిభద్రుని గృహక్షేత్రాదులు స్వాధీనము చేసికొనుట

బంధువుల వెంటగా మోవరితులకును పొగనరిగెను మణిభద్రు సదృశులకు,

ప॥ ఆఁత్యు ననుగ్రహంబున నొక్కండును నతని వాస్తవ్యస్థితి చెఱుంగకయుండ

నట్లు పితృవైతానవాంబులు మ దిరంబునకుంబోలె నదిగి తన్మన్మథులను గూరుచుండి

బంధువుల నందఱు జెలిచి ౮౪౪

డిక్కానాము॥ త్రాసుచివరనుండి యొకగి తా మదీయలక్ష్యినే

డిసుకభ్య మాటవలన నెట్లా నిల్వఁ గ్రమ్మఱన్,

ధీఁముఱ్ఱుకు డనెగుచు నేను లోభ్యమూనుటన్

బాపిపోవకుండెలక్ష్యి, బాగుగా నెఱింగితిన్, ౮౪౫

కం॥ కావున మద్భంధువులకు దేవప్రాణ్మాణులకును మదీయైశ్వర్యం

చే విధిడించియొసంగెదఁ, బోవిడిచెదఁ దిసినితనము పూర్తి నింకన్,

ప॥ అని యెవరికిఁదగినరీతి వారికి వస్త్రభూషణంబు లొసంగి వేరవుదులకు
విత్త్రంబు చేరు పేరువరును బిలువఁబంచి యొక్కొకరినొక్కొక నేలుజోడు సదక్షిణం
బుగాసమర్పించి యాటపాటలవారికిని విశేషించి యంధపంగాదులకును నన్నంబు పెట్టిం
చియు నంకుకంబు లిప్పించియు నందఱు బుచ్చివైచి తరుణీయుం దానును భుజి

మిరి, పాకీను మైన విభవం బివ్వించుగా నశనికి సంప్రాప్తమగుటయు భార్యాసహితం
యగా స్వేచ్ఛమై ననుభవించె, ౧౪౦

— : పుష్పండు పాపవరిహారార్థము హాటకేశ్వరంబున కరుగుట : —

౩॥ మరుదేశంపుగా తిరి మాహిక పుష్పండు నిద్దురి నుకప్పు దొడ్డజేరి

యెఱుంగంగోరివివర మెచునువికటండ్ ముట్టుకొని పదంబు లిట్టునియె,

౪॥ “యావజ్జీవ మస శయంబుగనునా కై తీవు హాగుండ, వా

దేవానాంప్రియు సంత్యజించితిని ద్వత్ప్రత్యక్షమైకాన నీ

ప్రావీణ్యం బది యైద్రజాలిక మొ మంత్రప్రాప్తమో దేవతా

సేవాలబ్ధమొ చెప్ప, మీదృశుడవై చెన్నొందె ద్రబంబుగన్, ౧౪౧

౫॥ నగలు నాణెము లిడినాకు సొగసుజేసినట్టి తొలిదినముననె నీ యబిలవార్త

కపటసంభవమని యెఱుంగంగలగితిని మనోనాయకా ! నేను నిశ్చయముగ”

౬॥ అని యిల్లువ క్కాణించుటయు నతండు పక్కన నవ్వి కాఁగిటగుచ్చుకొని ౧౪౨

౭॥ “బలిబలి ప్రాణనాయకినొ బాగుగ నస్మమవంతమంతయున్

దెలిసికొనంగఁ గల్గిత, త్వదీయముఖాజ్ఞము మాచినదుకై

ఖిలమణిదుర్జితేఁ దల కాయపయిం బ్రహరింపబడ్డ నా

సులలితకాయుడన్ ద్విజుడ సుందరి ! నే నిక నేమి చెప్పుదున్, ౧౪౩

౮॥ హాటకేశ్వరమునకేగి యటఁజెలంగు సూర్యభగవానుఁ గొల్వనాయాద్యుడంత

నాకు పంజీభదురూపమున్ జ్ఞానమును బ్రసన్నుడై దయచేసె నొ చంద్రవదన ! ”

౯॥ అని వధుగాత్మరంబుగా నుడువుటయు నప్పడంతి మతీయునిట్లనియె, ౧౪౪

౧౦॥ “నినుఁగనుగొన్న తత్త్వణము నీరజబాణున కగ్గమెతినాఁ

డినుఁడు తెదాకృతీన్ మరల నీయకయుండఁడు, గాన నేగి య

య్యనఘు భజితు, నిట్టినిను నక్కనఁజేర్చకయున్న నాకు నీ

యనుపమరూపమేమిటికి, యావనమేమిటికిన్ వృథా విభూ ! ” ౧౪౫

౧౧॥ అనినవిల పుష్పండు నోటునున్న ఘటకందీసి యా యన్నమిన్నమున్ను

న్నరూపంబును ధరించుటయు నాపె సంతసంబునం బొంగుమఁ జలకాచిత

త్రమై యతనిని గాఢంబుగం గొంగలించుకొని ౧౪౬

౧౨॥ “ఇపుడు సఫలమయ్యె నెంతయు నా జన్మరూపయావనములు రూఢముగను,

మదినిగోరినట్టి మన్మథవిగ్రహ మీవు మగడవై తిఁ కేమిఁబడవ, ౧౪౭

ఆ॥ ఇతవఱకు నే నొకిందుకమైనను బంపబాణసుఖముఁ బడసియెఱుంగ,

ముసలియొద్ద నేమిముచ్చటఁదీను, నీ కర్మమేతి నేర్చు ననుభవింపు॥

౮౮౧

మ॥ అని వాక్కుచ్చటయుఁ బుష్పండ్లొలియె,

౮౮౦

ఆ॥ “యొమ్మవయవముల నొగిఁ బ్రవేశింతునా? యొక్కరుందుదున త్వదంగమందుఁ

బెద్దకాలమునకుఁ జేయిసీ! లభించి, తేమిసేయఁదోష, దేమనందు”

౮౮౧

మ॥ అనీ పలికి మన్మథవశుండై మైదున బున కుపక్రమించి యెంతిప్రాద్దు చని నదియు నెప్పుడు తెల్లవాటిసదియు నెఱుంగ నేరక యింతియు దానును నేకాకృతిని భజించి యిత్తుధనుఁకలాశితౌదత్తులై యినుండుదయించుటయు నల్లయంద మెల్లన నోటంబెప్పుకొని మరల మణిభద్రుమాపయి ధరియించి యట్లు పగలెల్ల మణి, ద్రుండును రాత్రిఁ బుష్పండును నై బెద్దకాలముండి కొడుకులను బిడ్డలను గొడుకుల కొడుకులను గాంచి వృథుండై

౮౮౨

ఆ॥ “మాయఁబన్ని నేను మణిభద్రుఁ జంపించి మగఁడనైతి వాని మానవతికి,

సంతుగూడఁ గంటి, నెంతయఘమ్మిని, హోట కేశ్వరమున కరుగువాడె,

౮౮౩

— బుష్పాదిత్యనూహత్యము —

మ॥ అని చింతించి కొడుకులకు వేలువేఱ భాగంబులు పంచియిచ్చి లెక్కలేని కొక్కంబును గొంచుఁ జనుత్కారపురంబున కరిగి యాదిత్యున కాలయంబుగట్టించి సర్వాంగదైవంబుఁ జేయించుకొని చాచుశ్శృంగబ్రాహ్మణులకు సతీహితంబుగా సాష్టాంగపడి ప్రాయశ్చిత్తముచేయించుటకును దిద్దెవునకుఁ బుష్పాదిత్యసంజ్ఞం బొసరించుటకును బ్రార్థింప వారలు

ఆ॥ “త్యక్తిశుద్ధికొఱకుఁ దగిన ప్రాయశ్చిత్త మాచరించువార మంతెకాని

యాజ్ఞవల్క్యకీర్తి హంయించుటకుమాత్ర మేము నిశ్చయముగ నిష్టపడము”

మ॥ అని చెప్పుటయు నందు మధ్యస్థవృత్తులగు మఱికొందఱు

౮౮౬

కం॥ “ప్రాయశ్చిత్తనిమిత్తము దేనుం బొకలక్షధనము ద్విజతతి, కటులే

యాయాదిత్యుని వృత్తికి నై యిమ్మొకలక్షతీర్తు వభిలషితంబుకొ”

౮౮౭

మ॥ అని యందఱుంగలసి లక్షద్వయధనమితధనంబు పుష్పనివలనం బొకొని తదారాధితుడగు దేవుఁ బుష్పాదిత్యసంజ్ఞం బిలువఁదొడంగిరి, యాజ్ఞవల్క్యప్రతిష్ఠితం దేనను నాదేవునకుఁ బుష్పాదిత్యసంజ్ఞ యావిధంబుగా నేర్పడినది,

౮౮౮

—శ్రీ బురశ్చరణసప్తమీవ్రతవిధానము శ్రీ—

శా॥ పుష్పాదిత్యుడటంచుఁ బేరుకొని యాభూదేవు లాభాస్కరులై
బుష్ప ద్యర్చితుఁ జేయుచుండుటయు సంపూర్ణప్రమోదంబుతోఁ
బుష్పం దమ్మణిభద్రు భూమిపతిచేఁ బోకార్పగంజేసి త
త్పుష్పంగిలై హరియించుటాది సకలంబులై స్వీయవృత్తాంతములై
వ॥ వక్కాణించుటయు వార లలిగి

౮౬౯
౮౭౦

క॥ “చీపాపిష్ఠుడ! నీకిక నేప్రాయశ్చిత్తముండ, దీనీవైత్తం
బీసాటఁ దీసికొనిచను, నీసాలిట బ్రహ్మహత్య నిలబడియుండెక,
తే॥ భూసురుఁడు త్కత్రియుఁడు బేరి మాపురును ద్విజాతులని స్మృతిశాస్త్రవిచక్షణులు వ
చించుచురు కాన త్కత్రియుఁడ్రుంచినట్టి యీవు బ్రహ్మఘ్నుడై తివిసీ కుకీల!”

౮౭౧

వ॥ అని నిందించుటయుఁ బుష్పండు దుఃఖించుచు బ్రహ్మస్థానంబునుండి
బయలుపెడలె, కోరూయమాణుండగు నతని విలోకించి నాగరబ్రాహ్మణులు కొందఱు

శా॥ “సర్వజ్ఞప్రతిముండుగానిద్విజుఁ డ్దీప్తానంబునం దుండె, నా
యుర్వీదేవులయిండ్రలేని స్మృతిముఖోద్ధృంధము ల్లానరా,
వీ ర్వింక్షింపుఁడువానిఁబ్రాజ్ఞులుకరం, బేదేనిసంశుద్ధి యా
పూర్వాచార్యులువ్రాసినట్టిసుకృతు లోబ్ధింపఁగంగలెడికె”

౮౭౪

వ॥ అని వాక్కుచుటయుఁ జండశర్మయను నొకబ్రాహ్మణుండిట్లనియె, ౮౭౫
తే॥ “ఏను స్కాందపురాణమం దెప్పుడును బురశ్చరణసప్తమీయటంచు రమణఁ జదువు
చుందును, బురశ్చరణముననుండిపోలె దాననుండియుఁ బోవుఁ బాతకము, నిజము,

క॥ కానఁ బురశ్చరణాభిధమై నెగడెడి సప్తమిని మహాశ్రద్ధమెయిలై

దానొనరించునుగావుత, మేనఃక్షయమగును వెంటనే రూఢముగల, ౮౭౭

తే॥ ఇదియునుంగాక తస్మేదినీశ్వరుండె భటులచేతను మణిభద్రు ప్రాణముల హ
రించెగావున బాప మేతెంచునెడల దానికిలై బాధ్యుఁ డాతండె తథ్యముగను,

తే॥ ఎవఁడు న్యాయాధికారియై వ్యవహృతిగల నిజమెఱుంగక నేరంబు నిర్ణయించి

శిక్షఁజెప్పును దాన సంసిద్ధమైనపాతకంబున కాతఁడే బాధ్యుఁ డరయ, ౮౭౯

తే॥ మఱియు నాతఁడై భూసురమధ్యమునను బ్రీతి నీతనికిచ్చి నాపెండిచ్చేనె
ననుచు వదియించె నాతని యర్థదేహి యాపెకేకాక యెవరి కాయఘముచెందు?

క॥ అపకృతుడైయీతఁడుతా నపకృతిగావించెమగుడ, నాహేతువునలై

విపరీతముగాదిది, యిక సుపథముగ నె నిశ్చితంబు సుజ్ఞానులచేక, ౮౮౧

క॥ కృతమునకుం దగుమాదిరి ప్రతికృతియును హింసమునకుఁ బ్రతిహింసనములై

గృతమైన దోషముండదు, హితను యగును దుష్టు దౌష్ట్యహృతుఁడేత కనక”

వ॥ అనియిట్లువాక్రుచ్చుటయు భూదేవులు

౮౮౩

తే॥ “అట్టలగుచో ద్విజోత్తమ ! యా పురశ్చరణసమాహ్వాసప్రమి రమణ మీ వ

రాకునకు నీవు వాకొను, రమణ దానివలన సంకుద్ధుడయ్యెడు వడి నితండు” ౮౮౪

వ॥ అనిపలుకుటయుఁ జండశర్మ యతని కదివచియించె, నతండు దాని వాచ
రించి యొక్కసంవత్సరమునకు గతకల్మషుండయ్యె” ననిన మునుల్లిట్లనిరి, ౮౮౫

అ॥ “ఆ పురశ్చరణాభిధమైనయట్టిసప్తమిని నెట్టివేశను సలుపవలయు ?

సలుపువేశను దానికి వలసినట్టి విధియదెట్టిది ? చెపుచుయ్య విస్తరించి” ౮౮౬

వ॥ అని యిట్లు వాక్రుచ్చుటయు సూతుండు

౮౮౭

తే॥ “రోహితాశ్వుడడుగ రూఢి నా మార్కండముని వచించెఁ బూర్వమునను దీని,

నిపుడు మిమ్ముఁగూర్చి యే వచియించెద, వినుఁడు శౌనకాదిమునులు! మీరు, ౮౮౮

వ॥ మార్కండమహామునిని హరిశ్చంద్రకుమారుండగు రోహితాశ్వుండు దగ్గటి
క॥ “తెలిసియొ తెలియకొ జన మియ్యలపై నొనరించుపాప మేమార్గమునక

దొలఁగంగలదో యింతుక తెలుపంగదె సంయమింద్ర ! తేజస్సంద్రా! ” ౮౮౯

వ॥ అనియడుగుటయు మార్కండేయుండిట్లనియె,

౮౯౦

అ॥ “మానసిక మొకండు మఱి వాచికము రెండు కాయికంబు మూఁడుగా నగుంబు

మూడువిధములుగను భువిలోన జనులకుఁ గలుగుచుండుఁజుమ్ము కాశ్యపీశ! ౮౯౧

క॥ వాని వినాశమునకై భూనాయక! మూఁ డుపాయములుగల, వవి నీ

కేనువచించెదఁ గర మవధానముతోఁ గూరుచుండి తప్పక వినుమా,

౮౯౩

క॥ మానసమై యేపాపము మానవులకు సంఘటించుమహిఁ బశ్చాత్తా

పానంతర మదియుండదు ష్మనాయక! నిముసమేని సత్యంబిదిమా,

౮౯౪

అ॥ వాచికంబు వేగపడి యాచరింపక మది విమర్శచేసి మానవుండు

మానుకొనినయెడల మాసెడి నయ్యది యర్కతేజ! రోహితాశ్వరాజ! ౮౯౫

తే॥ కాయికపాతకంబు ద్విజకాండమునొద్దకు నేగి చెప్పి యా

ధీయుతు లాజ్ఞ ముచ్చినవిధిం గృతసిష్క్పతి యెయ్య లేక భూ

నాయకుచే విమృష్టుడయి న్యాయ్యపుబద్ధతిఁ ద త్సుశిక్షితుం

డైయొ తొలంగద్రోసికొననాను యధార్థముగక మహీవిభూ ! ౮౯౬

అ॥ సిగ్గుచేరి ద్విజులఁజేరి వచింపక రాజదండనంబు నోజనొంద

కవఁడు మేననున్న యేనస్సుతోడనే కూలు వానిశిక్షకుండు యముఁడె, ౮౯౭

క॥ కావునఁ బాపాత్మకుఁ డిల జ్యోవిబుధులనడిగి వారియాసతి యెటులా

కావిధిఁ బ్రాయశ్చిత్తము గావించుకొనంగవలయుఁ గడాయత్నమునక” ౮౯౮

వ॥ అని యిట్లు చెప్పటయు రోహితాశ్వుండు

౮౯౯

ఆ॥ “అఖిలపాతకముల నపనయించుటకుఁగా నుపకరించు వ్రతము హోమవిధియై
దానమో వచింపు దయఁ బురశ్చరణవివర్జితముగ నఘముఁబాయుపాంఠె, ౯౦౦

ఆ॥ అనుదినంబుమర్త్యు డఖిలకార్యములలో సలుపు నితొ యంతొ కలుష ముర్వి
వానికన్ని టికిని వరుసఁ బ్రాయశ్చిత్తమాచరించుకొనఁగ నలవియగునె? ” ౯౦౧

వ॥ అనినవిని వెండియు మార్కండేయుండిట్లనియె, ౯౦౨

క॥ “కలదు పురశ్చరణంబను కలుషఘ్నవ్రత మొకండు, గ్రహపతిహితమై
చేలఁగుఁ బురశ్చరణాహ్వాయమిళితంబై నట్టి సప్తమీతిథి యధిపా! ౯౦౩

ఆ॥ ఆచరింపఁబడిన యద్దానిచే మేనఁజేలఁగుచున్నయట్టి చిత్రభానుఁ
డపనయించుఁ బ్రాగ్భవార్జితపాపంబ, యేతదుద్భవాఘ మేమిలెక్క, ౯౦౪

క॥ కావున నేవాక్రచ్చిని యీవిధమునఁజేయఁగడఁగుమీ నరనాథా !
తానకదేహమునంగల యావత్కలుషమున ఘతుడవయ్యెడు వేగక” ౯౦౫

వ॥ అనవుడు రోహితాశ్వుండు ౯౦౬

క॥ యమివర ! పురశ్చరణసప్తమి యేవిధిచేతఁజేయవలయునో మఱియుక
శ్రమమన కది సలుపందగు సమయంబెదో యానతిమ్ము శ్రవణించు లలిక” ౯౦౭

వ॥ నావుడు మఱియు మార్కండేయుండిట్లనియె, ౯౦౮

ఆ॥ “మాఘశుక్లసప్తమీఘస్ర మర్కవాసరసమేతమగుచుఁ బరగు నెడల
మకరరాశిలోన మార్తాండుఁడుండఁగా నావ్రతంబుఁజేయనగును రాజ ! ౯౦౯

శ్లో॥ పురశ్చరణకృత్యాయాం సప్తమ్యాం దివసాధిప !
ఉపవాసం కరిష్యామి అద్య త్వం శరణం మమ ౯౧౦

తే॥ అనెడిమంత్రంబు జపించి యరుణుపాడుపుకంఠెఁ బూర్వమ పలుదోమి యధిక
బతితపావండ్జనములఁ బలుకరింపకుండ నుండంగవలె నాఁ డహో నృపాల! నిష్ఠఁ ౯౧౧

తే॥ అంత నపరాన్న సమయమం దధికభక్తి స్నానమొనరించి శుభ్రవస్త్రములుదాల్చి
చిత్రభానుని ప్రతిమను సిద్ధపఱచి దానికిం బూజగావింపఁదగు ధరేశ ! ౯౧౨

సీ॥ మఱి పతంగాయ నమయని పాదములను మార్తాండయని జానుమధ్యమునను
దివసనాథాయని దీప్తగుహ్యమునను ద్వాదశాత్మాయని తత్సనాభి
పద్మహస్తాయని బాహుపులను దీక్షదీధి తేయనుచు హృద్విధియందుఁ
గమలాభయంచును గంధంబు తేజోమయాయంచును మ సకాంతరమున

పాదమాదిగ శీర్షపర్యంత మిట్లు రక్తపుష్పంబులను సమర్చనముచేసి
విధియుతంబుగ ధూపంబువేసి యవల నెలమిఁ గప్పరహారతి నీయవలయు,

కం॥ ఎఱ్ఱనివసనముచేతను బిఱ్ఱగజుట్టుంగఁబడిన పృథుపాత్రములొ

సెఱ్ఱని బెల్లపుటన్నము నొఱ్ఱగ నై వేద్య మవల నొసఁగఁగవలయున్,
అ॥ ఎఱ్ఱదారములను నెఱతయు వింతగా వత్తిఁజేసి తెల మెత్తిపోసి

వేడ్కతోడ జోతివెలిగించి యారాత్రికంబొసంగవలయు త్కౌతలేశ !

తే॥ శంఖముననుండి యుదకంబు సంగ్రహించి సఫలమును రక్తచందనసంయుతమును

నాచరించి యథావిధి నర్ఘ్యమియవలయుఁ దదనంతరంబున వసుమతీశ !

కం॥ “తెలిసియొ తెలియకొ నాచే సలుపంబడియున్నయట్టి సకలాఘములున్

దొలఁగింపు మర్ఘ్యముంగొని బలుప్రాయశ్చిత్తమిది దివాకరదేవా! ”

కం॥ అనియిటు సూర్యుం బూజితునొనరించి యనంతరమున నుర్వీసురపూ

జన మాచరింపవలయును ఘనముగఁ బుష్పానులేపగంధాదులచే,

అ॥ కుడువఁబెట్టి శక్తికొలఁది దక్షిణనిచ్చి తృప్తుఁజేసి యవనిదేవునిట్లు

పుచ్చుకొనఁగవలయుఁ బో పంచగవ్యంబు కాయశుద్ధికొఱుఁగాను దాను

అ॥ తోసిల్పొగ్గియంత నాసూర్యభగవానువంక నిశ్చలముగఁ బఱపిదృష్టి

వక్ష్యమాణమంత్రవరమును బఠియింపవలయు లోహితాస్యవసుమతీంద్ర!

శ్లో॥ “ఇదంత్రతం మయాదేవ గృహీతం పురతస్తవ

అవిఘ్నం సిద్ధిమాయాతు ప్రసాదాత్తవ భాస్కర, ”

అ॥ మాఘమాసమాది మాతృదేవున కావిధమునఁ బూజయాచరించి

ఫాల్గువాది పుష్యపర్యంత మట్లులే చేయుచుండవలయు క్షీతిబిడౌజ!

అ॥ కుందకుసుమపూజ గుగ్గులుఘాప మన్నము నివేదనంబు విమలగోమ

యంపుఁ బ్రాశనంబు నర్ఘ్యంబులయ్యెడి ఫాల్గునంబులోనఁ బార్థి వాగ్ర్య !

తే॥ చైత్రమందున సురభిచే జరిపి పూజ గుణిక నైవేద్యమునుబెట్టి కోరి సర్వ

రసముతో ధూపమునువేసి లహిఁ గుశోదకమును బ్రాశనమొనరింపఁ గలుగు శుద్ధి,

కం॥ మోదుగుపూలం బూజయుఁ గాదనక నివేదనంబు కలు మాంసంబున్

గా దధి ప్రాశనమొనరించి యీదగు వైశాఖమునను ఘృతధూపంబున్,

కం॥ కలిగొట్టుపూలచేతను బెలుచన పూజించి పేలపిండి నివేదిం

చి లలిం గపిలాఘృత ముత్కలికం బ్రాశనముచేయఁదగు జ్యేష్ఠమునన్,

అ॥ అవిసెపూలఁ బూజ యగరున ధూపంబు విమలధారికను నివేదనంబు

సలిపి ఘృతమొ మధువొ యెలమి నాషాఢమాసమునఁ బ్రాశనంబు జరుపవలయు.

అ॥ కడిమిపూలఁ బూజగావించి దగరపుంబొగల నెగయఁజేసి మోదకములు

లలి నెవేదనంబు సలిపి గోమయజలాశనముచేయవలయు శ్రావణమున,

తే॥ జాజిపూవులచేతఁ బూజనముచేసి నఖిసముద్భూతధూప మెంతయునువేసి

పాలు నై వేద్యమొనరించి భాద్రపదములోనఁ బాలనె త్రావనాఁ దానుగూడ, ౯౨౯

తే॥ ఆశ్వయుజమాసమందున నంబుజములఁ బూజ ఘృతపూరి నై వేద్యమును బొనర్చి

కుంకుమంపుఁబువుం బొగకుకొవిధించి కప్పురము ప్రాశనముచేయనొప్పు భూప!

క॥ తులసిం బూజ నివేద్యము కలకండయుఁ బొగకు రమ్యకౌసుంభికముకొ

వలయు లవంగప్రాశన మల కార్తికమాసమున మహావీరన్మపా !

౯౩౦

తే॥ గుంటగలిజేరుపూవులు గుడము పేజి వేడ్క నర్చనధూపనై వేద్యములకు

నోలి నుపయోగపఱచి కంకోలభోక్త కావలయు మార్గశిరమున గహ్వరీంద్ర !

క॥ శతపత్రికచేఁ బూజన మతులితసహజంబు ధూప మల పావమునకొ,

దతశుక్కులి నై వేద్యం బతిబల ! ప్రాగుక్తమెల్లఁ బ్రాశ్యమ్మగుఁబో,

తే॥ ఇట్లు పండ్రెండుమాసంబు లినుభజించి యంతఁ దనయింటనుండిన యర్థమందు

సరిగ నాఱవభాగంబు సర్వపాపశుద్ధికై యాయవలయు భూసురున కధిప!

క॥ తరువాత శక్తికొలఁదిగ ధరణీసురవరుల కన్న దానముగూడకొ

జరుపునది, యివ్విధము భాస్కరస పమిఁజేయఁ దొలఁగు సకలాఘములుకొ”

వ॥ అనియిట్లు మార్కండేయుండు రోహితాశ్వనకుం జెప్పినచొప్పునఁ జండ

శర్మ పుష్పనకుం జెప్పటయు నతండును దద్వితం బాచరించి నిజగృహంబునఁగల స్వర్ణ

రజతంబులను నితరంబునను నాఱవపాలు సమర్పించె, నావత్తభాజనంబు నాగర

బ్రాహ్మణులు తిలకించి

౯౩౬

—: సూర్యవరమునఁ జండశర్మాదులు బ్రాహ్మణాగరు లగుట. —

అ॥ ద్రవ్యలోభమునను దక్కటిభూమిదేవులఁ దిరస్కరించి పుష్పలితండు

తానె పెద్దయగుచుఁ బూని ప్రాచుశ్చిత్తశుద్ధుఁజేసెఁ జూడుఁ డిద్దరుతులు !

ఉ॥ ఆఱవపాలు తద్దనమునఁదు గ్రహించినవాఁడుగాన నీ

వీటిడి బాహ్యభూతుఁడిక, వీనిగృహంబున కేగి యన్నముకొ

నీరముఁ బుచ్చుకొన్న యవినీతులుఁ జుట్టరికంబుఁజేయు న

వ్వారును నేఁటినుండి కులబాహ్యులుగా గణనీయులెంతయుకొ”

వ॥ అని సమయంబుచేసి స్వనికేతనంబుల కేగుటయుఁ జండశర్మ పుష్పనుడ్డ

కించి

౯౩౯

కం॥ “ ఈయర్వీశురులదఱుఁ బ్రాయశ్చిత్తమునకిష్టపడుటనె నీకేఁ

జేయించినాడ, నైనను న్యాయమె ననుఁ బతితుఁజేసినారలు వీరల్, ౯౪౦

ఆ॥ కాన మందు నిష్ఠుకలలోనఁ బడి నేను వేగఁ బ్రాణములను విడుచువాడ,
స్వజనులందఱిని విసర్జించి బ్రదుకుట కెంతమాత్ర మింక నిష్టపడను” ౯౪౧

మ॥ అని వాక్రుచ్చుటయుఁ బుష్పండిట్లనియె, ౯౪౨

ఉ॥ ఇందులకై విచారపడ కీవు ద్విబోత్తమ! భూమిదేవతా

బృందము ద్రవ్యలోభమున నెగ్గొనరించినవారు నీకు, వా

రందఱు నెంతవై త్తమును యాచనచేతురొ యంతయిచ్చి నిక

జెందినయట్టి నింద్యతను శీఘ్రమపాపెద, నీర్వ్యయాపెదక ” ౯౪౩

మ॥ అయిట్లు వాక్రుచ్చి సత్వరంబుగా బ్రహ్మస్థానంబునకుఁబోయి ౯౪౪

కం॥ ధనలోభంబునమీరలు ననుఁగూరిచి చండశర్మనామకుపై నిం

దనుమోపితి, దటుగావునఁ గొనుడీ ధనమిత్తు మీరుకోరినయంతక ” ౯౪౫

మ॥ తనుటయు నాగరబ్రాహ్మణు లెల్లరుం గనులెఱ్ఱఁజేసి ౯౪౬

కం॥ “ చీ చీ పాపాత్మా ! నీ వాచాదోషమున జిహ్వా వ్రయ్యలగును బొ,

మ్మిచండశర్మ సవిధిగఁ బాచితమొనరింపకునికి బాహ్యుండయ్యెక, ౯౪౭

కం॥ ఒక్కండె ప్రాయశ్చిత్తము నిక్కుచు నొనరించి యితఁడు నింద్యుండయ్యెక,

జెక్కురుబ్రాహ్మణులకుఁగా కొక్కనికిం బాచితంబు నొనరుపవశమే, ౯౪౮

ఆ॥ ఈయకార్యమునకు నెల్లపురాణముల్ స్మృతులు ధిక్కృతమ్ము లితనిచేత,

విత్తమునకు నితని వెలిచేయ దానికి మొగమువాయలేదు మూర్ఖ ! పొమ్ము.

కం॥ ప్రాయశ్చిత్తము నలుగురుధీయుతులను గలిపికొని విధింపఁగవలెనం

చాయా స్మృతులు వచింపఁగఁ జేయించెనితం డొకండె శ్రేష్ఠుడననుచుక, ౯౪౯

ఆ॥ కాన యుష్మదీయకల్మషమంతయు వచ్చి యితనియొడలు చొచ్చెనిపుడు,

దానఁజేసిమేము పూని బహిష్కారమును విధించివాము చనుమిఁకీవు, ౯౫౦

మ॥ అనివచ్చించి స్వనికేతనంబులకుఁ జనుటయుఁ బుష్పఁ డింటికేగి

కం॥ “ ఎందఁకసాహసింపదొ యందఁకం బ్రజకు సిద్ధి యలవడ, దటుగా

నం దద్ద సాహసించెద నెందుఁ గృతఘ్నుతకు స్థానమేర్పడకుండక ” ౯౫౩

మ॥ అనినిశ్చయించి సప్తమీభానువాసరంబురాఁ బుష్పాదిత్యునకు నూటయెని

మిది ప్రదక్షిణంబులొనరించి నిజాంగంబులు శస్త్రంబున ఖండించి వీతిహోత్రంబున

శ్రేష్ఠికాయశేషంబువేఁ బూర్ణాహుతిం బొనరింపఁబోవుటయుఁ బూష ప్రత్యక్షమై

ఆ॥ “ వుష్ప ! సాహసమును బొనరింపకొని నీయొడఁ బ్రసన్నుడైతి నిపుడు నేను,
మరల నీకు నేమివలయునొ చెప్పుకొ, మ్మిచ్చిపోవువాడ నీహితమును” ౯౫౫

వ॥ అనివాక్రుచ్చుటయుఁ బుష్పండ్లినియె, ౯౫౬

తే॥ “ ఙ్మాసురశ్రేష్ఠుడైనట్టి చండశర్మ నాగరబ్రాహ్మణులచేత నానిమిత్త
మై బహిష్కృతుడయ్యె, నాయనను వారితో సమానునిజేయు మోతొయజ్ఞా వ్ర
తే॥ శాస్త్రముంజూచియేనాకు శ్రద్ధతోడఁ బాచితలబొనరించె నాబ్రాహ్మణుండు,
అట్లులెనను వెలిపెట్టి రకట యతని నందఱుంగూడి యసహిష్ణులగుచువారు”

వ॥ అనవుడు సూర్యభగవానుండు ౯౫౭

తే॥ “ నాగరబ్రాహ్మణుం డొక్కఁడే గరిష్ఠుఁ, దతనినుడి కన్యధాచేయ నలవిగాదు,
అందఱును నేకమై పల్కినట్టిమాట యన్యధాయాచరింపంగ నగునె వళేము, ౯౬౦

ఆ॥ అగునుగాక, యీతఁ డవని బ్రాహ్మిండున భ్యాతినంది కరము పూతుడగును,
నితనిసుతులుగూడ నెంతయు విఖ్యాతి రాజమాన్యులగుచు రాజిలుదురు,

ఆ॥ ఇతనిచుట్టములును హితులును నిట్టిరే యై చరించువార లవనియెల్ల,
మత్ప్రసాదమునను ద్వత్ప్రత్యవయవము నవ్రణంబగును ధరామరేంద్ర ! ” ౯౬౧

వ॥ అనిపలికి యంతర్ధానంబుఁజెందుటయుఁ బుష్పఁ డక్షతాంగుండై చండశర్మ
యింటికరిగి వివర్ణ వదనంబుననుండు నతని విలోకించి ౯౬౩

—: నా గ రే శ్వ రో త్ప త్తి: —

ఆ॥ “నీనిమిత్తముగను నేఁ దనుత్యాగంబుజరుపుటకునుగూడ సమ్మతించి
సరసిజాపు సుప్రసన్నుని గావించుకొన్నవాడ, మెప్పుగన్నవాడ, ౯౬౪

కా॥ నీహితిత్యము తత్కృపాబలముచే నేడేఁ తొలంగుంజువొ,
నీపుత్రుల్మాదలైన నీకులజులుకొ నిన్నోలి యీనాగర
ఙ్మాపీయూషభుగాళికంఠె ఘనులై సంతృప్తిమం, ద్రందుచే
నా పుణ్యంపు సరస్వతీనదితటంబందుండు లేలమ్మికక ౯౬౫

ఉ॥ ఉండుట కొక్కయాశ్రమము యోగ్యముగకొ రచియించి యందు నీ
యండను నేన యుండఁగల, వగులపుకొ ధవముండెవాకు, నీ
దండవసించునందఱిని దప్పక పోషణపేతుఁ గాన వీ
కుండిన మానసజ్వరము నో ద్విజవర్య! త్యజింపుమీ యికక ” ౯౬౬

వ॥ అనిన విని చండశర్మ పుత్రపౌత్రబంధుసమన్వితంబుగా నగరంబుఁజూటివచ్చి
కమస్కరించి కనుజవెంట నీళ్ళుగార్చుచుఁ బుష్పంగూడి యుత్తరాభిముఖంబుగం

బోయి సరస్వతీ దక్షిణతీరంబున బంధువులుం దానును నివసించి, రాయనకు నగరమున నుండునప్పు డిరువదియేడులింగంబుల నీక్షించినంగాని భుజింపనని దీక్షయుండెడిది, దాని స్మరించి రేయింబవళ్ళును వృద్ధయంబు దహియింపబడ సరస్వతీనదిని స్నానమొనర్చి నమోతంబుగాఁ బ్రతిలింగంబు పేరుండెప్పుచు వేలువేలు పడకురమంత్రంబు జపించుచుఁ బ్రత్యహంబును బంచాంగులశతకర్దమంబున నిరువదియేడులింగంబు లొనరించి పుష్ప ధూపానులేపనంబులం బూజించి మస్థితమైనను సుస్థితమైనను శివలింగము కదలింపఁగూడ దని వానిమీఁదనే మఱువాడు సప్తవింశతిలింగంబులు సంస్థాపింపఁ గొంతకాలంబునకు గర్దమపర్వతంబగుటయు నతనిభక్తికి శివుండు సంతుష్టుండై భూమిం బగుల్పుకొని లింగ రూపంబున దర్శనఁబిచ్చి

౯౬౭

ఆ॥ “చండశర్మ! నీదుసద్భక్తికిని మెచ్చుకొనినవాడఁ బ్రీతినెనసినాడఁ,

గాన నేఁటినుండి కడుశ్రద్ధ నీలింగమునకు విధియుతముగఁ బూజజరుపు,

౯౬౮

తే॥ సప్తవింశతిలింగముల్ శ్రద్ధతోడఁ బూజనేయంగఁ గల్గెడి పూర్ణఫలము

గలుగునీ, కన్యలైనను నలుపనిట్లు కలుగుఁ దత్కల, మీఁక నేమిగలదు చెప్ప ”

— • పుష్పండు నాగరాదిత్యుఁ బ్రతిష్ఠించుట • —

మ॥ అని యదర్శకంబుఁజెందుటయుఁ జండశర్మ తల్లిలింగంబున కాలయంబుగట్టించి నగరస్థలింగంబుల ప్రతికృతియగుట నాగరేశ్వరాఖ్య నర్చించి పెద్దకాలంబునకు విమా నారూఢుండై శివలోకంబుఁజేరె, బుష్పండును దత్తీరంబునం దాదిత్యుఁ బ్రతిష్ఠించి పూజించి యాదేవుండు దర్శనమిచ్చి వరంబువేడుమనుటయు

౯౭౦

తే॥ అల చమత్కారపురమునం దలరునట్టి నీదు పండ్రెండుమూర్తులు నిర్జరులకుఁ

బూజ్యముల, వానిబూజించి పొందుఫలము పొందవలె నీ భవన్మూర్తిపూజకుండు,

తే॥ ఆలయంబునుగట్టించి యందు నగరసంస్థితములకుఁ బ్రతికృతిసలిపియుంటి,

దీన నీమూర్తి నాగరాదిత్యసంజ్ఞ ఖ్యాతినందునుగాక లోకమున దేవ ! ” ౯౭౨

మ॥ అనిప్రార్థించుటయు నాదేవుండు వల్లెయని యగ్రతర్హితుండయ్యె, నంతఁబెద్ద యుంబ్రొద్దునకుఁ బుష్పండును విమానమధిరోహించి సూర్యలోకంబునకరిగె” ననివచిం చుటయు

క॥ విద్యత్కవితాదినిఖిల సద్విద్యావద్విజ్ఞాగ్ర్యసమవాయమహా

హృద్వాంఛాసంపూరణగద్వాలాద్యవనిపాలకప్రతిమవిభూ !

౯౭౪

గ ద్య॥ ఇది శ్రీ...జానపాటి పట్టాభిరామాభిధానసమాంద్రీకృతంబగు

స్కాందమహాపురాణాంతర్గత నాగరఖండంబున వస్తుశాసము.

నాగరఖండము.

—♦ సప్తమా శ్వాసము. ♦—

కం॥ శ్రీమల్లక్ష్మీగంగానామసుతాపాణిపీడనమహోత్సవ ద

త్తామూల్యసదుపధాచయ ! సామాత్యనికాయ ! శ్రీపరాంతుశరాయా ! ౧

ఆ॥ అవధరింపు, మవలియాభ్యానమును జెప్పమనుచు శౌనకాది మునివరేణ్యు
లడుగుటయును రౌమహర్షణి పరమేశు హృదయమున స్మరించి యిట్లులనియె, ౨

—: చండశర్మభార్య శాకంభరిం బ్రతిష్ఠించుట :—

వ॥ చండశర్మభార్య, శాకంభరి సరస్వతీతటంబున దుర్గం బ్రతిష్ఠించి రేయుం
వళ్ళు భక్తిచే గొలుచుటయు నాయమ ప్రసన్నయై ౩

తే॥ “ బిడ్డ ! నీచేయు తపమునఁ బ్రీతురాలనై నదానను, మంగళమగును నీకు,
నేమికోరెదొ కోరుమీ వీక్షణమున నడ్డుచెప్పక సమకూర్చి యరుగుదాన ” ౪

వ॥ అనవుడు శాకంభరి యిట్లునియె, ౫

తే॥ “ హాస్యమునఁ బ్రీతిఁజెందెడి హాటకేశమధ్యమస్థ చతుష్పాదమాతృగణము
లను బలులనిచ్చి భజియింప నొనరుసుకృత మీ త్వదర్చనకృజ్ఞన మెనయుఁగాక ”

వ॥ అనివేడుటయు నాదేవి ౬

౭॥ “ అశ్వయుజశుక్లపక్షమం దరుగుదెంచు నలమహానవమీదిన మధికభక్తి
నను సమర్పించువాఁడు నీమనసులోని ఫలము సకలంబుఁ బొందు నప్పటికి నపుడె ”

వ॥ అనిచెప్పి యురతర్థానంబుఁజేంది శాకంభరియను పేరఁ బ్రఖ్యాతయయ్యె,
ది మొదలుకొని సరస్వతీతీరంబునఁ బుత్రపౌత్రదౌహిత్రులతో వృద్ధిఁజేంది బహిష్కృ
తనాగర బ్రాహ్మణులు విద్యాధనంబులఁ జమత్కార పురబ్రాహ్మణులకుఁ దీసిపోక
హోతృత్వములై వర్తించిరి, కొంతకాలంబునకు విశ్వామిత్రుండు శపింప సరస్వతి
ధీరవాహినయై రక్షోభూతప్రేతపిశాచంబులచే నేవింపఁబడుటయుఁ దద్భక్త్య
బాణులై బహిష్కృతనాగర బ్రాహ్మణులు నర్మదాతటస్థ మార్కండేయశ్రమంబు
కుఁబోయి వసించి ” రని యిట్లుచెప్పటయు ఋషులు

— : గంగాజలంబుల శ్యామకర్ణంబులగు గుట్టములు పుట్టుట : —

కం॥ “ ధీమచ్ఛ్రేష్ఠుండగు విశ్వామిత్రుం డేల నదికి శాపంబిడెదా ?

నేమి యపరాధ మొనరిచె నామునికి మహానది ? దయ ననఘా ! చెపుమా ” ౧౦

మ॥ అని ప్రశ్నించుటయు నూతుం డిట్లనియె, ౧౧

కం॥ “ కలిగెను విశ్వామిత్రున కలఘనసిన్ధునకుఁ బూర్వ మత్యంతంశా

కఱమామ బ్రాహ్మణ్యముకై యితామరవదేణ్యులార ! యేనుందు నికకా,

మ॥ విశ్వామిత్రుండు క్షత్రియుండయ్య బ్రహ్మదొడ్డి బ్రాహ్మణులందఱి చేతను
బ్రహ్మర్షిగాఁ బేర్కొనంబడియెఁ గాని వసిష్ఠునిచేతమాత్రము పేర్కొనం బడె, డం
దుచే నుభయులకును వైరంబుఘటిల్లె ” నని యిట్లు వాక్యవ్యవహారము శౌనకాదులు.

కం॥ “ క్షత్రియుడయ్యయును విశ్వామిత్రుండు బ్రాహ్మణులలోన మేటి యెటయ్యెక,

ధాత్రభిమతుని వసిష్ఠుండుమాత్రము విప్రుడని యేలమన్నింపడు తాక ” ౧౪

మ॥ అనియడుగుటయు వెండియు నూతుం డిట్లనియె, ౧౫

ఉ॥ “ ఉండెను ముఖ ఋషీకుండను నొక్కమహాముని, ధాత్ర సుంతయుక

నిండిగన్వీయకీర్తి వ్రతసిన్ధితుండై యతఁ డెంతయుం దపం

బుండుచుఁ దీర్థసేవ కనియోజఁ బ్రయాణముసేసి యేగ నొ

క్కండ యొకప్పు భోజకటకంబను గాధిమహీశు వీటికిన్,

౧౬

మ॥ ఏని యటనుండు కాశికీనదిం గ్రుంకి తత్తీరంబునం దపించుచు. సర్వావయవ

శోభనయై యరుదెంచిన రాచకన్నియం బొడగాంచి మరుబారి కగ్రంబై

౧౭

అ॥ “ ఎరికూతురీపె ? యెందునిమిత్రమై యేగుడెంచియుండె నీస్థలమున ?

కచటికేగుచున్న ? దింతయుఁజెప్పఁడీ వినఁగ వేడుకయ్యె జనములార ! ”

మ॥ అనియడిగిన జనులిట్లనిరి.

౧౮

కం॥ “ ఏతత్త్రిలోక సుందరి ఖ్యాతుండగు గాధితనయ, కడుగుణవంతుం

డై తగు పెనిమిటిఁ బడయుటకై తా నేతెంచె గౌరి నారాధింపన్,

౨౦

ఉ॥ ఈనదియొద్దనందెలగు నెంతయు మన్నతమాచు దేవతా

మానతయైన హేమవతిచందరి, మచ్చటికేగి యీమె త

ద్భావముభోపచారములఁ దద్దయ సల్పి శ్రవస్సుఖంబుగా

గానముఁబాడి మాపటికిఁ గ్రచ్చుట నేగుచునుండు నింటికిన్ ”

౨౧

మ॥ అనినదిని యతఁడు గాధిగృహంబున కరుగుటయు నాపార్థివుఁడు సమ్మతి
ఖంబుగం బోయి కృతాంజలిపుటారడై

తే॥ “ విస్వహృదవైన నీకును నేడదేలా రాకఘటియించినది మునిరాజ! యిటకును
నుడువు మదియంతయును నాకుఁ దడయ కిపుడ, శ్రీమదిష్టంబు నెఱవేర్చు సిద్ధముంటి?

ప॥ అనినొడువుటయు ఋచీకుండిట్లనియె, ౨౪

కం॥ “ వరవర్ణినియగునీసుత సరగుననర్పించి పెండ్లిసల్పు వహీకా!

గిరిజగుడికడల నాచిడ దరిసించి స్మరాత్తిబడితిఁ దాళఁగఁజాలక ” ౨౫

ప॥ అనిననిని గాధి యయ్యది యసపర్ణపవానామనియు నతఁడు దలద్రుందు
వృద్ధుండు ననియు నర్పింపకున్న నలుగుననియు నాలోచించి ౨౬

తే॥ “ కన్యకాదానమున మాకుఁ గలదు కుక్క, వడ్డి యొకఁడవేని మహాత్మ! నీకు
నాదు పుత్రుఁ నర్పించి న్యాయమైనదధి వివాహమొనరించి పంపువాడ ” ౨౭

ప॥ అని వ్యాజంబుఁబన్నుటయు ఋచీకుం డిట్లనియె, ౨౮

కం॥ “ చెప్పుము కన్యాకుల్యం బెప్పగిదిని దీసికొనుట కేర్పఱచితివో,

గొప్పదెయగుఁగాకది, నేడప్పక యీ సిద్ధముంటి ధాత్రీనాథా! ” ౨౯

ప॥ అనియిట్లువాక్రుచ్చుటయుఁ బార్థివుండు ౩౦

చం॥ “ ఒకచెవి నల్లనె మిగిలియుండిన మె యభిలంబుఁ దెల్లనె

ప్రకటితవాయువేగమునఁ బాతెడిగుఱ్ఱము లేడునూరు లో

డక యెవఁడిచ్చు వానికి నిడంగలవాడను నాదుబిడ్డ, దీ

నికినిక భిన్నమార్గమున నేను బ్రవర్తిలఁజాల సంయమి! ” ౩౧

ప॥ అని వక్కాణించుటయు నమ్ముని వల్లెయని కన్యాకుఱ్ఱంబునకుంజని గంగా
తీరంబునం బ్రవేశించి “ అశ్వావోధ ” యను నూక్తంబును జపింప సర్వశ్వేతంబులును
శ్యామైకశ్రవణంబులును నగు నేడునూరుల గుఱ్ఱంబు లేడునూరుల సాదులతోడం
గూడి గంగాజలంబునుండి బయలుపడెదలె, నాటగోరె నయ్యది యశ్వేతీర్థంబని విఖ్యాత,
మంత ఋచీకుండు నాయోత్తమంబుల భోజకటకంబునకుఁ దోలించుకొనిపోయి గాధి
కొప్పఁజెప్పుటయు నాతఁ డవ్వనిఁ దీసికొని కూతునిచ్చి వివాహంబుగావించె, వట్లు
పొణిపీడనంబు పరిసనూప్తిగా మునివయ్యఁ దాపెతోఁ గాపురంబుచేయఁచు సంతోష
సమయంబున వరంబుగోరుకొనుమన నాకె పోయి తత్తికొఁజెప్ప నాయమ యిట్లనియె,

కం॥ “ తనయరొ! నీపతి నీ కత్యనుకూలుండగుచు వాంఛితార్థం బిడువో

ననఘంబగు బ్రాహ్మణ్యము నెనసిన యొకయాత్మజాతు నిమ్మను మెలమి, ౩౩

కం॥ పుత్రకులులేకయుంటిని బుత్రీ! నే నందువలనఁ బోయి త్వదీకు

క్షత్రంబుగలిగిన రిలుపుత్రుని నాకునునొసంగఁ బురికొల్పఁగదే ” ౩౪

వ॥ అనినవిని యాయువతి ఋచీకుని సమీపించి జనని చెప్పినదంతయుం జెప్పినవిని
యతండు పుత్రేష్టియందు బ్రహ్మతేజస్సహితంబుగా నొకటియు క్షత్రతేజస్సహితంబుగా
నొకటియు రెండు చరువులు సిద్ధపఱచి బ్రాహ్మ్యచరువు భార్యకిచ్చి

31

క॥ “ దీనిం బ్రాసించి కరీష్యానా ! యశ్వత్థపాదపాలింగనముక

బూనికఁ గావింపుము, సత్సూనునిగనె, దతఁడు బ్రాహ్మ్యకోభితుఁడగుఁ దాక,
క॥ రెండవచరువు త్వదంబ, దఖండన్యగ్రోధతరువుఁ గౌఁగిటనిడ నా

ఖండేందుఫాలకుం బుత్రుం డుదయించెడిని క్షాత్రరూపముతోడక,

32

వ॥ అనిచెప్పిపంపుటయు నత్తరుణు లిరువురును సంతసంబునం బొంగిరి, పదపడి
తల్లి బిడ్డంగూర్చి

33

క॥ “ సామాన్యంపు స్వకాత్యమందును జనుల్ క్రద్ధాశులైయుండి తా

మేమాత్రంబొ విశేషముంచుదురు పుత్రీ ! కాన నహ్మాని పెం

డ్లాహా నీకిడియున్నయట్టి చదువుక మంత్రప్రభావాన్వితం

బై మీఱం బొనరింపకుండఁ, డిది సత్యంబయ్యెడిం, గావునక

34

క॥ నాచరువు నీవుగొనిమును నీచరువును నాకొసంగు నీరేజముఖీ !

నాచెట్టును నీవేకొని నీచెట్టును నాకొసంగు నేస్తముతోడక,

35

అ॥ దాన సామ్రాజ్యధారేయుఁడైనయట్టిసుతుఁడు నాకుజనించెడి శూరుఁడగుచు

భూమిసురమాత్రుఁడైనచోఁ బుత్రీ ! నీకు భూరిసంతోషమిఁజాలుఁ బుత్రుఁడరయ

వ॥ అని చెట్టుయెడలను జరుపులయెడలను వ్యత్యయంబుగావించె నంత నయ్యింతు
లిరువురును ఋతుస్నాతతై భర్తృసంమోహంబున గర్భంబులు ధరియించిరి, గర్భిణియైన
యా త్రిలోకనుందరి చేష్టితంబుం దిలకించి ఋచీకుండు

36

క॥ “ చీ పాపిని ! నీచేసిన యీపని యేమిటిదె ? నీకు నిచ్చినచరువుక

నీ ప్రసువునకిడి యాపెది సాపడితి యథేచ్ఛనీవు శ్రమ విఫలముగాక

37

నీ॥ ఆపెకుంజెప్పిన యల వటువృక్షముం జేరి నీకాఁగిటఁజేర్చినావు,

నారచీరల మూలఁ బాఱవైచి యమూల్యచీనాంబరములఁ గై నేసినావు,

కన్తూరిమొదలైన గంధవద్రివ్యంబు లొడలినిండంబూయఁగడఁగినావు,

అవనీగుర్భాహా నాచారములవీడి రాచతీవివహింపఁ జూచినావు,

మరుస జపముం దపంబును వదలినావు, అరుణుపొడుపున స్నానంబై మఱచినావు,

ఈదృశంబగు నీచేష్టలెల్ల నేను దెలిసి చీయనునందాఁకఁ దెచ్చినావు,

38

నీ॥ శమదమంబులురెస్స సాధించి నీతల్లి పృథివిఁ దాపసినాఁగఁ జేయమోసె,

కపహోమములఁ జాల సల్పి యెత్తుఁ ద్వదంబ యభువినిర్ముక్తయం చనఁగఁబడియె,

గొప్పతీర్థములందుఁ గ్రుంకి నీజనయిత్రి పరిశుద్ధురాలునాఁబడియె జగతి,
స్వాధ్యాయపాఠముల్ శ్రవశించి నీయమ్మ ధీమతియని పేరుదెచ్చుకొనియె,
క్షత్రియాంగన యిటు బ్రహ్మచర్యఁబూన బ్రాహ్మణివి రాచరీనికిం బాలుపడితి,
కాన క్షత్రియుఁడే నీకుఁగలుగుఁబొమ్ము, బ్రాహ్మణునిగాంచనాపెయ్యే పాత్రురాలు,
తే॥ వేఁకటిధరించు స్త్రీలు వేవిశ్వనసుసరించీయే తారు సంశతిఁ గాంచుచుందు,
రెట్టిభావంబు లయ్యెడ నేరుపడునొ యట్టిపుత్రుండుగలుగుఁ దదంగవలకు,

వ॥ అని వాక్రచ్చుటయు నాయమ చేతులుబోడించి వీనవదనంబున నిట్లునియె,
మ॥ “భవదు క్తంబు యథార్థమయ్యెడిఁ బ్రభూ! బ్రాహ్మంపుఁజిహ్నంబులె
య్యవియుం జూడక చెప్పుచుంటివి యతీతానాగతోదంతముల్,
భువిరాడ్బాలున కీపు తండ్రివగు టెప్పుం గూడ, దల్లెటచే
ప్రవరుండైన ద్విజుండె నాకు సుతుండై క్రాలం బ్రసాదింపుమా” ౪౮

వ॥ అని యిట్లు నొడుపుటయు ఋచీకుండు ౪౯
తే॥ బ్రహ్మతేజోయతంబాచుఁబరగ నీకు క్షత్రతేజోన్వితముగ నీజననికిని జ
రుద్వయం బొడగూర్ప మాఱుపునొనర్పితింక దీనికి వ్యత్యస్త మెట్లొనర్తు, ౫౦
తే॥ అబల! శాస్త్రవ్యతిక్రమ మాచరింప నధముఁడని నన్ను నిందింతు రవనిజనులు,
ఏమిచేసితిో చేసితి, వింక దీని కన్యధాయొనరింపఁ గా దరుగు మవల

వ॥ అని పలుకుటయుఁ దత్పత్ని మఱియు నిట్లునియె,
తే॥ అట్లులగుచోఁ ద్వదాహృతమైనయట్టి ఔత్రతేజంబు మత్స్యత్ర గాత్రమునఁ బ్ర
విష్టమగుఁగాక, నీకన్న వేత్తయైన బ్రాహ్మణుండె కుమారుండై పరంగవలయు ౫౩
వ॥ అనవుడు ఋచీకుండు ౫౪

ఆ॥ “అట్లె నీదుపుత్రుఁ డవనీసురశ్రేష్ఠుఁడగును సంతసిమ్ము చిగురుఁబోడి!
పాత్రుఁ డధికమైన ఔత్రంపుఁదేజాతో యుద్ధదుర్ధరత్వ మొందఁగలఁడు ” ౫౫

వ॥ అని పలుకుటయు నాయమ యంతయును దల్లికి నివేదించి పదియవమాసం
బున బ్రాహ్మ్యలక్ష్మీసమేతుండగు కుమారుంగనియె, నాయన జమదగ్నియన విక్రతుం
డయ్యె, దత్పుత్రుండు రాముండన మహాయకుండై యిరువదియొక్కమాఱులు ధాత్రి
నిఃక్షత్రియంబొనరించె, గాధిభార్యయు దశమ

— విశ్వామిత్రుండు రాజ్యమును వదలిపెట్టుట —

మాసంబున బ్రాహ్మ్యలక్ష్మీసమావృతుండగు పుత్రుంఁగాంచె, నతండు విశ్వామిత్రుండన
దినదినప్రవర్ధమానుండై యావనంబువహించియుఁ బితృవైతామహంబగు స్వరాజ్యంబు
విచ్చగింపక నిత్యంబును వేదాధ్యయనసంపన్నుండై బ్రాహ్మణోచితమార్గంబున నుండు

చున్నను గాధి స్వరాజ్యంబున నియోజించి సకళత్రంబుగా వనంబునకుఁజనియె, విశ్వా
మిత్రుండు రాజ్యస్థుండై కొంతకాలంబునకు మృగయావ్యసనంబునం దగిలి యడవి కరిగి
సీ॥ దుష్టులనన్నింటిఁ దునుమాడి తునుమాడి యడవిదున్నలఁబట్టి యకనిఁగూల్చి

ఖడ్గచృగంబుల ఖండించి ఖండించి పృథువరాహంబులం బిలుకుమార్చి
మదపుదేహంబుల ప్రండించి మండించి క్రూరసర్పంబులం గూల్చివైచి
పులులమొత్తంబులం బోకార్చి పోకార్చి బలుసివంగుల నేలఁ బండఁబెట్టి
సింహములమీదఁబడి బిట్టుసంహరించికేరభములఁద్రుంచి మధ్యాహ్న సమయమునకు
తుత్తిపానలకుం జిక్కి సొక్కిమిగుల నల వసిస్తాశ్రమంబున కరుగుటయును, గీ॥

మ॥ అమ్మని యెదురేగి యర్ఘ్యమిచ్చి యాగమనకారణమడుగ, గీ॥

ఆ॥ “ వేటలాడియలసి. గాటంపుదప్పిచే మంచినీళ్ల కరుగుదెంచి నాడఁ,
జల్లనీరుద్రావి శ్రమఁబాసినాడఁ, నిం కాజ్ఞయిడిన నింటి కరుగువాడ ” గీ॥

మ॥ అని నొడువుటయు వసిష్ఠుండిట్లనియె, ౬౦

తే॥ “ మట్టమధ్యాహ్నమైనది, చట్టు లగల వెలుఁగుచున్నాఁడు వినువీధి వేడివేల్పు,
కాన భుజియించి యపరాహ్నమైన వెనుకఁ బయన మొనరింతు నిలువు నృపాల ! నీవు ”

మ॥ నావుడు విశ్వామిత్రుండు ౬౧

కం॥ “ చతురంగ సైన్యములతో యుతముగ నిట కరుగుదెంచియుంటిని, నది ద్వా
ర్శిత, మట్లుగాన నవిలంబితముగ నా కాజ్ఞయిమ్ము మెల్లగఁ జవెదక, ౬౩

కం॥ తన సేవకు, లాకలిగొని కనుగొనుచుండంగ వారిఁ గాదని యొకఁడే
తనువాఁడు గుణవిహీనుఁడు, ఘన నరకములోనఁగూలుఁ గడ కఠఁడరయక ”

మ॥ అని పలుకుటయు వెండియు వసిష్ఠుండిట్లనియె,
ఉ॥ “ ద్వారమునందు నీభటులు తారు బుభుక్షీతులై కసింతుచో
వారలనందఱం బిలువు, వైశమ శృపులఁజేసిపుత్తు, మ

ద్భూరితపఃప్రభావమునఁబొందిన నందినియకొ సుధేను వేఁ
గోరిన యేవదార్థమును గొంకక యిచ్చుచునుండు నిచ్చులక ” ౬౬

మ॥ తనిననిని సైన్యంబును రప్పించి స్నాతుండై కూరుచుండుటయు నందిని కని
వృత్తేఁ బిలువంబడి యేమియాజ్ఞయిన నమ్ముని ౬౭

మ॥ “ సబలుండైచనుదెంచి నాఁడు మన విశ్వామిత్రరాజ్ఞి, యా
పలువుక భృత్యులు సంతసింపఁ దొరగా భక్త్యంబులుకొ భోజ్యముల్
సబహూకారముగా నొసంగి త దిభాశ్వగ్రాససంస్పృక్షింజే
య బళీయంచు భవన్మహాత్మ్యమును దా నుర్వీకుఁ డగ్నించెడిక ” ౬౮

స ప్రమాశ్వాసము.

౧౫

ప॥ అనిచెప్పుటయు నయ్యది వలెయని తత్తుణంబ పదివేలమందికి సరిపడు పదార్థంబును సృష్టించె, నంతఁ దద్భృత్యులు వడ్డించిరి, తుణకాలంబులో నిట్లు సపరీవారముగా సంతృప్తిపొంది విశ్వామిత్రుఁ డాశ్చర్యపడుచు మంత్రులంజూచి

౨౯

మ॥ “ అమాహా ! యెంతవిచిత్రమియ్యది, కరం బాకంటికిం జిక్కియు

న్న హయేభోవృముఖాఖిలాస్మదరున్ద్రైః బేను మిరందఱుక

బహుధా తృప్తిపడంగ మృష్టనుగు నన్నంబుం బ్రసాదించి భూ

రిహితంబుం బొనరించె నిమ్మొదవు మంత్రితేష్ఠా ! తీక్షింపుడీ,

౩౦

౧॥ కావున నీయావును గొనిపోవుద మెట్లేని మనము కొంక, కరణ్యా

నీవాసి భృత్యహీనుఁడు నా విప్రుండితఁడు చేయునది యేముందున్ ”

౩౧

మ॥ అని వసిష్ఠుం బిలిచి

౩౨

౨॥ “ నందిని నాకొసంగు మునినాథ ! యరణ్యమునన్ వసించునీ

కెందులకిద్ది యొక్కనికి ? నిచ్చెద దీనికిఁగాను నీకు నీ

డెందము చందముందెలుపు, తీవఃకైలంగు వాయంబులో కరీ

ద్భృందమొ యగ్రహారములొ యేవొ త్వదిష్టములన్ వచింపుమా ”

౩౩

మ॥ అని యడుగుటయు నతఁడిట్లుఁయె,

౩౪

౩॥ “ హోమధేనువిని నృపా ! మాకుఁ గామదోహినియు, నందువలన నీయనేను,

ఘోసురునకుఁ దలఁప సామాన్యమాగోవె యమ్మడగడు, దీని నమ్ముటెట్లు,

౪॥ ఆవునమ్మియెవ్వఁ డర్థంబు గ్రహియించు వాఁడు పంచముండు వాస్తవముగ,

జననినమ్మి నట్టి చండాలుడే యతం డని వచించె మనువు విను జనేశ !

౩౬

౫॥ దానసామధేదదండంబులకు నేను సాధ్యపడెడునట్టి జనుడఁగాను,

తేయునేల దీని నీయ ముమ్మాటికిఁ, జనుము తిన్నగాను స్వగృహమునకు ”

౩౭

మ॥ అనవుడు విశ్వామిత్రుండు

౩౮

౬॥ “ రసఃకైలంగునట్టి రత్నంబులన్నియు రాజకీయములుగ రహివచింతు,

రిదియు రత్న భూత, యే దండమున నేని గొనుదుఁగాన సామముననే యిమ్ము ”

మ॥ అని పలికి పట్టుకొనుండని భటుల కాజ్ఞాపింప వారు లగుడసామాణంబులం

౭॥ కట్టి కట్టివేయుటయుఁ దన్నుందిని యటచుచుం బోయి

౪౦

౮॥ “ ఇచ్చితివొకొ నను తేనికి సచ్చిరితా ! యతనిభటులు స్వాములువోలెన్

వచ్చి ప్రహరింపఁజొచ్చిరి, నొచ్చు మదియొగమెల్ల, నోరాడ జెకన్ ”

౪౧

మ॥ అని యడిగిన వసిష్ఠుం డిట్లునియె,

౪౨

తే॥ “స్నానము ల్కంతగతముల పట్లనేని యిచ్చుటకుఁగాఁ బ్రయత్నింపనేనున్నఁ
గాన నీదేహమును నీవు కాచుకొమ్ము పొమ్మునందిని ! మత్స్యభావమ్మువలన ”

మ॥ అని చెప్పుటయు నయ్యావు నిష్కరంబుగా నఱవఁ దచ్చబంబులనుండి సాయము
ధులై మ్లేచ్ఛకబరపులిందులు లెక్కకు మిక్కిలియై యుదయించి విశ్వామిత్రబలంబుల
వెనుకకుఁదఱిమి, రంత నమ్మహిపతి చతురంగనైన్యసహితంబుగా సమరంబుసలుపు
టయు నామ్లేచ్ఛు లశ్వగజపదాతుల హతముచేసిరి, హతశేషు లవలకుఁబాటిరి,
మ్లేచ్ఛులు మేదినీశ్వరుం జుట్టుకొనిరి, వసిష్ఠుఁ డది విలొకించి నందినిం చిలిచి ౮౪
కం॥ “తురకలచే నావృతుఁడగు నరపాలుని గావుమమ్మ నందినిరో ! త

త్కరుణం బ్రజ సత్పథమునఁ జరియించు, నమార్గమునను జను లేకున్నన్ ”

మ॥ అనుటయు మ్లేచ్ఛాదుల వారించుటకుఁగా వచ్చుదాని విశ్వామిత్రుండు
కత్తిచే వ్రేయమొదలిడియె, వసిష్ఠుఁ డతని బాహుస్తంభనంబొనరించె, నంత నతండు
వసిష్ఠు నుద్దేశించి ౮౬

కం॥ “కఱకుం దురకలచేతను బొరిగొనఁబడునన్నఁగాచి భూసురవర ! న

త్కరుణను బాహుస్తంభన పరివర్జితుఁడేయుమయ్య, ప్రస్తుతిసేతున్,

ఆ॥ మదపరాధమునను సదమదమయ్యె నానైన్యమెల్లఁ, గానఁ జనుదుచింకఁ,
గానఁబడదునాకుఁ గాసంతయేని ప్రయోజనంబు చూడ గుండ్ధమునను,

ఆ॥ దుర్విసేతుకడకుఁ దోతెంచు సిరి విద్యచాలకాల ముండఁజాలదచట,
నతిమదమున గర్వి నైయున్న యట్టి నే నాలమునను నిల్వఁజాలనట్లు” ౮౭

మ॥ అని ప్రార్థించుటయు నట్లుకావించి వసిష్ఠుండు నవ్వుచు నిట్లనియె, ౯౦

కం॥ “మన్నీడ! స్తంభిదోషము చన్నది నీభుజమునందుఁ జనుమింటికిఁకన్,
దిన్నయిలుగుద్దలింపకు, మెన్నడుఁ బగఁబెట్టుకొనకు మిఁక విప్రులతోన్

మ॥ అని విడిచిపుచ్చుటయు విశ్వామిత్రుండు క్రీడాయతుండై వీటికరిగి

ఆ॥ “క్షాత్రబల మిసీ! యసారంబు, తద్వీర్య మంతకన్నఁ గడు నిరర్థకంబు,
బ్రహ్మబలమె బలము పరికింప, నవ్వారి తేజమే యమోఘతేజసురయ,

క॥ ఏతద్బ్రహ్మబలంబును నేతీరుననైన నేను నెనయఁగవలయున్,

తాతలనాఁటి స్వరాజ్యము ప్రీతిం ద్యజియించి తపము పెంపఁగవలయున్”

మ॥ అని నిశ్చయించుకొని రాజ్యమందు విశ్వసహుండను తన కుమారు స్థాపించి
తపోవనంబునకుఁ జనియె, ౯౫

— విశ్వామిత్రుండు వసిష్ఠుని సంహరింప శక్తిని బుట్టించుట —

క॥ ఈవిధి రాజ్యత్యాగము గావించి సలజ్ఞుడైన గాధితనూజుం

డవల శ్రీమద్ధిమవ ద్రావమునఁ దపంబుసలిపెఁ గడుఁదీవముగఁ,

౯౬

వ॥ వన్నాకాలంబున నిరాచ్ఛాదిత స్థలంబునను గ్రీష్మకాలంబునఁ బంచాగ్ని
మధ్యంబునను హేమంతంబున సలిలంబునను నుండి ఫలమూలకృతాహారంఁడై మున్ను
తేండ్లును శీర్ణపర్ణాశనుంఁడై మున్ను తేండ్లును జలాహారంఁడై మున్ను తేండ్లును
వాయుభక్షకుంఁడై పదివేల యేండ్లును బరబ్రహ్మమును ధ్యానించుచుండుటయు నతని
తపశ్శక్తిం దిలకించి త్రిదశాధిపుండు తన్నతండు తన స్థానంబునుండి పడఁద్రోయునని
తత్సమీపంబునకుఁబోయి కడు భయపడుచు సామవచనంబుల నిట్లునియె,

౯౭

క॥ “ విశ్వామిత్ర ! త్వదాచరితేశ్వరపూజనమువలన నెంతయు నీవై

విశ్వాసమొదవె నాకు సమాశ్వాసితుఁడైతి, వడుగు మభిమతవరముక ”

౯౮

వ॥ అని యిట్లు వాక్రుచ్చుటయు విశ్వామిత్రుండు

౯౯

క॥ “ బ్రాహ్మణ్యమిమ్ము నీమది జహ్నుముగా కధికత్వప్తిఁ జెందినచో, ద

ద్భ్రహ్మత్వముకొఱకే యీ బ్రహ్మధ్యానంబు సలుపఁబడియెడఁ గానక ”

౧౦౦

వ॥ అని యడుగుడు వెండియు నింద్రుం డిట్లునియె,

౧౦౧

క॥ “ ద్విగుణములె నిరువదినాలుగు సంస్కారములుగూడ లోపములేకుం

డఁగఁ బుట్టవలయుఁ గానీ, యగునే బ్రాహ్మణుండు భిన్నమగు మార్గమునక,

క॥ శ్మత్రియుఁ డీగాత్రమునను ధాత్రిని బ్రాహ్మణుండుగాఁడు, తథ్యము విశ్వా

మిత్ర ! యిది, కావునం దగుమాత్రపువరమడుగు మీదుదు మాతాడ కికక ”

వ॥ అనవుడు మరల విశ్వామిత్రుండు

౧౦౪

తే॥ “ తక్కుగలవానినెల్లను లెక్కచేయ కుండు టట్లుండ బ్రహ్మత్వ మొకటిదక్క

నీవు పాలించు స్వారాజ్యమేనియెల్ల, నింద్ర ! యేటికిఁజనుమింక నింటికీవు ”

క॥ పడసిన బ్రహ్మత్వమునే పడయఁగవలె వదలకుండఁ బట్టినపట్టుక,

బడయఁగ లేకుండినచో విడువఁగవలెఁ బ్రాణములను, వేయేలయికక ”

౧౦౬

వ॥ అనిన విని దేవనాయకుండు సర్వదేవసమావృతుంఁడై స్వర్గంబునకుఁ బయ
లయు విశ్వామిత్రుండు మగుడ నొక వేయివత్సరంబులు తపంబు గావించి యంత
నిలభక్షకుంఁడై యధికతపంబు మొదలువెట్టి దగ్ధకిల్బిమండగు నతనికడకు బ్రహ్మ
వ్యయంబుగా దేవర్షి సహితుంఁడై చనుదొంచి,

౧౦౭

కం॥ “విశ్వామిత్రమనోధరశీశ్వర ! తుష్టుండనైతి నీ తపమునకుఁ

శాశ్వతసుఖమగు నీకు, మహాశ్వర్యంబేరియిత్తు, నడుగు వరంబుకొ ” ౧౦౮

మ॥ అనుటయు విశ్వామిత్రుడొట్టనియె,

౧౦౯

కం॥ “తుష్టుండనైతి వే॥ మదిష్టుం బొడగూర్చు దేని యిడు బ్రాహ్మణ్యం,

బద్వైశ్వర్యములే॥ మదిష్టుంబులుగావు దీని కితరము లేవియుకొ ” ౧౧౦

మ॥ నావుడుఁ గ్రహ్మణ బ్రహ్మదేవుండు

౧౧౧

తే॥ “తుత్రియుండయి ధాత్రిలో జాతుండైనవానికి ద్విజత్వ మేరీతివచ్చునరయ,

శ్రుతికి స్మృతికి విరుద్ధ మిక్కటి, యదేల యట్టివరమును గోరెద వీ విలేశ ! ”

మ॥ అని వాక్రచ్చుటయు వెండియు విశ్వామిత్రుం డొట్టనియె,

౧౧౩

అ॥ “చను మను తమంపు సత్యలోకమునకుఁ దడయకొకనీవు తమ్మిచూలి !

బ్రాహ్మణత్వమేని పడయుదు, లేనిచోఁ గాయమేనివిడుతుఁ గడకు నేను ” ౧౧౪

మ॥ అనవుడు దేవర్షి వధ్యగతుండగు ఋచీకుం డొట్టనియె,

౧౧౫

ఉ॥ “ఈతని పుట్టువుకొ గుఱిచి యే నల బ్రాహ్మసుమంత్రరాజిచేఁ

బూతముగాఁగ నొక్క చరువుకొ మును సిద్ధముచేసి దానిలో

నాతతమైన బ్రాహ్మణతయంతయు యోజనచేసినాడె, నా

సేతువుచేత బ్రాహ్మణుండె యీతఁడు తుత్రియశాతిఁ బుట్టియుకొ ” ౧౧౬

౧౧౬

అ॥ రాజ్యమం దితండఁ గహిమిఅనుండియు బ్రాహ్మ్యమంత్రముల ప్రభావమునను

బ్రహ్మకర్మములనె ప్రచురించుచున్నాడె, బ్రాహ్మణుండటంచుఁ బలుకఁదగఁడె,

కం॥ కావున నో చతురానన ! యీ విశ్వామిత్రు బ్రహ్మఋషియని పిలువం

గావలయునీవు, మేమును నావిధమునఁ బిలుచువార మందఱ మింకకొ, ౧౧౮

౧౧౮

మ॥ అని యిట్లు వచించుటయు బ్రహ్మ పెద్దయుంబొద్దు విచారించి

౧౧౯

కం॥ “నిను బ్రాహ్మణునొనరించితి ననఘా ! మనుదీరితంబు నాలించియొకకొ

దనువుకృకింపఁ దపింపకు, తనువే తొలిసాధనంబు ధర్మంబునకుకొ ” ౧౨౦

౧౨౦

మ॥ అని విశ్వామిత్రు నాశ్వాసించుటయు ఋచీకుండొట్టి దేవర్షు లందఱును

బ్రహ్మర్షియని ప్రతిపాదించి, రంతఁ దన్మధ్యగతుండగు వసిష్ఠమహాముని

౧౨౧

తే॥ “తెలిసియుండియు తుత్రియువలనఁ బుట్టి నట్టివానిని బ్రాహ్మణుడనను నేను,

అల ఋచీకునియందలి యాదరమున నట్లు వాక్రచ్చుచున్నాడె వనఘ ! నీవు ”

మ॥ అని పితామహునిచేతను నారదాదులచేతను ననేకభంగులం, జెప్పఁబడియు

నందఱం బరిత్యజించి వెల్లిపోయి హాటకేశ్వరక్షేత్రంబున బ్రహ్మశిలయుండు సరస్వతీ

తీరంబునం దాశ్రమం బేర్పఱచుకొని తపంబునేయించుండె, విశ్వామిత్రుండును నతని జంపుటకుఁగాఁ దదాశ్రమంబునకుఁ గొంతదూరంబున నాశ్రమంబుగట్టుకొని ఛిద్రంబులు వెదకుచుఁ బెద్దయుంబ్రొద్దు వసించె, గాని యట్టిఛిద్రంబు లెవ్వయు దొరక, వంత నాయనపై నాభిచారికహాసంబు ప్రారంభించుటయు నాగుండంబునుండి

సీ॥ బహువికారంపు రూపముతోడఁ బ్రతిజనుం గఱవఁబోయెడి కోఁతిస్కంధ మెక్కి

తగిలినమాత్రానఁ దఱగుకొం చవలికిఁ బఱచు నాయుధములఁ బట్టి కేశ్యఁ

గడునిష్ఠురంబైన కంఠస్వనంబుచేఁ బ్రొద్దులుగా మహిప్రజలచెవులు

విరియఁబోసిన నెత్తివెండ్రుక లిటునటు ఘనపరాగము నూడ్చికొనుచురాఁగ

శ్రాద్ధదేవు జిహ్వాచాడువన నత్యంతభయద యొక్క శక్తి బయలుపెడలి

తను సృజించినట్టి ఘనుని విశ్వామిత్రు నెదుర నిల్వఁబడుచు నిట్టులనియె.

౧౨౪

తే॥ “చెపుము మునివర ! నే నేమిచేయవలయు, మాఁడులోకంబులంగూడ మోహరించి

సంహరింపఁగవలసిన సంహరింతు నాలసింపక యిపుడ త్వదాజ్ఞవలన ”

౧౨౫

వ॥ అని యిట్లు పలుకుటయు విశ్వామిత్రుండిట్లనియె,

౧౨౬

కం॥ “నాపగవాఁడుం గుత్సితతాపసియును నగు వసిష్ఠ తలదఱుగుము పొ

మ్మొపుత్రి ! నినుసృజించుట యీపనిగూరిచియె, యింక నేమడిగెదు నక ”

వ॥ అని చెప్పటయు నయ్యది వసిష్ఠాశ్రమముగూర్చి పయనమయ్యె, నింతలోనన వసిష్ఠాశ్రమంబున ననేక దుర్నిమిత్తంబులువొడమె, గొప్ప యగ్నికణంబులురాలె, నస్థిమిశ్రితంబై రుధిరంబు వర్షించె, నక్కలు దిక్కుదిక్కులంజేరి యాక్రందనముఁజేయ మొదలిడియె, నట్టిమహోత్పాతంబులం దిలకించి వసిష్ఠుండు ముందఁగ గనుంగొను టయు జ్వాలామాలాసముజ్వలంబగు కృత్తి కనఁబడియె, నంత దివ్యచక్షుస్సువునఁ జక్కగా విఱికించి తన్నుఁ జంపుటకుఁగా విశ్వామిత్రునిచే సృజింపఁబడిన కృత్య యియ్యదియని యెఱింగి నిలునిలుమనుటయు నది కదలమెదలనేరక పడియుండె, నట్లధర్వణమంత్రంబులచే స్తంభింపఁబడి శ్రీ రూపమును భరించి

౧౨౭

ఉ॥ “సామము నాల్గవేదములఁ జాలగరిష్ఠము, తన్మహామను

గ్రామముచేత వ్రేల్చి యల గాధిసుతుండు ననుక సృజించె, ని

ష్ఠామను వప్రమాణమగు, నందున నైపుము మత్ప్రహార మీ,

వోముని ! నీదుప్రాణముల నోముదు స్వల్పతరంపు స్వర్భచే ”

౧౨౮

వ॥ అని ప్రార్థించుటయు వసిష్ఠుం డిట్లనియె,

౧౨౯

తే॥ అట్లయిన నాదుమర్మంబు నంటకుండ వచ్చితాఁకుము, మఱుమాట నుచ్చరింప

మఱియు నాధర్వణములైన మంత్రములును దద్దకృపతోడ మపసంహృతంబులయ్యె

మ॥ అనియిట్లు పలుకుటయు విశ్వామిత్రప్రయుక్తయగు తద్దారుణశక్తి యవ్వసిష్ఠు
శరీరంబు స్పృశించి క్రిందబడియె, నంత నతండు సంతసించి దానించిలిచి ౧౩౨

తే॥ “బప్పటినుండి పంచజనుల్లెరు మిక్కిలి భక్తితోడ నిజ

దప్పక కొల్చుచుండ్రు శుభదాయని ! చైత్రసితాష్టమితిథిన్

గొప్పగ నీచువిగ్రహము కోరి భజించుచునుండు భూజనం

బప్పటినుండికూడ నొకయబ్బముచాక నిరామయంబగున్

౧౩౨

కం॥ అదికారణముగ నీవికర గదలక యీస్థానమునన కలకాలంబున్

సదయంబుగ వర్తింపుము ముదమున నాగరులు సేయు పూజలుగొనుచున్” ౧౩౩

మ॥ అని వాక్రుచ్చుటయు నాకృత్య నాటినుండి యచ్చటనే వసించి భూ
జనులయు విశేషించి నాగరులయు నర్చనంబు లంగీకరించి ఫలప్రదయగుచు ధారాఖి
ధానంబున విఖ్యాతయైయుండె” ననుటయు మునుల్లిట్లనిరి, ౧౩౪

—* విశ్వామిత్రస్సృష్టకృత్యకు ధార యనుపేరు వచ్చుట *—

భుజంగప్రయాతము॥ “చమత్కారపూర్ణస్య ద్విజస్మాః తా మి
యమం గోల్వ నున్నట్టి యాహేతు వేమా ?
నమేయాకృతింబొల్పు నాశక్తి మున్నే
క్రమం బట్లు ధారాఖ్యగా సంఘటించెన్ ? ”

౧౩౫

మ॥ అని యిట్లు ప్రశ్నించుటయు వెండియు సూతుండు

౧౩౬

తే॥ “ఆపురంబున ధారాఖ్యులరు నొక్కనాగరబ్రాహ్మణాంగన యోగులార !

సతి తపస్విని యైన యాచానకును నరుంధతికి న్నేహముఢిఱచి రూఢమయ్యె”

మ॥ అరుంధతి వసిష్ఠసహితంబుగాఁ జమత్కారపురస్థ శంఖతీర్థంబున స్నాన
మొనర్ప నగుగుడెంచి నాయుభక్షణంబుతో నంగుస్తాగ్రంబుననిల్చి యుగ్రతపంబొన
ర్చుచు దివ్యవపుర్రయైయున్న యాచిడం బొడగాంచి ౧౩౭

కం॥ “ఎవరియనుంగుంగూతుర ? వెవరవునీ ? వెందుకోస మీ తేత్రమునన్
మివులఁ దపంబొనరించుచు నివసించితివమ్మ యధికనిష్ఠాన్వితవై ? ”

౧౩౮

మ॥ అని యడుగుటయు ధారయిట్లనియె,

౧౩౯

తే॥ దేవశర్మాఖ్యనాగరద్విజవరేణ్య నాత్మజను నేను, బాల్యంబునందె నాకు

నేరుపడియెను వైధవ్య, మిందువలన దేవతాసేవఁజేయంగఁ దివురుచుండి

౧౪౦

అ॥ శంఖతీర్థమహిమ శంభేశుమహిమయు నాలకించి యిచటి కరుగుదెంచి

యామహానుభావు నారాధనములోన నున్నదాన, దీక్షగొన్నదాన, ”

౧౪౧

వ॥ అని యిట్లు నొడువుటయు నరుంధతి

౧౪౪

ఉ॥ “ నీపయః జామమాత్రమున నెమ్మిజనించె గరంబునాకు, ౯
మౌప్రియ! యస్మదాశ్రమమునొద్దకు, నీవును నేను కేళునున్
మాపు సరస్వతీతటమునన్ వసియింతము, శాస్త్రచింతనం

జే పనిగాఁగఁ బెట్టుకొని యీశ్వరఁ గొల్చుచునుండ మెంతయున్ ” ౧౪౫

వ॥ అని వక్కాణించుటయు నా నాగరబ్రాహ్మణ వితంతువు జననీజనకులను
బంధువులను పీడ్చొని యరుంధతితోఁ బయనమైచనియె, నట్లాపెనుం జెలియె పెద్ద
కాలంబుండి వసిష్ఠవధార్థమై విశ్వామిత్రవిశ్వప్తయగు తచ్చక్తి యటకురా నాయమకుఁ
గైలాసశిఖరోపమంబును నానారత్న విచిత్రితంబును నగు దేవశంబు గట్టించి చైత్ర
శుక్లాష్టమిదినంబున నదీజలంబుల స్నానముచేయించి బలియొసంగి సంస్తుతించు
టయు నాదేని ౧౪౬

తే॥ “ బిడ్డ! నీస్తోత్రమునకు సంప్రీతనైతి, నెంతయును భద్రమయ్యెడు నింకనీకుఁ,
గోరుకొను మేదో వరమును, మాటుమాట నుడువకుండఁ ద్వదిష్టంబు నిడుదు నేను ”

వ॥ అని వచించుటయు ధారయిట్లునియె,

౧౪౭

ఉ॥ “ నాగరుఁ డీసితాష్టమిదినంబునవచ్చి ప్రదక్షిణత్రయిన్
తాగుగఁజేసి మంచువగు పండులుముఁడు నివేద్యమిచ్చితా
సాగిలిమొక్కినీకుఁ గడు సంస్తువనంబొనరించెనేని నీ
రోగుఁడేసి ప్రోవవలె రూఢిగ నోజనయ్యితి! యాతనిన్ ”

౧౪౮

సీ॥ గొడ్డురాలగు కాంత కోరి నిన్దొల్చుచోఁ బుత్రవతింజేయఁ బూనవలయు,
దౌర్భాగ్యవతి నిన్నుఁ దద్దనేవించుచో సౌభాగ్యవతిఁజేసి సాకవలయు,
సౌందర్యహీన నీసంస్తుతిజరుపుచో జక్కనిచుక్కగాఁ జలుపవలయు,
నామయగ్రస్త నీయడుగులవ్రాలుచో నారోగ్యవతిఁజేసి యనుపవలయు,
ధారయనెడిపేర ధరణి విఖ్యాతవై నెమ్మి నాదుపేరు నిల్పవలయు,
నిది మదిష్ట మంబ! యీవు నాచేతకు సంతసించి వర మొసంగుజేని, ”

౧౪౯

వ॥ అనవుడు దేవియిట్లునియె,

౧౫౦

అ॥ “ నేను ధారనాఁగ నీవుకట్టించిన యాలయంబులోన నధివసించి

ఘనయశంబునీకు గడియించి పెట్టెద నిచ్చుటం దపస్విని! నిజముగ,

౧౫౧

తే॥ ఇచటి కేనాగరుండుతా నేగుదెంచి భక్తి ముహూర్తు వలగొని ఫలము లొక్క

మూఁడు నాకు సమర్పించు వాఁడు రోగరహితుఁడైయుండు నొకవత్సరంబునాకు

న॥ అనివాక్రుచ్చి యంతర్ధానంబుఁజెందుటయు ధార యరుంధతీసహితంబుగా నందు నివాసంబుఁజేసె, నిప్పటికిని నాకాశంబున నరుంధతికి సమీపంబుగాఁ గానవచ్చెడు

—ర్య ధారాతీర్థోత్పత్తి ర్య—

విశ్వామిత్రవిస్పృష్టయగు తచ్చక్తి పదతాడనంబున భూమి బ్రద్దలుకా గంగ ప్రత్యేక్ష మైన విధంబున నచట కీతలజలధార బయలువెడలె, నందు స్నాతయైన వంధ్య పుత్రవంతురాలయ్యెడు, నన్యులు స్నానమొనర్చి దేవీదర్శనంబు గావించిన ధన ధాన్య పుత్ర రాజ్య సుఖంబులు గలిగెడి, ధారాదేవి నూటయెనిమిది గోత్రాల నాగర బ్రాహ్మణవలకును గులదేవత యగు కతంబునఁ దద్ధ్వారంబుననె యయ్యాత్రం జేయవలయు, నట్లు కానినాడు తత్సరేశ్వర తుష్టింబొందదు, స్వస్పృష్ట

—* వసిష్ఠవిశ్వామిత్రుల పోరాటము *

యగుశక్తి యిట్లు తనకొక్క- వీర్పక కృద్ధమగుటకుం గినిసి విశ్వామిత్రుండు బ్రహ్మ స్త్రం బభిచుంఠించి వసిష్ఠమీదికి వదలె, దాని ననుసంధించు మాత్రంబుననె మహానినాదంబు బయలువెడలె, నంబరింబునుండి యగ్ని కణంబులు రాలె, వసిష్ఠుఁ డదియెఱింగి ముండ్లమచ్చున బ్రహ్మస్త్రంబు యోజించి విశ్వామిత్రు నేమియుం జేయక తదస్త్రంబు ప్రహరింపుచుని పనుపుటయు నయ్యని చని దాని నణఁచివైచె విశ్వామిత్రుండు క్రమ్మఱ వజ్రాస్త్రంబువైవ నది- వజ్రాస్త్రంబుచే వినాశితంబయ్యె, న ధ్వేయస్త్ర మాయస్త్రంబుచే హతంబగుచుండుటయు సముద్రంబు శోషించె, గిరి శృంగంబులు క్రిందఁబడియె, నెత్తురువాన వర్షించె, నకాలంబునఁ బాడము నా ప్రళయ చిహ్నంబుల నవలోకించి యురులెల్లరు నంబుజాసను నంతికంబున కరిగి విన్నవించు టయు నతండు పెద్దయుంబ్రొద్దు విచారించి

౧౫౪

కం॥ “ విశ్వామిత్రవసిష్ఠులు విశ్వాసవిహీనులగుచు వివిధాస్త్రములన్

శక్త్యద్యుద్ధమునలిపిరి విశ్వమునకు మనకు మిగుల వెఱపుజనింపన్ ”

౧౫౫

న॥ అని యుధ్యమానులగు నయ్యుభయులపాలికిం జని

౧౫౬

కం॥ “ చాలింపుడయ్య జగములు కూలకపూర్వంబె మానికుంజరు ! లాలం,

జేల మహాస్త్రములన్నియు నోలిఁ బ్రయోగించుకొందు రొండొరు లిటులన్ ”

న॥ అని వాక్రుచ్చుటయు వసిష్ఠుండెట్లనియె,

౧౫౭

అ॥ “ ఆత్మరక్షపొంటె నస్త్ర మస్త్రమునఁ బ్రకాంతమగుచునుండె నంతె కాని

గాధిసూనుఁజంపఁగాదు నే నస్త్రప్రయోగమాచరించు టోమహాత్మ ! ”

౧౫౮

క॥ ఈయన నను దనుమాడ నె వేయుచునుండెను మహాస్త్రవితతిని నాపై
న్యాయముగాదిది నీకని యాయుపదేశంబు లట నె యుపయోగ్యంబున్ ౧౬౦

వ॥ అనవుడు బ్రహ్మదేవుండు విశ్వామిత్రుడిక్కుమొగంబై ౧౬౧

క॥ “విశ్వామిత్ర ! వసిష్ఠుని విశ్వంబును నాదుమాటవిని కావుము, మా
నీశ్వర ! దివ్యాస్త్రంబుల శశ్వన్మోక్షణము వలదు, చాలింపు మిఁకన్ ” ౧౬౨

వ॥ నావుడు విశ్వామిత్రుండు ౧౬౩

ఆ॥ “ఎంతకాలమునకు నీతండు నను బ్రాహ్మణునిగఁ జేరుకొనఁడు ఘనుడననుచు,
నట్లుగాన మిగుల నాగ్రహముదయించె నితనిమీఁదఁ, జంప నిదియె కతము, ౧౬౪

క॥ కావున నను బ్రాహ్మణుఁగా వేవేవచియింపుమనుము, వెంటనె నేనున్
గావలెనని యీతనిపైఁ బోవిడిచిన యస్త్రవితతిఁ బొరి వారింతున్ ” ౧౬౫

వ॥ అనవుడు బ్రహ్మ వసిష్ఠునితో నిట్లనియె, ౧౬౬

క॥ “అనుమువసిష్ఠా ! నీ వీతని బ్రాహ్మణుఁడని మదాజ్ఞచాటక యిపుడే,
అన నితఁడు బ్రాహ్మణుండగు, మనుచు చిరంజీవివగుచు మహిమై నీవున్ ”

వ॥ అనినవిని వసిష్ఠుండు ౧౬౭

క॥ “విను నేను త్పత్రవంశజు నన బ్రాహ్మణుఁడని సురేశ ! యస్మద్వధమున్
బొనరింపలేఁడు త్పత్రియుఁ, దనుమానమువలన దేతద్దగ్ధము లోనన్ ౧౬౮

ఆ॥ బ్రహ్మతేజమెపుడు పరతేజమున వినాశంబునొంద దిద్ది సత్యచునుచుఁ
దెలిసికొనుము మొదలు నలువ ! యనంతర మర్హ మెదియొ యని సమాచరింపు ”

వ॥ అనుటయు నతండు విశ్వామిత్రువంకదిరిగి ౧౬౯

క॥ “విశ్వామిత్ర మహీదేవేశ్వర ! దివ్యాస్త్రసమితి యిటులుంచి యిఁకీ
విశ్వంభరామరుని నని ‘కాశ్వాగచ్ఛ’ యను, మొట్టె యటు లనకున్నన్ ”

వ॥ అని పలుకుటయు నతండు ౧౭౦

ఆ॥ “అస్త్రములప్రసక్తి యటువెట్టి నేనింక ఛిద్ర మెదియొ వెదకి శీఘ్రముగను
నీదురాత్ముఁబట్టి యెటులేని వధియింతుఁ, జనుము నీవు నీదుస్థానమునకు ” ౧౭౧

—♦ విశ్వామిత్రుండు సరస్వతీనదిని శపించుట ♦—

వ॥ అని వాక్రుచ్చుటయు వల్లెనుని చతురాననుండు స్వలోకంబునకుఁ జనియె,
విశ్వామిత్రుండు మశకంబు గజవధంబునకుంబోలె వసిష్ఠవధక్తే రంధ్రా స్వేషణంబు
నేయుచు నొకనాఁడు శ్రీరూపిణియగు సురస్వతీనదింబిలిచి ౧౭౨

తే॥ “ అవ్వసివ్వుడు తా భవదంబువులను మున్ననపుడు మహావేగమునవహించి
వారుపాలికెగొనితెమ్ము వది ! వధింతు, దొరక ఓంకొకచిద్రంబు సరిగ నాకు ”

ప॥ అని యిట్లు పలుకుటయుఁ దన్నది తద్వాక్య మంగీకరింపకున్న కపియనని
భయపడియు ౧౭౭

ఉ॥ ఏనొసరింపజాలను మనీశ ! మహామహుడైన యాత్మభూ
నానున కవ్వసివ్వునకుఁ జూచుచుఁజూచుచు వ్రోహ, మెన్న, నీ
తైన నన్న మియ్యది, స్వయంబుగ బ్రహ్మమునీ ! యటంచు నిశ్
దాన నే బ్రహ్మదేవుడై, ముదంబును జెందఁగరాదె దానితో, ౧౭౮

క॥ నిను బ్రాహ్మణుఁగాఁ బేర్కొనఁడనికద నీకున్నత్రోధ మాయనమిఁదన్
జనకుం డనుతర్వాతను దనయుం డనకున్న నేమితఱుఁ గరయంగన్, ౧౭౯

ఆ॥ మనసుచేతనేని మహి బ్రాహ్మణుంజంపఁ దలఁచునట్టివాఁడు తత్కృత
మనసుగాని శుద్ధి నెనయఁడంచని యిట్లు మనువు నుడువఁడొక్కొ మోనివాధ !

తే॥ బ్రాహ్మణుం బరిమార్చుదఁ బాపమనక యనుచు వాక్కున వచియించునట్టివాఁడు
సరవి శాంధ్రాయణంబును సులుపవలయు నని మహాదేవుఁ డిట్లు వాకొనినవాఁడు.

క॥ కాన వసిష్ఠవిషయమై నీనుడివి నయట్టిదాని నే నొసరింపన్

లే నెంతమాత్రమైనను, నీనచ్చినవిధ మొనర్పు నీవిక నార్యా ! ౧౮౦

ప॥ అనినవిని విశ్వామిత్రుండు మఱితుండై ౧౮౧

క॥ “ నావాక్య మాదరింపక యీవిధిఁ బ్రత్యుత్తరంబు నిచ్చితిగానన్

దానక జలమంతయు దుచ్చైవలినీ ! రుధిరమగును జను మిలుమిఁదన్ ” ౧౮౨

ప॥ అని కపియించి సప్తవారాభిమందిత్రితంబగు జలంబు తజ్జలంబునం జల్లుటయుఁ
బావనంబును కంఠసన్నిభంబును నగు నాసారస్వతోదకంబు రక్తమయంబయ్యె, నంత
భూతప్రేతపిశాచంబులు చేరవచ్చి యయ్యది త్రావి యాడుచును బాడుచును నవ్వ
చును వసించె, దత్తీరంబునఁ దపముండు తాపములును బహిర్భూతులగు చండకేర్మ
ప్రభృతులును లేచి దూరమేగిరి, వసిష్ఠ డర్బదపర్యతంబునకుఁజనియె, విశ్వామిత్రుండు
హతు కేశ్వరంబున కరిగి యాశ్రమంబుగట్టుకొని సృష్టికగణదత్తుండై బ్రహ్మతో స్పర్ధ
జేయఁదగు దారుణతపంబు నేయంగడంగె ” నని చెప్పుటయు ఋషులిట్లునిది, ౧౮౩

—* సరస్వతీ శాపవిమోచనము *—

కం॥ “ సారస్వతనీరంబటు తా రుధిరంబగుచు నెంతడవుండెను ? నే
ధీరుని కారుణ్యమున యథారూపంబయ్యె మరల ? దానిని జెప్తమా ” ౧౦౬

వ॥ అనియిట్లుడుగుటయు నూతుండు ౧౦౭

ఆ॥ “ పెద్దకాలమట్లు పృథులమా తన ప్రవాహంబు రక్తచుగుచు రాక్షసాళి
చేతఁ ద్రావబడుడుఁ జింతించి యాసరస్వతి వసిష్ఠమాని సవిధమునకు ౧౦౮

వ॥ చేరంజని యిట్లనియె, ౧౦౯

మ॥ ‘ భవదర్థంబుగ నాకుఁ గౌశికుఁడు కాపంచిచ్చె, వాచరియమ
ప్రవరుం డొక్కరుండేని నాదువరికిఁ రాఁజూడఁ, దట్టొట్టచేఁ
బ్రవహద్రక్తగ నుండఁజాల, విమలాంభఃపూరఁగావించి మా
నివరా ! నీదుకృపార్ద్రదృష్టి సరవిక నింపంగదే నాపయిక, ౧౧౦

కం॥ త్రైలోక్యంబు సృజింపఁగ నేలోపములేకయుండ నెంతయుఁ బెంపక
గీతెఱిగి త్రుంప శక్తత నీలో లేకుండలేదు నిజముగఁ దపసి ! ’ ౧౧౧

వ॥ అనియిట్లువచ్చించుటయు నతండు వల్లెయని యర్బుదపర్వతంబునుండి క్రిందికి
దిగి సరస్వత్యుత్పత్తిహేతువగు జువ్విమాను సమీపించి సమాధిగతుండై వారుణమం
త్రంబుల జపించుచు నీక్షణరంధ్రయుగళంబున నిలాతలంబు నీక్షించుటయు రెండు
రంధ్రంబులుచేసికొని యుర్వినుండి యుదకంబు బయలువెడలె, నందు సరస్వత్యుద్భవ
మూలనుగు ప్లక్షవృక్షమూలమందలి రంధ్రంబునుండి వెడలిన వారివేగంబుచే రక్త
మంతయుఁ దద్రంధ్రంపుటడుగునంజేరె, రెండవరంధ్రంబునుండి సుభ్రమంబుగావెడలిన
జలంబు సాభ్రవతియనుపేర వేటొకననియయ్యె, నట్లు పిప్పలాదప్రతిష్ఠితంబగు

—* పిప్పలాదజననము *—

కం॥ సారీశ్వరలింగంబు నందున్నయది, తద్దగ్ధనంబున నొకనాఁటి పాతకంబును నమ
స్కారంబున నాటునెలల పాతకంబును బూజింపఁబడిన సరిశ్చరీకృతపాతకంబును
నశించు” నని వాక్రచ్చుటయు శౌనకాచులు ౧౧౨

ఆ॥ “పిప్పలాదుండెవరు ? పితనామమెయ్యది ? యాతఁ డేలనిలిపె నచట లింగ ?

మద్ది యెటుల భ్యాతమయ్యెఁ గంసారీశ్వరాఖ్య ? నానతీయుమార్య ! మాట”

వ॥ అని యడుగుటయు పెండియు నూతుండిట్లనియె. ౧౧౩

త॥ ప్రశ్న భారంబు నామీదఁ బడియెనిపుడు, పడును గాక, సరస్వతీపాజనాథు
నంధ్రసరసిజములకు సాష్టాంగమెరఁగి చెప్పెదను భూమినురులార ! జేరివినుడు ,

౩|| యజ్ఞవల్క్యుని చెలియలు కంసారియనునది కుమారబ్రహ్మచారిణియై పావ
నంబగు నన్నయాశ్రమంబునఁ దపంబుండుచుండుటయు నొకనాఁడు యాననవంతుఁ
డగు నయాజ్ఞవల్క్యువీర్యం బొక్కయప్పరస్త్రీదర్శనంబున స్థలించి పరిధానంబు
పరిపుతంబుగావించె, నంత నతనిచే విడిచి యవలవైవఁబడిన యాకట్టుపుట్టమును బ్రభా
తంబున ఋతుస్నాతయగు కంసారి యెటుంగక మొలకుఁజుట్టుకొని జలకమాడుటయుఁ
దత్వీర్యవిశిష్టంబగు సలిల మాపె భగవద్భయంబునం బ్రవేశించి గర్భహేతువయ్యె,
నాగర్భంబు శుక్లపక్షమందలి యుదురాజుంబోలె దినదిన ప్రవర్ధమానమగుటయు
నాతపస్వియగులంబగు దుఃఖంబున లజ్జితయై గర్భమగుట కాశ్చర్యపడుచు వ్రత
చర్యామివంబున నేరికిం గనంబడక రహస్థంబునం దాత్మగోపనంబు గావించుకొనియె,
నట్లు పదియవమాసంబు ప్రాప్తంబగుటయు నర్ధరాత్రంబునం దర్భకార్కసదృశద్యుతి
యగు నర్భకుంగని కొలఁదిపాటి వలువంగప్పి మనుష్యసంచారంబులేని యరణ్యంబు
నకుం గొంపోయి కనులనిండ నీరుగ్రమ్మఁ గరుణంబుగా నేడ్చుచు నొక్కపెనురావి
మొదట నాబొట్టెంబెట్టి

౧౯౧

౪|| “అశ్వత్థద్రుమ ! విష్ణురూపమగుదీ, వస్వప్నవర్గంబునకొ
కశ్వత్కీర్తిగడించి, తందువలనకొ సర్వత్ర పాపాత్మకకొ
విశ్వాసోష్ణుతనైన నాదుకొమరున్ వీక్షించి రక్షింపు, మీ
శిశ్వర్థంబుగ నిన్ను నేను మిగులం జేమాడ్చి ప్రార్థించెదన్”

౧౯౬

౫|| అని యావృక్షరాజంబుక్రిందఁ గంటికిఁ గడవెడు నీరంబుగా నేడ్చు తత్త
పస్విని నుద్దేశించి

౧౯౭

౬|| “ఏడువకమ్మ వీనికయి, యీనిను వ్రగజుఁడొ నుతద్భుండన్
వాఁడుశపింప భూస్థలికివచ్చి జనించిన దేవమంత్రి, యో
చేడె! శతప్రకారములఁ జెల్వనుగాంచు నధర్మవేదమున్
వీఁడు నవప్రకారముల వే యొనరించి ప్రిసిద్ధిఁగాంచెడిన్,

౧౯౮

౭|| విప్పలద్రురసము వీతమా వీనిచేఁ గాన బ్రతికినంత కాల మితఁడు

విప్పలాదుఁడన్న పేరును ధరియించి భ్యాతిగాంచఁగలఁడు భూతలమున;

౧౯౯

౮|| పురుషుఁడులేక నాకు నెటు పుత్రుఁడుకల్దెనటంచుఁజాల న

బుర్రపడుచుంటి వీవుమది, బోధయొనర్చెదవిన్ను కారణం,

బెటుఁగక యుమ్మదగ్రజుని యెచ్చగువీర్యముచేత సిక్తమై

ధరమను స్నానవస్త్రమును దాలించి స్నానమునేయ నీ వటున్

౨౦౦

౧౦౧ జలములఁగలసి తదియొజ్జ్వల వీర్యము తావకీనభగముఁజేరెన్,

తెలి! ఋతుకాలము నీకది యలమటపడెదేల, కల్లె నాత్మజుఁడంతన్” ౨౦౧

వ॥ అని మేఘనిస్వనంబుతో నాకాశవాణి బయలువెడలుటయు వజ్రపాతోప
సంబగు తద్వాక్యంబువిని హాహాకారంబుసేయుచు నాతపస్విని ఛిన్నవృక్షయగు తీర
గడుపున భూతలంబున కొరగె, నట్లొక యచటఁ బడియుండుడు యాజ్ఞవల్క్యుండు
శూన్యంబగు స్వాశ్రమంబు వీక్షించి ౨౦౨

౧౦౨ “ఎక్కడికేగిన యదియో యక్కట! నాయనుఁగుఁజేలియ, లద్దాని విశా

యొక్కడిదిక నాకాశ్రమ, మొక్కడిబందుగుట, సర్వమిఁక శూన్యమయా”

వ॥ అనివిలపించుటయు నొకతాపసుండిట్లనియె, ౨౦౩

తే॥ “నీకనిష్ఠసహోదరి నిశ్చలత్వమూని పడియున్న యది రావిప్రమానియొద్ద,

నేను బ్రత్యక్షముగఁ జూచినాను, గాన వేగముగలేపి తోడ్కొని రాగదయ్య”

వ॥ అని యిట్లువక్కాణించుటయు ససంభ్రమంబుగఁ దదుక్తస్థలంబునకుఁ బరు
గెత్తుకొని పోయి యాయాసపడు ననుజ నవలోకించి చిరకాలము శీతలజలంబుల సేవనం
బొనరించి చెవులు మూయ నాయమ కించుక తెలివినచ్చె నంతలోఁ గాత్యాయనియు
మైత్రేయియుం జనుదెంచి ౨౦౪

౧౦౪ “సర్పదవ్వువగుచు త్నమఁబడిపోయితో సన్ని పాతహాససహితవైతో,

గ్రహమె సోకినదియొ, గట్టిగాఁజెపుమమ్మ యేమివచ్చినదియొ యిపుడువదిసె!”

వ॥ అనియడుగుడు భార్యాసహితుండై పజ్జ నిలబడియున్న యన్నం గన్నదై
యాకంసారి సిగ్గిలి పలుకనేరక ప్రాణంబులు విడిచె, బదపడి ప్రాణరహితయగుట
యెఱింగి బహుకాలంబు పనవిపనని దహనంబుగావించి నీళ్ళువిడిచి సభార్యుండగు
యాజ్ఞవల్క్యుండు స్వాశ్రమంబునకుఁ జనియె. రావిపండ్లరసంబున రక్తంబువెట్టి మెల్ల
మెల్లఁ బిల్లండు పెరుగుచుండుటయు నొకకాలంబునకుఁ దీర్థయాత్ర తత్పరుండగు
నారదుండు మార్గవశంబున నచటికేతెంచి పిప్పలాస్వాదనతత్పరతమై నిర్ణనారణ్యమం
దేకాకిగా ద్వాదశార్క సమద్యుతిం దురంగలించు నబ్బలుంగని యాశ్చర్యపడుచు
తే॥ “సింహశార్దూలయుత వనసీమలోన నొంటిమెనుంటి వెవఁడవీ వోమమార!

తండ్రి యెచ్చటనున్నాఁడు? తల్లి యెచట? ఘోరవనమున మననేమి కారణంబు?”

వ॥ అని యడుగుటయుఁ బిప్పలాదుండు ౨౦౫

సీ॥ “అస్మదుద్భవమున కాదికారణమైన నాదుతండ్రి పవిత్రనామమేమొ

నవమాసములుమోసి ననుఁగాంచినటువంటి జనయిత్రి యెచటికిఁ జనినయదియొ

పితృమాతృసంబంధి పృథుబంధుసముదాయ మొగి నెవ్వరెచ్చోట నున్నవారొ

- యిచటికిం జనుదెంచి యిట్లు ప్రశ్నించుచు హితమత్తిజైన నీ వెవ్వరగుదొ
యెదియు నేనెటుంగ, నెట్టులో యిచ్చోట బ్రదుకుచుంటి రావిపండ్లు మెసవి
యని వచించుటయును నాదేవముని విని జ్ఞానదృష్టి నతని కభయెఱింగి ౨౧౧
- ఉ॥ “నాకు సుబోధమైనయది నాయన ! నీదుచరిత్రమెల్ల, సు
శ్లోకుడు యాజ్ఞవల్క్యుముని శుక్రమునుండి తవీయసోదరీ
ప్రాకటగర్భమందుబడి భ్రాత యుతధ్యుని కాపసత్త భూ
లోకమునన్ జనించిన తిలోచనతుల్య గురుండ వీవుమా, ౨౧౨
- క॥ సురకార్యార్థంబై యిక్కరణిని ధరబుట్టితీవు, కావున నీక నీ
కరణీయంబు వచించెద, స్థిరమత్తిజై కూరుచుండి తిగ్గుగ వినుమా, ౨౧౩
- క॥ శతకాఖలు గలయదియై శతకల్పముగాఁగనుండె సరిగ నధర్వం,
బతికూఢార్థంబగు తచ్చురితి సంకుచితం బొనర్పఁ జూడఁగవలయున్, ౨౧౪
- క॥ తొమ్మిదికాఖలు మఱి కల్పములు నైదును నమర్చి బహునుఖముగ న
ర్థముగు రీతిని సంస్కరణ మొనరింపంగదోయి నాయన ! వేగన్, ౨౧౫
- ఉ॥ నీయమ యాజ్ఞవల్క్యు ధరణీసురువీర్యముచేఁ బరిపుతం
బై యలరారు వల్వ తన యంగమునందు ధరించి స్నానమున్
జేయ నమోఘవీర్యయుతనీరము యోనినిజేరె, నందునన్
నాయన! యంతనీవు జననంబును గాంచితి, వేమిచెప్పుదున్, ౨౧౬
- చ॥ అవమతిసైంపలేక భవదంబ బలాత్కృతిఁ దత్తణంబునం
దవనికెఁ బాసిపోయినది, యయ్యయు మామయు యాజ్ఞవల్క్యుఁడే
యవుచును హోటకేశ్వరమునందు వసించుచునున్న వాఁడు, త
త్సవిధముఁజేరఁబొమ్ము, కడుసాధువతండు, సమాదరించు నిక్క, ౨౧౭
- క॥ ఎరిమిదవయేడు నీకిపు, డనఘా! యుపనయనయోగ్యుగునీడిది, త
న్ముని యాయుపనయనముఁజేయును, జను, మాలస్యమేలయొనరుచు దింకన్” ౨౧౮
- చ॥ అని నాకుచ్చుటయుఁ బిప్పలాదుండు సిగ్గుచేఁ దలవంచుకొని కొంత
తడవుండి పదపడి దీనవదనుండై యిట్లనియె. ౨౧౯
- అ॥ “ఇట్టి చెట్టుపుట్టు వేఁబుట్టి మాతృవియోగజనితదుఃఖ మొందుటకును
ప్రాగ్భవమున నేమి పాపముఁజేసితి నుడువు, ప్రాణములను విడుచువాఁడ” ౨౨౦
- చ॥ అని యడిగిన నారదుండు ౨౨౧
- అ॥ “పూర్వజన్మమందుఁ బొనరించునుండ వీ వెట్టియగుము, నింక నేమియనిన
జన్మమునకువచ్చి శనియుండఁ బుట్టితి, వీయగ్ధ కదియె హేతువయ్యె” ౨౨౨

ప॥ అనినవిని కనులెఱ్ఱఁజేసి పెక్కిజూచుటయుఁ దద్వృష్టిపాతఁబునఁ దత్తుణమ
శనైశ్చరుండు స్వవిమానంబునుండి క్రిందఁబడి జనకునాదేశంబున నధోవక్త్రుండయి
యుండె, నంత నారదుండు శనింజూచి ౨౨౩

అ॥ “బాల్యభావమునను బడఁద్రోసె నితఁడు నికై గాంచ కతనిఁగోపగించు మిగుల,
నేనుజెప్పినాడఁ గానఁ దద్రీతిగా నవనిబడక యభ్రమంద నిలువు” ౨౨౪

ప॥ అని స్తంభింపఁజేసి బాలుండగు పిప్పలాదు దిక్కుమొగంజై ౨౨౫
తే॥ కోపపడకయ్య యీతండు కుగ్రహంబు, తప్ప కష్టమమందున్న దైవతముల
నేని బీడించు, జన్మమందే వసింప నధికపీడాకరుఁడు; ద్వితీయమున నట్లే ” ౨౨౬

ఉ॥ ఈతఁడు క్రోధదృష్టి నిను నీక్షణచేసిన భస్మమాదు, సం
ప్రీతి నుతుండుగల్గెనని వేడివెలుం గరుదేరఁ బుట్టిన
ష్టే తన దృష్టులంబుఱిపి యెంతయుఁ జర్మపినదమైన త
త్రాతపదంబుజద్వయము దగ్ధమొనర్చె, “కేమనకైవలెకై ” ౨౨౭

ప॥ అనినవిని యాబాలకుండు చుహాభయంబున నారదుంగూర్చి యిట్లనియె,
అ॥ “ఎటుప్రసన్నుడగునో యీతండు నాయెడం దెలియఁబలుకుమయ్య దేవమాని!
ఇంతవాడటంచు నెఱుంగక పడఁద్రోయఁబడినవాఁడు గగనపథమునుండి ” ౨౨౮

ప॥ నావుడు నారదుం డిట్లనియె, ౨౨౯

సీ॥ “స్వకచారమునన యీజగమంతటికిఁ గూడఁ గృతకుభాకుభములౌ ఖేటములును
క్షీరంబు మొదలైన సారవస్తువులచే మానవులం దన్ను ధేనువులును
మంచిచెడ్డల విచారించి భూప్రజలను సరిగ నేలఁగఁజూచు జ్ఞాపతులును
ధర్మ మధర్మంబు దగ నెఱింగి ప్రజాళి బాగోగులర నెడి బ్రాహ్మణులును
బూజ్యమానులగుచుఁ బూజింతు, మఱి యవమానితులగుదు నవమానపఱుతు,
రందువలన వేగ నరిగి యగ్నింపుము, నుప్రసన్నుడగును సూర్యునుతుఁడు ” ౨౩౦

ప॥ అని యిట్లు నుడువుటయు బాలకుం దతిభయంబునఁ గేలుమోడ్చి ౨౩౧

క॥ “దండమునీకు శనైశ్చర ! దండము యమసంజ్ఞ ! నీకు, దండముసౌరీ !
దండమునీ కోపింగల ! దండం బోబభ్రురూప ! దండము కృష్ణా ! ౨౩౨

అ॥ క్రోధసంస్థ ! నీకుఁ గోటినమస్కృతుల్, క్రాడదేహ ! నికు రహిఁ బ్రణామ,
మంతకా ! గ్రహింపు మస్మన్న మస్కృతి, మందసంజ్ఞ ! యిదె నమస్సునీకు ”

ప॥ అని వినుతించుటయు శని యిట్లనియె, ౨౩౩

క॥ “ఆనందమయ్యై నర్భక ! నీనుతివలనం గరంబు, నీహృదయమునకై
దేనిపయి నాంఛయున్నదో దానిం బ్రార్థింపు మిచ్చెదను కీప్రముగకై ” ౨౩౪

మ॥ అనవుడుఁ బిప్పలాదుండు

౨౩౭

అ॥ “ఈదినంబునుండి యీవు బాలకులకు నెనిమిదేండ్లవఱకు నెట్టిబాధ
గలుగకుండఁజేసి కాపాడవలెఁ జూచి యస్మదీయసూక్తి యాదరించి,

౨౩౮

క॥ ఏతత్ స్తాత్రమునెవ్వఁడు ప్రాతఃకాలమునలేచి పతియింపఁగలం
దాతనిఁబడింపక సంప్రీతుం జేయంగవలయు మిత్రతనూజా !

౨౩౯

క॥ భవదీయవాసరంబునఁ దవిలియెవం డర్హరీతిఁ దెలాభ్యంగం
బు విధించుకొనునొ చానికి దివసాష్టక మెట్టివ్యధయుఁ దేవలదు శనీ !

౨౪౦

అ॥ ఇనుముచేత నీదుతనువు నేర్పఱిపించి కర మధోముఖంబు గాను దాని
నూనెలోన నునిచి దాన స్నానమొనర్ప నిడుములుడిపి లాభవీర్యవలయు,

౨౪౧

అ॥ శనీ! త్వదీయసార్థసప్తాబ్దయోగంబు రాఁ ద్వదీయవాసరమ్మునందు
సతిలలోహ మెవఁడు ష్మౌదేవునకునిచ్చు వాని బాధపెట్టవలదు నీవు,

౨౪౨

క॥ భవదుద్దేశేంబుగఁ దా నెవఁ డర్థం గృష్ణధేను విడు బాపని, శో
రవినుత ! యధ్యర్థాష్టమ భవదుఃఖం బాతనికిని బాపఁగవలయున్,

౨౪౩

అ॥ నల్లబువగట్టి నల్లనివూలచేఁ బూజ గుగ్గులంపుఁబొగ యమర్చి
నల్లనువ్వులనొ ఘనంబగు జమ్మిపుల్లలనొ వ్రేల్చునతనిఁగలఁచవలదు ”

౨౪౪

మ॥ అని శోరుకొనుటయు శనైశ్చరుండు వల్లెయని నారదుని వీడ్కొని

స్వస్థానంబునకుఁజనియె, నారదుండు కరుణాన్వితుండై బాలకుం దోడ్కొని చమత్కా
రపురంబునకరిగి యాజ్ఞవల్క్యున కొప్పఁజెప్పి దివ్యదృష్టిం బొడఁగాంచిన యతనియాఖ్యా
నం బఖిలంబును నివేదించి మఱియును

౨౪౫

కా॥ “ ఈపిల్లండు త్వదీయవీర్యమునఁ దా నిద్ధాత్రి జన్మించుటన్
వీపుత్రుండు, స్వస్థప్రజాతుఁడగుటన్ నీమేనయల్లుండు, మి
మ్మేపాపంబును జెంద, దెన్నిదవయో దేతెంచె, నేలాలసిం
తొపుణ్యా ! యుపనీతుఁజేయు మితనిన్ యోగ్యత్వముం గాంచెడిన్ ”

౨౪౬

మ॥ అనిబోధించి యంతర్ధానంబుఁజెందుటయు యాజ్ఞవల్క్యుండు తత్పాపంబు
దలంచుకొని శేయుంబవళ్ళును దన్నుఁదాఁ దిట్టుకొని విషాదపడుచు శాంతింబొంద
నేరక యాపిల్లనియందుఁగల యాయాచిహ్నంబులవలన నాత్మజుం గాఁ దెలిసికొని
పోషించుచు నుపనయనంబుగావించె, నంతఁ గొంతకాలంబునకు బ్రహ్మ యచటికి
స్వయముగా నేతెంచి

౨౪౭

—యాజ్ఞవల్క్యుడు హాటకేశ్వరమున శివలింగమును స్థాపించుట—

క॥ “ ఈపిల్లవానిఁగూరించి మోపాటుడ ! నీవు చింతనొందం బనిలే,

దేపాపమెఱుంగ వీవిట, నైపోయెను దైవవశత నంతయు నిటులక ”

౨౪౮

వ॥ అని చెప్పుటయు యాజ్ఞవల్క్యుండిట్లనియె,

౨౪౯

తే॥ “ అట్టులెవను దేవ ! నా కాత్మశుద్ధిగలుగకున్నది, యేమంచుఁదెలిపికొందుఁ,

గాన నిష్కృతి యేదేనిగలిగియున్నఁ, జెప్పుచి వేసికొనియెద శీఘ్రమేమ ”

౨౫౦

వ॥ అనియిట్లుడుగుటయు బ్రహ్మ పతీయు నిట్లనియె,

౨౫౧

ఆ॥ నీకుఁ జిత్తశుద్ధి నిష్కంబుగా నెటుం గలుగకున్నయెడలఁ దెలియఁబఱు,

నాలకించిదాని హరిలింగముం బ్రతిష్ఠింపు, వేగ క్షయముఁజెందు నఘము,

౨౫౨

చ॥ ఎఱిగియొ లే కెఱుంగకయొ యెట్టులా బ్రహ్మవధాంగవావధా

ద్యురుతర పాతకంబులనె యోజనొనర్చునుగాక, యాతఁడే

హరునకు నైదురాల్ని లిపియెనను దేవశముక రచింప నా

దురితము లంతమొందు రవిఠోఁచిన గాఢతమంబుచాడ్చునక,

౨౫౩

క॥ కలికాలం బేతెంచుడుఁ గలుషములకుఁ జొరఁగ రాక కడుఁ బావనమై

వెలయు నల హాటకేశ్వలిఁ గట్టఁగఁబడెడిగుడికిఁ బాలఫలఁ జా,

౨౫౪

చ॥ కలిసనుదెంచునన్న భయకంపముచేతను నెంతఁదాఁకఁదా

ఫలగహితంబుగాక యిల భాసిలుచుండునొ యంతదాఁక నే

నలఘాతరాధ్వరక్రియల నం దొనరింపఁదలంచుచుంటి, నిం

దులకయి తేఁగనుంటిఁ జని తోడనె పుష్కరతీర్థమొద్విజా !

౨౫౫

క॥ కలికాలమువచ్చుటయును నలఘుతరంబై నట్టి యాక్షేత్రముగా

కిలఁగల బలుతీర్థములును ఫలరహితములై నశించు బ్రాహ్మణవర్యా ! ”

౨౫౬

వ॥ అనియిట్లువాక్రుచ్చి చతుర్వదనుఁ డంతర్ధానంబుఁజెందుటయు యాజ్ఞవ

ల్క్యుఁడాక్షేత్రమహిమయెఱింగి శివలింగముం బ్రతిష్ఠించి

౨౫౭

క॥ “ అష్టమి నాఁడుఁ జతుర్దశి నిష్టదమగు నాదులింగ మెవ్వఁడు తా సుం

తుష్టిగ నభిషేకించునో నష్టమగును పాఁడొనర్చినయఘములెల్లక,

౨౫౮

ఆ॥ జననిచెట్టఁబట్టు చండాలుఁడేని యీ యస్మదీయలింగ మధికభక్తి

స్మరణపూర్వకముగ సరిగఁ బూజించుచో త్కళితాఘుఁడగును క్షణములోన,

౪౦॥ ఒకదినమొనరించిన మామకలిం గార్చనమువలన మాయునుదాఁద

ప్పుక యొకపక్షపుఁబాపము, పృథక్తీక్రియమాణమిట్లు బాగుగ నాచేక ”

౨౫౯

వ॥ అని మేఘగంధీరనిస్వనంబున వాక్రుచ్చుటయు నాటగోలె నాహాటకేశ్వర

క్షేత్రంబున యాజ్ఞవల్క్యేశ్వరుండని యొకదేవుండు విఖ్యాతుండయ్యె, నది

— + పిప్పలాదుండు కంసారీశ్వరంబును లింగంబుఁ బ్రతిష్ఠించుట +

యుం దిలకించి పిప్పలాదుండు తనతల్లి శుద్ధురాలగుటకుఁ గాఁదన్నామంబున లింగంబును స్థాపించి గర్తాతీర్థసముదృచ్ఛకుండును మధ్యగుండును నాసాతాన్నియు గోమనాభిధానుండును నగు నొక నాగరభ్రాహ్మణు రావించి

కం॥ “ ఏతన్నగరస్థానము భాతిని దీక్షితుఁడవైతి బ్రాహ్మణ ! నీవుక,

భ్యాతాష్టవష్టిగోత్రప్రీతికి నాయకుఁడవగుచుఁ బెంపొందెదిలక,

కం॥ వివిధక్రియలందును నోయవనీసుర! యరువదెనిమిదగు గోత్రములుక

భవదు క్రిమిఁడవ ర్తిలు రవిశశితారకలు నింగి రాజిలుదాఁకక,

కం॥ గోవర్ధనాభిధానా ! నీవే తల్లి లింగమునకు నిచ్చులుఁ బూజల్

గావింపుండని నాగరభూవిబుధులఁగూర్చి బిట్టు బోధింపవలెన్,

ఆ॥ వృద్ధిఁబొందఁగలదు వేదిధంబుల నీదు వంగసంబు దీనివలనఁజేసి,

క్షయముగాంచు నట్లునలుపకయున్నచో, లేదు సంశయంబు లేకమిందు,

కం॥ భవదస్వయంసంజాతులు శివలింగంబునుభజించి చేసెడియాయా

వివిధకృతు ల్నిర్ధించినయవియగు దీక్షిత ! తదీయమగు ననుకంపన్ ”

మ॥ అనివక్కాణించి యతని యంగీకృతిం బడసి మఱియును

కం॥ “ గోవర్ధనాఖ్య ! నాగరభూవిబుధులఁ దోడితెమ్ము, పా న్ముతిశీఘ్రిం,

బావారి కభిమతంబుగ దేవునకుం బేరువెట్టి తృప్తుఁడనగుదున్,

మ॥ అని తద్వారంబున విచక్షణులును శ్రుతాధ్యయనసంపన్నులును యజ్ఞకర్త

పరాయణులును నగు నాబ్రాహ్మణులఁ బిలిపించి ననుస్కరించి

క్షం॥ “మాయమ్మ చచ్చిపోయిన, దాయమ కంసారి నాఁగ నలరారెనుము,

న్నాయమ నుద్దేశించియె యాయెడ లింగప్రతిష్ఠ యేనొనరిచితిన్,

క్షం॥ మీవలననిది భ్యాతమై మీఱవలయు, యజ్ఞవల్క్యేశ్వరము నిది యష్టమీచ

తుర్ద శుల నభిషేకసంతుష్టయలయి శ్రీయమొడఁగూర్పఁగల, విది సిద్ధమరయ ”

మ॥ అని పలుకుటయు నాబ్రాహ్మణులెల్లరు నాలింగంబునకుఁ గంసారీశ్వరుండని పేరు వెట్టి, రెవఁడీపుణ్యపాఖ్యాన మాదేవు నెదుటఁ బఠించు శ్రీవణించు నాని మాన నికపాపంబును బరదారకృత పాపంబును బిప్పలాదో కవిధంబున విలయంబుగాంచు, కుంగంబున నీలరుద్ర ప్రాణరుద్ర భవరుద్రంబులఁ బఠించిన బ్రహ్మహత్యా పరచక్రా నావృష్టి భయంబులు నశించు, నధర్వణవేదం బభిలరింబును బఠింప నరిత్యయంబు పాడియ, వానరుగురియు, రాజదౌష్ఠ్యంబురా నారాజు ధార్మికుండును సర్వకోగ నిష్కర్మకుండును బ్రజాపాలనతత్పరుండును నగు, నుపసర్గభయంబు వచ్చినను బిప్పలా దో కవిధంబున మెలమెల్లఁ దద్దోషంబును హరించు, వేయెల, యేవ్యసనము సంభవించి యు నా దేవు నగ్రంబున నధర్వణవేద పారాయణంబొనరించుచోఁ ద్వరితంబుగనశించు,

—♦ పద్మావతీ చరిత్ర ♦—

తే॥ అట్లు మానుష్యమైననైన యభివృద్ధిని నిల్పినటువంటి పంచపిండికయు నచటఁ
జెలఁగుఁ, దద్దారి నీక్షణసేయుమాత్ర స్త్రీలు సౌభాగ్యమునుబొంది చెలఁగఁగలరు,
వ॥ సూర్యుండు వృషభరాశిగతుండై యుండ జ్యేష్ఠశుక్లచతుర్దశీతిథిం దత్పంచ
పిండికాగౌర్యపరిభాగంబున రేయుంబవళ్లును దోయంబున్రవించు యంత్రంబుగట్టించు
స్త్రీకే బరమసౌభాగ్యంబు ప్రాప్తించు, గౌరీసంబంధములగు సమస్త వ్రతంబులును
సమస్త దానంబులును గావించిన నెంతఫలంబుగల్గు నంతఫలం బీయంత్రమాలంబున
నీర్ధించుఁ, గావున నాడువాండ్రు సౌభాగ్యంబుపొందెఁ బ్రయత్నపూర్వకంబుగా
జ్యేష్ఠమాసంబున జలయంత్రంబును గట్టించునది, ౨౭౩

సీ॥ తత్ప్రీతిదములెయైతనరు వ్రతంబుల నెన్ని గావించిన నేమిఫలము,
కాయకష్టము బిట్టుగలిగించునియమంబు లెన్ని గావించిన నేమిఫలము,
చిత్త మేకాగ్రంబుఁజేసి మంత్రజపంబు లెన్ని గావించిన నేమిఫలము,
ఆజ్యాహుతులతోడ నధికమా హోమంబు లెన్ని గావించిన నేమిఫలము,
సప్తజన్మములును సౌభాగ్యయుతయామ వంధ్యగాకయుండ వారిజాక్షి
జ్యేష్ఠ సితచతుర్దశిం గాళివై జలయంత్ర మునుపవలయు నంతెకాని ౨౭౪

వ॥ అనవుడు శౌనకాదిమహర్షులు ౨౭౫
క॥ “గౌరీ చతుర్భుజయని భువి సూరిజను ల్చెప్పవచ్చుండ్రు, చూచిన నదియే
తీరునఁ గనఁబడియెడి, నిక నేరీతిం బంచపిండి యీయమ యయ్యెకా ?” ౨౭౬

వ॥ అని ప్రశ్నించుటయు సూతుండిట్లనియె, ౨౭౭ [గౌరీ

తే॥ “ఎపుడు ప్రళయంబుగాఁగల దపుడు పంచపిండిమయమగు మెయి దాల్చుచుండు
పరమశక్తి తదీశ్వరి పాటులార ! నిచ్చులును ముజ్జగంబుల నిలిచియుండు ౨౭౮

వ॥ ఈయమ పృథివ్యాపస్తేజోవాయ్వాకాశంబుల సృష్ట్యర్థమై రక్షించుఁ
గావునఁ బంచపిండికయగుచుండెడుఁ, గేవలగౌరీపూజనంబున కన్నఁ బంచపిండికా
గౌరీపూజనంబున వేయరెట్లు ఫల మధికంబు, జ్యేష్ఠమాసంబున ధారాపాత్రం గట్టి
పూజించుచో మఱియు విశేష, మీ విషయమై కాశీరాజభార్యావృత్తాంతరూప
పురాతనేతిహాసంబు విష్ణువు ప్రశ్నించిన లక్ష్మీ యిట్లనియె, ౨౭౯

క॥ “కాశీపుట భేదనమున కీశుఁడు జయసేనుడనఁగ నెసఁగెను మును, పా
ధీశాలికే బదినూలుల యాశీవిష వేణులుండి రర్థాంగు లహ ! ౨౮౦

అ॥ మద్రదేశమేలు మహిపు విష్వక్సేను ననుఁగుఁగూఁగొ రస్మదంశజాత
ఫరమనుందరాంగి పద్మావతీనామ్ని పతికే గరము ప్రీతిపాత్రమయ్యె, ౨౮౧

కం॥ అనుదిన మా యంగన ప్రాద్దుననే వెన లేచి పూతతోయంబగు గం

గను దాయచుఁ దత్తిరంబునఁ జెలఁగెడి పుట్టమట్టి ప్రోహానరిచి తాన్ ౨౮౨

సీ॥ పంచపిండాత్మిక భగవతి రచియించి పంచమంత్రము లుచ్చరించుకొనుచుఁ

జీనాంబరముగట్టి శ్రీగంధముం బూసి పూల్వెట్టి సాంబ్రాణి పొగలువేసి

నానాసుభక్ష్యము ల్పై వేద్యమొనరించి సంగీతముంబాడి చక్కనాడి

దశవర్షలగు విప్రతామరసాక్షుల కాయాయదానంబు లాచరించి

భూరివాదిత్ర నిస్వనంబులు సెలంగ వెండియును నింటి కేతెంచుచుండుటయును

దినమొకింతగఁబెరింగి యాతీగఁబోడి కగ్గలంబయ్యె సౌభాగ్య మంబుజాక్ష !

కం॥ తమకంటె నధిక సౌభాగ్యముగాంచి తద్బలనయన యలరారుటయున్

గ్రమముగ సపత్ను లెల్లరు నమితంబగుదుఃఖమొంది యాత్మలలోనన్ ౨౮౪

మత్తకోకిల॥ పంచపిండభజించి యాదృశభాగ్యమున్ గడియించెదా

నలచుఁగొందఱు మంత్రసత్తను నయ్యెనిట్లని కొందఱున్

సంచితంబయినట్టిపుణ్యము చాలనుండుటచేత ని

ట్లంచుఁగొందఱుఁ బల్కుచున్ బహుహాసనంబులు చన్నపైన్ ౨౮౫

కం॥ భాగీరథీతటంబున నాగుణవతి పంచపిండ నర్పించు నెడన్

దా గుమిగూడినదై యాస్త్రీగణ మటుచనియెఁ గతము తెలిసికొనంగన్, ౨౮౬

చ॥ పనివిను వారినందఱను బాగుగఁజూచి తద్బలనేత్ర తా

శోనరుచు పూజ పైత మటులుంచి కృతాంజలిపూర్వకంబుగా

వినయవిధేయత ల్సెలంగ వే యెదురేగి “ యిటేగుడెంచు నా

పని యదియేమి ” యంచుఁ దగు ప్రశ్న మొనర్ప సపత్ను లెల్లరున్ ౨౮౭

కం॥ “నీసౌభాగ్యముచేతను మాసౌభాగ్యంబు దహ్యామానంబగుటం

జేసి విషణ్ణులమై ని న్దాసితి మేలనతోప కిటుల నాశీకముఖి ! ౨౮౮

ఆ॥ అనయమిపు మృణ్మయంబైన పంచపిండను భజించి దీని నెనసినానా ?

మంత్ర మెదో జపించి మఱి యిట్టులెదో ? గోప్యంబుగాకయున్న నది వచింపు ”

కం॥ అనుటయుఁ బద్మావతి యిట్లను, “ యుష్మత్ప్రవృత్తమైనయది గోప్యమ, వా

కొనఁగూడఁ జేరికిని, నై నను మీకు వచింతువినుఁడు నలినదళాక్షుల్ ౨౮౯

ఆ॥ గారిపూజ నేను గావించుచుండంగ నేగుడెంచినార లీర లిటుకు

నదియుఁగాక యాదు రక్కలుఁ జెల్లెండ్రు, నేలయిర్వ్య మీపయినను నాకు,

ఆ॥ నేను బ్రాగ్భవమున మావినీమణులార ! కుసుమసంజ్ఞ మైన గొప్పవీట

వీరనేనుడనెడివేరఁ జెలంగెడి యవరజునకుఁ దనయ, నధికవినయ, ౨౯౦

క॥ అట్టివను నొక్క వణిజునిపట్టి కిడిను వాడుతండ్రి, పంచాక్షరముల్

పెట్టెను హరణంబుగ నప్పట్టున మాతల్లి, నాదుభాగ్య మదేమో,

౨౯౩

ఉ॥ పెట్టుచు నాపె నన్గుటిచి “ బిడ్డరో ! యియ్యవి గౌరిపూజలో

చిట్టుపయోజ్యముల్, మఱియు వీనిఁ బఠించి భజింపకుండ నె

ప్పట్టున నేనియుక్ సలిలపానము సేయకు, తన్మహాత్త నీ

పట్టినపట్టు నెగు ” నని బాగుగఁ దత్క్రమమెల్లఁ జెప్పుడుక్

౨౯౪

ఉ॥ పెండిలిసేసి నాదుపిత పెన్నిటిపెంబడిఁ బంపినాడు న,

న్నండజయానలార ! యట నత్త కడుంగడు మూఢురాలు, నా

కుండిననోము నోచుకొన నొప్పక యేవో పనుల్విధించు చు

ద్దండతఁజూపఁగం దొడఁగెఁ దజ్జరకాంగన యేమిచెప్పుడుక్,

ఆ॥ ఆపెమాడకుండ ననుదినం బే నీళ్లకరిగి నప్పు డచటి బురదమట్టిఁ

బంచపిండికలను బాగుగాఁ గావించి పంచమంత్రముల సమంచితముగ

౨౯౫

తే॥ భక్తిఁ బూజించి మరల నాపంచపిండికలను జెలుపునఁబడవైచి నిలయమునకు

వచ్చుచుండెడిదాన నీవహిని రహిని,నట్టు లొకకొన్ని యబ్దంబు లరుగుటయును ౨౯౬

తే॥ మండువేసవిలోన నామగఁడు బేరమునకునై దూరదేశంబుఁజనుచు నన్ను

జెంటుఁగొంపోయె, బెనుకూపముంటఁజూచి విడిసెను ససార్థముగ నొక్కవిసినమందు

క॥ ఆనూయిచుట్టు నగ్గలమైన బిడా రుంటఁజేసి యవతిల నొకచోఁ

బానీయాకృతితోడం గానంబడెడి మరుభూమి కడకరిగితి నేక్,

౨౯౭

చ॥ అరిగి నిరాశనై మరలునంతకు నెత్తికిఁ బొద్దువచ్చె, డ

త్కరములు మేనఁబాటి కడుఁగాటియపెట్టెను, గాల్గ బొబ్బలై

చుటుకుచుటుక్కునం బొడువ తో జీపయిం బడిపోతి, లోష్టశం

బరత్పణవర్జితంబయిన బావి నిపాతికుండై నృగుండు ముక్

౨౯౮

క॥ ఇసుమున యజ్ఞంబొనరిచి వెస భక్తిగ్రాహ్యులైన వేలుపులను సం

తసమునఁదేల్చుట మస్మానసమున స్ఫురియించె నేమనంగల దింకక్,

౩౦౦

ఆ॥ అంత నేనుగూడ నైదుదోసిళ్ల సికతమునే మహేశిగాఁగఁజేసి

యైదుమంతరముల నర్పించి ప్రాణము ల్విడిచితిని రయంబ పడఁతులార !

౩౦౧

ఆ॥ ఆవిశేషమున దశార్ణభూనాయకు ననుఁగుబిడ్డనగుచు జననమంది

విదితపూర్వజన్మవృత్తాంతనైతి, నింకేమిచెప్పవలయు నింతకన్న,

౩౦౨

క॥ వయసున మీకంటెను జిననయియును సౌభాగ్యమునకు నైతిని బెద, ని

శ్చయమిది, యటుగావున మృణ్మయపిండము లైదోనర్చి మఱిమఱిభక్తిక్

౩౦౩

- కా॥ గౌరీభావన నిత్య మర్చనములం గావించుచున్నాను, నా
కీర ల్పాజ్యలుగానఁ జెప్పితిని మీ కీగోప్యవృత్తాంత, మో
వారీరత్నములార ! నాదయిన యాన్నత్యంబు సర్వంబు త
ద్వారీదేవి యుగ్రహస్తమచుడీ, తథ్యంబు వాక్రుచ్చితిన్ ” 308
- కం॥ అనియిటు వాక్రుచ్చుటయును వినయము పెనఁగొన నమన్న విధియించి తదం
గన లాపెతోడ నంజలియొనరిచి వెస నిట్టులనిరి యోవనమాళీ ! 309
- కం॥ “ ఏనుఁత్రపంచకముచే నామాహేశ్వరి ప్రసన్నయయ్యెనొ మాకీ
వామఁత్రపంచకంబును బ్రేమను వచియింపుమమ్మ ప్రియమొనగూడన్ ” 310
- కం॥ నావుడు “ యథేచ్ఛగం దద్దేవిని బ్రార్థింపుఁ ” డనుచుఁ దన్నగ నాప
ద్మావతి మంత్రము లైదును వే వక్కాచించె ” ననుచు వివరించుటయున్ 311
- కం॥ “ మును పద్మావతిచేత సమనుస్థితంబయి సపత్నులందఱికిని బ్రీ
తిని జెప్పఁబడిన మంత్రములను జెప్పుమునాకు, నాని లాపెట్టిదియో ” 312
- వ॥ అని విష్ణుదేవుండు ప్రశ్నింప లక్ష్మీదేవి 313
- శ్లో॥ “ నమఃపృథివ్యై షాంతీశి నమ ఆపోమయే శుభే
తేజస్విని నమ స్తుభ్యం నమ స్తే వాయురూపిణి
ఆకాశరూపసంపన్నే పంచరూపే నమోనమః ” 314
- వ॥ అనుమంత్రంబు లుచ్చరించి 315
- తే॥ వీనితోడఁ బద్మావతి తాను బూర్వ మీశ్వరీపూజయొనరించి యితరసతులు
పొందఁగారాని రాజ్యంబు పొంది హోటకేశమున రత్నమయగౌర నెలమి నిలిపె,
కం॥ ఆగౌరిం గొలిచిన యెలనాగను బెనిమిటి ప్రియంబునం గాంచును వా,
నోగరుడవాహ ! మఱియును వేగము నశియించు దాని వృజినములెల్లన్, 316
- పద్మావతి కంచపిండికం గొల్చి దేవత్వంబు వడయుట —
- కం॥ ఈవిధమునఁ బద్మావతి దేవీపూజనమువలనఁ దీఱిని రాజ్య
శ్రీవడసియు సౌభాగ్యము యోవనముం గలదియయియు ననపత్యతమై 317
- కం॥ రేయుంబవలును దుఃఖము కాయము దహియింప నుండుకాలమునఁ దప
శ్చేయుతుడగు దుర్వానుం దాయంటికి నేగుదెంచె “ హరహర ! ” యనుచున్
అ॥ ఏగుదెంచునతని నీక్షించి తద్భర్త యెదురునడచి యర్ఘ్యమిచ్చివేగ
నాసనంబువైచి యందుఁ గూర్చున్నపై స్వాగతంబుజరిపి యధికభక్తి 318
- అ॥ “ నీదు కాశ్యధూళి నిజశిరోజములచేఁ దుడిచినట్టి నాకుఁ దులితుఁడైన
ధన్యతమవిభుండు ధరణీతలంబున నుఱియొకండుగలఁడె మానినాథ ! 319

క॥ చెపు మస్మదీయగృహమున కిపు డీవరుదెంచుకార్య మెద్దియొ, యేత

ద్విపుల సమస్తం బిమ్మనునపుడైనను వెనుకదీయ కర్పింతు వెనక

3౧౮

క॥ అనియిటు వాక్చుచ్చుటయును “జనవర ! నీ యింటిలోనఁ జాతుర్మాస్యం

బును మృత్తికాగ్రహణమును బొనరుతు, శుశ్రూష చేయఁబూనఁగవలయుక

క॥ అని ముని యాజ్ఞయిచ్చుటయు “నట్లెయొనర్చెద” మంచు నాతఁ డ

ప్పని తన భార్యకుక నుడువ భక్తిఁ దదంగన బిడ్డ తండ్రికిన్

బొనరుచున ట్లుపాసనము పొద్దును మాపును జేసె మానికిన్

దనయెడలం గృహారసము శద్ధజనింపఁగ జీవితేశ్వరా !

3౨౦

క॥ చాతుర్మాస్య ముగించి యేగునెడఁదచ్చాపాయుధుం డాయమన్

బ్రీతిన్ దగ్గఱఁ జేరఁజీటి “చెపుమీ బిడ్డా ! త్వదిష్టంబు” నాఁ

జేతుల్మోడిచి యిట్లునున్, “విను మునిశ్రేష్ఠా ! మహారాజ్ఞయన్

ఖ్యాతిం గాంచియుఁ బ్రాయమందు మనియున్ సంతానముం గాంచమిన్,

3౨౧

క॥ రేయుంబవలు దహింపఁగఁజేయంబడుచుంటిఁగానఁ జెప్పు మపత్య

శ్రీ యొనగూడు నుపాయం, బోయనఘా ! వ్రతమొ నేమమో దానంబో” 3౨౨

చ॥ అనవుడుఁ జాలసేపు తన యాత్మను యోజనచేసి యాతఁ డి

ట్లనియెను, “బూర్వజన్మమున నమ్మరొ ! నీ యవసానకాలముం

దునను బ్రతప్తవాలుకలతోడను గౌరి నొనర్చి కొల్చి, తం

దున నిట దహ్యమానవయి దుఃఖమునందెదు రాజ్యమొందియున్,

3౨౩

క॥ జేవత మనుసంయుక్తిని భావములందుండుఁగాని పాపాణమునన్

దా వసియింపదు, మతియును బావన మృత్కాన్తములను భాసిల దెపుడున్, 3౨౪

తే॥ భక్తిగలభావమున మంత్రబలమునుండి యరుగుదెంచిన యీశ్వరి నరుణకిరణ

తప్తవాలుకలంజేర్చి తద్దఁగొల్చి తందునను నీదుమెయిఁ దాప మధికమయ్యె, 3౨౫

అ॥ కాన రత్న మయముగాఁజేసి పంచపిండాఖ్యగౌరి భక్తి హాటకేశ్వ

రమున నిల్చి యంత రవి వృషభగుండుగా వారియంత్ర మామెపైని గట్టు, 3౨౬

క॥ రాత్రిందివములు ధారాపాత్రంబుననుండి జలము మైబడుకొలఁదిన్

గోత్రాధీశ్వరతనుభవగాత్రంబున శైత్యమొదవుఁ గమలదళాక్షీ ! 3౨౭

అ॥ అచటఁ జల్లఁబడుడు నట్లె నీదాహంబు శాంతిబొందఁగలదు సక్రమముగ,

దాహమాట గర్భధారణమొనరించి ఖ్యాతుఁడైనపుత్రిఁ గాంచఁగలవు” 3౨౮

క॥ అనియిటు వాక్చుచ్చుటయును విని పద్మావతి “మహాత్మా ! వితథంబగు నీ

మనుజత్వముతో నాకీకఁ బనిలేదు, మదిన్ విరక్తి ప్రభవించెఁ గడుక, 3౨౯

అ॥ సకలదేహధారి నికరంబు బ్రదుకును నేటివఱదవంటి దెంచిచూడఁ,

గాన మామకీన మానుషభావంబు తొలఁగువ్రత మెదేనితెలుపుమయ్య" 330

క॥ అనియదుగుడు దుర్వాసోమునివర్యుఁడు కొంతసేపు ముకుచివరను దృ

ష్టినినిల్చి ధ్యానమొనరిచి మనుజాధిపురాణితోడ మఱి యిట్లనియెకొ, 331

క॥ "కలదొకపుణ్యవ్రతమో యలివేణి ! గౌరికద్ది యతితుష్టికరం,

విల దానింబొనరించిన యెలనాగలు దేవభావ మెనయుదురోజక, 332

తే॥ గోమయాఖ్యమహాదేవి గోమయమునఁ జేసి గోలోకమొందిరి స్త్రీలు కొంద,

తామహాదేవిఁగావింపు మబ్జవదన ! దేవతాభావముంబొంది తేజరిలెదు" 333

క॥ అనియుటు వక్కాణించుడుఁ గనుగొని మునివర్య "నెట్టికాలంబున నీ

ఘనవ్రతము చేయఁగావలయును? విధియెది? చెప్పుమయ్య యోబుషి!" యనినన్, 334

క॥ దుర్వాసుఁడు పద్మావతి గుర్వనుకంపామతిఁ గనుగొని యిట్లను, "నో

చార్యంగి ! దేనినొనరిచి నిర్వృతిగాంచెదరా స్త్రీలు నీకదివినుతుక, 335

తే॥ భాద్రబహుళతృతీయను భాస్కరోద్భవమునకుం బూర్వమే లేచి పండ్లుదోమి

క్రద్ధమై గౌరినామము ల్చదువుకొనుచు సలుపవలె నుపవాసంబు జలజనయన !

క॥ అంత నిశాగమమున నో కాంతా ! మృణ్మయములైన గౌరమ్మలునా

త్దంతయొ బాగుగ నొనరిచి యంతఃపరిశుద్ధితోడ నర్చింపవలెక, 336

శ్లో॥ "హిమాచలగృహే జాలా దేవి త్వం శంకరస్మియే

మేనాగర్భసముద్భూతా పూజాం గృహ్లా నమోస్తు తే" 337

క॥ అనుమంత్ర ముచ్చరించుచుఁ దనయా ! తొలిజామునందుఁ దద్దేవికిఁ బూ

జనమొనరింపఁగవలయును, విను పూజాద్రవ్యములను వినిచెద నింకక, 338

క॥ ధూపము కర్పూరంబున, దీపము ఘృతసిక్తరక్తదృఢనూత్రమునక,

బాపురెయన నొనరిచి జాతీపుష్పాలంకృతిని విధింపఁగవలయుక, 339

క॥ కుడుములు నైవేద్యంబుగ నడి యెఱ్ఱనివలువఁగట్టి యెంతయుమోదం

బొడగూడ మాదిఫలమున నుడురాజనిభాస్య ! యర్ఘ్య మొసఁగఁగవలయుక,

శ్లో॥ "శంకరస్యస్మియే దేవి హిమాచలనుతే శుభే

అర్ఘ్యమేనం మయాదత్తం ప్రతిగృహ్లా నమోస్తు తే" 340

మ॥ అనునీమంత్రమ యర్ఘ్యదానమున యోజ్యంబొను గ్రాల్గంటి ! యే

ఘనవృక్షంబునఁ బూయుపూవులను దద్దోరిమహాదేవి య

- ర్చనముంజేతురొ యామహీరువాపుఁ గావ్తంబేచుమీ దంతధా
వనముం జేయఁగ నర్హ్య మావ్రతమునకొ వర్తించునవ్వారికికొ, 3౪౩
- ౩౩॥ అర్హ్యమునకు నుక్తమగు మాదిఫలము ప్రాశేనముఁజేసి యవలి జామునందు
నగరుధూపమునను నొగిగుణ కాని వేదనమునను గువలయమునను భక్తి 3౪౪
- ౩౪॥ “వామమర్ధంశరీరస్య యా హరస్యవ్యవస్థితా
సామేపూజాం ప్రగృహ్లాతు తస్యై దేవ్యైనమోనమః” 3౪౫
- ౩౫॥ అనునీమంత్రముచేత స్థనముగఁ బూజించి యర్ధనారీశ్వరయం
చును జెప్పఁబోవు మంత్రంబునఁ గొల్పెర నర్హ్యమిచ్చి భుజియింపవలెకొ, 3౪౬
- ౩౬॥ “అగ్ధనారీశ్వరాయాచ సంస్థితౌపరమేశ్వరౌ
అర్హ్యమే గృహ్యతాం దేవౌ స్యాతంసర్వసుఖప్రదౌ” 3౪౭
- ౩౭॥ తిగజామున శతపత్రములఁ గడుం గైసేసి గుగ్గిలంపుఁ బొగ లై
కెగఁబ్రొక ధారికాత్మకమగు నైవేద్యంబుతోడ నధికశ్రద్ధన్ 3౪౮
- ౩౮॥ “ఉమామహేశ్వరౌదేవౌ యాతౌసృష్టిలయాస్వతౌ
తౌగృహ్లాతౌ మిమాంపూజాం మయాదత్తాం ప్రభక్తితః” 3౪౯
- ౩౯॥ అనెడిమంత్రమున నర్చించి యటుపైని జాజికాయతోడ సరిగనర్హ్య
మొసఁగి యదియె తాను మొసవంగవలయుఁజూ మద్రాజతనయ ! మహితవినయ ! 3౫౦
- ౪౦॥ “ఉమామహేశ్వరౌదేవౌ సర్వకామసుఖప్రదౌ
గృహ్లాతౌ మర్హ్యమేతంమే దయాంకృత్వా మనాత్తమాం” 3౫౧
- ౪౧॥ అనునిది త్రిప్రహరార్హ్యపు మనువగుఁజూ రాజతనుజ ! మఱి నాల్గవజా
మునఁ బంచపిండికాగౌరిని మార్కవపుష్పములఁ బరిష్కృతఁగాఁగన్ 3౫౨
- ౪౨॥ కావించి గ్రంధిరజ మాదేవికిఁ బొగవేసి నేతఁదేలెడి పూరిక
నైవేద్యంబొనరిచి నిజభావము పరిశుద్ధమగుచు భాసిలుచుండన్ 3౫౩
- ౪౩॥ “పృథివ్యాదీనిభూతాని యానిప్రోక్తానిపంచచ
పంచరూపాణిదేవేశి పూజాంగృహ్లా నమోస్తుతే ” 3౫౪
- ౪౪॥ అనుమంత్రమునఁ బూజన మొనరిచి యందుగుఫలంబు నొగి నర్హ్యముకై
వినియోగింపఁగవలయును, దనయా ! యదియేఫలంబు దాఁ దినవలయుకొ, 3౫౫
- ౪౫॥ “పంచభూతమయీదేవీ పంచధా యా వ్యవస్థితా
అర్హ్యమేనం మయాదత్తం సా గృహ్లాతు నుశేశ్వరీ ” 3౫౬

కం॥ కౌర్యముగనబడ, దితరులభార్యల బలిమిని హరింపఁ బాల్పడి రకటా!

యార్యబ్రాహ్మణవిబుధాచార్యులఁ బూజించుటన్న సరిపడ దెడఁదక, 3౮౩

సీ॥ వివిధజాతులచేత వేదముల్పదివించి యర్థార్జునము సేయు నల్పమతులు

కడు నీచుఁడేని కల్పడిగియిచ్చినదాని నాసక్తిగ్రహించు నర్థలోభు

లాచారమునువీడి యగుపడినదియెల్లఁ దృప్తిమైమెసవెడి తిండిపోతు

లాల నెద్దులఁ బెంచి వ్యవసాయవృత్తిచే గాదెలనింపు నిష్కరుణచిత్తు

లాచమనమేని చేయని యలసులగుచు భూమిసురు లుండుచున్నార భూతలమున,

వైశ్యజాతులు మొదటికే వసుధలేరు, పాడు కలి వచ్చుకతమునఁ బ్రకృత మార్గ !

తే॥ కూద్రులే ధగ్మకాములు ఖోణినిపుడు, కూద్రులే సుతపస్సులుం జూడఁజూడ,

లోకయాత్రాక్రియలనెల్ల లోపములనుజూపి నవ్వెడివారును కూద్రజనులె, 3౮౪

కం॥ ధనము వయోయౌతమగు శ్రీజనమును నెవ్వనియింట సాంద్రింబుగనుం

డునో వానితోనె సఖ్యము పొనరించుచునుండి రిపుడు భూస్థలి మనుజుల్,

తే॥ బ్రహ్మచారులు విధవలుం బారికాంతు లాదిగాఁగలవారికే యధిక కామ,

మకట! వైవేషభావలే యరయఁ గాని నీతిబాహ్యంబు లవ్వారి చేతలెల్ల,

కం॥ పాపాకాంతంబయి యిస్సీ! ప్రకృతము తీర్థవితతి చెఱుపరిబడె, వా

ణీపతి! యవి కలిభయమున వాపోవుచు దెసలకడలు వట్టుఁగవలసెక, 3౮౫

సీ॥ స్వల్పనీరములైన జలదము లఱచుగా వర్షింపవయ్యె నవ్వసుధలోన,

క్షుప్తిలోపముచేత వేసినసస్యము ల్పెరుఁగవయ్యెఁ గరంబు విరివిగాను,

సస్యముల్పెరుఁగమిఁ జాల కాహారంబు సురభులు పాలీయఁజూడవయ్యె,

నిచ్చినపాలలో నెంతయు జిగిలేక కొల్లగా నాజ్యంబు వెళ్ళదయ్యె,

నీ వొసంగినట్టి హెచ్చైనవరముచేఁ గలి ప్రవిష్టుఁడగుచుఁ గ్రాలుచుండ

మనుజులొకమెల్ల మలమల మాడిపోయెను చితా! యిటెలయొనరిచితివో, 3౮౬

మ॥ కలికాలంపుమహత్త్వ మేమనుచు వక్కాణింతునీతోడ, యు

గ్మలు లుచ్చాటనవిద్యనేర్చి మిగులకొ గయ్యాళ్ళులె భర్తతోఁ

గలవారబాడుచు వందగాండ్ర బటువుం గొంగిళ్ళలోఁజిక్కి వ

ర్తిలుముం జేయఁగడంగి రుత్తబతము లేవేశ! యాలించితే, 3౮౭

సీ॥ ఏకుటుంబములోను శోకారవాఙ్మయై పెండ్లానుమగలకుం బెనఁగులాటె,

యేయగారములోను న్యాయవిశిష్టమై తండ్రొకమాళ్ళకుం దగవులాటె,

యేయింటిముందును నీర్వాసమేతలె యత్తయుం గోడలు మొత్తుకొనుటె,

యేవాడయందును నిహిహీయనం బ్రజల్ మట్టంబు లొండొరు లొక్కట్టుకొనుటె,

యేబజాఱునఁ గనుగొన్న నింటివారు జీతగాండ్రును బోరికి సిద్ధమగుటె,

యేపురంబునఁజూచిన నేలికలుపు బోరులును బోరులొనరింపఁ దారసిలుటె? 3౮౮

తే॥ ఇంత కాలంబునుండి నే నిటకురాక మెలగుటకు హేతు వేమనితలచినావొ,
కలహములగంచు మర్త్యలోకముననుంటి, నెడద జలవుట్టె, గ్రమ్మట నడతు నటక
కం॥ గులగులవెట్టెడిగడు నిచ్చలు నస్మ న్మార్గహృదయ చరణంబుల, నా
గులగుల సురసరహారులకుఁ గలహంబులుగలిగినపుడు క్రమముగ నణఁగుక ” ౩౯౩

— బ్రహ్మ లోకరక్షార్థమై భూతలంబునకుఁ గమలమును వదలుట. —

వ॥ అనియిట్లువాక్రుచ్చుటయుఁ బితౄమహురీడు పుష్కరంబుపొంటెఁ జింత
వ్యాకులితేంద్రియందై

ఉ॥ “ భూమిని మామకీనమగు పుష్కరతీర్థము తప్ప కేత దు
ద్దామకలిప్రభావమునఁ దా లయమందును గాన దాని నే
దో మఱియొక్కచోటఁ గలియుండమిఁజూచి ప్రవేశపెట్టెదక,
క్షేమముపొంటె నచ్చటికిఁ జేరును దక్కటి యెల్లతీర్థముల్, ” ౩౯౪

కం॥ కలికాలం బంతయు నిర్మలజలములతోడ నచట మని యాతీర్థ
ములు కలిసనుపైఁ దమతమనిలయములనుండు మరల నిరపాయముగక ” ౩౯౬

వ॥ అని హృదయంబున నిశ్చయించుకొని ధ్యానించి కరగతంబగు కమలమును
విలోకించి ౩౯౭

కం॥ “ కలిసొచ్చనట్టి ధాత్రీస్థలమునకుం బోయి పడుమ జలజమ ! వేగక,
లలిఁ బుష్కరతీర్థముఁ దత్స్థలముగకుంజేర్తు నీకు సహవాసముగక ” ౩౯౮

వ॥ అనిచెప్పిపంపుటయు నయ్యది మహితలంబెల్లఁ గ్రమ్మటి ౩౯౯

సీ॥ నిరశనవ్రత మెచ్చునియతిమైఁ బూనియు దినమున కొకపూటఁదెనియు మఱియు
రెన్నాళ్ళకొకసారి యన్నంబు మెసవియు మూన్నాళ్ళకొకమాటు భోక్తలయియుఁ
గృహచాంద్రాదుణకృత్రంబులూనియుఁ బారాకసువ్రతభాక్తులయియు
మాసోపవాసముల్చేసియు నశ్మశుట్టకులయ్యుఁ బర్ణభక్షకతమనియుఁ
బండ్లుదెనియు భయముపడక దంతోలూఖలులయియును ద్విజేంద్రు లలఘుతపము
నాచరించుచున్న యాహుతకేశ్వర క్షేత్రసవిధమునకుఁ జేరఁబోయి ౪౦౦

సీ॥ పావన భూదేవపాపత్యమానమై మేటిశుభిధ్వను ల్మిన్నముట్టఁ
దత్త్వవిత్సందోహతంతన్యమానమై శాస్త్రార్థపాఠము ల్బందడింప
శ్రోతానలత్రయజాజ్వల్యమానమై క్రతుభూమి సంగ్రహితిగలుగఁజేయ
జేవాధ్వపర్యంతదేదీప్యమానమై బహుళయూపస్తంభపంక్తి యుండఁ
బావనంబని యొకచోటఁబడియు లేచి మఱియునొకచోటఁబడి వడి మగుడలేచి
యింకనొకచోటఁబడియె మునీంద్రులార ! పడినకడనెల్ల గుంటలై పరిఘ్నిల్ల, ౪౦౧

ప॥ ఆకుంటలమూడింటను స్ఫటికసన్నిభంబును స్వచ్ఛంబును నగు జలం
బూలుటయు జలజాసనుండు స్వయంబుగంజనుదెంచి వేదవేదాంగపారగులగు వివిధ
విప్రులచే వేష్టితంబును వ్రతచర్యపరాయణులగు ననేకతపస్వులచే నాక్రాంతంబును
నగు హోటకేశ్వరక్షేత్ర మంతటం గలయ నవలోకించి ౪౦౨

తే॥ “అహహా ! యీక్షేత్ర మంతరమ్యము కనంగ, బ్రాహ్మణప్రియ మత్యంతపావనంబు.
గాన విప్రజనాశ్రయంబైనయిచట యజ్ఞ మొకటి యథావిధి నాచరింతు, ౪౦౩

క॥ ఆ పుష్కరముల మూడిటి నీపురికిందెచ్చి వాని నీగోతులలో
నాపూరితముల్నే సెదఁ బాపపుఁ గలిదోష మెల్లఁ బాసెడిరీతికొన్ ౪౦౪

ప॥ అనినిశ్చయించుకొని ధరాతలంబునఁ గూరుచుండి తడవు ధ్యానించి జ్యేష్ఠ
మధ్య కనిష్ఠపుష్కరంబుల మూడింటిని రావించి సంతసంబు వెలిపుచ్చుచు ౪౦౫

క॥ “ఏకత్పుష్కరనామతీర్థములు మూడివోటికికొన్ నేను సం
ప్రీతిం గైకొనివచ్చినాడఁ గలిదోభీతికొన్, జనుల్వచ్చి ను

స్నాతుల్గానిట శ్రద్ధతోడ నెపుడున్ నాశంబులేకుండ వి
ఖ్యాతంబైతగు సిద్ధిబొందుదురు మత్కరుణ్యమేపారఁగన్, ౪౦౬

తే॥ ఎవరు కార్తికపూర్ణిమ నిచట శ్రాద్ధమాచరింతు సమాహితులగుచువచ్చి
యల గయాశీర్షమందున నాచరించు శ్రాద్ధపుం బుణ్యమును వారు సంతరింతు,

క॥ అం దాద్యంబగుపుష్కరమందునఁ గార్తికిని గృతము యజ్ఞము నాచే,
నందోనరుచు స్నానాదులఁ బొందుదురు శతాధికంపుఁ బుణ్యము మనుజుల్, ౪౦౭

క॥ వైశాఖపూర్ణిమాతిథి నే శాస్త్రోక్తప్రకార మింక రెండవదొ
నీశుభపుష్కరమునఁ గలినాశమునకుఁ జేసెదను ఘనంబుగఁ గ్రతువుల్ ” ౪౦౮

—* బ్రహ్మ యజ్ఞార్థ ముపకరణంబులు గూర్చుట. *—

ప॥ అని నాయుదేవు డక్కు మొగంబై ౪౦౯

తే॥ “తిమిరవృద్ధాదశాదిత్యులతోడను శోభిల్లు నష్టవసువులతోడ
కౌద్రమూర్తులయిన రుద్రులతోడను విమలలైన మరుద్గణములతోడఁ
దౌర్యత్రికాఖ్య గంధర్వులతోడను సుకృతులౌ లోకసాలకులతోడ
పద్వద్వరేణ్యులౌ విద్యాధరులతోడ సంసిద్ధులౌ సిద్ధచయముతోడ
ద్రుతముగా బిడొజుఁ దోడ్కొనిరమ్మ పొమ్మల ! యస్మదాజ్ఞ యవధరించి
యారభివ్యమాణ యజ్ఞకర్మంబున బాసటయి వసింపవలయుఁగాన” ౪౧౦

ప॥ అని యానతిచ్చుటయు నతండు మఱివాయు నగారంబునకరిగి యంతయు
నివేదింప నాయన సర్వగీర్వాణ గణంబులతోడఁ జనుదెంచి చతుర్ముఖునకు సాష్టాంగ
మొరఁగి యేమియాజ్ఞయన నతండ్రిట్లనియె, ౪౧౧

క॥ “నేను గలికాలభయమునఁ బూనికి సఫలంబుగాఁగఁ బుష్కరములుమాఁ

డానీతంబులు సేసితి, మానుగ వైశాఖి మూడు మఖములొనర్తుక,

౪౧౩

అ॥ తన్నిమిత్తముగ శతక్రతూ! సంభారములను సిద్ధపఱచవలయు నీవు,

పిలువఁబంపు వేదవేదాంగపారగులయి తద్వర్హలైన యవనిసురుల ”

౪౧౪

వ॥ అని యిట్లు సెలవొసంగుటయు శతమఖండు సవినయంబుగా వల్లెయని
కుత్వరంబ సంభారంబు లన్నిటిం దెప్పించి యప్పులగు వవనీసురులరావించె, నంత
కంబుజాసనుండు యథాశాస్త్రంబుగను నర్హదక్షిణంబుగను యజ్ఞంబులాచరించె” నని
యిట్లు వాక్రచ్చుటయు బుఱులిట్లనిరి,

౪౧౫

౪ యజ్ఞ ప్రారంభము

తే॥ “నూత! యాక్షేత్రమందున భాతచేతఁ గ్రతువుకృతమయ్యెననియెది కీ రితంబా

యది మహాద్భుతమొకవిరిచె, నధ్వరముల నాతఁడేకద యష్టవ్యూఁ డరసిచూడ,

క॥ యష్టవ్యూఁడైన మేతత్స్పష్టయై యజమానుడగుచు జన్మ మొనర్చుక

విష్టపముల నాయనకిఁక యష్టవ్యూఁ డెవఁడో చెప్పుచు యనఘా! మాకుక, ౪౧౬

అ॥ ఎవరు ఋత్విజులైరి యాయనప్రత్యక్షమం దధ్వరక్రియ లాచరింప ?

నాయగ్రజన్ముల కంబుజాసనుండు తా నెయ్యది దక్షిణయిచ్చినాఁడు?

యజ్ఞముం జేయింప నధ్వర్యుఁడెవ్వరు? హోతృత్వ మెవ్వరి కొసఁగఁబడియు?

నెవ్వఁ డాగ్నీధ్రుండు? నెవ్వఁడు బ్రహ్మగా సుంస్థితుండయ్యెఁ దత్సదమునందు?

నెవ్వ రుద్ధాత? యాచార్యుఁ డెవ్వరచట? నబ్బరముగల్గఁజేయు నీ యజ్ఞ గాథ

యంతయు సవిస్తరముగా నానతిమ్ము, వినఁ గుతూహలమయ్యెడి మనమునందు”

వ॥ అని యిట్లు ప్రశ్నించుటయు నూతుండు

౪౧౭

అ॥ “నేను మీకుఁగాను నిఖిలమా యజ్ఞీయవార్త దెలియఁబఱుతు వమస వినుఁడు,

ఎవరొ తత్సదస్య లెవ్వరో ఋత్విక్కు లేని దక్షిణార్థ మీయఁబడెనొ, ౪౨౦

వ॥ అవిధంబున యజ్ఞ కాముండగు నతనిపాలికి నమరనాథుండును నష్టయూర్తి

కు నఖిలామర్త్యగణసహితంబుగా నరుగుదెంచుటయు మర్త్యధర్మసమాశ్రితులగు

గరి విలోకించి వారిజాసనుండు వినయోపేతంబుగం గృతాంజలిపుట్టుండె ౪౨౧

అ॥ “స్వాగతమయ్యమీకు మరసత్తములార! యనుగ్రహింపుఁ, డీ

బాగగునాసనంబులకుఁ బై నుపవిష్టులుకండు చక్కగా,

యాగములందు మంత్రముమహాత్తను గవ్వముగానువచ్చు మీ

రాగతులైనవారలు స్వయంబుగ, ధన్యుడనైతి నేనికక”

౪౨౨

అని పలుకుటయు దేవత లిట్లనిరి,

౪౨౩

కం॥ “భవదీయాధ్వరపుంగ్రియ కెవ రేమియొనర్పవలెనో యి మ్మావతి, గీ
ర్థవ! తద్వాథాధ్వంబును సునిశేషముగావచింపు, శ్రవణింతు మొగిన్” ౪౨౪

వ॥ అని యిట్లు వచించుటయు వెండియు బ్రహ్మదేవుండు ౪౨౫

అ॥ “విశ్వకర్మ! నీవు వేవేగఁజని యజ్ఞచుంటుపము రచింపు మంజులముగ,
యజ్ఞవేదికలును నట్లే పత్నీశాల యమరుపుము మనోజ్ఞమై రహింప, ౪౨౬

సీ॥ ఎట నెద్దివిహితంబో యటనద్దియుండంగఁ బృథుకుండము తీరిపింపుమయ్య,
గ్రహములు చమసము ల్పహిత మేమటకుండఁ బాత్రలన్నియు సిద్ధపఱచుమయ్య,
కావ్యచయంబైన కడియముల్లగిలించి యూపము లేసెయించి యుంచుమయ్య,
పాత్రలుంచుట కర్హభంగిగం గుదిరించి పాయలు త్రవ్వంపంగఁ బూనుమయ్య,
చింతములకయి పదివేలఁ బయి శతాష్టకంబు నిటికెలఁగాల్పింపఁ గడఁగుమయ్య,
వరహిరణ్మయపురుషునొక్కరు రచించి తెచ్చియిమ్మయ్య నీవొయ్య దేవశిల్పి!

సీ॥ సురగురూ! పదియాఱుగురు ఋత్విజుల నీవ యార్జింపు, మన్యుల కది యశకక్త,
మమరనాయక! క్రాంతులైవచ్చు ద్విజుల కీ పంగమర్దనసేయు మధికభక్తి,
నరవాహనా! దక్షిణలనిచ్చుపని నీది తిలకించి యెపుడెద్దిదేయమగునో,
వారి! నీవు బాగోగులరయంచుండుము సదా క్రియమాణమా ప్రతికృత్యమునను,
లోకపాలురార! మీకు సురక్ష్యముల్ దెసలు భూతవితతి తిరుగకుండ,
నెవరి కెద్దిప్రియంబో యెఱిగి యజ్ఞేశ్వరా! యొసఁగుచుండు ధనమొ వసనములనొ

క॥ వసురుద్రాదిత్యమరుద్విసరంబులతోడఁగూడి విశ్వేదేవుల్!

మెసవఁజనుదెంచుజనులకు విసువక వడ్డించి తృప్తివెట్టుండు మీరల్” ౪౨౯

వ॥ అని యాదేశించుచుండ ససంభ్రమంబుగా విశ్వకర్మసనుదెంచి ౪౩౦

అ॥ “ సవనమంటుపంబు సంసిద్ధమైనది యంచతేజి నెక్కియాడురౌత!

యన్యభవగువీరితాఖిలపరికరములును సిద్ధమయ్యె లలితముగను ” ౪౩౧

వ॥ అనిచెప్పచుండ బృహస్పతి యరుగుదెంచి ౪౩౨

కం॥ “దేవా! పన్నియార్దురుభూదేవతలను దోడితెచ్చితిని, వారలదా

ప్రావీణ్యంపుఁబరీక్షం గావించి వరింపు యజ్ఞకర్మంబునకున్” ౪౩౩

వ॥ అనిపలుకుటయు బ్రహ్మ స్వయంబుగా వారిం బరీక్షించి ఋత్విక్త్వంబున
నియోగించి యర్హణంబుగావించె ” నని వక్కాణించుటయు ఋషులిట్లనిరి. ౪౩౪

అ॥ “ ఎవరికేమి కార్య మేర్పాటుచేసెనో యాసరోజయోని యధ్వరమున

వారివానిజేళ్ళు వరుసగాఁగీర్తింపు రామహర్షణీ! కరంబుప్రేమ ” ౪౩౫

వ॥ అని ప్రశ్నించుటయు వెండియు నూతుండు ౪౩౬

సీ॥ “ భృగునకు హత్రంబుఁ బ్రీతి గ్రావస్తుత్వమును గాలవాహ్వయమునికి నొసఁగె,
మైత్రావరుణసంజ్ఞా మఱిఁ జ్యోతనుంజేసె, సలివెనచ్చావాకు లలి నురీచి,

నధ్యయ్యఁగావించె నల పులస్త్యమునీందురీ, నతఁ బ్రస్తాతగా నాచరించె,
నొనరించె నున్నేత నోజ సనాతను, రహి నుంచె నేష్టగా రైభ్యమునిని,
బ్రాహ్మణాచ్చంసి గర్గుండు, బ్రహ్మ నారదుండు, భరద్వాజుఁ డాగ్నీధ్రుఁ డడగ నేల
మనపరాశరసూనుండె మానులార ! తాతయజ్ఞంబునం దాను హోతయయ్యె, ౪౩౭

౦॥ జడదారులార ! కాండిల్యుండు దాఁ బ్రతిహర్తయచట, నుద్ధాత్పత్వం
బిడె గోభిలాఞ్శ్యముని, కాతఁడు సామమునందుఁ జాల దక్షుం డరముల్, ౪౩౮

॥ కాధుమాభిధానఘుండు దాఁ బ్రస్తాత యబ్జభవుండుజరుపు నధ్వరమున,
నంగిర స్తపస్వి యచట నుబ్రహ్మణ్యుడైనవాఁడు పుణ్యమానులార ! ౪౩౯

వ॥ యజ్ఞసిద్ధిపాంఠె నాఋత్విజులఁ జతుర్ముఖుండు సవినయంబుగా వస్త్రా
ణశోభితులం గావించి గృహ్యోక్తవిధానంబునం బూజించి ౪౪౦

॥ “ ధరణిసురులార ! వీఁడు మీశరణుఁడొచ్చుచున్న వాఁడు ప్రసాదింపుఁ డూర్జితముగ
యజ్ఞదీక్షం బ్రవేశింప నాజ్ఞయిచ్చి వెనఁ గృతార్థునిజేయుఁడీ వేడుకొందు ” ౪౪౧

— * బ్రహ్మ నాగర బ్రాహ్మణులకు వరమిచ్చుట :—

వ॥ అనియిట్లు వీక్షారంభంబుఁ జేయునుండుట ము నాగరబ్రాహ్మణులెల్లరును
క్రాతీర్థసముద్భవుండగుచుధ్యగుం బిలిచి ౪౪౨

౦॥ “ ఓరీచుధ్యగ ! నీవుపోయి ద్విజనృత్యుచ్చేని దుర్మితయా

నా రాజీవభవున్ గుఱించి చెపు మీవ్యాహర, మహ్యుద్భవం
బారంధ్రంబు నుపూఠితంబయినవై వార్షింబి యీతేత్రమున్
గౌరీనాథుండు మాదుపూర్వికులకుంగా నిచ్చెఁ బూర్వంబునన్, ౪౪౩

శీ॥ నూటయైదుగురబ్బజు లే టిక్తైరి యరయ నిది మాకుఁ గైవసమైనదాది,
ధిక్కరించియెటుంక రం దొక్కరేని నినువినా మమ్ము నోక్తూర ! నీతిదూర !

తే॥ నాగరద్విజులకు వెలిగాఁగ నిచట యజ్ఞయాగామలంజేయునతఁడు వధ్యుఁ
డందువలనిఫలం బాతఁ డొందఁజాలఁ, డిటుల నీతేత్రమిడునాఁడె యీకుండనియె,

తే॥ కాన నిటుజన్మ మొనరింపఁబూనెదేని నాగరులబిల్చి కానింపు బాగుగాను,
లేనిచో యజ్ఞఫలమును లేశమేని పడయఁజాలపు ధర వారు బ్రదికియుండ” ౪౪౪

వ॥ అని వాక్రచ్చుటయు నమ్మధ్యగుండు యజ్ఞమంటపమ్మునకు దూరమ్ముగా
బ్రాహ్మణపరివారితుండైయున్న బ్రహ్మపాలికింజని నాగరోక్తంబు వక్కాణింప
మానుషభావవిశిష్టుడైన యన్నటువ సాంత్యపూర్వకంబుగా నతని కిట్లనియె, ౪౪౫

తే॥ “ సుధ్యగ ! నీవునొడివినమాట నిజమెకాని యిటుచేయవలెనన్న కాంతఁగాక
పారపడి వరించినాడను బూర్వ మఖిలఋత్విజులఁ గాన నేనిక నేమి నేతు,

కం॥ కావున నీస్థానమునకు రావింపుము పోయి నాగరబ్రాహ్మణులకు,
 నీ వారి నెఱవ్వుగొని పోవుదు మఖమంటపముపొంతమ వేగకు "

మ॥ అనవుడు మధ్యగుండు

తే॥ "ఈవు దేవత్యమునకుడి యిపుడు మనుజభావముం బొందియున్నాడ వోవి
 యట్టి సామాన్యుడైన నీమంతికమున కేగతి దద్విజాగ్రణు లాగ్రలాగు!

కం॥ ఆవులు పశువులలోపల నేవిధమున శ్రేష్ఠ్యమును వహించెనోజగము
 దావిధమున నాగరులకు తొవిరుధసమాహమందు శ్రేష్ఠ్యముగలిగెక,

అ॥ అట్లుగాన నీవు యజ్ఞసంప్రాప్తికై చిత్తమందు వాంఛసేయుదేని
 రాణవెలయు నాగరబ్రాహ్మణులయగుగ్రహము వడయులెమ్ము కమలజన్మ

మ॥ అనినవిని ధాత భీతుడై ఋత్విక్సహితంబుగాఁ దత్కుపితనాగర బ్ర
 హ్మధానంబున కరిగి సవినయంబుగా సాష్టాంగపడి కరములు జోడించి

కా॥ "ఏతత్త్రేత్రమునందు మీకు వెలిగా నేకర్మముం జేసినక
 భ్యాతింజెందక వ్యర్థవహు మదికిక జ్ఞాతంబె, కానీ సమా
 నీతం బిందుఁ ద్రిపుష్కరంబు, లవియే నిత్యేపహుల్లాసు సం
 ప్రీతిం గొని స్వీయతీర్థములుగం బ్రేమింపుడీ నాగరుల్ !

కా॥ మీ యాధిక్యమెఱుంగ కర్త్విజులు సంప్రీతికై సురాచార్యుచే
 వేయానీతులు, గాన నెంచి క్రితువుక వీరే సమాసీనులై
 చేయింపక నెలవిందు, గండు, కలిసంసిద్ధించినట్టేనియుక
 నా యీ తీర్థము త్వత్కృతాఘములఁ జెండాడక సమర్థంబగుక "

మ॥ అని ప్రార్థించుటయు నాగరబ్రాహ్మణు లిట్లునిరి,

కం॥ " నాగరులకు బాహ్యముగా నీగతి మఖమీవు నేనెదేని క్రమముగా
 సాగింతురు వెరసురలును, బాగుగఁ గావింతు భూమిపాలురుగూడన్,
 తే॥ విన నగుఁగాక వేనిది యాచరింపకుండ నుండనటంచని మొండిసఱచి
 మమ్ములం జిన్న పుచ్చక మానవేని తరలు మాయొద్దనుండి యేతత్త ణంబు "

మ॥ శావుకుఁ జతురాననుండిట్లునియె,

అ॥ " ఏతదాదిగాఁగ నివోచు నాగరబ్రాహ్మణాగ్రణులకు బాహ్యముగను
 కార్థమౌ మఖంబౌ సలుపుచో నది వృధాయగునుగాని ప్రాప్య మటు వ

కం॥ నాగరు లేతత్త్రేత్రము బాగుగలేదనుచు నెటకొ పనివిని కర్థన్
 యాగానుట కావించినఁ గాఁగల వయ్యవియు వ్యర్థ కార్యము లింకన్,

తే॥ ఇట్లు మగ్నాదచేసితి నేనుగానఁ గరుణయుంచి మదీయయజ్ఞమున కాజ్ఞ
 యిందు భూదైవములార ! యిపుడపోయి సక్రమంబుగ దాని నుపక్రమిం

— నారదుఁడు సావిత్రిందోడ్కోనిరా బ్రహ్మలోకంబున కేగుట —

వ॥ అని వాగీశుండు వాక్రుచ్చి సంతుష్టులైన నాగరబ్రాహ్మణుల యజ్ఞం
గైకొని వృతులైన విప్రుల ద్వారంబున యజ్ఞంబొనర్ప యత్నించుటయు విశ్వకర్మవిచ్ఛేసి
నాగరానుమతంబున మస్తకమండనంబు గావించె, బదపడి బ్రహ్మదేవుండు వాద్య
మాన వాద్యంబులను గీయమాన గీతమ్ములను బత్యమాన వేదంబులను శ్రవణించుచు ససం
తోషంబుగానుండి పులస్త్యుఁ డరణిం బట్టుకొని పత్ని పత్నియని బహువారంబులు
పలుకుటయు దారం దోడితెమ్మని నారదునకుసంజ్ఞ చేసె, నతఁడరిగి సమరప్రియుండగుట
సావిత్రికిఁ జతుర్ముఖునితో భేదంబుగలిగించువాఁడై

౪౬౪

క॥ “నను నాజనకుఁడు నీకడ కనిపినవాఁ డోమరేశి! యాయన వీతో

డనుగూడి యజ్ఞ మంటపమునకుం జనవలయునంట, మూర్తమువెట్టెన్, ౪౬౫
ఉ. ఒక్కత వేగి యెట్టులట నుండెదవమ్మ యనాధవోలెనీ,

వక్కమలాశచీముఖునురాంగనలం బిలిపింపు, చుట్టునున్

గ్రిక్కిరియంగనుండి కడుఁ గీర్తనసేయఁగ వార లేగుదె

మృక్కడికిన్ విలాసముగ నధ్వరశాల యలంకరింపఁగన్ ”

౪౬౬

వ॥ అనిచెప్పి తండ్రిపాలికింజని

౪౬౭

అ. “జనక! నేను నాదుజనయిత్రిపాలికిం బేరెమెత్తిపోయి పిలిచినాడఁ,

గాని కూరుచున్న కడనుండియేని యా కలభ యాన తాను గదలదయ్యె ”

౪౬౮

వ. అనినవిని యాత్మభువుండు పులస్త్యుదిక్కుమొగంబై

౪౬౯

ఉ. “పొమ్ముకుమారనీవు, మతివోయిన మీయమఁ దోడితెమ్ము, సో

మమ్ముభరమ్ముచేనణఁగు మత్పిరముం దిలకిమ్ము యజ్ఞ కా

ర్యమ్మున వేశ దాటఁగల, దాచరణీయము మంటపప్రవే

శమ్ము, ముహూర్తమెంతయును సన్నిహితంబయియున్న దారయన్ ”

౪౭౦

వ. అనినవిని యమ్ముని యతిత్వరితగతిం జని యాటపాటలయం దనుర కడైతనున్న
యమ్మంగని

౪౭౧

కా. “దేవీ ! నీవు విచారశూన్యవయి యీతీరుంట యుక్తంబై కి యా

దేవదేయ్యుఁడు సోమభారమున నార్తిం జెందుచున్నాఁడు, నీ

యావత్కార్యము లట్టె పెట్టి యరుదె మృచ్ఛోటి, కయ్యజ్ఞకా

ళావస్తవ్యముహూర్త మిప్పటికి స్వల్పంబాచు శేషించెడిన్ ”

౪౭౨

వ॥ అని పలుకుటయు సావిత్రి యిట్లువియె,

౪౭౩

కం. “నాయన ! మీనాయన నారాయణముఖసకలనిర్జరప్రవరయుతుం

డై యుండ నే నొకర్తను రా యోగ్యమె యడవోలే రాణచెడంగక, ౪౭౪

ఆ. కాన నొక ముహూర్తకాలంబు సుత ! నిరీక్షించుచుండుమనుచుఁ జెప్పమరిగి

యింతలోనె గౌరి యిందర యింద్రాణి పెరసురాంగనలును నరుగుదెంతు, ౪౭౫

ఆ. వారితోడఁగూడి వచ్చెదనేను దద్యజ్ఞమంటపమున కర్హభంగి,

నపుడె గంధవాహు నాస్త్రీలఁ దోడితేఁ బనిచియున్న దాన ననుఁగుదనయ ! ”

ప॥ అని యిటు వచించుటయు నతం డతిత్వరితగతింజని సోమభారార్ధితుండగు
సురజ్యేష్ఠుంగని ౪౭౭

కా. “రా దేమందుఁబితా ! మదంబ, గృహకార్యవ్యగ్రయైయున్న, మ

న్మాదంబెత్తెనోయేమొ, దేవనితామధ్యస్థయై వత్తునం

చేదో వాక్యము చెప్పిపుచ్చినది, యం దీక్షింప నాస్త్రీలలో

లే దొక్కర్తయు, నెట్లవచ్చెదరొయలేమ బ్దురూహ్యంబగుక, ౪౭౮

కం. ఇయ్యది యున్న పరిస్థితి, యయ్యా ! తెలిసికొని దీని నాచరణీయం

బెయ్యదో యోజింపుముమది, నయ్యెం గాలాత్యయంబు యజ్ఞంబునకుక”

ప॥ అనిన విని బ్రహ్మదేవుండు సమీపస్థుడగు శక్రుదిక్కుమొగంబై ౪౮౦

అ బ్రహ్మ యిందుని గన్యాస్వేషణమునకుఁ బంపుట ౪౮౧

తే. “హరిహయా ! విను సావిత్రి యరుగుదేర దెంతయును బుద్ధిశూన్యయై యిప్పుడిచటి

కట్టిభార్య బలాత్కృతిఁ బట్టితెచ్చి జన్న మొనరింప నేనింక సమ్మతింప, ౪౮౧

కం. కాలాప్రవేశసముచిత కాలాత్యయ మించుకేని కాకుండఁగనే

మేలైన యనుద్వాహితపాలికఁ గొనితె మ్మొకర్తఁ బనివిని మఘవా ! ” ౪౮౨

ప॥ అనినవిని శక్రుండు సమస్వేషించుచుం బోవువాఁడు ౪౮౩

సీ. గరిమ షోడశకళాపరిపూర్ణుడౌ నిశాకరుఁ బోల్పఁదగు నెమ్మొగంబుతోడ

నాకర్ణదీర్ఘంబులై చెల్వమీటుచుఁ గలువతేకులగేరు కనులతోడ

సాముద్రికాఖ్య సచ్చాత్రుసమ్మతమైన కమనీయతమ లక్షణములతోడఁ

బ్రాయంపురాక బల్బగుగానూచించు స్తనపురోగాంగసౌన్దర్యముతోడఁ

దక్రఘటమొండు లీలమైఁ దలధరించి యరుగుదెంచెడి గోపకన్యక నొకర్తఁ

గాంచి “యెవ్వర ? వెవరు నికగన్నతండ్రి ? యయ్యెనా లేద వెండ్లి”యంచడుగు

[టయును

తే. “మంగళమునీకుదేవ ! నేమజ్జిగమ్మకొనుటకై యేగుదెంచిన గొల్లపిల్లఁ,

గావలసియున్నచో నీకుఁ గాని కొక్కముంతచొప్పునఁ బోసెద, మూల్యమిమ్ము”

—♦ ఇందుండి గోపకన్యకం బరిశుద్ధజేయుట ♦—

వ॥ అనినవిని యిందుండు దాని గోపికగాఁ దలంచి రమ్మరమ్మని రయమ్మనఁ దచ్చిరమ్మనఁగల తక్రఘటమ్ము భూస్థలమ్మునకు దొల్లనేసి యేడుచుచున్నను విడువక గోవక్త్రంబునఁ బ్రవేశపెట్టి గుహ్యమార్గంబున గుంజివైచి జ్యేష్ఠకుండస్థ శుద్ధజలంబుల జలకమాడించి పరిశుద్ధంగావించి చలువవలువగట్టించి సంతసించుచు సకలజేవతాసహితంబుగం జదురుదీర్చి కూరుచున్న చతురాస్యుసవిధమునకుఁ బట్టుకొని పోయి ౪౮౬

ఉ. “సర్వసులక్షణాఘోషయయి చక్కనిచుక్కనఁ దేజరిల్లు నీ

పార్వికశర్వరీణ్ముఖి వివాహముగానిది, తక్రమమ్ముకొం

చుర్విఁ జరింప గొల్లదని యొయ్యన గోముఖమందుఁ ద్రోసి వి

ట్టార్వ గుదప్రదేశమున నాగతఁజేసితి వెండి శుద్ధగాఁ”

౪౮౭

వ॥ అని చెప్పుటయు వాసుదేవుం డిట్లనియె

౪౮౮

ఆ. గోవులయును భూమిదేవులయును గులం బొకడె ద్విప్రకార మొందె జగతి

మంత్రసమితి యొకట మఱియొక్కచో హవిర్వితతి యుండి బిట్టు వెలయుచుండ.

కం. గోగర్భంబుననుండి సమాగతయగు నీపె బ్రాహ్మణాన్వయభవయే

యాఁగానఁ బెండ్లియాడుము యాగారంభార్హ కాల మరుదేరకమున్ ”

౪౮౯

వ. రుద్రుండిట్లనియె,

౪౯౦

ఆ. “విను గవీముఖప్రవిష్టయై పశ్చిమద్వారమునను మగుడబయలువెడలు

కతన నీదుపత్ని గాయత్రియను పేరఁ బూజనీయయగును భూతలమున ”

౪౯౧

వ. అనవుడు బ్రహ్మ బ్రాహ్మణులదిక్కు మొగంబై

౪౯౩

తే “ గోపకన్యకమయ్య నీగోల తాను బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠయగు పెట్టా బాగుగా వి

మర్శనముఁజేసి చెవుడయ్య మఱియుమీరు బ్రాహ్మణోత్తములార! మీభావమేమొ

వ. నావుడు బ్రాహ్మణులిట్లనిరి,

౪౯౪

ఆ. “ గోపభావమెడలి యీవెతా బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠయ్యె, మేముఁజెప్పినార

మట్లుగాన నింక నాలసింపక నీవు పెండ్లియాడుమయ్య ప్రీతిధాత ”

౪౯౬

వ. అని యిట్లందఱు నంగీకరించుటయు బ్రహ్మ యాయమ పాణిగ్రహణంబు గావించె, బరమపవిత్రయై యమ్మహాదేవి సోమమ్ము దలఁదాల్చె, నిట్లుచతురాననుండు గాయత్రిని భార్యగాఁబడసి పరమసంతోషంబునఁ బయనంబై యజ్ఞమంటపంబుఁ బ్రవేశించె, గాయత్రియు గోపభావంబువదలి యాదల నరణిం బెట్టుకొని వాద్యంబులు వాయింపఁబడ గంధర్వగానంబులు గావింపఁబడ వేదఘోషంబులు వియత్సఘంబుముట్టి

సర్వదేవద్విజోపేతుడగు చతుర్ముఖునితోడ నడచె, నంత విశ్వకర్మ యేతెంచి విధా
తకుఁ గేశనిర్వపణంబును గాయత్రికి నఖనికృంతనంబును గావింపఁచె, బులన్త్యుఁ డాదుం
బరదండంబును శృంగసహితకృష్ణాజినంబును జేతికిచ్చె, మాంజీమయంబగు మేఖలచేఁ
గటిం గై నేసి మానధారిణియగు గాయత్రితో నజుండు యజ్ఞకాలం బ్రవేశించి పరి
శిష్టంబు జరుపుచుండఁ బ్రవర్త్యసమయంబున దిగంబరుండొకఁడు కపాలపాణియై నిషే
ధింపఁ బడుచును సదస్సునం జొచ్చి గంతులువేయఁ గడంగుటయు సదస్సులు ౪౯౭

ఉ. “ ఎచ్చటినుండివచ్చితిర యీ వికృతాకృతితోడ మూఢ ! నీ

చొచ్చుట కీ మఖీయచగు తోణి యనర్హము, వెళ్ళిపోమ్మువే,

వచ్చుచుగోప మబ్జభవవాసవముఖ్యునురాలికిఁ ద్విజుల్

కచ్చెకుఁ గాటుద్రవ్యి నినుఁ గట్టెలతోడను గొట్టి నెట్టెదర్ ”

౪౯౮

వ. అని యదలించుటయు వాడిట్లనియె,

౪౯౯

ఉ. “ అయ్యెడు బ్రహ్మయజ్ఞమని యత్యధికంబగు దూరమందునక

నెయ్యరు చెప్ప రోయుమను నేనరుదెంచితి నన్నచింతనిం,

దయ్యయ్య ! తిట్టఁబూనితిరి, యంధదర్శిద్రవినీచు లెంతయుక

నెయ్యయ్య నన్నుం దిని గణించినయజ్ఞమె యజ్ఞమయ్యెడిక,

౫౦౦

కం. అన్న సమృద్ధము కానిది జన్న మెకా దరయ, మతీయు సంక్షయమునకుక

దెన్నది, యిద్దానికేఁగా నున్నది కాస్త్రప్రమాణ, మొగివినుఁ డీరల్ !

౫౦౧

శ్లో. అన్నపీనో దహేద్రావ్యం, మరేత్రహీనస్తు ఋత్విజః,

యాజ్ఞికం దక్షిణాపీనో, నాస్తి యజ్ఞసమో రిషః ”

వ. అని యిట్లునొడుపుటయు బ్రాహ్మణులు

౫౦౩

ఉ. “ అన్నముఁగూర్చి నీవిటకు నాగతుఁడౌటయే నిక్కమైనచో

నున్నదిపోమ్ము సత్ర, మట నొక్కమొగిక భుజియించుచున్న వా

రన్నముఁ దాపసుల్ కృపణు అంధులు దీనులు, విత్తవస్త్రసం

పన్నతఁగోరినక ధనదుపాల లభించును దానకాలలోక,

౫౦౪

తే. అంతియే కాని యేలోప మరయ లేని బ్రహ్మయజ్ఞంబు దూషించి పాతకంబు

మాటగట్టుకొనంబోకు మూర్ఖ ! నీవు, పొగడఁదగినది యిది, భూరిపుణ్యదంబు ”

— శ్రీ దిగంబరుఁడు యజ్ఞమంటపమునఁ గపాలంబువైచుట శ్రీ —

వ. అనినవిని యితండు కపాలంబు నేలంబడవైచి వీపంబువోలె నంతర్ధానమగు

టయె

౫౦౬

కం. సదమున వెవంబడి యిట్లెదురుగ నుండం గపాల మింక నెప్పగిదిన్

గుదురును యజ్ఞక్రియ, లియ్యది యవలకుద్రోయ నెవరు నగుతుడ రకటా ! ” ౧౦౭

వ॥ అని సదమ్య లొకపురుషుని బహుభంగులం బ్రేరేచుటయు వాడు దండంబున దాని నవలద్రోయుటయే తడవుగా నట్టిదే మఱియొక్కతలపుట్టె యచటఁ గనంబడియె, నదియును దీసివేయఁబడుదు నింకొకటి సిద్ధమయ్యె, నిట్లు నూలులు వేలు లక్షలు కోట్లు వచ్చి యజ్ఞవాటమరితయు వ్యాపింప యజ్ఞకర్మ ప్రదూషకంబులగు తత్కపాల సంఘంబులం గనుంగొని యందఱును హాహాకారంబొనరించి, రంతఁ బితౌమహుండు కృతాంజలిపుటుండె . ౧౦౮

— బ్రహ్మచే బ్రార్థితుండై శివుడు కపాలంబులఁ బోద్రోలుట —

కం. “ దేవా ! యజ్ఞం బీవిధిఁ గావు టనర్హంబుమిగులఁ, గాఁబట్టి కపా

లావిర్భావం బణఁచుమ యీవుండం గర్మలోప మేర్పడఁ దగమిన్ ”

౧౦౯

వ. అని మహేశ్వరుఁ బ్రార్థించిన నతండిట్లనియె,

౧౧౦

ఆ. “ అది మదివ్వుమైన యాహారపాత్రంబు, వైరమేల దానివైని ద్విజుల,

కదియుఁగాక యొక్కయాహుతియేనియు వేయఁజూడ రకట ! వీరునాను, ౧౧౧

తే. కాన నిర్విఘ్నముగ నీడు క్రతుసమాప్తి యభిలషించెదవేని నీ వాత్మలోన

నురుకపాలంబులో హవ్యముంచుడంచు భూసురాధములకు వేగఁ బోయిచెపుమ,

చం. మఱియును నాలకింపు మొకమాటవచించెద, నెల్లవేల్పులన్

గుఱిచి యెటు ల్పావిస్సు శుచికుండమునందున వ్రేల్తు రట్లు నన్

గుఱిచియు మంత్రపూతమగు నూత్నహవిస్సును వ్రేల్వనా, ద్వద

ధ్వర మటులైనఁ బూర్తియగుఁ, దప్పినఁ గాదు, నిజంబుచెప్పితన్ ”

౧౧౩

వ॥ అని యిట్లువచించుటయుఁ బితౌమహుండు

౧౧౪

కా. “ నీరూపంబులు భిన్నరూపములుగ నైక్కింపరాకుండఁ బా

ల్పారున్ లొకములోన, నన్నియును సంభావ్యంబు, లం ధీమఘా

కారంబొక్కటి, యట్లుగాన రహి నీకర్మంబు నిర్విఘ్నమై

మిఱంగావలెఁ గాని చేడ్పడుటలో మేలుండ దూహింపుమా,

౧౧౫

కం క్రతుకివిరుద్ధంబుగ నీక్రతువుం గావించుటన్నఁ గడుఁగవ్వము, నీ

కుతుకముదీర్చక వేటొకగతి నేగను నుత్సహింపఁ గ్రతువిధ్వంసీ !

౧౧౬

తే. నేఁటిసుత యజ్ఞముల భూమినిర్జరులకు నలపురోడాశరూపమా హవ్యమెల్ల

మృత్కపాలంబులను క్రొవ్వ, ముత్కటంపుకాసనందిది, దాఁటంగఁజనదు దీన్ని ౧౧౭

కం. నిన్ను ద్వేషించియును మహోన్నత ! శతరుద్రయమున హోతవ్యము, మేల్

జన్మములనెల్ల జగత్సన్నత ! తన్మంత్రవరము జాప్యము శ్రద్ధఁ,

గీ౧౮

కం. సమ్మతిగపాలముల ద్వారమున నీరూపమిచటఁ బ్రకటించితిగా

న మృహనీయ ! కపాలేశమ్మన నీలింగమొకటి సంస్థాపింతుఁ,

గీ౧౯

తే. ఈకపాలేశలింగంబు నెవఁడు మొట్టమొదటఁ బూజించి యజ్ఞంబు మొదలుపెట్టు

వాఁడు సర్విష్ణుముగఁ దుదవఱకుదాని నిర్వహింపంగఁగలిగెడి నిశ్చయముగ "గీ౨౦

ప॥ అనివాక్రుచ్చుటయు నసంఖ్యాకంబులగు నాకపాలంబులన్నియు హరునిచే నంతర్ధానంబుగావింపబడియె, నంతఁ జతుర్వదనుండు సంతసించి తత్త ణమ తత్తేత్రంబునఁ గపాలేశ్వరలింగంబును స్థాపించి

గీ౨౧

తే. "నా త్రిపుష్కరములఁ గృతస్నానుడగుచు నీకపాలేశలింగంబు నెవఁడు భక్తిఁ బూజనమునేయు వాఁ డతిపూజ్యుడగుచు నపునరావృత్తమగులోక మందఁగలఁడు,

కం. కార్తికశుక్లచతుర్దశి నా రత నీలింగసవిధమందునఁ గృతసం

కీర్తనత జాగరము నిర్వర్తించిన జన్మసిద్ధపాపము తొలఁగుఁ

గీ౨౩

ప॥ అనివక్రాణించుటయుఁ ద్రిపురాంతకుండు సంతృప్తుండై యజ్ఞచురుపస్థ వేదీమధ్యంబునం గూరుచుండె, బ్రాహ్మణులు విస్మయోత్ఫుల్లనయనులై యమ్మహేశ్వరునకు నమస్కరించి మగుడ యజ్ఞకర్మ మారంభించిరి, యీప్రకారంబునఁ దచ్చతుమ్మ ఖుండు యజించుచుండుటయు నాసమాచారంబువిని

గీ౨౪

సీ. బ్రహ్మదేవుఁడుతాను బత్నీ సమేతుడై యెటు యజ్ఞదీక్ష వహించినాఁడో

వైతామహంబౌచుఁ బరఁగు నాజన్మ మేతెన్నున వర్తించుచున్న యదియొ

స్వీకృతార్హిజ్యులై చెలఁగెడి తత్రత్య కాశ్యపీసురు లెంతగట్టివారో

హాటకేశ్వరసంజ్ఞ నలరారుచున్న యాతేత్రంపువిధ మద్ది కీదృశంబో

చూచివత్తమటుంచు నవోటి కాద్యవాసరర్షు సమేతవైవస్వతతిథి

మట్టమధ్యాహ్నమునఁ దప్యమానులగుచు దాక్షిణాత్యులుకొంద టుద్ధతిని వచ్చి

ప॥ ఒక జలాశయంబున దిగి స్నాతులగుటయు

గీ౨౬

సీ. వక్రనాసంబుల వంకలన్ని యుదీతై, బానపొట్టలు బిట్టు పలుచఁబాతై,

శంకుకర్ణంబులు చక్కనై కనుపట్టై, నక్షులందలిరోత యడుగువట్టై,

జేటచెవు ల్చాలఁ జిన్నవైరహిమించె, బెదవులదైర్ఘ్యంబు ప్రిదులఁగాంచె,

స్థాల్యంబువిడనాడి తలలు సొంపునహచ్చె, నొడకులందలిసల్పు సడలఁ జొచ్చె,

నిడుపుకుతికెలు సమములై నివ్వటిలై, వ్రణకిణంబులఁ జరణము ల్వదలఁబడియె,

గోళ్ల పెడలును బొడువును సల్లసాగె, బట్టెపండ్లును గుందపుష్పంబులయ్యె. గీ౨౭

వ॥ అట్లు మన్మథాకారులై యమ్మునులు స్వాంగంబులఁ గలయవిలోకించుకొని
యది యొక్కతీర్థంబుగా నెఱింగి ౧౩౨

కం. “ ఇం దవగాహనమొనరిచినందుననే రూపవంతులైతిమిమన మి,
ట్లందునఁజేసి జగంబుల నందెడునిది రూపతీర్థమన విఖ్యాతికొ, ౧౩౩

కం. ఎవరిట శ్రద్ధాయుతులై యవగాహన మాచరింతు యవ్వారలుతా
రవుదురు రూపోపేతులు భవభవమున గతసమస్తపాతకులగుచుకొ, ౧౩౪

కం. జలముల నేనియు నేతత్ఫలమునఁ బితరుల నెవండు సంతృప్తులుగకొ,
సలుపు గయాశ్రద్ధాధికఫలమును నవ్వఁడు రూఢిఁ బడయంగలుగుకొ, ౧౩౫

కం. ఎవరిచట రత్న దానము లవనీదేవులకు భక్తి నర్పింతురొ వా
రవనీశ్వరులగుదురు ప్రతిభవముననుం దీర్థమహిమఁ బ్రభుత నెలంగకొ, ౧౩౬

కం. ఉండుద మేత తీర్థముదండనె మన మింక, నెంతదండిదియైనకొ
గొండొకతీర్థముకడ కిటునుండి చనకొవలన దెంతయును రూఢముగకొ ” ౧౩౭

— * ప్రథమ దివస యజ్ఞవృత్తాంతము * —

వ॥ అని యొండొరు లనుకొని యొక్కొకరు మజ్ఞోపవీతమాత్రంబుగాఁ ద తీర్థం
బును విభజించుకొనిరి, యిప్పటికిని జగద్గురువు ప్రథమ మాతీర్థోదకంబును నిత్యమ్మును
స్పృశించు, నిష్కాముడయ్య నందు నీరమాడిన మర్త్యుండు సిద్ధిలక్షణంబగు పరమ
శ్రేయంబు పడయంగలుగు, నివ్వధం బమ్మునులందఱు నా సరస్సుం బంచుకొని
సాయంసంధ్యాదికంబును నచటన నిర్వర్తించి నికాముఖంబున దీక్షితుడై యజ్ఞుడు
మానమూని కూరుచున్న యజ్ఞమంటపమునకుఁ బోయి యాయనకు జోతవెట్టి పగటి
యజ్ఞక్రియాకరణంబునఁ బరిశ్రాంతులై యింద్రాదిసురలు కాళ్ళుగుద్దుచుం బరిచరింపఁ
గూర్చుండియున్న ఋత్విజులకడకరిగి వారికందఱికిని నమస్కరించి తదగ్రంబునం
గూరుచుండి క్రతుగాధలం గాలంబుపుచ్చుచు సోమపానవిషయంబున నుద్ఘాతకును
నధ్వర్యునమను బరస్పరము పొడమిన వ్యత్యాసంబున ౧౩౮

సీ. వాస్తవార్థంబును వాక్రుచ్చి రొకకొంద తొకపక్షమునఁ జేరకుండఁదాము,

తుందుడుకొప్పంగ నిందసేసిరికొంద తొపక్షమున నేది యేర్పరింప,

కగ్గలంబగువాద మాచరించిరికొంద అదియెల్ల మీమాంస ననుసరింప,

మాధ్యస్థ్యమూని సమ్మతవెట్టి రొకకొంద అనుకూలపరిశిష్ట మాశ్రయించి,

తగవులాడిరికొంద తంతయునుగినుకఁ గడుఁ బురోడాశచయనాదికములఁగూర్చి,

యిట్టి వాదోపవాదంబు లినుమడింపఁ బుచ్చి రారాత్రి యంతయు భూమినురులు,

-• రెండవదినమున యజ్ఞశాలలో నొకబ్రహ్మచారి పామును వేయుట. •-

వ॥ రెండవదినంబగు ద్వాదశీతిథి సఖిలదేవతలకును నాశ్చర్యజనకంబగు నొక కథ ప్రవర్తిలై, ద్విజోత్తములారా! దానితెఱంగి గెఱింగించెద సావధానులరై యాల కింపుఁడు, వేదపాఠగులగు విప్రర్షులు యజ్ఞకర్మ మారంభించుటయు బ్రహ్మచారియొకఁ డొక నీరుకట్టియం బట్టుకొని వచ్చి సదంబునం బ్రవేశించి ప్రహసించుచు భయంకరం బగు నప్పామును బ్రాహ్మణాంతికంబునం బడవైచె, నంత నయ్యురగం బిటు నటు తొరతొరం దిరిగి సవనకర్మప్రసక్తులగు త్మోసురులనడుమఁబడి ప్రేమం బ్రవర్తించు హోత శరీరమంతయుం బుట్టుకొనుటయు నతండు ప్రాయశ్చిత్త భయంబునఁ బదంబు గదలింపక చయనన్యస్తలోచనుండై నోరెత్తి పలుకకుండఁ గాని విషజంతుప్రశంసచే విప్రుల హాహాకారంబుమాత్రము విశేషించె, మైత్రావరుణకర్మస్థుడగు హోతకొడుకు సర్పవేష్టితుడగు జనకుం దిలకించి యప్పని వటుకృతంబౌట తెలిసికొని భయాతిశయం బునం బ్రభవించు కోపావేశంబున

క॥ “పాపాత్మా! సదమునందున హా! పామును వైచినాఁడ, వటు గావున నా

కాపంబును గ్రహించుచు నా పామవ యగుము పొమ్ము వ్యర్థుడ! యింకక ”

వ॥ అనిశపించుటయు వటువిట్లనియె,

గీ३౮

క॥ “జలసర్పమిద్ది, సఖిలో విలాసముగ దీనినేను వేసితి, నీయ

య్య లలితదేహమునం గా,దలిగి యిటు ల్లాపమీయ నర్హ మె నీకున్ ” ౫౩౯

వ॥ అనినాఁడుచ్చి సర్పాకారంబుధరియించి దుఃఖించుటయు బ్రాహ్మణు లతని చుట్టుం బుట్టుకొని, రతండు వైచిన పన్నగము హోతృశరీరమువిడిచి యన్యత్రచనియై, నంత నవ్వటువు బాష్పపూరితనేత్రుండై భృగువుపాలికింజని ప్రణమిల్లి గద్గదస్వరంబున క॥ “వనజాసను మనుమండను సవాతమని నుతుండ నేను, జ్యోవనాఖ్యుడ నీ

తనయుఁడు శపించె నిర్దోషిని, కాపవిమోచనంబు నేయు మహాత్మా! ”

గీ४౦

వ॥ అనివేడుకొనుటయు భృగువు కరుణించి చ్యవనుం దిలకించి

౫౪౧

కా. “తాతా! విప్రవటుక శపించితివి, యుక్తంబానె నీకుక, విషా

పేతంబైనభుజంగమంబై ననుఁదాఁబడింపఁగంజాల, దే

రీతిక నిర్విషమా జలాహి యింక ధర్మించుక, ననుంగూర్చియే

యాతం డియ్యది వైవ, డందునను కాపాంతంబు గావింపుమా”

గీ४౩

వ॥ అనిపలుకుటయు నతండిట్లనియె,

తే॥ “అబ్బి మర్యాదవీడుచో నర్యముండు శీతలత్వంబునొందుచో శీతభానుఁ

డధిగతోష్ణత్వంబునచో వస్మదుక్తి యన్యతమగుఁగాని యందాఁక నట్లుకాదు, ౫౪౫

— బ్రహ్మచారి శాపవిమోచనము —

ప॥ ఇట్లు భృగుసుతుండు పలుకుటవని పితామహుండు తాన సర్వరూపధరుఁ
డగు మనుమఁడున్నచోటికి వచ్చి

౫౪౬

చ॥ “ చిలువతనంబువచ్చుటకుఁ జింతిల కస్మదుదీరితంబు ని

శ్వలముగవిస్మృ, తొమ్మిదవసర్పకులంబు సృజించుకోర్కి ని

ట్టలమయియుండెనా, కది దృఢంబుగ నీవలనం బ్రవూర్ణమా,

బలమగు కట్టుబాటున విభాసిలుఁ దక్కుల మివ్వనుంధరన్,

౫౪౭

తే॥ మంత్రకాండ్రకు నోషధీమహితులకును బాధగలిగింపకుండ నీఫణికులంబు

భక్తిఁ బూజింపఁబడుచుండుఁ బ్రజలచేత నఖిలసర్వంసహాచక్రమందుఁ దనయ !

క॥ ఏతత్తేత్రస్థముఁ బరిపూతంబును నైనయట్టి పుష్కరమున సం

స్థితవ్య, మచట నియమాన్వీతంబుగఁ దపమొనర్చు నినుఁబిలిచి రహిన్

౫౪౮

॥ తనదుబిడ్డనొసంగి యొనరించుఁబెండ్లి కఠోక్తుకాభిధానకుండలీంద్రుఁ,

దంత నవమమైన యహికులంబు సృజింపఁబడి చెలంగుఁ గట్టుబాటుగలిగి,

౫౪౯

క॥ శ్రావణకృష్ణపంచమిని జక్కగఁ బూజితమయ్యెడుంజుమి

క్షౌవలయంబునందు నవమంబగు సర్పకులంబు, త్వత్సరః

పావనవారి నేఁటినుత పంచమహాఘృవిశాశకారియె

కేవలనాగతీర్థమనఁ గీర్తివహించు జగత్ప్రయంబునన్,

౫౫౦

క॥ ఎవరికాగ్రణపంచమి నవగాహనమాచరింతు రాతీర్థమునన్

బవనాశనములభయ మయ్యవనీప్రజ కుండ దొక్కయబ్బముదాఁకన్,

౫౫౧

క॥ విషముతలకెక్కినట్టిఁడు యువ సేవితమైనదీన స్నాతుఁడుగా ని

ర్విషుండై సుఖముంబడయును, మృషగాదిది యాలకింపుమి తనుజాతా !

౫౫౨

ఆ॥ పుత్రకామయైనపూఁబోడి పంచమిభాస్కరోదయమున భక్తితోడ

ఫలక రాధ్యయగుచు జలకంబులాడువో గొడ్డురాలుగూడ బిడ్డగనుమ ”

౫౫౩

ప॥ అని వక్కాణించుచుండ వాసుకి తక్షక పుండరీక కృశోదర కంబ కాశ్య

పర శేష కాళియులు యజ్ఞంబున కాహూతులై యరుదెంచి యజ్ఞన కభివాదమాచరించి

తే॥ “ నాగరాజుల మోశతానంద ! మేము, వచ్చితిమి జన్మమున సాయపడమ, గాన

సెలవొసంగుము కర్తవ్య, మెలమిమైని సిద్ధమున్నార మద్దానిఁ జేయుటకును ”

౫౫౪

ప॥ అనుటయు బ్రహ్మయిట్లనియె,

ఆ॥ “ నాగరాజులార ! నామాటమీఁద నీనాగరాజుతోడ వేగమీరు

నాగతీర్థమునను నయమొప్పనుండుఁడీ, యిదియె మీసహాయ మిత్తునునాకు, ”

౫౫౫

— నాగతీర్థమాహాత్మ్యము —

సీ॥ కొఱికి మానినీతల ల్కుతికకానగమెక్కి సంచరించెడి దైత్యసముదయంబొ
యొంటిమైగనబడ్డ యువ్వీప్రజం గొట్టి యేచంగజూచు పికాచగణమొ
నుఖితులైమను గృహస్థులబట్టిపీడింపఁ బూనుచుండెడి ప్రేతభూతతతియొ
యరుభుజాబలముచే సరకు సేయకయేరి నతిశయించెడి మానవాధముండొ

దౌవ్యమునువహించి తామిమఖంబున విఘ్న మాచరింప వెడలునెడల

రక్ష సేయుడయ్య చతుశ్శవోనాథు! లిదియెమితుఁగృత్య మిటుఁ దలంప, గీ॥౯

క॥ భాద్రపదబహుళపంచమిఁ గద్రూనుకులార! పూజఁగొనఁవీరల్

భద్రమౌగమనుఁడు, చనుఁడనుపద్రవమగు నాగతీర్థపాదస్సులకుక ” గీ॥౧౦

వ॥ అనియిట్లు నొడువుటయూ వల్లెయని సర్పరాజులు సనాతనసుతయొతంబుగం
జని యాసరస్సునాశ్రయించియొండి, రది మొదలుకొని స్నాతులగుజనులకు సకలకామదం
బగుతీర్థంబు నాగతీర్థంబునా స్మృతంబయ్యె, గీ॥౧౧

సీ॥ భద్రమౌర్థలిగించి చెనయఁజూడవు ప్రేతభూతపికాచము వీధిదముగ,
క్షయకుష్టవిస్ఫోటకశ్లేష్మపిత్తాది జాడ్యము ల్కూచాడఁజాల వెపుడుఁ,
గదలింపఁగాలేవు కాసంతయేనియఁ జింతాభరంబులు స్వాంతములను
ధిక్కఁకొపఁగఁజాల నొక్కింతయేనియు బలవంతమయ్యె సపక్షగణము,
నాగతీర్థమున సనాతనసుతముఖ్య నాగరాజపూజనం బొనర్చి

శిష్టభూమరులకు మృష్టాన్న మిడనట్టి జనములకును సప్తజన్మములను, గీ॥౧౨

సీ॥ ఆనాగతీర్థమం దవగావానము సేయఁ ప్రజ యన్వయమె సర్పభయముబొంద,
దాతీర్థమాహాత్మ్య మానక్తి క్రవణింప నహిపీడఘటియింప దబ్బమెల్లఁ,
దత్తీర్థమహిమంబు తానె పూనిపతింప ఫణిదవ్వుమెకూడ బ్రదుకుజనము,
భక్తి నేతక్కథాభాగంబులిఖియించి యుంచుచో నవోట నుండదురగ,
మట్టుగాన శౌనకాదిమనీశ్వరుల్! నాగతీర్థ మెంతయో గర్వ
యెయొలుగుడయ్య యంతరంగంబులం, దింతకన్నఁజెప్ప నేమిగలదు, గీ॥౧౩

వ॥ మోడవదినంబగు త్రయోదశితిథిం బ్రాతఃస్నవనంబుగైకొని ఋత్విజులెల్లరుం
దమతమ కార్యంబుల న్నప్రమత్తులై యుండుటయు గీ॥౧౪

క॥ పట్టుఁడుపట్టుఁ డందఱును బశ్చెరము ల్మహిదేవసంఘముల్!

పెట్టుఁడుపెట్టుఁ డన్నమును బ్రీతి భుజించినయంత తృప్తిగక

బొట్టులనిండ నెల్లరును బోయి తినుండు తినుండటన్న వి

మృత్తిబోధ మొక్కటియొ ముఖ్యమాగా విననయ్యె నయ్యెడక, గీ॥౧౫

—• బ్రహ్మయజ్ఞంబున కొకయతిథి వచ్చుట. •—

వ॥ హేమరత్నంబుల నెవఁడెయ్యదియాఘ్నించిన వానికది శాఖగురెట్లుగా లభించె, బర్వతోపమంబులై పక్వాన్న రాసులును నదీసంకాశంబులై ఘృతక్షీరంబులును దానార్థముంపఁబడిన ధనసముదయంబులును గలిగి యాబ్రహ్మయజ్ఞము సర్వకామ సమృద్ధిమును సర్వగుణసముదితంబును నై కనుపట్టుటయు భూతభవిష్యద్వర్తమానవేది యగు నొక్కయతిథి యక్కడికరుదెంచి బ్రహ్మకు నమస్కరించి తదంతికంబునం గూరుచుండి తన యాబాల్యవృత్తాంతమంతయుం జెప్పఁజెప్పఁ గర్మాంతరప్రసక్తులగు ఋత్విగ్రహృహ్మణులు విస్మృతంబులగు నిజవృత్తంబులు జ్ఞప్తికివచ్చుటంజేసి యత్యంత గర్హ్యంబగు నాత్మీయవృత్తంబు నభిమానశూన్యతం బ్రకటించినందుల కయ్యతిథి యాత్మజ్ఞానంబున కచ్చెరుపడి యగ్నించుచుఁ గౌతుకావిష్టచిత్తంబులం దదభిముఖులై క॥ “ లోకోత్తర మీజ్ఞానము, నీ కేగతిఁబట్టువడెనొ నిజమును మాకుకొ

వాకొని నీ గురువెవ్వరొ యోకాశ్యప్యాదితేయ ! యుగిఁ జెప్పఁగదే, ౫౬౭
ఉత్సాహము॥ ఏమిజ్ఞాన మేమిజ్ఞాన మిచట నీకడకొవలెకొ

భూమి నెచటఁ గనము వినము భూసురేంద్ర ! మేమహా !

తామరసభవుండు దీనిఁ దానుబోధఁజేసెనా ?

యామురారియా ? హరుండ ? యానతిమ్ము సర్వముకొ ” ౫౬౮

వ॥ అని యడుగుటయు నతండిట్లునియె, ౫౬౯

సీ॥ పింగళయను పేరునం గరంబుఁజెలంగు నానర్తదేశేశు నంగనయును
బాలమీదఁగలయాస బొత్తిగావిడనాడి కడుసుఖంపడిన నెన్నదపులుఁగూను
నిదిసాదునిలయమం చెట మమత్వములేక వీలై నకడనుండు విమధరమును
ప్రూనికొక్కొకయింత మకరందరసమును సంగ్రహించెడి మత్తనుట్పుదమును
ఘటకుండై నట్టి యొక యిషాకారకుండను మామకీనయయైన కుమారికణ్ఠమును
నైరిగురువులునాకు, నీయాలుగురి విచేష్టితంబులుగన జ్ఞానసిద్ధియయ్యె.”

వ॥ అని యిట్లుపలికిన నెండియు బ్రాహ్మణు లిట్లునిరి, ౫౭౦

సీ॥ “ పింగళ మొదలైన వీరార్ధురునునీకు వరుస నేవిధమున గురువులైరి ?
వారిసన్నిధి నెట్టివర్తనములఁజూచి జ్ఞానంబు సాధింపఁగలిగితీవు ?
ఏదేశమందుండు నేప్రదేశంబున నీ వుద్భవంబంది వృద్ధిఁగాంచి ?
తెయ్యవి నీ పేర నెసఁగెడివర్ణంబు ? లేగోత్రమునఁ బుట్టువెనసితీవు ?
అనుపూర్వముగను నంతయుమాకు సవిస్తరముగఁజెప్పు ద్విజువరేణ్య !
త్వత్కథామృతంబు శ్రావంగ మా శ్రోతోయగళు లెదురుచూచుచున్న విత్తదు ”

—+ పింగళోపాఖ్యానము +—

- మ॥ అనియిట్లు ప్రశ్నించుటయు నయ్యతిథి ౫౭౩
- క॥ “ఈపురముననుండి కునశ్చేపుడుమొదలైన విప్రసింహులు నలుపుర్
కాపురమువీడిచని రేయాపదకో యగ్గమగుచు, నవ్వారలలోక ౫౭౪
- సీ॥ బాహ్మణకాఖిలం బ్రాధాన్యమువహించి యొప్పు నాగరులలో నుద్భవించి
ఛందోగుడనువేర ఔన్నతివిఖ్యాతిగనిజిట్టి ఋషి గోత్రమునకుఁజేరి
యత్యంతనిష్ఠ మడంగసంయుతముగా నాల్గువేదములు సాంతముగఁ జదివి
శమదమాదిక సర్వసద్గుణసంయుక్తిఁ బశ్చిమవసునునం బరఁగియున్న
జాద్గుడనువానికిని నేను బ్రథమనుతుడఁ, బ్రాణములకంటె నతనికిఁ బరమహితుడ,
నాకు యావనమేతెంచునాఁటి కట్టిపిత మృతుండయ్యె, నేనుంచు బేరుకొందు,
తే॥ ఇంతలోపల నానర్తమేలునట్టి నుతపుడనురాజు మామకసుగుణములను
గాంచి తనయంతిపురమునఁ గంచుకొనిగ నుంచుకొనియెను నమ్మకంబొదవ మదికి,
క॥ ఆయనకుఁగలరు నూర్గురుప్రేయసు, లవ్వారిలోనఁ బింగళయనఁగన్
ధీయుత యొక్కర్తుక,యానాయికచేష్టితమె కతము నా జ్ఞానమునన్, ౫౭౫
- సీ॥ అత్తరుపన్నీర మాదిగాఁగలయట్టి తత్తత్సంగంధవద్ద్రవ్యములను
శ్రీవాసవృకధూపపిల్వా కాలాగురువంశకాదిక ధూపవస్తువులను
మల్లికా కేతకీమాలతీ చాంపేయపారిజాతాదిక ప్రసవములను
విలువగల్గినయట్టి వెండిబంగరుజరీ చెఱఁగులంజెలువారు చేలములను
వలఘుపరివశముల కలపంబులను దను పడుకటిండ్ల సిద్ధపటమకొని య
నంగబాధ కగ్గమెయుండఁజొచ్చి రారాణు లహారహంబు రాత్రివేళ, ౫౭౬
- క॥ “ఈరాతిరినుఁబిలుచును భూరమణుఁడు పడుక ” కనుచుఁ బొంగనొకతెనన్
జేరంగఁబిలుచు” ననియొకసారసదళ నేత్ర బిట్టు జగడములాడున్, ౫౭౭
- క॥ ఈవిధముననొందురు లాదేవేరులు వాదులాడి తిట్టుకొనంగన్
ఔన్నత్యభుఁడందొకరితఁ దావలచి యలంకరించుఁ దచ్చయనంబున్, ౫౭౮
- క॥ అంతం దన్నికఁ దక్కటి కాంతలు నిట్టూర్పువిడిచి కన్నులు బాష్ప
క్రాంతములుగాఁగ విద్దుర నుంతయులే కతనుబాధఁ జొక్కెడివారల్, ౫౭౯
- క॥ “అశ మహాదుఃఖంబు, నిరాశమహానుఖ ” మటంచు నాపింగళదా
నాకాపాశముఁగోసి నిరాశను నుఖనిద్రఁజెందు యామినులంగున్, ౫౮౦
- చ॥ ధన్యుక వ్రంగిటన్ మమచు దర్పక లీలలనోలలాడు నా
మృత్యులతోడ నించుకయు స్ఫుర్తయొచ్చుక మన్మథాత్తివే

నవశతనొంది చింతిలక యంబరమాల్య విభూషణాదులన్

దవిలిధరించి కుల్కకయుఁ దత్సతి హాయిగ నిద్దురించుచాన్, గీ॥ ౩

క॥ నేనును బ్రతివాసరమున నీవారీచేష్టితంబు లీక్షించియొగిన్

లూనాశాపాశౌఘుఁడనై నిద్దురవోవుచుంటి హాయిగనిశలన్, గీ॥ ౪

ఆ॥ ఎవరు రాత్రివేళ నెంతయునిదురింత్రొ వారిజాతరాన్ని వర్ధిలెడిని,

దిన్నయన్న మెల్లఁ గన్న నక్షిరించి యగునుబుష్టికరము మిగులనంత, ౫౦౫

ఆ॥ అస్మదీయతేజ వభివృద్ధి నొందుట కిదియొకతము భూసురేంద్రులార !

పింగళాభిధాన పేర్మినీవిధమున నొయ్యనయ్యె మొదటియొజ్జనాకు, ౫౦౬

క॥ ఆశావశులైపగ లయ్యాశాపూర్తికి యతించునట్టిరు రాత్రుల్

లేశంబును బడుకొన రయ్యాశ తీరమినివగచు చాత్మలలోనన్, ౫౦౭

తే॥ ప్రజ్వరిల్లుదు జతరాన్ని బాగుగాను, దాన నాహారవాంఛయే తగ్గిపోవు,

నంతఁ దేజోభివృద్ధిగా, దట్లుగాన నాశలనువీడియుండుట యర్హభంగి, ౫౦౮

ఆ॥ అఖిలజనులకోర్కీ కవధిగనంబడఁ దించుకంతయేని యొందిచూడ,

ఘృతహవిస్సునుండి కృష్ణవర్ణమువోలె నిచ్చతీరుకొలది నింకఁజెరుగు, గీ॥ ౯

క॥ దుప్పి యొదిగినకొలందిని దప్పక కొమ్మెదుగుమాడ్కి ధరణీ ప్రజకున్

జప్పునఁ దమతోపాటుగ నెప్పుడును మనోరథంబు లేదుగుచునుండున్, గీ॥ ౧౦

ఆ॥ ఈతెఱంగెఱింగి యెంతయు సుఖముగా రేయి నిదురవోవురీతిగాను

బవలె యున్న పనుల బాగుగానవరించుకొనుట యర్హభంగి కోవిదునకు, గీ॥ ౧౧

క॥ పింగళ నామక గురువగుసంగతియంతయును మీరు శ్రవణించితి, రిం

కం గురరంపుగురుత్వమ్ముంగూడ వచింతువినుఁడు భూసురవర్యుల్ ! గీ॥ ౧౨

—• అతిథి పెన్నడపులుగువలన గుణగ్రహణము సేయుట •—

ఉ॥ తాతయుఁ దండ్రయున్ వెనుకఁ దాము గడించియొసంగిపో నసం

ఖ్యాతధనంబు ధాన్యమును నస్మదగారము నిండియుండె, నా

జ్ఞాతులందొట్టి బంధుజనసంఘము బెల్లపుబుట్టమీఁది క

త్యాకురతం బిపీలికలయట్లు లెగంబడి రాధనంబుపైన్, ౫౦౯

సీ॥ “ అవిపెట్టు మివిపెట్టు ” మని నాడుచుంగిటం గూరుచుండిరివచ్చి కొంతమంది,

భేదముల్పల్పించి నాదముల్పచరించి రంతుచేసిరిహేచ్చి కొంతమంది,

“ యటుచేతు మిటుచేతు ” మని బిట్టభయపెట్టి కొనిపోవఁజూచిరి కొంతమంది,

కట్టియల్చేపట్టి నెట్టుకొం చిలునాచ్చి కొట్టంగడంగిరి కొంతమంది,

- ఇట్లు లెవ్వరెవరి కే ధనధాన్యంబు లిడనో వారువారు నేగుదెంచి
బాధపెట్టు వారిపార్శ్వంబునుండి సౌఖ్యం బొకెంతయేని కాంచనైతి, గీ-౪
- కం॥ రేయం బవలును నేనటు లాయుడుములగడచుపొంటె యత్నించియుఁ జిం
తాయుతుండనైతిఁగాని యపాయంబు లభింపదయ్యె బ్రాహ్మణులారా! ౫౯౧
- మ॥ అటు చింతించుచునుండనుండ నొక నాఁ డాకాశమాగ్ధంబునకొ
జటులతోఁగ్రటిగృహీతమాంసమయి యత్నంబొప్పఁ బర్యెత్తు చు
దృఢపక్షివ్రజ మాపొలంగుటిచి యుద్ధంబొచరింపంగ మి
క్కుటమాసంకటమొందు పెన్నడపులుంగుం గంటి నే నొక్కచోకొ, గీ-౬
- ఉ॥ ఈవిధ మాపత్రతి ముదమేది తదామిషముం ద్యజించుడుకొ
బ్రోవయి పోవొనర్చు పెరపుల్లులు తత్పలలంబువడ్డ యా
క్రేవకుఁబోయె, నది కృత్స్నముగం దిలకించి నేను నా
కై వసమైనయర్థమును గ్రీక్కున వీడఁదలంచి యంతటకొ ౫౯౨
- క॥ కొడుకుల మనుమలఁ జాట్టల వడివడిఁబిలిపించి ధనము వశమొనరించి ము
వ్విడుతలు కృతశపథుండనై యెడలే కవ్యాడితోడ నీవిధమంటికొ, గీ-౭
- క॥ " లేదింతకన్నమిక్కిలి నాగుగృహంబున ధనంబు, నమ్మివదు క్తికొ
నాదములాడకయందఱు నీధనముం బంచుకొని గ్రహింపుఁడుమీరల్ " ౫౯౩
- కం॥ అనియిటునొడువును వారలు పనివిని రర్థంబుగొంచు బాధింపకనకొ
మనుచుంటి హాయిగానిట్లు, కనుకం గురరంబునాకు ఘనగురువయ్యెకొ, ౬౦౦
- క॥ మోహమునకుఁ గతమర్థము, మోహము దుర్గతికేఁగితము, మోక్షమునం ది
ట్టిహాగలట్టిఁ డనర్థావాహనకర మర్థ మర్థి వదలఁగవలయుకొ, ౬౦౧
- కం॥ జలములఁ జేపలచే భూస్థలమందునఁ బులులచేతఁ దారాస్పృశిఁ బ
క్షులచేతఁ బలలముంబలె బలిమిని నెల్లెడల నర్థి భక్షింపబడుకొ, ౬౦౨
- కం॥ జనకాధపృథ్వులుజే ధనికుఁడు నిర్జోషుండయ్యుఁదాఁబీడితుండొ,
ధనహీనుఁడు దోషంబుల నొనరిచియు ముష్కద్రవంబు నొందఁడు జగతికొ,
కం॥ పడఁతోపుచు నడుగడుగున వడచెద రితరావలంబనమువన ధనికుల్,
తడఁబడుదురు నుడివెడిచోఁ బుడమిని గలుద్రావివట్టి పురుషుఁడునోనెకొ, ౬౦౪
- తే॥ కొంచెమా గొప్ప సద్భక్తకోటి యెడలఁ బ్రియముపడినను ధనికుండు పయికిఁదాను
లోన ద్వేషంబై యువ్యాని యావనంబు క్రౌర్యముక్తంబయై సదా శావలంబును,
నీ॥ ఎన్నియొజ్జుంబు లెడమకుండఁగ నూర శార్క్వింపఁగాఁబడ దుర్గమమని,
శార్క్వింపఁ జైన యుష్మత్త సుధనమును వెతలుబేనుండ రక్షితము కాదు,

దొరలూ దొంగలూ దాని నార్యింపంగలుగుచో నేడ్వఁగావలసెడి సేంతయేని,
 వ్యయముగావింపంగవలసినయెడ నేని యుమ్మలికముఁ జెందకుంట కష్ట,
 మట్లుగాన నట్టి యతిదుఃఖభాజనం బర్థ మేల కాల్పనా తలంప ?
 నర్థకాంతీ కాట్టికైననుజనుబ్రీతి, నర్థహీనుఁ గొమరుఁడైన విడుచు, ౬౦౬
 తే॥ కొడుకునకుఁ దండ్రీ తండ్రీకిం గొడుకుఁ గూర్పు టర్థసంబంధముండనియంతవఱక,
 యర్థసంబంధమెపుడు తా నంతురించు నపుడె యొండొరులకు వైరమంతురించు,
 తే॥ ఇదికతంబుగ నాకున్న యెల్లధనము విడిచిపెట్టినవాడ నోవిప్రులార !
 దాన సుఖముండుచున్నాడఁ దద్దనేను గురరపత్యుపదేశంపుగరిమవలన, ౬౦౮

— * సర్పము వలని గుణగ్రహణము * —

తే॥ వినుఁడు మునులార ! నాకు దర్శికరంబు గురువయినభంగి చెప్పెద సరవిమోక్షుఁ,
 దద్విచేష్టిత మీక్షించి తడయకేను గృహమువదలినతెఱఁ గఱిఁగించువాడ, ౬౦౯
 కం॥ గృహమున దుఃఖంబులకుకొ గృహమ యగుంగాని సౌఖ్యకృతైపుడుంగా,
 దహి యితరజంతుకృతమగు గృహమున మనికాదె సుఖము నెననెడినిచ్చల్, ౬౧౦
 చం॥ ఒక గృహమందుఁ గొంతవడి యుండి సుఖంబుగ వెండి యట్టి వే
 తొకగృహముకొ గుఱించి చనుచుండును, నంతయ కాని యిద్ద మా
 మకగృహమంచు నెందును మమత్వము వెట్లును పన్నగంబు, చా
 నికి స్వగృహంబులేదు నిజనిర్మితమెద్దియుఁ గాకయుండుటకొ, ౬౧౧
 కం॥ పరిపరివిధముల శ్రమముల కిరవయి కట్టింతు మేడ లెంతయు మనుజుల్,
 మరణించు నెడల నేనియు నరుగవుకద వారివెంట నని సత్యముగకొ, ౬౧౨
 తం॥ గృహముతోడగృహిణి గృహిణితోఁగొడుకును గొడుకుతోడఁగూఁతుఁబడసియోజ
 తన్నిమి త్తముగను దత్తదకృత్యముల్ సలుపు చాత్మ నెఱుంగఁజాలఁ దెవఁడు, ౬౧౩
 సీ॥ ఒకరివెంబడి నొక్క రొగి నేరుపడియెడి కొడుకులం గూఁతుండ్రఁ గూరిచియును
 తత్పుత్రపుత్రికాత్యుత్పత్తిహేతువై కొఱురారు పెండ్లాలఁ గూరిచియును
 నగ్గలంబగులిబ్బి వ్యయపెట్టికట్టిన గొప్పవా లోగిండ్రఁ గూరిచియును
 ప్రీహిముద్దయవాడి వివిధధాన్యముఁబండు పేరైన భూములం గూరిచియును
 సక్తమగుచు క్షీణర క్తంబులౌ వనగజములట్లు లోభకర్తమాబ్ధి
 మునిగి కష్టపడెడు ననయంబు జంతువు లవిదితాత్మతత్త్వమెనకతన, ౬౧౪
 కం॥ ఒక్కఁడు పాపములూనరుచు, బెక్కఁడుఫలంబుఁగుడిచి ప్రియపడఁజురు, చా
 రక్కాలలకు బాధ్యులుగా, రక్కట ! తద్దోషలిప్తుడగుఁ గర్తయతాకొ, ౬౧౫

ఈ ఈకతయినఁజేసి ఋషీంద్రులార ! యమృతమార్గార్థశంబగు వాత్సగ్యహము
నుజ్జగించి చరించుచునున్న వాఁడఁ జీరముఁ దిలకించి సర్వవిచేష్టితంబు,

౬౧౬

—+ యతిధర్మ నిరూపణము +—

ఆ॥ పల్లెనొక్కవాఁడుఁబట్టణమున మూఁడునాళులుండి యవలనడచువాఁడె
యతియనంగబడెడి, నన్యండు యోగవిడంబకుండు తా నెజంబుగాను,

౬౧౭

ఆ॥ పాయలలోనినిప్పు బొత్తిగాఁజల్లారి పొగ యొకింటఁగూడ నెగయనపుడు
మహినురాలయముల మాధుకరంబెత్తువారెకాని యతులు కారు పెరలు,

౬౧౮

ఉ॥ ఈదిన మన్న మెట్లొయని యెప్పుడుఁ జింతిలకుండ దండియె

, భూదివిజుండుపెల్లునెడఁ బోయి గ్రహింపఁగవచ్చు భిక్షయుకొ,

గాదన రెవ్వ రద్దియను, గాని విరాగితనుండుటొప్పు, నిం

కేదోవిధింజరించునతఁ డెప్పటికికొ యతి కానెకాఁడిలకొ,

౬౧౯

వీ॥ తమిఁ బట్టపదలె మెత్తసెజ్జఁ బన్నుండి బుసకొట్టుచుకొ నిద్రపోవుటయును

స్వాశ్రమాత్మముగాని వ్యర్థమానన్న మెక్కడొ యొక్కెడఁజేరి కుడుచుటయును

స్త్రీకథల్వినుటకె చెవియిచ్చి యవ్వారిపై మోహదృక్కులం బఱపుటయును

మల్లెలూవన్నియ మఱపింపఁగలయట్టి కడులెల్లవల్వలం గట్టుటయును

స్వర్ణమయములైన చక్కనిభూవలం దమయొడశ్శయందుఁ దాల్చుటయును

బతనహేతువులుగఁబరికీర్త్యమానముల్గాన విడువవలయు వీని యకులు,

౬౨౦

చ॥ సమముగఁజూచుకొంచుమది శత్రుని మిత్రునిగూడ నయ్యదే

క్రమమున మట్టిపెల్లలటు తాళులఁబోలెఁ బసిండిఁ గాంచుచుకొ

గొమరులమీద నేనియును గూర్చివహింప కుపేక్షమై గత

భ్రమింపఁగూవాఁడెకాని యతి బ్రహ్మజులార ! తదన్యఁడెట్లుగుకొ,

౬౨౧

ఆ॥ సరిగఁజూచుకొనుచు సన్మాన మవమాన మెలమి యుమ్మలికము నెనయకుండ

స్వపరదేశములను జరియింపఁగలవాఁడెయతి, తదన్యఁ డర్థరతి గణింప,

౬౨౨

క॥ ఏగృహమున భిక్షాదులు బాగుగఁ గావింపఁబడునో బహుమానముగా

వాగృహమునకుం గ్రమ్మఱ నేగనివాఁడె యతికాని యితరుండగు నే,

౬౨౩

ఆ॥ పడగదాశీరు పలుమఱుం దిలకించి నేర్పినాఁడ నిట్టినితి నేను

సతిపివాఁడ సర్వసంగపరిత్యాగమిదియె మోక్షమునకుఁగుదురటంచు,

౬౨౪

ఆ॥ ఈత్రకారముగ నహిశ్రేష్ఠమయ్యె సద్గురువువాకుఁ బుణ్యచరితులార !

శ్రేష్ఠభావమునఁ బడంపడి యీతేజ మేరుకుడినయది శరీరమందు,

౬౨౫

— భమరాదులవలని గుణగ్రహణము —

అ॥ అల వసంతసమయమందున నృక్షముల్ పుష్పఫలముగంధభారితం.

రై రహింప నొక్కయళి చెట్టుచివర మా శ్నేహపటచియున్న యీవునందు, ౬౩౬

ఉ॥ మాఁతునొక్కయంత మకరందమునైనొని తెచ్చిచెట్టుగా

నేకముగాఁగనాచునది యెన్నోదిసంబుల కొక్కచానైయె

లోకు లనేకు లెంతయును లోలతఁ గ్రోల సమస్తమాట యా

లోకనచేసి శాస్త్రములలోపలనుండిన సారమంతయున్,

౬౩౭

క॥ ఒకచోఁజేరిచి నేనును ఒకటించితి గ్రంథములుగ, భిక్షకృతయఃక

సుకముంబడసినచాడ్పున సకలజను ల్వానిజదివి సమృద్ధుండన్,

౬౩౮

క॥ ఈకరణిం దుమ్మెదయును బ్రాకటగురునయ్యెనాకుఁ బదపడి మెయి :

స్తోకమగు తేజమేర్పడె నేకారణ మింతకంటె నిటలే దరయన్,

౬౩౯

నీ॥ బ్రహ్మచర్యం బీప్రపంచమంచెటిఁగడి యుత్తమశేదాంతజే తలకును

సంకల్పకూన్యత సర్వవ్రతంబులం గావించుమిందు నిష్కలుషులకును

గనకంపుముద్దల గడ్డిపోచఁగఁజూచి ప్రాధవంబెనయు నిష్లోభులకును

బాప్తంబుతోడన పరితుష్టినొందును వాత్మనీక్షించు నిర్ఘోరులకును

భూరితేజమొదవుఁ బూర్వోక్తగుణములం దొకటచేసి లోపమున్నయట్టి

మోహలోభయుతులు మాధవేతస్కృతం బాప్తులగు దలఁపఁబడుదు రన్,

౬౪౦

క॥ కని వేదాంతములన్నియుఁ బొనరించి విమర్శనంబు భూజనుల హిరిం

బునకై వ్రాసినవాడను ఘనమతి సమయాపమైనగ్రంథంబుల నేన్,

౬౪౧

అ॥ అవిదేవులార! యాత్మావలోకనమభ్యసించుకొలుకునై యనేక

యోగవిదుల జ్ఞానయుతుల సంసేవించి యదుగ శక్తికొలఁది నుదనఁబడియె,

౬౪౨

క॥ ప్రియశిష్యునకుండీరె నానయవిదు లాత్మావలోకనక్రమమెల్లన్

స్వయమ సమాధిద్వారమున యథావిధి బోధనేసి నమఁబనితి రొగిన్,

౬౪౩

అ॥ సప్రమాణముగను జతురశీత్యాసనములను గూయఁగట తెలిపి వార

లాచరింపఁజేసి రథ్యాత్మపతనముల్ కానుపించి రెన్నో శారణములు,

౬౪౪

తే॥ అట్టులైనను నా కల యాత్మయందు నిలాపదయ్యెను లక్ష్యంబు తొలఁగకుండ

నట్టిగురు పెండులభియించునాయకుంచు నక్కడక్కడ వరయవో పొక్కవాడు

చ॥ ఎదురుగవచ్చె నెన్యయుతమేలిక మా పురవీధియందునా

కొదిగి యొకింటివాకిటి మహోన్నతవేదికమిదికక్క నే

నదిమఱ కొక్కనేరుపరి యానతపర్వములైన యెన్నియో

ప్రదిరుము తొద్దవెనుకొని తాగొనరించుచునుండె నక్కడన్,

౬౪౫

ఉ॥ అయ్యెకిమిఁడు దవ్వరుగునావల భృత్యుఁడు వచ్చి “యెంతసే
పయ్యెడినయ్య రాజుచని” యంచుట చక్కగనిల్చి బాణముల్
చయ్యనఁజేయు నప్పుడు సుంభ్రమ మొప్పగఁ బ్రశ్న సేయఁగా
నయ్యమకారుఁ డిట్లనియె నాతనిఁగూరిచి క్రిందఁజూచుచున్, ౬౩౭

క॥ “నారాచకర్మనత్తుడ, నేరాజును జూచియెటుగ నీదారిఁ జనన్
భారంబగుపనియాండెన వేటొక్కని నడుగు మతఁడు వివరించును దాన్” ౬౩౮

క॥ అని యీ ప్రకారముగ నా జనపతిసేవకుఁడొక శరకారుఁడు నే
వినుచుండఁగ వాక్రుచ్చుటయును నాతనిరీతి కెంతయును నబ్రమగాన్ ౬౩౯

క॥ “ఒకచిత్తముగలుగుటచేఁ బ్రకటితమయ్యెడిని నాకు బ్రహ్మజ్ఞానా
త్మికమైనయట్టియోగం బిఁకనొకవిధమున ఘటింప దిది యాధముగన్ ౬౪౦

క॥ కావునఁ జిత్తనిరోధముగావించెద బ్రహ్మసిద్ధిగలుగుటకై” యం
చీవిధమున భావించి మనోవిధిం దాలించితి ఘను జగద్రాపున్, ౬౪౧

సీ॥ పాకారిముఖదేవ పరిపాల్యమానమై లేజరిల్లెడి దశదిశలయందుఁ
గన నెంతసేపటికిని దర్శనంబీక తనరారు త ద్వింతములయందు
నీరూపమయ్యును నీలవస్తుభ్రాంతి గలిగించు సంతరితుఁడునందు
గిరిసరి త్పురసర స్ఫురదధీశాకణ్య పరివృతంబైన యీ ధరణీయందు
నందు నిందననేమిటి కఖిలమందు నాపరాత్పరుఁడప్పు నన్యమును దేని
నేనుజూచుటలేదు, నా కింత తేజమేరుపడుటకు నయ్యదే కారణము, ౬౪౨

క॥ ఈచాడ్పుననయ్యెను నా కాచార్యుఁడు కాండకారుఁ డస్మత్సుతదా
నేచందము గురునయ్యెనొ వాచందములార! వినుఁడు వక్కాణింతున్, ౬౪౩

తే॥ సర్వసంగపరిత్యాగపూర్వకముగ నెప్పు డిలువెడలితిని నే నెప్పు డస్మ
దూధయును బసీబాలకు నొకరుని నెడబిడ్డనుం గొంచు నాపెంటఁ బ్రీతివెడలి

సీ॥ “స్వాధ్యాయపఠన భిక్షాచర్యముల నెపు శ్రమములొందెడు బ్రహ్మచారియేని
పుత్రకశత్రాది పోషణాతురతమై నస్వస్థుఁడైన గృహస్థుఁడేని
కందమూలఫలాశిగం గృశించుచునదా వనటఁగూరెడి వనవాసియేని
దినమొక్కయూరికిం దిరిగి మాధుకరంబు యాచించుచుండు సన్యాసియేని
సంయతాత్ముఁడగుచు సరిగవర్తించుచో ముక్తియొందు నిక్కముగను గాన
నాదుమాటవినుము నాధ! యీగార్హస్థ్య ముద్ధరింపఁగలుగు నోజ నిన్ను, ౬౪౪

ఉ॥ కాదని నం ద్యజించి యెటొ కాలముపుచ్చఁ దలంచెదేని నే
నేదొవిధిం ద్యజింతుఁ దను, వీ పసిబిడ్డఁడు బిడ్డగూడ నా
మాదిరి మేనువాయుదురు, మంచియొ చెడ్డో మదీరితంబు నీ
కాదరణీయ, మిందులకు నడ్డువచింపకుమీ కృపామతిన్, ౬౪౫

తే॥ స్వయముగా గుర్రెఱింగియుఁ జనుటతగునె యన్యతీర్థంబునకు నాథ ! హాటకేశ్వ
రంబు తీర్థంబులం దుత్తమంబటంచు ఊతిసురు ల్లాపసులు చాలఁ జెప్పవెందు. ౬౪౭

హో॥ “ పునంతి సర్వతీర్థాని స్నానవానా దసంశయం
హాటకేశ్వరజం తేత్రం స్మరణాదపి సావయేత్ ” ౬౪౮

ఆ॥ అని యథార్థవాదియైన విశ్వామిత్రు నాననంబునుండి యాలకించి
యేను దప్పకుండ నీళ్లొకమును సదా పఠనసేయుచుండు భక్తితోడ ” ౬౪౯

కం॥ అనిచెప్ప నెట్టికేలకు “ వనిత ! గృహస్థుడనుగానొ వానప్రస్థం
డనుగానొ మనుచు ” నని యాఘనమగు తీర్థంబుదత్తిని గాఁపురముంటిన్, ౬౫౦

కం॥ కరయుగళంబున గాజులు వారువగు చరణాబ్జయుగళి నందెలుకడియాల్
మెఱియఁగ నాడుచుఁ బాడుచుఁ దిరిగెడి నాముద్దుబిడ్డ దినదినమునకున్, ౬౫౧

తే॥ కందమూలాశనంబునఁ గార్భ్యమొందఁగడఁగుటయు జాతిగాజులు క్రమము గాను
నది కనుంగొనుకొలఁది నోయాయ్యలార ! కాఁతె నాకును బాష్పము ల్కనులవెంట ౬౫౨

కం॥ జాతీయుజాతీయు నవ్వి కుమారిక వాస్తముల మాఁడుమాత్రమునిలువన్
సారెకుఁ దత్సంఘర్షణఁ జారుతరంబైన యొక్కశబ్దం బొదవెన్, ౬౫౩

ఆ॥ పెద్దకాలమునకుఁబిదప నందును కెందు గలితమగుచు నెట్టి ఘర్షణమును
లేక యొక డెమిగిలి నాకంటఁబడుడు నయ్యాశ్రమంబుగూడ నవలఁద్రోసి ౬౫౪

ఆ॥ “ వెక్కుమందికూడి యొక్కెడనున్నచోఁ గలవా మిరువురైన ఘర్షణంబు
నొక్కడైన సౌఖ్యమొనఁగూడు పూలి కావలయుమటుల నిద్రి, వాస్తవంబు ” ౬౫౫

కం॥ అని మనయున ననుకొనినేఁ దనయును దనుజాతు గృహిణిఁ ద్యజియించి వెసన్
జనితిఁ గడుదూర మెటుపోయినదియు నాయర్థదేహి యెఱుంగకయుండన్, ౬౫౬

ఆ॥ ఎచటఁ బ్రొద్దుగ్రుంక నచటఁబరుండుచు నెదిలభింపవేశ కదిభుజించు
చిలఁజరించుచుంటి నిబ్బంగి సంసారబంధమెడలి ప్రజలె బంధువులుగ, ౬౫౭

కం॥ అంత మెలమెల్లగనునా కెంతయు జ్ఞానంబుగలిగె, నిప్పు డతీతా
గంతవ్యవర్తమానోదంతంబంతయు నెఱుంగ దక్షుడనైతిన్, ౬౫౮

తే॥ ఈవిధ మస్మదీయనుత కేను ముఖ్యుడనైనవాడ భూ
దేవతలార ! యుమ్మదుపదేష్టలతీ రెదియన్నప్రశ్నకున్ ౬౫౯

వావిరి యుత్తరంబిది, యవాస్తవమానుడి యెంతమాత్రమున్
నేవచియింప మీయెదుట నిశ్చయమిద్దియటం చెఱుంగుడీ, ౬౬౦

తే॥ ఇట్లు లోకోత్తరజ్ఞాన మేరుపడియె పట్టుకారంబులుగ నగ్రజన్ములార !
దానినుడివితి మీయెడందలకు నమ్మకంబుగలుగఁగ నిక నేమిగలదు చెప్ప ” ౬౬౦

వ॥ అనియిట్లువాక్రుచ్చుటయు భూసురులందఱును

౬౬౧

క॥ “వానప్రస్థశ్రేమమును నూనుని సుత సతిని విడిచి శుద్ధజ్ఞానం

బూని యెటుకరిగితివి? నీవోనయవిద! యెంత కాలముంటివి యచటన్?”

౬౬౨

వ॥ అనిప్రశ్నించుటయు నతిథియిట్లునియె.

౬౬౩

సీ॥ కనుగొంటి వెనువెంటఁ గదలిసోయి యథేచ్ఛఁ దీరుతీరగు పుణ్యతీర్థములను

నైకొంటి దోయింట ఘనదేవతాలయస్థలములఁ దీర్థప్రసాదములను

దపముంటి ముక్కుంటిదయగోరి యాపగాపరిసరభూములం బరమనిష్ఠఁ

బన్నుంటి నేనొంటిఁ బవిత్రగుహలయం దాత్మస్వరూపంబు నరసికొనుచు

నట్లు లండీయుండి యజ్ఞాదుదా జన్నంబుసలుపుచుంట స్వయమ తెలిసికొంటిఁ

దెలియబడుడుఁ దద్దిదృశ్య వారాణసివద్దనుండి యిపుడు వచ్చుచుంటి ”

౬౬౪

వ॥ అనియిట్లు ప్రతిభృతరంబుచెప్పుచుండుటయు

౬౬౫

—, అతిథికడఁ విష్ణ్వంద్రదాదిదేవతలు వచ్చుట —

సీ॥ అధ్వరక్రియ నుంతయవకాశముదవుడు నెలమిఁ బులస్త్యాదిబుద్ధిజ్ఞులును

గార్హస్థ్యజినంబునం నై సేయఁబడి సోమయాజియై యందున్న యబ్జజ్ఞాదును

నాఖండలం దమ యగ్రీమం దిడుకొని గుమిగూడి తమి సర్వశుమనసులును

నలుగురితోపాటు నారాయణాయననది స్థానకముగాఁగ వారిహరులును

నచటికరుగుదొంచి “యతిథి! నీజ్ఞానంబునకుఁ బ్రమాదమందివారమేము

అడుగువరము దుర్లభార్థంబెరుగుఁగాక యిడుదు ” మనుడు నాతఁడిట్లులనియె,

శా॥ “ సంతోషించితిరేని నాయెడల వాంఛాపూర్తి గావింతురేన్,

జింతింపం బనియేమి, యీ తనువునన్ దేవత్వముఁబొంది మి

మ్మెంతో కూర్చుచు యజ్ఞభాగములఁగొం చే మీకుఁ బైస్థానమం

దంతశ్శుద్ధిగమండ నిండు వర మోయబ్జాత్మమఖ్యామరుల్ ! ”

౬౬౬

వ॥ అని యిట్లు కోరుకొనుటయు నిలింపులు

౬౬౭

అ॥ “ నిశ్చయముగనీవు నిర్జరవరుడవై దేవలోకమందుఁ దేజరిల్లు

మంతెకాని యధ్వరాంశంబు గోరకు మదియొసంగఁ గొంతయడ్డుగలదు,

౬౬౮

అ॥ నరున కధ్వరాంశ మరయక యిచ్చుచో నగును నప్రమాణతాపి శ్రుతికిఁ,

గాన దాని నీయఁగాఁజాల మీవును నరుడవగుచు ధరణిఁ బరఁగుకతన, ”

౬౬౯

వ॥ అనవుడు నతిథి మఱియు నిట్లునియె,

౬౭౦

క॥ “ క్రతుభాగవివర్జితమగు క్రతుభుక్త్యముతోడ నాకుఁ గార్యములే, ద
క్రతమున మోక్షముఁగూరిచి యతించి సాధించువాఁడ నద్దాని వెసన్ ” ౬౭౨

మ॥ అనినవిని యంబుజాసనుం డభిలాదిత్యుల కంజలిఘటించి ౬౭౩

మ॥ “ వినుఁడీ నాదుహితోక్తి యెల్లసుర ! లీవిపుండు నాయజ్ఞమున్
గన దూరంబుననుండివచ్చె మఱియున్ జ్ఞానాధ్యుఁడున్ నాగరుం
డును సత్పత్ర మభీష్ట మిత్తుమనుచుం దొల్టొల్ల నన్నార మం
దునఁ దద్వాంఛితపూర్తి సేత మనకుం దోడ్తోఁ బ్రకంశ్యంబగున్ ” ౬౭౪

మ॥ నావుడు మహేశ్వరుం డిట్లనియె. ౬౭౫

—♦ అతిథిపూజా మహత్త్వము ♦—

అ॥ “ యజ్ఞభాగభోక్తయైనయప్పటికంటె నెక్కుడైనత్వప్తి యితఁడువొంద
నొకటి చెప్పఁదలఁచియున్నాఁడ దేవతల్ ! వినుఁడు సావధానమనసులగుచు,

ఉ॥ ఈక్రియమాణయజ్ఞమున కీకుండు విష్ణువు, యజ్ఞ పూరుష
ప్రాకటకీర్తి యాతనికిఁ బర్వత కిద్దియె హేతు, వట్టిసు
శ్లోకునికన్న నియ్యతిథి శుద్ధమనస్కతఁ గీ ర్తనీయుఁ డీ
లోకములోనఁ బైతృకము లోనగు కర్మములందు ముందికన్, ౬౭౭

తే॥ తనదునామముకీర్తించు వెనుక యజ్ఞపురుషునామముకీర్తించి భూసురునకు
నన్న మొసఁగిన యజ్ఞాంశమబ్బునపుడుపడయుతమి కెక్కుడొతమి పడయు నతిథి,

చ॥ అతిథికిఁబెట్టకుండఁ గృతమయ్యెడి శ్రాద్ధముఖాభిలంబులున్
వితయయిపోవు భస్మమునవ్రేల్చు వావిన్సులునోరె భక్తిమై
నతనికి వై శ్వదేవవిధియకాటయు వెంటనె విష్ణునామసం
యుతముగఁ బూజసేసియిడు నొక్కకణంబును నక్షయంబగున్, ౬౭౯

మ॥ అనిన విని బ్రహ్మ విష్ణు పురస్సరులగు బర్హి ర్ముఖు లందఱుం దధాస్తని, రది
మొదలుకొని యతిథిపూజ యేర్పడియెఁగాన యత్న పూర్వకంబుగా నతిథిపూజ యనవ
రతం బాచరించుచుండునది, యజ్ఞపురుషు గౌరవించి యతిథి నవలదొరయు టనర్హం,
బతిథిపూజకన్న గృహస్థులకు వేటొక ధర్మం బుండ, వెతనియింటినుండి యతిథి
భగ్నాకుండై మరలు వానికిఁ దన పాపమొసంగి పుణ్యంబు గొనిపోయెడి. ౬౮౦

సీ॥ అతికష్టములునచ్చి నప్పుడేని యబద్ధమాడకుండునుగాక యధికదీక్ష
నిష్పకర్తృతము నీశ్వోనికడుగు సజాచారవంతుండె యగునుగాక
తలక్రిందుగాఁబడి తపమునేయునుగాక యొడలు కుష్మింపఁజేయుచు గరంబు

• పరియించుఁగా కదేపనిగఁ వాఁ గూర్చుండి యొగిని సాఁగోపాంగముగను శుక్రతులు
విద్వదవనీనురులఁ బిల్చి వేసవేలు బహుమతు లేస్సెయ్యఁగాక యెప్పుటికినపుడె
యొలిసత్కార్యములేస్సెయ్యుచుండుఁగాక యతిథిఁబూజింపకున్న నయ్యవి వృథాయె.

ప॥ దూరంబునుండివచ్చి యతిథి లెవఁయింట సుఖింతురో వాఁడె గృహస్థుండు
గాని యన్యులు గృహరక్షకుల, పూర్వజన్మంబునఁ బుణ్యముచేయని పురుషులకు శ్రాద్ధ
దాన ప్రియోత్తులు ఘటింపనేర, వతిథిని సంతోష పెట్టిన నఖిలానురులును సంతోష
పడుదు, రతిఁడు విముఖుడైన నందఱును విముఖులగుదురు కావునఁ బుణ్యసంపృద్ధిగోత
వోఁ బ్రాణప్రదానముచేసెనను నతిథి నానందపెట్టునది శ్రాద్ధీయుఁడు వైశ్వదేవీ
యుఁడు సూర్యోధుఁడు నని యతిథి త్రివిధంబుల వర్తిల్లెడి. భోజనానంతరము తక్కుటి
వారందఱును సామాన్యులనంబడియెదరు. శ్రాద్ధసంకల్పానంతర మరుదెంచువాఁడు
శ్రాద్ధీయుఁడు. దూరపథంబునుండి శ్రాంతు ఁడై వైశ్వదేవాంతమున వచ్చినట్టిఁడు వైశ్వ
దేవీయుఁడు, తత్పూర్వమరుదెంచువాఁడతిథియనంబడఁడు.

సీ॥ ఆపత్తులనువచ్చి యక్కఱల్దీర్చుచుఁ జాలఁగూర్చెడి ప్రాణసఖుఁడుగాని
యింటిలోఁదినుచు నయ్యింటివాసా లెక్క పెట్టుంగఁజూచు నప్రియుఁడుగాని
పొట్టుబొడ్చిన నొక్కపొడియక్షరముగూడ నుండని శుద్ధమూర్ఖుండుగాని
సభలలో మెప్పొంది సత్కృతుండగుచు నుద్దండుడైచును పండితుండుగాని
వైశ్వదేవవేళవచ్చినవాఁడెవో యతిథి స్వర్గమిచ్చు నతఁడె గృహికి
గోత్రనూత్ర మెఱుంగఁగోరక జందెముం గనియె తుడువఁబెట్టుఁజనును నతిథి, ౬౦౩

ప॥ శ్రాద్ధవైశ్వదేవములయం దతిథి యరుదేగతున్న నతనివేర నగ్నియం దాజ్యా
హుతి వ్రేల్చునది, యయ్యతిథి కన్న దానమాచరింప నశక్తుడగువాఁడతఁడు తృప్తిపడున
ట్లుల్పహారమైన నర్పించి యనుపునది. భోజనానంతరమో రాత్రివేళనో వచ్చినయతిథి
సూర్యోధుండని చెప్పంబడు. నతనికి యథాశక్తి నన్నమో ధనమో ధాన్యమో
యర్పించునది. ౬౦౪

సీ॥ చామలు నివరి దూసరి గంటె గునుగులు మొదలైన తృణధాన్యములకునేని
ఛదసంచయముల వాచ్చాదింపఁబడి వినిర్మలత నొప్పగు భూస్థులకేని
ప్రదీప్తకమలాకరాంధువాపీముఖానీతంబులగు మంచినీళ్ళ కేని
సత్యేతరంబులై స్వాంతంబురంజింపఁ గడుసమర్థములైన నుడులకేని
లోప మెవరియింటిలోపల నుండఁబ వానివానిచేతనేని యతిథి
వాదరించిపంపనగుఁజుడి గార్హస్థ్యమానియున్న సుజను లుర్వియందు, ౬౦౫

సీ॥ స్వాగతంబిచ్చిన సంప్రీతిపడుఁ గడుం జిత్రభానుఁడు తాను జిత్తమందు
జాననంజొసఁగిన నానందముంబొందుఁ దచ్చతానందుండు తాగరంబు

పావనతమమైన పానీయములతోడ సర్వమును ర్పించిన హరుడు తనియు

భక్తిమైఁబూజించి పశ్చాత్తములతోడ నన్న దానమునేయ హరియును రియుఁ

బాద్యమియంగఁబడ దినస్సతిమొదల న క్రతుభుజు వీరితులయ్యెడ, రతిభి సర్వ
దేవతామయాఁ డటుగాన దినదినమును సర్వసీయాఁడతండుర్వి నధికభిక్తి, ౬౨౬

అ॥ అర్చనీయాఁడైన యతిభి రాకున్నచో నతని పేరు చెప్పి యన్యు నేని

కుడువఁబెట్టవలయు విడువక గృహమేధియైనయగ్రజన్ముఁడర్హతంగి " ౬౨౭

వ॥ అనియిట్లు చెప్పి సూతుండు వెండియునిట్లును. " విప్రోత్తములారా ! యట్లు
మహేశ్వరాదులు పలుకుటయు నతిభి ౬౨౮

అ॥ " హాటకేశ్వరాఖ్యులరు నీక్షేత్రమం దొకటఁ దపమునలిపియుంటిఁ బూర్వ,
మమరిపించియుంటి నటనొక్కతీర్థంబు స్నానదానములను సలుపుకొనట, ౬౨౯

క॥ మంగళవారముతోడను సంగతమగు చవితినాఁడు సకలామరులున్
బొంగుమఁ దతీర్థంపుఁ గురంగట వసియింపవలయు రాత్రిండివముల్, ౬౩౦

అ॥ అనినంబునందె యాతీర్థమందున స్నాతులైనయట్టి జనములకును
సర్వతీర్థఫలము సమకూరవలయును ద్వత్ప్రసాదమునను దత్త ణమున " ౬౩౧

— ప్రస్థాత విశ్వావసువును కేపించుట —

వ॥ అనిప్రార్థించుటయుఁ దత్సురోత్తములెల్లరుం దథాస్తని రంత వాలవదినం
బన ఋత్విజులు యజ్ఞకర్మ మారంభించి సోమపాన పశుహింసాదికంబు నిర్వర్తించు
టయుఁ బ్రస్థాత యేకాంతంబుగా సహోమధ్యంబునం బ్రవేశించి తత్పశుగుదమాంస
హోమతత్పరత్వంబున వ్యగ్రుడైయుండ మాంసభక్షణలాలనుండగు నొక్కయువకుండు
సనుదెంచి యద్దాని భక్షించె. భక్షమానుడగు నతని విలోకించి ప్రస్థాత ౬౩౨

క॥ " చీచీ ! హోమమునేయను నీచా ! పశుగుదమునిచట శేఁబెట్టుకొనన్
నీ చాపల్యముచూపుచు మాచాదితి దూష్యమయ్యెఁబోయది యింకన్, ౬౩౩

శ॥ స్వచ్ఛందై నపదార్థసంచయమెకా సప్తార్చి హోతవ్య, మీ
యచ్ఛిష్టంబునుబెట్టి యెట్టులిక నే హోమంబుగావించురా ?
తచ్ఛిష్టేతరులైన రాక్షసుల వేతద్దుష్క్రియ ల్లాన నో
తుచ్చా ! నీవును రాక్షసుండవగుచున్ దుఃఖింపుపొ మ్మింతటన్ " ౬౩౪

వ॥ అనికేపించుటయు ౬౩౫

సీ॥ ఈక్షణంబులురెండు నెఱ్ఱనై కనుపట్టె నెత్తివెండుకలెల్ల నిట్టనిలిచె
బాచిపట్టికరంబు పండ్లు నల్లగనయ్యెఁ గర్ణము ల్మోడులకరణిదోఁచె
గడు భీషణంపు టాకారంబువాటిల్లె దిగజాతఁ గిరిందికి మిగులఁ బెదవి
కోలమొగం బొడ్డుకున్ భీతిపుట్టించె మాంసంబు మేదస్సు చుంటుగలనె

- నరము లెనుకలు చర్మముం గడకుమిగిలె దలఁపునకుఁదెచ్చెఁ జాముండ ద్రవ్యజనుల
 ట్లు రాక్షసభావంబు నెనఁగునతఁడు తత్తణుంబునఁ దచ్చాపసత్తయేమొ, ౬౯౬
- సీ॥ అభిలప్తపంచంబు నవలీలసృజించి తనరారునటువంటి ధాతృపాత్రు
 సకలవాచయమసంస్తూయమానుఁడౌ నల పులస్త్యమునీంద్రు ననుఁగుఁగొడుకు
 వేదవేదాంగాది వివిధవిద్యలుగూడ శ్రద్ధమైఁజనివిన సన్మనీషి
 త్తమఁచు విశ్వావసుసమభిధానంబుచేఁ బిలువంగఁబడియెడి యలఘుచరితు
 మంత్రపూతమైనమాంసంబుదినుటకై యేగుదెంచి భూసురేంద్రువేత
 శత్రుఁడైన యానికావరాకారుని జూచి యచటనున్న తోణిసురులు, ౬౯౭
- సీ॥ గొందఱుచనిభీతి గోరాజవాహను కాశ్యపైఁబడి రీశ! కావుమనుచుఁ
 గొందఱుపోయి యాయఁదీవరాక్షుని శరణుఁబొందిరి రక్ష వారి! యటంచుఁ
 గొందఁటేగి రయంబ బృందారకజ్యేష్ఠప్రాపుఁడొచ్చిరి జేవ! పాహియనుచుఁ
 గొందఱు గాయత్రికూరుచుండిన యజ్ఞ కాలఁదాగిరి యంబ! యేలుమనుచుఁ
 గొందఱు జపించి రెంతయు గుండెపగిలి శుద్ధమనమున రక్షోఘ్నమా క్తములను
 నందఱు విధంబులఁ దొందరపడి వందురి యతఁడు తనదైనచందమునకు, ౬౯౮
- వ॥ కనులవిండ గిరగిర నీళ్ళుదిరుగ బ్రహ్మపాలికిం బరువెత్తి ౬౯౯
- క॥ “మనుమఁడ నీకుఁ బులస్త్యుని తనయుఁడఁ బ్రస్థాశ్రమపదగుఁడనై యీ
 దనుకాకారముదాలిచితిని జిహ్వలౌల్యమునను దిని పశుగుదమున్, ౭౦౦
- క॥ ఎఱుంగక హోమార్థముగం బరికల్పితమైనదాని భక్షించితి నో
 పరమేష్ఠి! తిరిగి నరత న్దరుణించుచు రాక్షసత్వవాశకుఁడగుమా ” ౭౦౧
- వ॥ అనినవిని పితామహుండు ప్రస్థాతతో సామపూర్వకంబుగా నిట్లునియె. ౭౦౨
- అ॥ బాలకుండు నాదుప్రాత్రుండు వీఁడు గు రెఱుంగఁ దెదియుఁగాన నెంతయును స
 హించి రాక్షసత్వ మెడలంగఁజేయుము మహిసురేంద్ర! నాదుమాటవినుము” ౭౦౩
- వ॥ అనినవిని యమ్ముని ౭౦౪
- అ॥ “ పశుగుదం బశుద్ధపటిచి ప్రాయశ్చిత్తమునుజనింపఁజేసె ననఘ! యితఁడు
 నాన యజ్ఞవిఘ్న కరుని శపించితి నెపుడు రాక్షసత్వ మపనయింప ” ౭౦౫
- వ॥ నావుడు బ్రహ్మదేవుండు ౭౦౬
- క॥ ఏతక్క్రుకుసిద్ధికిఁగా నాతఁగోభూప్రదానహావనము లెల్లన్
 జేతును బ్రాయశ్చిత్తం వీతని దైతేయభావ మెడలింపు దయన్ ” ౭౦౭
- వ॥ అమఁటయు మరల నతఁడిట్లునియె. ౭౦౮
- క॥ అనలము శీతలమగుచో వనకారికి వెచ్చఁదనము వచ్చెడిచో నే
 ననుమాట యన్యథాయా మిమిమపరిపూజితామరాఘోసరోహ! ౭౦౯

—+ రాక్షసులు భుజించు శ్రాద్ధములు : —

వ॥ అనియిట్లు ప్రస్తాత పలుకుటయు రాక్షసకూళులకు విశ్వాసము గని
బ్రహ్మ యిట్లనియె. 2౧౦

క॥ “ నీ వీరూపముతోడన యొకత్వా ! నేను చెల్వనొసఁగెడివాఁడక
బావనము చనుత్కారపురీ కనుబడికె వ్వసే న్ని ప్రయోగము కలతక. 2౧౧

అ॥ లంకనుండివచ్చి లక్ష్మీపలక్షల యసురు లెదుట నపహు నాచరించు
చున్నవారు కోరి యున్నతపవ. పుట రాజవిధులు నాగర ప్రయముగ. 2౧౨

క॥ భూతప్రేతపిశాచము లాతత కూశ్మాండములకు నతిగుర్మాన్
పేతులగు దనుజులును గల రేతతే త్త్రులనునగు నింకను దనయా ! 2౧౩

అ॥ అచటికరుగునట్టి యవనీప్రజల వారు నిగ్రహించు నదియె నిమిషమునను
నెదుట నాగరుఁడు సమీక్షింపబడినచో భయముఁడంది వప్పు పాటుచుండు. 2౧౪

తే॥ అట్లుగావున నచ్చటి యభిలషానవులకు నేకకగు పొమ్ము పుత్ర ! నీవు
ఇపుడె రాక్షసరాజ్యంబు నేను నీకు విచ్చివాడను బేర్చిమై నేలుమనుచు ” 2౧౫

వ॥ అనియిట్లు చెప్పటయు రాక్షసుండిట్లనియె. 2౧౬

అ॥ “ అసురవరులమీఁద వాధిపత్యంబును బొందు నాకు నేని భోజ్యమవకు ?
భృత్యతతికి నేమి పెట్టంగవలయును ? కరుణయించి చెప్పఁగదె కురేశ ! 2౧౭

క॥ ఏరాజు భృత్యజనులను గూరిమిఁ బోషింపకుండు ఘోరతరంచా
రౌరవనరకమునంబడు నారాజుని విన్నవాడ వాక్యలవలనక ” 2౧౮

వ॥ అనియిట్లు వక్కాణించుటయుఁ జతురాననుండు 2౧౯

క॥ “ తిలదర్భహిరణ్యములం గలితముగానట్టి శ్రాద్ధకర్మము తీర్థం
బులఁ బెట్టుబడినదై నను బలిమిని నీకొసఁగినాడ బాలక ! కొనుమా. 2౨౦

నీ॥ కంపలవెంబడిగల యశుద్ధముదిని బలిసియుండిన యూరఁబందిగాని
పశుచర్మకృతములౌ పాదరక్షలుదెచ్చి కొలుకు చిల్లిలందూఱు కుక్కగాని

బూడిదలంబడి పొరలుచుఁ గడుఁ గళోరంబుగాఁ గూయు గాఢభముగాని
ప్రవహార్తవార్ద్రవస్త్రచ్చున్న మృదుతనాఁల్లియై యున్న పుష్పవతిగాని

చూచుచుండంగఁబెట్టెడి తోణిసురుల శ్రాద్ధములఁ బోయి నీవు సమృద్ధముగను
గుడుచుచుండుమి యవ్వార లిడుపదార్థములను భృత్యయంత్రంబుగం బుత్ర ! యెప్పుడు

తే॥ ద్వాదశాంగుళములుగూడ దాఁటిపోయి మూలరహితంబులై నట్టి మూరెఁదేసి
దర్భలంజేర్చి విధిరహితముగ నెట్లా పెట్టుశ్రాద్ధంబులన్ని యు తిడ్డ ! నీవి. 2౨౧

అ॥ తిలలా యవలా తెలకలితంబులౌ నపూపములౌ లేక పెట్టుబడిడి శ్రాద్ధ
ములను బోయి నీవు లలి భుజియింపుమి యచ్చివాడ వానినెల్ల నీకు. 2౨౨

ఆ॥ తలకుఁబోసికొనియొ తానంబునేయతో ధవళమైనవటువ నాలుపకయొ

పెట్టుబడినయట్టి పితృకర్మ మంతయు నీకుఁ గైకగంబు సో దమార ! 2౨౪

సీ॥ కృభిచార మొనరించు నంగన పెనిమిటి యొడలెల్లఁ దెల్లని పొడగలాఁడు
పుప్పిగోకులతోడఁ బొక్కడియాతండు గుఱుచుయఁబునఁ గుములునతఁడు
తస్కరత్వమునకుం దలపడినట్టిండు బలుకడ్డి కప్పిచ్చి బ్రతుకనట్టిఁ
డంగలోపంబున నంగలార్యేడివాఁడు బహుశౌచముల ముఖపడెడివాఁడు
కోతివన్నె పండ్లయాతండు నగ్నుఁడుం గాఁపువానితోడఁ గాఁపుంబు

సేయువాఁడు వచ్చి యేయాబ్దికంబునం గుడుతు రద్దియెల్లఁగొడుక ! నీది. 2౨౫

తే॥ ఏమఖంబున దక్షిణ యాయఁబడదో, యెద్ది సాశౌచకృతమగు, నెచట బ్రహ్మ

చర్య మాచరితముగాదు చక్కగాను వానివానిఫలంబు నీకాను బిడ్డ ! 2౨౬

ఆ॥ క్రాద్ధ వైశ్యజేవ సప్తతంతువులయం దతిథి యరుగుదెంచి యాదరింపఁ

బడకయున్నయెడలఁ దడయక యవియెల్ల నీయధీనమగును నిశ్చయముగ. 2౨౭

ఆ॥ క్రాద్ధమాచరింప సంకల్పమొనరించి కర్తగాని భోక్తగాని తుదకు

మానమూనకుండ మాటాడఁ గడఁగువో నదియు నీకు భోజ్యమగును వత్స ! 2౨౮

ఆ॥ భిన్న పాత్రములనొ మన్ననం గావింపఁ బడినపాత్రములనొ పాకభోజ

నాదికంబొనర్చు నాక్రాద్ధముంగూడ నిచ్చినాడ రాక్షసేంద్ర ! నీకు. 2౨౯

సీ॥ యచ్చార్థకృద్భోక్త లాదినంబున బ్రహ్మచర్యంబునడపరు చపలులగుచు

యచ్చార్థకర్మమం దెంతయు వికృతమల్పేయంగఁబడును చజ్జిగయు నుప్పు

యచ్చార్థమందలి యర్చనమంతయు జాజివ్రావులచేత జరుపఁబడును

యచ్చార్థమందున నాయసపాత్రల భోజనంబిడుదురు భూసురులకు

గ్రహణసంక్రమణేతర కాలములను బావనభోజనములు రాత్రియగును దేవ

వెద్ది మంత్రక్రియాహీన, మెది త్రిప్రాతరహిత మాక్రాద్ధములుగూడ రక్కసులవి

—* గుఱ్ఱవాటికి నొదుంబరినమ్ముట. *

ఈ అనిపలుకుటయు నవ్యిశ్వాసమవు రాక్షసస్థానంబునకుఁ జనియె. నంత నైదవ
దినంబున ఋత్విజులందఱు నవగానానమాచరించి శుద్ధిరస్తుంబులం దాల్చి కుమరై
సోమధ్యంబునం బ్రవేశించి పులస్త్యభోధనుండి హోమంబు పేయుచును బ్రేష లుచ్చ
తంబుమను నుండుటయు యశ్నాంశలాలనుటకు నఖిలామరులును నధికానందంబున
నొదలి నుద్ధాత నామగానసూచ్యమాన శంఖపులఁ జలుపఁదగు చెదంబున తీపుకమించి
పూజ రంబులానరించె నట్లు మరులు హోమహోమంబునేను నుద్ధాతసామగానం బుపక్ర
మించును తంతుకర్ణజంబును చ్చిలంబును బొడఁగోరి సామగాన ప్రీయయు సంఖ్యావతి

యు ఛందోగుడగు దేవశర్మసమభిధాను సంతానమును నగు నాదుంబరియను కన్యక
యరువెంచి యుద్ధాత నుద్దేశించి 23౧

—• జౌను బర్హ్యుద్ధాతృసంవాదము •—

ఆ॥ “ సామనూచ్యమాన శంఖప్రవర్తన మెట్టులెట్టులగునో యట్టుపోయి
దక్షిణాగ్నిప్రేల్వ్య దాన నీపాపము వాయు. లేకయున్న వ్యర్థమిది ” 23౨

మ॥ అని సాభిప్రాసుంబుగా ననిన విని యా యుద్ధాత తదుక్తార్థంబు నాలోచించి
యాశ్చర్యపడుచు నక్కన్నియతో నిట్లనియె, 233

క॥ “ ఏవోటినుండినీవిపు డివోటికి వచ్చితమ్మ యిభయానరొ! యే
సచ్చరితు ననుగుబిడ్డవు? పొచ్చెములేకుండఁజెప్పి పొగడఁగఁబడుమీ ” 23౪

మ॥ అనియి ట్లడుగుటయు నాదుంబరి 23౫

తే॥ “ ఒక్క గంధర్వు తనయనై యుండినేను శాపవశమున నిటు దేవశర్మయనెడి
తొమ్మిదవ కుద్భవించితి సంయమింద్ర! విహిత పూర్వభవజ్ఞాన సహితనగుచు ”

మ॥ అనవుడు నుద్ధాత మతీయునిట్లనియె. 23౬

క॥ “ ఏగంధర్వునికొమరిత? వేగుణవంతుఁడు శపించె నిటువంటి నినుకా?
బాగాయె. మానుషత్వత్యాగం బెపుడొనునీకుఁ దనయా! చెప్తమా ” 23౭

మ॥ నావుడు మరల నాదుంబరి 23౮

క॥ “ నారదుఁడు పర్వతుండను పేరుల గంధర్వసేయులు విదితులెకద! య
వ్వారలలోపలఁ బర్వతు గారాబపుబిడ్డనేను గాశ్యప్యమరా! 2౪౦

ఉ॥ నారదుఁ డొక్కనాఁడు తన నాజెపువీణియ తానభంగమా
తీరున మీఁట వానినగు తీరు లెఱుంగనిదాసనయ్యు నే
నూరక నవ్వుడుం గనలునొంది యుతందు “ మనుష్యధర్మముకా
గూరి నాసించినందులకు గోల! మనుష్యవుగమ్మ పొమ్మనెక. 2౪౧

ఉ॥ మనుష్యభావమొందినను తొమ్మిదవంశమునకా జనించి ను
స్థానమునందుఁ దత్తనువు త్యాగము సేయునటు ల్విధింపుమరి
చేనును నాదుతండ్రియును సంతయు వేడఁగ నాదుమౌర్యముకా
దాను తీమించి యిట్లనియెఁ దన్నుని శాపవిమోచకంబుగకా. 2౪౨

తే॥ “ శ్రీచమత్కారపురమున క్షితినురేంద్రుఁడుం గురీనుఁడు వేదవేదాంగవియం
నై చెలంగెడి దేవశర్మభూయ గృహిణి సత్యభామాఖ్య కడుపున జననమంది 2౪౩

ఆ॥ ఎపుడుబ్రహ్మదేవుఁ డిచ్చితమందున యజ్ఞమాచరించు నపుడుపోయి
యూరకుండ కచటియొద్దాకా శివునిదర్శనముంబుగాంచి తయముదక్కి 2౪౪

ఉ॥ “స్థానముగానిస్థానమున కేరివచ్చుచున్నది” వంతు దేవతా

మానివిశిష్టమా సమితి ధర్మమునకు దను కాపమోచనం
బా నపుడే” యటందుం గలచోకేనుం గట్టుకచించె మాచకం

లైన యమ క్షయము క్రింద విశయము విడిచినముం జూచు మియ్యెడకా. ”

౭౪౫

వ॥ అని వక్కాణించుచును కరల నుద్ధారయిట్లునియె.

౭౪౬

ఉ॥ “తుష్టుడనైతి నీమలం దోయమనైతి ! నమోదర్శనం

బిష్టద. నుట్టుగాన వామిచ్చెడ గోరము. భూతలస్థులౌ

దుష్టులె నాదుదృష్టియిడి తోషితులయ్యెడ రీవు దేవతా

విష్టపజాత. వెంతయును వేడుక నేయఁ నాను నీకింకకా”

౭౪౭

వ॥ అనవుడు నాదుంబరి

౭౪౮

కా॥ “అనందంబునుజొంది నామోచనమున గల్గుచో విప్ర ! యిం

కా నేజన్మ మనందు నేనియు నుద్దేశార్థక సదోమధ్యమ

స్థానంబందున నిల్చి వానియెదుటకా శంకు ప్రచారంబు నెం

తేనిం జేయఁగనాను స్వగతనా నేత్రీయో చాచ్ఛనకా”

౭౪౯

వ॥ అనినవిని యుద్ధాత ప్రస్మరినిట్లునియె.

౭౫౦

—+ జోమంబుల కద్ధాతివరమిచ్చుట. +—

ఉ॥ ఇదిమొదలుగాఁగ యజ్ఞరీతి నెవయచేసినకా సదోమధ్యమందు నిన్ను నిచిప్పితి

గంధపుష్ప ద్యులంకృతంగా నొనర్చి నెఱపు శంకుప్రచారము ల్నీదునెదుట. ౭౫౧

ఉ॥ అఖిలదేవసమాగమమందె యిట్లు ప్రీతినందిని నాదుంబరి ! మదు కి

యన్యథాగాదు. మంగళమునుమనీకు. స్వలంబునుసంతోష మందుమింక. ౭౫౨

క॥ సదమున విను స్థాపింపక యెదిగావించినను వ్యర్థమే యయ్యెడి బూ

దివలో ప్రేల్వఁగఁబడునయ్యదివలె నాదుంబరి ! మఖావిఘ్న కరీ ! ౭౫౩

ఉ॥ కంఠలీ జంబీర ఖగ్గున దాడిమ సమాకార పనసాది సత్ఫలములుం

కనకనూత్రన్యూత కాశేయరాంకవా ద్యత్యక్త నూత్న దివ్యాంబరములుం

గ్రీవేయ కాంగద కంకణకుండల ముకుటాదికలధౌత భూవణములుం

చారిణితాళోక కకుళాది పరిమళమిలిత నానావిధ మృదునుమములుం

భూపదీపాదికంబులు వేపదంతి నెఱి సదోమధ్యగతయైన నీకొసంగి

కొలుచు నొక్కొక్క దానికి గోటిగుణితఫలముగలిగెడి దప్ప కప్పడఁది కనఁచు! ౭౫౪

ఉ॥ పుంసహితములగు దేవలును నలిమే ! యెక్కు కపుడె యంబరయానం

ముం గొంత సరిక్షింపుమా, సలివెద నీపూజ యెదియొ సజ్జేతువునకా ” ౭౫౫

వ॥ అనియిట్లు వాక్రతుచ్చుటయు దేవతలిట్లునిరి.

౭౫౬

శే॥ “యుక్తమైనవాక్యముక్తము నీచేత భూసురాగ్రగణ్య! భూరిపుణ్య!
యస్మదీయమైన వ్యాహరమునఁగూడ సత్యమగును నిది యసంశయముగ ” ౭౫౭

—* జౌదుంబరి శాపవిమోచనము. *—

ప॥ అనియిట్లు దేవతలు తథాస్తునుచున్నను నుద్ధాతయందుముండు మనుచున్నను
నాయమ విమానగృహీతయై వియత్సథంబున విలసిల్లుటయు ‘దేవతర్మవిడ్డ దేవియయ్యె’
నని నాగర స్త్రీలందఱు నాగుణవతిని జూచుటకు వేగంబుగం జనుదెంచి ఫలములర్పించి
కొందఱును వలువలొసంగికొందఱును భక్తిచే బహుధంగులం బూజించిరి. దేవతర్మయు
నాశ్చర్యపడుచుఁ బ్రహృష్టాతరంగంబునఁ బత్నీసహితంబుగం జనుదెంచి ప్రణా
మమ్మాచరించుటయు ౭౫౮

క॥ “జనకా! జననీజనకులు తనయులకు నమస్కరింపఁదగునయ్యా! శే॥
జనుచుంటిఁ ద్రిదివమున. కిప్పువలనను మరల వాకుఁ బతనముగలుగుక. ౭౫౯

ఆ॥ ఉండుఁ డిటునె యమ్మయును నీవు నేఁడెల్ల. ననిమిషాత్తములను యాచ్చఁజేసి
యాయొడశ్శత్రోనె యేఁ దోడుకొనిపోడు స్వగ్గమునకుమిమ్ము జనక! నమ్ము” ౭౬౦

ప॥ అని యాదుంబరి యాశ్వాసించుటయు వార్షిించి యనేకజనులొచరించు శాత్రు
శాతార్చనంబు నవలోకించుచును నఖిలజనులకంటెఁ దమ్ము ధన్యులుగాఁ దలంచుచును
దలిదండ్రు లిరువురుం దత్ఫలంబున వ్యవస్థితులైరి. బంధుజనులందఱు నా బాటం బ్రశం
సించుచుం జనుదెంచి. రప్పుడు భృగువు సదమ్మునుండి చతురానను సవిధంబునకుం జని
సాంజలిబంధుండై ౭౬౧

శే॥ “క్రూరుసదస్సున కుద్ధాత కన్యఁడెచ్చి నెత్తినెఁబెట్టుకొను పేటి నీతియయ్య!
యా కతంబునఁ దనమార్గమెల్ల నతఁడు వేదబాహ్యంబుగాను గావించినాడు. ౭౬౨

క॥ తన్నాగరకన్యకకుం గ్రన్నన దేవత్యమిడియెఁ గ్రతుభుజులకడక.
దిన్న నిక సోమపానం బన్నాకియొ మేముఁ గలసి యటఁ జేయఁగనా” ౭౬౩

ప॥ అని చెప్పుటయు విధి యాయుద్ధాతం బిలిచి
ఆ॥ “ఎవ్వరీకుమారి? యేమిటి కీసదోమధ్యమునకువచ్చి మాటలాడె?
నేలగొప్పఁజేసి తీబాలికను నీవు? వాస్తవంబు మదువనయొ నెత్తడు” ౭౬౪

ప॥ అనవుడు నుద్ధాతయిట్లనియె.
క॥ “కాపభ్రష్టత ధరణీప్రాపితగంధర్వి యాపె బ్రాహ్మణకుమారి
డే పుట్టెను. నీమఖమున కాపాంతము చెప్పఁబడియె సమరాశినుజే. ౭౬౫

క॥ కోపమున కాపవిచ్చియొ కాపాంతము వాతఁడే ప్రసాదించెను. నే
నాపయి వరమునొసంగితివా నెవ కంకుప్రచార మగ్రంబునఁ గాకా
ప॥ అనియిట్లు బ్రహ్మకు సదుత్తరంబుఁ జెప్పుచుండ ౭౬౬

— బ్రహ్మయజ్ఞంబునకు మాతృగణంబులువచ్చుట —

ఈ గంధర్వలందఱుం గడుభక్తిమై వేల నర్పించుచుండుదు రన్వహంబు
 సిద్ధులు స్వాభీష్టసిద్ధిగోరి సతంబు వేసి బూజిత్రు వివిధగతుల
 సాధ్యసమాహంబు శ్రద్ధ వేసిభజించి సాధింతు రాత్మీయసంపదలను
 మరుదౌఘములు వేసి మఱిచటిసేపించి మహానీయతములొను మనుదు రెపుడు
 నట్టిమాతృగణము లొదుంబరీసితి వెండికొండనుండి విన్నవగుచు
 హేతుకేత్యరమున కరుడెంచి యాడుచుం బాడుచును హసింపఁబరఁగుటయును

౩. తత్కొలహలంబువిని బ్రహ్మవిష్ణ్వంద్రాది సర్వగీర్వాణులును వితాకు
 పడి 'యదియేమి' యని యజ్ఞమంటుపమునుండి లేచిరి, పదపడి మాతృగణంబులన్నియుఁ
 బద్మజానకుఁ బ్రణమిల్లి 22౧

ఈ "వాయుదేవుండు మముఁలిల్వ వచ్చినార మనఘ! నీచేయుమఖమున. కధ్వరంబు
 లను పౌవిర్భాగములులేవుకనుకమాకు రాకమనలితి మిన్నాశ్వదాఁక నిటకు 22౨

కంః జొదుంబరీప్రభావం లీదినమునఁ జెవులఁబడుదు నేలెంచితి మి
 ప్తాదేవ! యావెఁగని యభివాదనపూర్వముగఁ గొలిచినచ్చితి మిటకుట. 223

కంః పుర్వకుడనువేరిటి గంధర్వుండు మహానీయుఁ. డతని తనుభవయగు నీ
 గీర్వాణమప్రతిష్ఠిత సర్వాభీష్టాబు లొసఁగు సతులకు నింక. 22౪

కంః స్థానబుమాపు మాకు కతానంద! యటకు వసింతు మందఱుమును మే
 మానందమునను, నఱువదీపై నెనిమిది మాగణములఁ. పరికింపు మొగి. 22౫

ఈ జననవిని యంబుజాసనుండు యజ్ఞమంటుపం బద్మవద్దిమాతృగణంబులచేతను
 ద్రయశ్రీంకత్కటిదేవతలచేతను సంకీర్త మగుటయెఱింగి శ్రుతాధ్యయనసంపన్నుఁడును
 నపరబృహస్పతియు నాగరజాకుండును నగు మధ్యగుంబిలిచి మానంబువీడి 22౬

ఈ "ఈప్రహేయ యజువదెనిమిదిగోతాల నాగరులనుగుచ్చి నయమతోడ
 నీగణంబు లజువదెనిమిదింటికి నొక్కొక్కరు సాంశస్థలము నొపఁగుఁడనియు 22౭

ఈ వాచ నీమాతృగణముల కానుగ్రీతి గాన నీసాయమునవాకుఁ గరుణయుంచి
 నీవారమునాఁడనియు తెవ్వయయ్య భద్రగా! వేగిరఱుగ వామాటగాను" 22౮

ఈ లహరీమంత్రము నతం దతిశ్ఛరించుటగా నుగిసి యా నాగరలండఁజే
 యుచు నున్నంతయు వేరంటుగా నభివాదనమాచరించి యంతయు నక్కా

లంబి నుండు నాగకు లభివిని యగ్ధలంబును హర్షంబున నొక్కొక్కగణమున
 నొక్కొక్క భవాత్మానని బొసంగిరి. పదపడి మాతృకలు పుష్పేక్షికిం బ్రణమిల్లి

యెఱుంగు మాచ్చి బ్రహ్మయజ్ఞమొక్కప్రదేశంబులం బ్రవేశించి తదాచరిత నానా
 మాతృకలు కానునట్టి భావయని బాధామ నవృద్ధుడు 22౯

కం॥ “చనము మతీయొక్క స్థలమున. కనయంబు వసింతు మిందె. యన్యత్ర యాటూర్
కనబడదు భక్తభూసురు. లెనగా దెద్దియును హాటుకేళ్ళరమునకుక ” 2౮౦

—! సావిత్రి మాతృగణంబుల శపించుట. !

ప॥ అని పలుకుచుండు సవయంబునకు సావిత్రినచ్చి యజ్ఞశాలం బ్రవేశింపఁ
బోవుటయు బ్రాహ్మణులు నమస్కరించి 2౮౧

తే॥ శ్రీబ్రహ్మ గాయత్రియును పేరి పడతిమిన్నఁ బరిణయంబయి సవనంబు జరుపుచుండె.
నట్లుగావున సావిత్రి! యరుగకమ్మ యా సదోమధ్యమున కీవు వ్యగ్రముగను” 2౮౨

ప॥ అని నివారించుటయు నాయమ యత్యాశ్చర్యంబున దుఃఖసహితయు
బాష్పవ్యాకులలోచనయు నై యాడుచుం బాడుచు మత్సాహముం బ్రకటించు
మాతృకలం జూచి గద్గదస్వరంబున నిట్లునియ్యె. 2౮౩

చ॥ “సవతికి యుక్తగౌరవము సల్పి నమస్కృతిగూడఁజేయ కి
ట్లవమతి నాకుఁ జేసితిరి. యందున మీరింక నెన్ని నాళ్ళకే
నవలకునేగ కింద మనుఁడాలయ ముండడు మీ కొకప్పుడక.

బ్రవిమలభక్తి నాగరకబ్రాహ్మణపూజయు నుండ దెన్నడక. 2౮౪

కం॥ చలికాలంబునఁ జలిచే బలుగ్రీష్మయునందు రశ్మిపటలముచేతక

జలదాగమమున జలముల విలఁగ్లేశమునొందుచుండుఁ డీల మిగులక ” 2౮౫

ప॥ అనియిట్లు శపించి నాగరస్త్రీరత్నంబులు తనచుట్టుం జుట్టుకొని యోదార్పు
చుండ నందయందుటయు మూర్ఖభగవానుఁ డస్తంగతుడయ్యె. యజ్ఞచంటపంబున
యాజ్ఞికబ్రాహ్మణుల కాస్త్రాగ్ర చర్యారూపంబగు మహాధ్వని బయలువెడలె. నంత
శపింపఁబడిన మాతృక లందఱును 2౮౬

కం॥ “ఈవిడకాపము తప్పదు కావున నాడుంబరి సకాశంబునకుక

బోవుద మాముమ ధృవముగ నీ రచ్చిన కులదుఃఖాపి యెలమి పొనర్చుక ” 2౮౭

ప॥ అవి యాయమ యంతరికంబున కరిగి 2౮౮

కం॥ “మేమందఱునును దేవిరొ! యీమఱియున కరుగుదెంచు పేతువునం గ

న్యాయుణివై పాలిచెడి నీ ప్రేమ నావిర్భాగములు లభించెను మోచెక. 2౮౯

తే॥ నాగరస్త్రీజనంబుల నడుమఁజేరి పరమదొర్భాగ్యయంతయు గరిమమిడి

యందె సావిత్రియొకనంచు నొక్కయంతయేనియును మాకుఁ తెలియనిఁ దెలియదు.

అ॥ అదికలంబుగాఁగ నాడుచుం బాడుచు నున్న వారమేము తిన్న నీవట.

గుడుముచేతికిదేనఁ గలదు. నుండగనుపేను యజ్ఞభాగమబ్జ వార్ష పడమ

కం॥ అందులకై శపియించెను నందఱు గాంధర్వపత్నీమా! యావె మనుక

నుండరు లెవరుం జెందని నుండరు భక్తభూసురమనఁ గొన కే మింకక. 2౯౦

ఈ న్యాయునియందు మొదలగు నున్న తస్థికులకు నెపుడును భంగంబుగలుగకుండ
నాచరింపంగవలయుఁ గల్యాణి ! నీవు, త్రిజగముల నీదుచుపీచుంబు స్థిరతగాంచు
మా అనవుడు నాదుంబరియట్లనియె. ౭౯౪

కం॥ “ సకలసురాసురులకు మఱియొకవిధమునఁ జేయరాకయుండెడి సావి
త్రకృతమునకు మాతొడుగు సుకరమే ? యెవరు యతింతు శుభమొనఁగూడక.

ఈ అటువదెనిమిదిగోత్రాలయందుమీరు బ్రహ్మచేత నియోజింపఁబడినవార.
లటు నికావేశలందున హాస్యముఖిసంజ్ఞలం బూజగై కొని సంతసిలుండు. ౭౯౬

ఉ॥ ఈదినమాది నాగరులయిండ్ల శుభక్రియలందు మీకుఁ బూ
జాదిక మాచరింపఁబడు. నట్లులే బోటులు వీటి నాకిటుక

మోదముతోడ హాస్యరసముం గురిపించుచుఁ గొల్పుచుండు. రీ
చైదములందు వేల్పులకు జన్మములంబలె మీకుఁ దృప్తియా. ౭౯౭

కం॥ ఎవ రీ యస్మదుదీరితమవు పూజన మాచరింప, వావ్వలకు
దేవులు లుదయించుఁగావున నననార్థం బుండుడమ్మ యన్నగరమునక.

కం॥ కాపవ్యాజంబున మీ కీపగిదిని వరముదొరకె నిక నేటికి మీ
రాపచ్చంకవహించెద. రీపురిఁ గాపురము నేయఁడీ తమి దేవుల్ !” ౭౯౯

— జౌగుంబఁ పూర్వజన్మవృత్తాంతము —

మా అనియిట్లు చెప్పమండ దేవశర్మ పర్వతాఖ్యగంధర్వందై పత్ని సహితంబుగా
నటుకువచ్చె. నాదుంబరి కుపితుడైన నారదమహామునిచే శపింపఁబడినపుడు ౮౦౦

మా “ మలమాత్రాదిక సర్వదోషయుతమా మానుష్యగర్భంబునం
దిల వేఁ బుట్టఁగఁజూలఁగాన జనకా ! యీ వంబతోఁగూడ భూ

స్థితిక రమ్మ. మత్స్యమొంది వసుసం ద్వత్పత్ని గర్భంబునం
దెలిమి న్నిన్ను సృజింపు. మట్లయిన నా కేకుందు లేకుండెడిక” ౮౦౧

ఈ అని పర్వతుం బ్రార్థించి యట్లు మనుష్యుడై పుట్టి వానప్రస్థశ్రమంబున
తపోర్మాఖ్య న్నరీతి నతనిభార్యయం దవతరించినది. యీవిధంబున నయ్యధ్వరపు

మైత్రవరాత్రి యాదుంబయ్యత్సవంబతో శత్రుకాంతమగుటయు నాయమ జనకుడగు
ర్వతుం గాంచి. ౮౦౨

ఈ రేవకడ నిచట నున్నది. మోపిత ! తీర్థంబులెల్ల నుండెడి నటు. శ్ర
త్తోపేతత హ్మ కులమె యాపయి మువ్వరముఁ జనుద మమరయుతముగక. ౮౦౩

ఈ హతు వరంబయినయది నారదకాపము మాడ. దేవతా
వికనుదురభంబుగను మిక్కిలిమై తగు యాగభాగమే

నాకు లభించె జన్మగమ. నాయన ! యింకను చార్లమాసియం
దె మోకాతులెరును చెంతయు నన్ను భజింపఁగాంచితిక. ౮౦౪

---* బ్రహ్మ, అవభృథస్నానమునకుఁ బోవుట *---

వ॥ అనివక్కాణించె. నిట్లు హాటకేశ్వరక్షేత్రంబున సర్వకామసమృద్ధిమంతమై
యాయజ్ఞంబు పంచరాత్రంబులు జరుగుటయుఁ దత్సమాప్తయందు ౧౦౪

శీ॥ విధిచోదితములైన విపులదక్షిణలచే ఋత్విక్కులైనట్టి ఋషివరులను
విద్యతకుం దగువిధమైన సత్కృతిం దక్కటి భూదేవతల్లజులను
నాచ్ఛాదనప్రదానాదికంబులచేత సంధపఁగ్యాదుల నగతికులను
బప్పన్నమున దీనభావంబువహించి వేరాఁకటంగుందు భిక్షుకులను
జాలఁదనిపి యంతఁ జాతుశ్చరణసంపదన్వితులును మఱియు నాగమజ్ఞు
లై రహించు నాగరావనీసురుల రావించి దోసిలాగ్ని వినయమునను ౧౦౬

క॥ “కలికాలమువచ్చుటయును నిలఁగల తీర్థములు గుడులు శెంతయు మేచ్చా
దులచేత స్పృశింపఁగఁబడి విలయంబునుబొందు. లేదు విచికిత్స యిటుక. ౧౦౭

ఉ॥ కావున నేను భీతిపడి ఖస్థిత మామకపుష్కరంబు ముక్
దావకభూమిఁ జేరిచితి. దానికి హాటకరాణ్మనాత్తచే
గావలాలైన మేచ్చు లధికంబుగ మక్ కలికాలమందునే
నేవిధమైనవానియును నేర్పడకుండెడి నిశ్చయంబుగక. ౧౦౮

తే॥ తత్కృతంబుగ సవమిట మత్కృతంబు. కనుకఁ ద్వద్భూమినివృత్తియంబునను మీకు
నేమివలయునో వాక్రువ్వొడిచ్చిపోదు నధ్వరంబుఫలంబు నా కబ్బునటుల ౧౦౯

వ॥ అనివక్కాణించుటయు నాగరబ్రాహ్మణులిట్లునిరి. ౧౧౦

తే॥ “యజ్ఞదక్షిణయాయంగ నభిమతించి యడుగుఁడనెదేని చెప్పెద మవధరింపు.
మానినాసంబునను సదా మనుచునీవు పరమపావనముం జేయవలసియుండు. ౧౧౧

క॥ నీవిచ్చటస్థాపించినపావనపుష్కరముసత్త బాగుగఁజెపు మో
దేవ ! యవగాహనాదిక యావత్క్రియ లేమొనర్తు మట శ్రద్ధమెయిక” ౧౧౨

వ॥ నావుడు బ్రహ్మదేవుండు ౧౧౩

క॥ “పుష్కరమార్గగతైతత్పుష్కరతీర్థంబు నేను బూర్వమున మహా
దుష్కృతసందోహంబులు కుష్మింప సృజించియుండి నుచరితులారా ! ౧౧౪

తే॥ పుడమి నైమిశ మంబరంబునను బుష్కరము కురుక్షేత్ర మట జగత్రయని మిన్న
లగుచు నున్నవియని మీర లాలకింపరే పురాణంబులను సంయమింతులారా ! ౧౧౫

తే॥ అట్లుగావున నామాట ననుసరించి కార్తికేశుక పక్షగ కాచకీది
నమునఁ బుష్కర మవనికిన్వచ్చి యెదహంబులుండును యుష్మద్ధి తార్థముగను ౧౧౬

తే॥ అయిదునాకులలోపల నందునచ్చి స్నానమొనరించియో లేక శ్రద్ధయులను
బెట్టియో యక్షయంతై నయట్టిఫలముఁ బొందుదును శ్రద్ధగల్గినభూమినురులు. ౧౧౭

క॥ నే సత్యలోకమందు నివాసము వాలించి యెదహాసరములు నీ
భాసురతీర్థముదండను జేసెద సంశ్రయము. వినుఁడు శీతిమరమయ్యరే !” ౧౧౮

ఈ అనిపలుకుటయు మరల బ్రహ్మబలిట్లనిరి.

౧౧౧

ఈ " తావక మైనవిగ్రహము స్థాపన నేనెదమిందు. సర్వదా
నీవట నుండచుకొనుటయు నీదగుతీర్థముగూడ నిచ్చుటకొ
దా విలసిల్లఁజేయు మజ ! దాన నశించు జనాభుసంచయం.
బీవిడుయ జ్ఞదక్షిణ యిదే ఘనమైనది యెంచ మాకిటకొ.

౧౧౨

కం॥ ఈవిధమునఁ గావించిన నీవొనరిచినట్టియజ్ఞ మింక సఫలంబౌఁ.
దావక మైనప్రతిజ్ఞయు వానిని నెఱవేటు సత్కృతచనంబగుచుకొ.

ఈ అనిపలుకుటయు మరల బ్రహ్మదేవుండు

౧౧౩

ఈ " మంత్రమునఁ బిల్వఁగాఁబడి మహితమైన పుష్కరము వ్యోమముననుండి పుడమినున్న
హాటకేశ్వరమునకుఁ దా నరుగుదెంచ భూమినురులార ! యో జగత్పూజ్యులార !

ఈ అస్మదగ్రమునఁ బయమ్మనై క్రేద్యతోఁ లైలమంత్రమాదిఁ బఠననేసి

యవల జపము నేయ నఘమర్మణము శాల్తాయజ్ఞములఁ జపించివంతయగును.

౧౧౪

ఈ సత్యలోకంబుననుండి నే పరమివచ్చి జప్యమానంబులగు మంత్రచయములెల్ల

శ్రవణ మొనరించుచుండుడు క్షౌనిలింపవర్మలార ! జగత్సాన్యచక్ర్యులార !

౧౧౫

ఈ అని వక్కాణించుటయుఁ దన్నా గరులందఱుం బుష్పదానపూర్వకంబుగా
యాగఘమా ప్తి కనుజ్ఞ యిచ్చి. రింతలోపల నధ్వర్యుశ్రేష్ఠుడగు పులస్తుండు నాగరమి
వారికుండగు బ్రహ్మపాలికెం జని

౧౧౬

ఈ " ప్రామాన్యై ర్ముపుట్టినంద సరిగం బర్యాప్తహా దక్షిణకొ

నీయజ్ఞంబు నమాప్తమైనయదితో నీరేజనభూత ! యా

చాతుకొ జన్మ నెఱవర్చు వేరొకొ దుస్సాధ్యంబు. నీచేత నే

శ్రేయోపదేశుడగు కర్మకేవ మింకఁ గొరవెఱుంబె పాతింపుమా.

౧౧౭

ఈ వారుదక్షిణయు జపమును మరుస నవభృథమ్ము గావించవలె లెమ్ము తాత ! వాని

నావధింపంగదగినట్టి యంబువుల. పకాశేమాన కేగుదము విప్రగణముతోడ.

౧౧౮

ఈ " పూర్వమొదలైన ఋత్విక్ష్వనరులు వల్ల రేను హోతానల్లారు నేగుడొ

నాల్గు హోతానల్లారు కౌని యరిగి హోత్రమాచరింపును ముఱిత్వ పర్వ మగ్ని.

౧౧౯

ఈ విధానోక్తంబు నేర్పిచిధముగా నెల్లఋత్వికాణును నేగుడొ

నాల్గు హోతానల్లారుగావరింపంగనో జపములం బిర్దుకొనరికొ జకు.

౧౨౦

ఈ " పూర్వమొదలైన హోతానల్లారులతోడ సదగుదెంచి

నెల్లఋత్వికాణును నేగుడొ నాల్గు హోతానల్లారుగావరింపంగనో జపములం బిర్దుకొనరికొ జకు.

ఈ " పూర్వమొదలైన హోతానల్లారులతోడ సదగుదెంచి

నెల్లఋత్వికాణును నేగుడొ నాల్గు హోతానల్లారుగావరింపంగనో జపములం బిర్దుకొనరికొ జకు.

మరులును క్షత్రియుల్ విశులు శూద్రులు దీక్షితులతోడఁగూడఁదా
మరిగి ప్రయత్న పూర్వముగ నం దవగాహన మాచరింపనా.

౮౩౧

౨॥ అట్లుగాన నాగరావనీదేవులతోడి భాషణంబు వీడుమింక.

వారుగూడ లేచి వత్తురు నీతోడ నవభృథోత్సవమున నాడుపొంటె

౮౩౨

౩॥ అనినవిని వనజాసనుండు కృతకృత్యుడగుటకు సంతసిల్లి గాయత్రీసహితం
బుగం బయనమై జ్యేష్ఠకుండతీరంబునకుఁ జనియె. సురలును భూసురులును బులన్తుం
డునుం బొంగుచుఁ బుత్రదారసమర్పితంబుగం బోగోగిరముతిండిపోతులతోడి పెంటఁ
బుణ్యజలాహాసంబుపొంటెం బోయి. రట్లవభృథస్నానార్థ మరుదెంచి యంబరంబునకు
నాస్తంబులెత్తెడి యభిలజనులతోడం గూడి యా పుష్కరతటం బత్యంతసంబాధితం
బయ్యె. బ్రహ్మగాని బ్రాహ్మణులొనర్చు వారుణేష్టిగాని యొక్కింతయుం గనంబడక
యేండఁ దత్కర్మసమాప్తియందుఁ జతురాననుండు సర్వజనహితముగోరి సన్నిధిని సమ
యంబుగా నిలిచియున్న కేతక్రతుం గనుంగొని

౮౩౩

౪॥ “ ఏతత్సమృద్ధమున ప్నాకులుగా వచ్చి దవ్యనక్ వర్తిలు నీ

భూతలవానులు దీక్షిన్వీతుడనగు న న్నెలుంగ నేరరు గానక

౮౩౪

తే॥ వెల్లయేనుఁగువై నెక్కి వెదురుగడవిమరఁ దగిలితి మృదువై నజింక చర్మ

మవభృథస్నానవేశ నయ్యెఱవర్మ మువక మాలలోనఁ బడవేయు మాసురేశ! ౮౩౫

ఉ॥ స్నానము సేయువేశయని సర్వజనంబు నెఱంగి యయ్యెడక

స్నానముఁజేసి పొందుదురు కాస్త్రసమీరితమైన క్రేయ మెం

తేనియు దూరసంస్థుఁడును వృద్ధుడు బాలాదుగాను నచ్చుటక

దానము సేసి వీతిమెయిఁ దల్ఫలమెందును కృతకాత్రవా! ౮౩౬

౮౩౬

౪॥ అనివాక్రుచ్చుటయు నతండు వల్లెయని వడివడింబు యుద్ధాచరం బధిక పొంది

పొడవైన వెదురుగడవిమరఁ గృష్ణాజినంబు దగిలించి జలచుద్ధ్యగుండె రక్కసమునకు

యందుఁ బితామహుండు స్నాన కామండగుచుండ స్వయంబుగా వట్టాచి నిలంబు

బడవై చె నింతలో జలంభర్యుగన్యాకులందఱును విశేషించి మనుష్యులను

హితులై యందు స్నానమొనర్చి రంతఁ గ్రతుభుజులతోడం గృతస్నాతులై

యంబుగా నొద్దనిలుచున్న కృతులొచ్చి బ్రహ్మ మతీయనిటనియె.

— బ్రహ్మ యింద్రాదులకు వరములిచ్చుట. —

అ॥ “సింహానకుముగట్టి నిలుచుండి శ్రద్ధ నీకతువునందుఁ జాలఁ గవ్వపడితి.

కన్నెమిన్నయైన గాయత్రీ దోడ్చి నాకుఁ బెండ్లిచేసినావుగూడ.

౨౩౮

క॥ కావున యుమ్మదభీష్టంబావర మర్థింపు మిత్తు. నగు భద్రము నీ.

“వదుగునది సుదుర్లభమై వర్తిలుఁగాక. తప్పు నాడినమాటక”

౨౩౯

న॥ అనియిట్లు పలుకుటయు నిండు

౨౪౦

ఉ॥ “ప్రీతుడవైతివేసి కడు నెద్దవంబు నొసంగ నెంచిలే

నేతదవాంబునందుఁ బ్రతియేటకు నేనుఁగుమీఁద నెక్కి వి

ద్యోతితమస్కరాగ్రమునఁ దోచు మృగాజిన మీనుతీర్థమం

దాతతభక్తిఁ జిమ్ము నృపుఁ డయ్యెఁడుగాక గతాఘుఁ డబ్బబా!

౨౪౧

అ॥ సకలశ్రీవుల కజయ్యుండై యారాజు వ్యసనములకు నెపుడు వకుఁడుగాక

యొండవలయు నెంతయును నుఖంబుగ దేవ! యిదియె మామకీన మీఘ్నితంబు

తే॥ అన్య లెవరేని యీతీర్థనుండు వచ్చి తన్నుగాజినయితముగం దానమాడ

వర్షకృతమైనపాపంబు వారలకును లేకపోవుటగాక నిలింపవంద్య!”

౨౪౩

న॥ అని ప్రార్థించుటయు బ్రహ్మదేవుండు వెండియు నిట్లనియె.

౨౪౪

అ॥ “ఈర్ష్యదుక్తమెల్ల నీప్రకారంబుగా నగును. నేనునుం దథాస్తటంచుఁ

బలికినాడ. దీనబడకుము సందేహ మెంతమాత్ర మింద్ర! యీవు మతిని.

౨౪౫

కా॥ ఈయాన రము నేలునట్టియొడయం డీశాడుకుండంబుదా

దాయకవచ్చి తటన్తుడైన నను వేడ్కం గొల్చి యేనుంగువె

హాయిం జక్కగఁ గూరుచుండి జలమధ్యంబందునక జింకతోత

వేయంగల్ల జయంబునొంది మిగులక విఖ్యాతుఁడౌ ధారుణిక.

౨౪౬

క॥ ఇక్కార్యంబున కారయ నక్కార్తిక బహుళపక్షమందలి ప్రతిప

త్రెక్కుడు ప్రశస్త మందునుజక్కగఁ గుతపంబెచూచి చలుపఁగవలయుక.

౨౪౭

క॥ ఆమఱుదినమున జనములు నేమంబునవచ్చి యచట నీరాడినవో

నావుయముఁబాసి యొకసమఁ దామొనరిచినట్టికొలలఁ దఱుముదు రవలక”

౨౪౮

న॥ అని యిట్లు చెప్పుచుండుటయు

౨౪౯

తే॥ దైవతంబులకును భవ్యంతరికిఁగూడ నచికిత్స్యమైయున్న యట్టిదియును

నల్లానా బీడిన్ద్రవిధంబునం దోచు పుట్టంబు మెయినిండఁ గట్టినదియుఁ

దోసినంతసమీయి లొంబదివోటులం బడునట్లు కృశియించి మిడుకునదియు

నవరే కడుగులో వదుగువెట్టాచు నొక్క దండంబు నూతగాఁ దాల్చినదియు

వెనయెక్కఁబయ్యెనోగ మం దరుగుదెంచి తుమ్ముచును క్లేష్మముఁ దనతోడనుంచి

దొడ్డియిచ్చి సమీపించి తనవు కంచియెంతయు నమస్కరించి తా నిట్లుకనియె. ౨౫౦

కం॥ “నీవిట యజ్ఞమొనర్చుట దేవా ! దూరమున నాకుఁ దెలియంబడుదుక
వావిరి నిప్పటి కెటులా యేనచ్చినవాడ నిటకు. నేనుండు నికక.” ౧౫౧

ఉ॥ ఇందుఁడు దక్షపుత్రుల నిర్వదియేడ్డురఁ బెండియాడి ము
న్నం దొకఁఁహిణీసతి నె యట్కునఁజేర్చి రమింప నల్లి యా
చందురునిక గ్రసింపుమని చయ్యన నన్ను సృజించె దక్షుఁ. డీ
చందమతండు చెప్పకొన శంకరుఁ డక్కటికంటఁ జూపుచుక ౧౫౨

తే॥ ఒక్కపక్షమె చంద్రమునొడలునీకుఁ గబళమయ్యెదూఁ బొమ్మనె. గడచుపక్ష
మునను దినుటకు నెదియును గనఁబడమిని బిట్టు కృశియించుచున్నాడ నిట్టు నేమ.

కం॥ జన్నము ముగిసినపిదపం దిన్నగ బ్రాహ్మణుని దనిపి తృప్తోస్మియటం
చన్ననుడి తన్ముఖంబున విన్నగదా యన్ముఖంబు వితగాతుండుక. ౧౫౩

ఆ॥ ఏమఖంబుచివర నెంతేని తర్పిరుండై ద్విజుండు తృప్తయని యనండొ
యాచుఖంబు పుడమి వ్యర్థంబె యయ్యెడి నెన్నికోట్లధనము లీయఁబడిన. ౧౫౪

తే॥ అన్ని విధముల బాగుగా నెనయట్టి యున్మదధ్వరమునను మృష్టాదనంబు
పెట్టి తృప్తోస్మియని యనిపింపుమయ్య యాగమోక్తంబు నెంతయు నాదరించి
వ॥ అనియిట్లు దీనపదనంబున యాచించుటయు నంబుజాసనుండు ౧౫౫

చం॥ “ఇదిమొదల లాహితాగ్నులగు నెల్లమహీనురులుక ధర్మాస్థలిక
ముదమున వైశ్వదేవవిధి ముక బలులిచ్చి యచుర్వకోటికక
దదుపరి నీకు నిచ్చెదను. దాన నగుం బరితృప్తి. గాన నా
సదయంబ తక్కులాద్యవుల చక్కికే నేగకు మెంతమాత్రముక” ౧౫౬

—• య త్కీ తీ ర్థో త్ప త్తి. •—

వ॥ అని వాక్రుచ్చుటయు మరల యత్కమిట్లునియె. ౧౫౭

ఆ॥ “భారతీకశత్ర ! భవదీయమైనట్టి తీర్థ మందుఁజేరి తిన్న నేను
దపముఁ జేసికొనుచుఁ దనుయాత్రగడఁపెద. నాజ్ఞయిమ్మువేగ నందుకొఱు”

వ॥ ఆనవుడు బ్రహ్మదేవుండు వెండియ

ఆ॥ అట్లులెన సొంతయాత్రమం బన్యత్ర యమరిపించుకొనును యత్కగదమ !
యడుగు మీద్విజాలి నభిమతస్థలమింత జన్నమునకు నేమ మున్నువోలె ౧౫౮

వ॥ అనినవిని చమత్కారపురధరణీసురులం బ్రార్థించి వారిలనఁ గొంతనెల
యార్జించి యం దాశ్రమమున నేర్పఱచుకొనియె. నచట భానువాసుప్రహ్లాద ప్రతిష్ఠిత
సంబున స్నాతుండైన యత్క సేవితుం డద్దానిచే విడువంబడియెడు. నిప్పుటికి నుండి
కనుపట్టు. సకలాహితాగ్నులకును విశేషించి వాగరులకును దానియెడల నున్నకల
గలదు. కలికాలంబునచ్చినను వారికిని వారియిండ్లనుండు చతుస్పాత్రులకును దత్తయ

కోగంబు సుప్రాప్తింపదు. ప్రాప్తించినను దజ్జాద్యంబునకుఁ దక్కుండజలస్నానంబె
వివారకంబుగాని మందులతోడను మంత్రంబులతోడను వైద్యులతోడను బనిలేదని
యిట్లువక్కాణించుటయు శాసనకాదులిట్లనిరి. ౮౬౩

— సావిత్రి యజ్ఞ మండపమునకు రా నపశకునంబులగుట. —

శీ॥ “ఊంఠెనారదమాని కుటిలవాక్కులుచెప్పి సావిత్రి రాకుండసలిపెననియు
నల పులస్త్యుఁడుపోయి పిలుచునప్పటి కానె పనిచేసికొను చింట మనియెననియు
నలిగి యంతట బ్రహ్మ యాభీరకన్యక నాక్షణముననె పెండ్లాడెననియు
నుగలు భూసురులు నా నుదతిఁ జెద్దగఁజేసి గాయత్రియని పిల్వగఁడఁగిరియు
నన్నియును నైవతరువాత యజ్ఞ కాలకరుగుసావిత్రి భూదేవు లాఁగిరియుఁ
జెప్పితివి.యందు సవతియున్న పృథుటకు నెందులకుఁబోయెసావిత్రి యెఱుంగజెపుము”

మ॥ అనియిట్లుప్రశ్నించుటయు నూతుండు ౮౬౪

కం॥ “సావిత్రి తనకుఁ బెనిమిటి కై నసమైయుండెననుచుఁ గడునమ్మి నున్న
దాభరమున స్వత్థమానసయై విబుధాంగనలనెల్ల నాహ్వానించె. ౮౬౬

శీ॥ మంగళ దేవతామహిళయథ సర్వమంగళయు బిడోజు మగ్గులియు త్నమయు
స్వాహాభిధానయు స్వధయు నయంధతీసతియును మేధయన్ జలజముఖియుఁ
బుష్టి నామకయును బుద్ధియుం గీర్తియు ధృతి నామధేయయా పతిరతయును
మార్వళీ రంభా తిలొత్తమా ద్యప్పగోవారీజనంబుల వారములును

నాన్న మనసు మపాయనవాస్తలగుచు వచ్చుటయు లేచి సావిత్రి వారితోడఁ
బ్రతి గంధర్వకిన్నరగీతవాద్యసహితముగను బ్రయాణమా సమయమందు ౮౬౭

మ॥ దక్షిణాక్షి చలించియు ఖగమ్మగగణంబులు కలకలంబొనరించుచు నపసవ్యం
బుగా నడచియు దక్షిణాంగంబు లదిరియు సావిత్రికి మనఃకోభంబుగావించె నది
యెఱుంగ కభిలాషరాంగనలును వాయుమహర్ష్యంబునం దాడుచుం బాడుచు వానిఁ
మను యథోత్సాహంబుగ యజ్ఞంబున కేనుమందుపోవలె సేనుమందుపోవలెననియశో
న్యన్యమై నడవందొడంగి. రావాద్యధ్వనులు విని తనతల్లి వచ్చునదిగాఁ దలంచివారధుం
దెక్కితని దీవధవంబునఁ గనులనుండి నీళ్లు గాఱి గద్దరస్వరంబుతో నిట్లనియె. ౮౬౮

— సావిత్రికి వారసుఁడు గాయత్రివివాహావృత్తాంతము చెప్పుట —

మ॥ “నామెనువెంపిల్చితి నీవ్ మొదలంతఁ బులస్త్యుఁడున్ నుమా

నగ్గునను నేనె కంటియును నక్కట ! దీక్షవహించి కంకణం

బు నాచేరి కేసి యాటముండుటకుం జనుటొకటి. నా

కావలె. శ్రీ సృష్టానంత సుందరము. తద్ద యెఱుంగవైతియ్య. ౮౬౯

- కం॥ దీక్షారంభముదాకను వీక్షించి త్వదాగమంబు వినువత్తుటచే
నాక్షణమ కన్యకాఱకు యుభుతం బంపించె నాత్మభువు జనయిత్రీ! ౮౭౦
- ఆ॥ అతఁడుపోయి యొక్క యాభిరకన్యక దివ్యరూప బలిమిఁ దోడితెచ్చి
గోముఖమునఁద్రోసి గుహ్యమార్గంబునఁ దీసె శుద్ధయగుచుఁ దేజరిల్ల. ౮౭౧
- కా॥ దానిం బెండిలియాడుమంచు నెలమిన్ దైత్యారి వాక్రుచ్చి నీ
కానుం డాపెతుఁ జేరుపెట్టె సరిపోల్చుకొ నీకు గాయత్రయం.
చానె లింపగణంబు బ్రాహ్మణులు నయ్యాభిరవంశోద్భవ
స్త్రీనిక బ్రాహ్మణిగాను చేర్కొనిరి. యేస్మత్కృత్తి యట్లుండెనో. ౮౭౨
- కా॥ పత్నీధగ్మమువేత నంశ నతఁ డాపద్యాక్షి యోజించె నీ
యత్నంబంతయు వ్యర్థమింక మఱియున్ యజ్ఞోపయోగంబుగఁ
బత్నీకాలకుఁజేర్చి దర్భరశవాబద్ధంబుగంజేసె నా
నూత్నాభిరకుమారి మంజూలకటక. నూతల వాక్రుచ్చుటల్. ౮౭౩
- ఉ॥ నిందితమైనయప్పనిని నేను గనుంగొనలే కమర్దమున్
జెందుచు వెళ్ళివచ్చితి నీసీయని యధ్వరకాలమండి. యీ
చందముగు రైతింగి యెదికక్యమొ యయ్యదిచేయు. మర్త్యప
ద్యం దిగనాడు యజ్ఞభువి కమ్మరొ! యేగెదో యేగ కాఁగెదో ౮౭౪
- వ॥ అనినవిని సావిత్రీదేవి ౮౭౫
- సీ॥ మొదలంబుఁదెగినట్లే మృత్యులిచ్చాడును మంచునఁదడియు పద్మలతభంగి
వల్లభచ్యుత చక్రవాకిదింబున జలవర్జితంబైన సరసిమాడ్కి
సంతుయంబునుజెందఁ చంద్రలేఖాకృతి మృగముమఱాసిన మృగివడువున
నాతభూమిపతియైన తతసేనమాది విశిష్ట ర్షకయైన వెలదికరణి
నెండిపోయిన మలెపూదండపగిది దూర్జవచ్చియో బయ్యకాడ మిగుల
వాడఁబోతినయెగముతో వైమనస్య మొనసి కధలక నిలుచుండ నేమిగలదుకాది ౮౭౬
- వ॥ అట్టియాయను నవలోకించి యనురాంధనలు నాగుమిత్తో నిట్లునిరి. ౮౭౭
- కం॥ “చీచీ! కలహాపియ! నీవాచాలత్ రాగయంతకు వాదాన్యమున్
మూచూపె. దీనఁ గలిగెడి నాచతురాన్యనకు నీవేకలకు ముంకక ౮౭౮
- వ॥ అంత హైమవతి సావిత్రీదిక్కు మొగంబై ౮౭౯
- చం॥ “ఇతఁడు కలిపియుండు జగదీశ్వర! సత్యమసత్య మొదెడిక
బ్రతిదిన మీకుకర్మమనఁ బ్రాణములక ధరియించుచున్న వా
“దతివో! నీవు నావలన నాత్మహితంబును గోరెదేని సం
తతమును నాంతుర్చి నాది నమ్మకు” మంచు వదించె హూరి ముక.
ఆ॥ అదియెయ్యాది యామహానుభావునిహతు యాయకంఠయేని యేమనమ్మ
నట్లుగాన నీదుప్రాణమునుండెడియెడల నమమ నేల రేగుదెమ్మ ౮౮౦

కం॥ స్వయముగ నచటికిఁజని తత్త్రియమాణముగాంచి యర్హకృత్యంబును నా
రయవలయుఁగాని కలహప్రియు నుడివిని యటనెయ్యంట బేలతనంబా॥

౧౮౨

—* సావిత్రి బ్రహ్మసాలికిఁబోయి దూషించుట. *

ప॥ అనిన విని సావిత్రి.

౧౮౩

సీ॥ మాటిమాటికి గీయమానమా గానంబు కర్ణశూలంబొచు గాసివెట్టు
మర్దలానకముఖ్యచుధురగానములెల్ల బంధ్యవాద్యంబుల భాతిదోపఁ
ద్రతత్య సకలసందర్శనం బాత్మకుఁ బ్రేతదర్శనచుట్లు భీతిగొలుప
స్వాంగసంగతమైన శృంగారమంతయు నంగారసదృశమై యగుపడంగ
నార్హరహితయయ్య నమనస్కుతంగూరి ప్రతిపదమునఁ దొట్రుపడుచుఁ గరము
కమలనుండి నీళ్ళు కల్వలై పాకంగ నేడ్చుకొనుచుఁ బోయి యెట్లా తుదకు

ప॥ కారాగారంబునంబోలెఁ గ్రతుచుండపంబునం బ్రవేశించి దృగ్దోచరంబగు
తద్విధమంతయుం దిలకింపఁజాలక దీనవదనయై నిల్వఁబడుటయు నాయమంగంచి.

సీ॥ వంచినతల యె త వలఁతిగా కతిలజ్జ విధి మొగంబును నేలవేసికొనియె.
నట్లభోవదనుడై యటునిటుం గదలక స్థామిండు పేరు సార్థకముఁజేసె.
నేమియుం దెలియని ధీచుంతుకైవడిఁ గిమ్మని యనఁడయ్యెఁ దమ్మికంటి.
బొటమనవేలునం బుడమి గుంటపడంగ రాయంగఁజొచ్చె స్వారాట్టు చిట్టు.
గోళ్ళు గిల్లుకొనుచుఁ గూర్చుండి రటుగల తమ్మనమరులెల్లఁ దద్దభీతి.
జదువుచున్న యట్టి సస్వరవేదంబు నాఁగిమాఁగ మొద్దులెరి ద్విజులు.

౧౮౬

ప॥ అంత సావిత్రి సపత్నీ సహితుడగు స్వపతింగని కనులెఱ్ఱఁజేసి

౧౮౭

తే॥ “ ముదకఁడా ! నీకు మిక్కిలిముగ్ధుడైన గొల్లదానివివాహంబు గూడునొక్కొ ?

దాని యరుపక్షముల స్త్రీల ధర్మముగూడ మాటుమనువులఁబడసినవారు చూడ.

తే॥ పసరములువోలె యత్కులప్రభవపురుషు లక్కచెల్లెండఁ దల్లులం దక్కుఁ దక్కు
స్త్రీలనందఱు వేలిం త్రినీయనంగఁ దక్కులోద్భవఁ బెండ్లాడఁదగు నె నీకు ?

ప॥ తృగిమాక పోయెను నీకుద్రావేడిని తు తృప్తాపకాంత్యర్థ మం
నీ గణము మాత్రపురినముల్విడిచి నానాధష్టమంజేయు ను
బృహథాశోద్వహానంబొనర్చు శ్రమముం బాటింపకుండం బనుట.

కణమాత్రంబును నుండియుండ దరయక జ్ఞానంబు తిజ్ఞాతికిక.

౧౮౮

తే॥ అట్లులె దీనిజాతియును నంబలిచల్లలఁ బొట్టనింపుటే

పుట్టుటకుంగలట్టి పృథుభోగముగా మది నెంచి మూత్రముక

విట్టు నెట్టెట్టా భూమిపయి వీడెడుఁగాని యెటుంగ దెద్దియుక.

గట్టిడివెట్టిగొల్లలకు జ్ఞాన మదెచ్చటనుండి వచ్చెడిక.

౧౮౯

కం॥ కడజాతివాండుగ్రసహితం బొడఁబడి యొనరింపలేని యొడుదుడుకుపనుల్

జడియకచేతురు గొల్లలు బడుగా ? యటుగాన నేమిపనిసేసి తిసి !

౧౯౦

తే॥ కొత్త వెండ్రుముతోడనే కూరుచుండి జన్మ మొనరింపవలెనన్న జగతి ఖ్యాత

యైన బ్రాహ్మణకన్యఁ బెండ్లాడరాదె మోసగాడవువో వృధామండ ! నీవు. ౧౯౩

— • సావిత్రి బ్రహ్మను శపించుట. • —

- ఉ॥ శౌచవిహీన మున్న పలుశత్రులజేరి తాత్కాలియై
రోచెలిమించియున్న యశురూపిణి యీయెఱిగొల్పిల్ల. యా
నీచను జెట్టుబట్టుటను నీకేకఁ బుట్టును గొల్పిల్లయే.
- యోచకురాస్య ! యంత్యజయు నుద్భవిణిగ్ తుతయోని యో ర్తుట. ౫౯౪
- క॥ పితృమాతృశ్వకురుల సంకతులను నుడికింపఁగలరు తత్కన్యలు. గ
ర్హితమగు నీకృత్యంబున క్షీతిపయి నీకింకఁ బూజనేయరు మనుజుల్. ౫౯౫
- క॥ నామాటను యాథార్థ్యం బేమాత్రంబైన నుండేనేని నిమం బా
జామానితుఁజేసినజను లీమహిని దర్శింతులగుదు రెంతయు వేధా ! ౫౯౬
- క॥ ఈరోతచేతయొనరిచి యేరీతిని సిగ్గుపడక యీతనొక పెదగన్
బేరోలగముందీర్చెద. వేరా ! యెంతటికైన నతిసాహసివే. ౫౯౭
- తే॥ పుత్రులయుఁ బౌత్రులయు నీదు మిత్రములగు తక్కుసురలయు భూసురతల్లజులయు
దలలు నేలనుబడియె నీసలివినట్టి సంకరపుఁజ్జెదమునఁజేసి సత్యముగను. ౫౯౮
- క॥ ఉండదు వీదోషం బిట ఖండితముగ. లజ్జలేదు కామకులకు. నె
ట్లుండును గృత్య మకృత్యము రెండును గు రెఱుంగనట్టి స్త్రీలోలులకు. ౫౯౯
- అ॥ మిత్రు శత్రువునిగ శత్రుని మిత్రునిగం గృత్యముం గరంబకృత్యముగ న
కృత్యమైనదానిఁ గృత్యంబుగా నెంతు రకట ! కామకులు జడాత్ములగుచు. ౬౦౦
- అ॥ జాదగానియెడల నూన్పతముంబోలెఁ గన్న గానియెడలఁ గరుణభంగి
మేదిసీకు నెడల మిత్రత్వముంబలెఁ గానియెడల పిర్దు గగనమమము. ౬౦౧
- క॥ లవణసముద్రము మధురంబవుగా కవుఁగాక చంద్రుఁ డక్కువ్లతము
డవుఁగాక యగ్ని చల్లని, దవువే కామకుఁడు లజ్జ తాత్ముఁడు జగతిన్. ౬౦౨
- అ॥ సవతిపోరు నాకు సంఘటింపుటకుఁగా కనవ వాత్మయందు మిగులవేష
బురువనరులు వేలపూఁబోండ్లఁ బెండ్లాడుదురు స్వతంతువుగుట దోష మేమి. ౬౦౩
- మ॥ వలపుం బట్టుగలేకయున్నఁ జని సద్వంశంబునంబుట్టు కు
ద్ధుల నీవున్ నిజజాతికన్యకల మీదఁ బక్కలన్ వేసితి.
- మృల వేళ్ళొంగనకట్లు పెక్కురుతుగం డిద్దానికిం బాడ. దు
మ్మలజరి. దాదృశ్యం బెండ్లియాడి తినియే శోకంబు నా కెంతయున్. ౬౦౪
- అ॥ కాన సిగ్గువిడిచి కామకులుండై నువ్వెదు నీదువేరు మామకీన
మైన శ్రవణయాగగమయనం బడవట్టిస్థలముగూర్చి యేగుదాన వేను. ౬౦౫

చ॥ ననుభవించిచిచ్చటికి కాసరివారగు వేబ్బటారడయన్
ఘనులయినట్టి వేబ్బలయు త్కొనురవర్కులయన్ సమక్షమం
దునఁ గడు మోసగించితివి తుందుడుకొప్పఁగ. నట్లుగాన నే
జనుడును నీకుఁ బూజనము సల్పకయుండును గా కేకన్ విధి!

౯౦౬

ఆ॥ ఈయవాంబునుండి యేబ్రాహ్మణత్వవైశ్యకూద్రజనము వచ్చినీకు
మంత్రపూజనేయు మహిని దారిద్ర్యసమన్వితంబగుం దదన్వయంబు.

౯౦౭

క॥ ఈగొల్లపిల్ల చీయన నేఁగూర్చుండెడిస్థలముననే కూర్చుంటున్
దాఁ గనమ సంకు. దివిజస్త్రిగజముంబోలే స్త్రిలు సేవింప రిలన్.

౯౦౮

నీ॥ అగ్గలంబగుదుఃఖ మందెడు నిద్దాని సేవించినటువంటి సింహశుభ్య.
గొడ్డందై యవమతింగుడిచెడు నిద్దానిఁబూజించినటువంటి పూవుబోడి.
మహితదౌర్భాగ్యయై మనియెడు నిద్దానిసర్పించినటువంటి తుంబుజాస్య.
యత్యంతపాపిష్ఠ యయ్యెడు నిద్దానిగౌరవించినయట్టి కలభయాన.
పంచభర్తృకయగు దీనిపగిది దీనిఁగొలుచుచెలి నవ్వువరితయై చెఱువుదొలఁగి
కర మపఖ్యాతిగాంచెడు ధరణిలోన నాదుకాపంబుదగిలి యీనాఁటినుండి.

౯౦౯

నీ॥ సత్యకౌచములకుం జాలదూరంబుగా వర్తించు నిద్దానివంశమెల్ల.
శ్చిష్టసాంగత్యంబు స్పృష్టంబుగానుండ దవనిపై నిద్దానియన్వయమున.
కిల్లువాకిలిలేక యెల్లకాలంబును వనములమను దీనివంగసంబు.

అవులఁదెగనమ్మి యాత్మలం బోషింతు నిద్దానిజను లెద్దుమొద్దులగుచు.

పాపభూయిష్టులగుదు రీపంచభర్తృకాతిజనులందఱును. నట్టి నీతి నేమ

యూరునుం లేరు లేని యవ్వారెనీకుఁ జాట్టుముఠావో నీకాచర! కట్టుకడకు

౯౧౦

ఈ అని బ్రహ్మను విత్తివరయైన గాయత్రిని శపించి

౯౧౧

— సావిత్రి ఇంద్రదాదుల శపించుట. —

కృ॥ ఓహోహోను! పంచభర్తృయగు నీయోషాధమం దార్పి బ

హ్మహోయ్యోమమజేసితివు విధికిన్. శక్తు త్ననుం గల్పి నీ

హ్మహోయ్యోద్వయ మక్కు సరి కెల్లవచ్చె ఇరిధించి కొంపోయి న

ద్రాహోరంబులుతొయిండునటు. కారాగారమం దుల్లకుపో.

౯౧౨

అ॥ నానాదేవ! నీవువచ్చి కామగనికిం పంచభర్తృతోడఁ బాడినద

యైన కనుమరించినా. కట్టుగావున భృత్యుడగుముపోయి పెరల కింక.

౯౧౩

క॥ నీవువచ్చి నీవేరివియము తుకర! యిప్పుని కూడదంచుఁ జే

యిప్పుని కూడదంచుఁ జేయి! యిప్పుని కూడదంచుఁ జేయి.

శ్రీవణమొనర్చు నాదునుడి. నాకు వియోగము జీవమానుడౌ

భవునిదే కాని నీకు మృతదారవియోగము సంభవించెడిక.

౯౧౪

అ॥ ఏ మఖంబులోన నీ పంచభర్తృక సోమిదమ్మయగుచు నేమమానె

నా మఖము చావిన్సు నత్యంతచపలత వడి గ్రహించుచుంటి వహ్ని ! నీవు. ౯౧౫

తే॥ కాన దుష్టసమాచార ! కమ్ము సర్వభక్షకుండవు. స్వధతోడ స్వానతోడఁ

కూడి దుఃఖించె సర్వదా కుడుతుగాని మనుషుట్టుల సౌఖ్యంబు నెనయవింక.

కా॥ ఈ భూజేవులు పంచభర్తృకను దా మెంతే ఘనంజేసి దు

ష్టోభావిష్టత బ్రాహ్మణీసతిగఁ జేర్కొంచుం గడుక వ్రేల్చినా.

రాధీరాదిజఘన్యజోపపతులుక స్వాధ్యాయవికోతం

గ్ధాభావంబుగలాగు నయ్యెదరు నీ రాదోషభూయిష్టతన్.

౯౧౬

కం॥ ఓహోవిత్తపతి ! ధనసాహాయ్యమునేసితివు సవవిష్టవచం

దీహీతువున నభోగ్యంచా హీనా ! పొమ్ము యుమ్మదగ్ధము నీకుక.

౯౧౭

మత్తకోకిల॥ ఆవిధంబునఁ బంచభర్తృక మైన యీ మఖమందు నే

జేవత ల్గురీతిఁ దోడ్పడి తృప్తిచెందిరా యట్టి దు

ర్భావు తింతటినుండి తా మనపక్వతై కృత్యించుకొర

చేవడిక దనునాశిచేత జయింపఁగాఁడుదమం ద్రిలక.

౯౧౮

మ॥ మఱి నాభీరి సవత్నీయంచుఁ జెడునామంబు ల్తమిందాల్చి యే

లెఱవ ర్చిని కలంకులందు శివమాతీపూర్వ బున్నారో యా

పరమద్యేష్టలు వేఱువేఱు బరదృక్పాతంబునుక లేక యె

వ్వరికిం బోవఁగరాని గట్లకడలక వర్తిం త్రభోగంబుగన్.

౯౧౯

—ర్మ సావిత్రి యొంటికాలఁ గొండయెక్కుట. ర్మ—

మ॥ అని యింద్రాదులంగూర్చి పలికి కోపాపహతచేతస్కయగు సావిత్రి మారె!
నర్తిల్లు నఖిలదేవపత్నీల విడనాడి లక్ష్మీప్రభృతులచే నివారంపఁడుచున్నదయ్యా నీ
కాముకు నామంబుగూడ వినంబడనియెడకుఁ బోయెదనని యుదబృథింబుగఁ బయవహ
యెడమకాలం తటంబునమోచి కుడికాలఁ బర్వతం బధిరోహించె నెప్పటికిని దర్శన
పొదంబు పాపహరంబును జుజ్ఞాప్రదంబును నగుచుఁ బర్వతరోధస్సనం బుద్యక్తమా
నము. పాపసమాచారదయ్యా నెఱు దద్దానిఁ బూజించు నాడు పాతకవిమూలక
పరమపదంబుఁ బడెయ్య. నెవ్వఁ దెయ్యది యడ్కించి యయ్యది యర్కించు కుర్తక
మైనను వాఁ డవశ్య మద్దానిఁ జెందఁగలఁ దివ్యభోజనం బతివేఁ బరాభూతయై నానీక
దేవి పర్వతాశ్రయయ్యె. ననుదామకు దివ్యమద్భుత దీపంబునగాని విశేషించి వర్ణ

మాస్యంగాని పూజించు వాడు మనోభీష్టంబుల నన్నింటిని బ్రాహ్మిండు. భక్తిచే దద
గ్రంథునం దేవేచే నాజ్యంబువోసి రక్తంతోచీపంబు వెలిగిపడడు నెన్నితంతువు
లెన్నిముహూర్తములు వెలుంగునో యన్ని జన్మసహస్రములు ౯౨౦

సీ సౌభాగ్యసహితయై త్తమఃకెలంగునుగాని వికృతస్వరూపయై వెలయదాపె.

పుత్రప్రాతులతోడఁ బాలుపాఠెడుంగాని గొడ్డురాలై మడిం గుందదాపె.

యర్థసమృద్ధితో వావణించెడుంగాని దారిద్ర్యమున విధిం దూఱదాపె.

సచ్చీలయగుచుఁదా సంచరించునుగాని స్వైరిణియైమనం గొరదాపె.

యింక విధవయయ్యా వేత్త్రీ తదగ్రమం దాటయాడు నాకె యపుడు తనదు

తనువుబోలె నద్యతనపురాకృతదుష్కృతములఁ గరము పీడితములఁజేయు. ౯౨౧

మః పాటఁబాటినబోటి యాపాట యెన్ని జంతువులు విను నన్ని వేలయేండ్లు స్వ
ర్గసుఖం బనుభవించు. ఫలదానంబొనర్చినచేలువ ఫలసంఖ్యాప్రమాణంబులగు యగం
బులు త్రిదివంబున వసించు. సావిత్రిదక్షిణపార్శ్వంబున బ్రాహ్మణులకును విశేషించి
ముత్తైదువులకును మృష్టాన్నంబువెట్టిన సింధుప్రమాణయుగంబులు త్రిదశాలయవాసంబు
చేకురెడి. నొక్క రసంబుతోడను నొక్కయన్నంబుతోడను శ్రీధాసమన్వితంబుగా
శ్రాద్ధంబువెట్టిన గయాశ్రాద్ధఫలంబుగలుగు. నాదేవి కుడిపక్కఁ గూరుచుండి నిజ
భార్యానీతంబులగు నీరంబులచే సాయంసంధ్యవార్చిన బ్రాహ్మణుఁడు పండ్రెండు
వత్సరంబులు సంధ్యోపాసనచేసిన ఫలంబు వడయఁగలిగెడి. సావిత్రియెదుట నుపవి
ష్టుఁడై జపియించిన మూడువేలయుగంబులు నూటపదునొండు పుట్టువులం బొనర్చిన
పాతకంబు నశియించుఁ గావునఁ బ్రయత్న పూర్వకంబుగం జమత్కారపురమునకరిగి
యాదేవి నర్పించునది. విశేషించి నుతియించునది. యీసావిత్రిపాఖ్యానము చదివినను
వినినను సర్వాంశతోనివారణంబును ముఖప్రాప్తియు నయ్యెడి. మీరడిగిన సావిత్రి
మాహాత్మ్య మంతయుం జెప్పితి. నీక నేమినుడువుదు"నని యనుటయు బుమలిట్లనిరి.

మః అటు సావిత్రి సహోపయై చనినవై వాధాత గాయత్రి త

క్కటి యాదిత్యులు నేమిచేపిరి ? యుపేక్షం బూనిరా ? లేక యా

ర్కుటి నేమేని పొనర్చిరా ? మఱియు కాపగస్తుల వేల్పు ల

చ్చట వెట్టుండినవార ? లార్య ! కరుణన్ సర్వంబు వాక్రువ్యవే " ౯౨౪

మః అనియమగుటయు నూకుండు ౯౨౫

— గాయత్రి సావిత్రిశాపమును మరల్పుట. —

శ్రీ " సావిత్రి యాదిత్యులకు దేవత లయటని బ్రువ్వఁదిట్టిభనుటయున్

కాదుయగా గాయత్రిదేవి సమదేవి యంత ధృతి నిట్లుయెన్. ౯౨౬

కం॥ “ సావిత్రియన్నమాటను నేవిధముననోయెనర్ప నెవ్వరివశమా.

దేవానురులాకటగుఁగా. కావాక్యము కార్యకారి యయియే తీరున్.

౯౨౭

సీ॥ భూరిపాతివ్రత్యమునకంతటికిఁగూడ ననపాయకరమైన యాశ్రయంబు

గలశపాథోనిధికన్యక మొదలైన తద్దేవతాంగపాతతికిఁ బెద్ద

స్వారాట్పురోగమ సర్వగీర్వాణులకన్వహం బత్యంత మర్చనీయ

స్తవనీయతమములౌ సద్గుణంబులకెల్ల నబలాజనంబునం దగ్రగణ్య

యమ్మహాభాగ సావిత్రి. యాత్మధవుని దిట్టుటేలన నయ్యది శ్రీస్వభావ

మలఘువజ్రప్రహారంబునై నఁగాని నైదు నాడుది. నైఘదు సవతికథను.

౯౨౮

ఉ॥ వాకొత్తక శపింపఁబడినారు మరల్ ద్విజవర్యు. లట్టిను

శ్లోకుల ముప్పుదీర్పకయ మాచియఁజూడనియట్టుబంట యెం

తో కఠినంపుఁజేత యది. యోవిబుధాగ్రణులార! కావునన్

మీకిపుడేను శక్యమగు మేలొనరించెద సంతసింపుడీ.

౯౨౯

ఆ॥ వనుమతీనురాది వర్ణ చతుష్టయప్రజ కపూజ్యుడనియె బ్రహ్మ నామె

ధర్మకర్మమెదియు ధరణి బ్రహ్మస్థానతానను బ్రహ్మతేక కనడు సిద్ధి.

౯౩౦

తే॥ కృష్ణానర్పనమున నేనుకృతముగలుగు లింగపూజను వేద్దిపొసంగుఫలము

సార్వకాలికబ్రహ్మచిత్తవమునైన నబ్బు దానికిఁగోటొరె ఖ్లిధిక ఫలము.

౯౩౧

తే॥ పర్వకాలంబులం జేయఁబడినయట్టి బ్రహ్మధర్మన మత్యంతఫలదమగును.

దెందమందున సందేహముండవలసినున్నది సానఁబడ దేతదర్శమయ్య.

౯౩౨

కం॥ నీవును విష్వక్సేవా! యావిద్యునినట్లు నరుడవైన నగుటగా.

కావడిఁగూడఁ బరాక్రమే శ్లోకచేద వొరుల పారదేశతరఁగా కే.

౯౩౩

ఆ॥ శైందురూపములుగ వ్రేపల్లె పాశుర్యమునందు మృత్యునొందె దచట.

నొకటి గృష్ణనామ మొం దర్శనాశ్చయ్యేనామమయము దేవరత్న.

౯౩౪

తే॥ ఆ భవదూపమేఁజైన యర్జునునకు నతివిపాకవ్యయము తాత్పర్యమున

పిలువఁబడియెడినీమీఁదఁ బ్రేమగలిగినర్థిలును మానవీశ్వరస్వరూపము.

౯౩౫

కా॥ దానంజేసి సమస్తలోకదివిమత్సంతోషానుష్ఠానములై

కానల్ మన్నిగ నుండునాఁడను మదిం గన్వరియ భావితము

తేనిం బొడియుఁ బంతుయుం గలిగి హాయిన్ భూమి వర్తింతు ర

మ్యానశ్రీని నుదేయవంశజులు మహా! నీకు సుగంబునన్.

కం॥ ఓహోహోశ్రీకా! నిను కనఁబడునట్టి వైరు లాచటఁ గాకా

గేహంబునఁ ద్రోసిదరిని సామ్యమునన్ బ్రేమయ సావిత్రి వెనున్.

ఆ॥ అపుడు బ్రహ్మ తానె యరుదెంచి వడినిన్ను బంధముక్తుఁజేయు భయముపడకు.

మంతః బోరఁజొచ్చి యపజయంబునుబొంద. వింతఃశ్చయం బిఁకేమిభయము. ౯౩౮

క॥ అన్నిఁటితిండికాఁడుగ నిన్నును సావిత్రి గాలినెచ్చెలి! తిట్టెన్.

నిన్ను స్పృశించినయంతన యన్నియఁ బావనములగును నడలకుమింకన్. ౯౩౯

ఆ॥ స్వాహతోడనురల స్వధతోడఁబితరులం దనుపుకొనుచునీవు ధాత్రిలోనఁ

బూజవడయఁగలవుపో వాఙ్మహాహన! మామకీనవాక్యమహిమలన. ౯౪౦

ఉ॥ రుద్ర! ప్రియావియోగమున రూపఁబడంచు శపించెనామె ని.

న్నద్రుతుమారి గౌరియనునాయమ వెన్నటిభార్య కమ్మడౌ.

భద్రగుణాఘ్య యింకనొకపంకజలోచన భార్యయై భవ

చ్చిద్రములెల్లఁబోనణఁచు. చింతిల కెంతయు సంతసింపుమా ॥ ౯౪౧

ఈ అని కాపగ్రస్తుల కందటికిని దన్నివృత్తిపూర్వకంబుగా వరంబులిచ్చి మరల

మానమనులించి కూర్చుండుటయు స్వదేవరులును ౯౪౨

— దేవతలు గాయత్రిని స్తుతించుట. —

క॥ ఏతద్దేవినిగొలుతురు భూతలమున మనుజులింకఁ. బూర్వము ధాతన్

బ్రీతుంజేసి పిదప నీమతం బూజింప మోక్షమార్గము దొగకున్. ౯౪౩

క॥ ఏమనిత మగనిఁగలసినయావల గాయత్రి శాశ్వ కభివందనమున్

గావించునో యామనితకుఁ గావలసినయంతసంతు గలుగును జగతిన్. ౯౪౪

ఈ మంధ్య దుర్భుగ యయ్యు నేవనరుజోక్షి క్రద్ధ గాయత్రి నేవించు సర్వకామ

సౌఖ్యయుతయును భవధాన్యసహితయు నయి ధరణిఁ జేలఁగెడినాయమ తప్పకుండ ॥

ఈ అని ప్రశంసించిరనిమాకుండు వక్కాణించుటయు

౯౪౬

క॥ గోదానాదికతోషిత భూదివివజ్జననమూహ! పోషితదీనా

నాధాదికసందోహ! యదవగ్రామనిర్మితాత్మమగేహ!

౯౪౭

గద్య॥ ఇది శ్రీమజ్జగదు గురుకరుణాకటాక్షసంప్రాప్తకవితాసాహిత్యనిధాన

వారితసగోత్రోద్భవ లక్ష్మీనారాయణ వేరమాఖిళా గర్భకుక్తి

మూక్తాయమాన విద్యకృభావిమ్కృతానథానిధాన

కానపాటి పట్టాభిరామాభిధాన సమాంధ్రీ

క్షురేందగు శ్రీస్కాందమహాపురాణాంత

గత నాగరఖండంబునందు

సప్తమాశ్వాసము

నాగరఖండము.

అష్టమాశ్వాసము.

కం॥ శ్రీరామభీమహనుమద్ధీరత్రయపితృపదీయ ! ధిక్కుతబలవ

ద్వైరిసముదాయ ! విద్యత్ప్రారంభసహాయ ! శ్రీ పరాంతుశరాయా !

కం॥ అవధారు. నూతుఁగనుగొని సవినయముగ శౌనకాదిసంయమివర్యుల్

నవనవముగ మది నుద్భవమవు సంశయ మెడల నిట్టులని రొక్కమొగిక్.

కం॥ “ పంచామ్యం డాక్షేత్రము నెంచి మహీదైవతముల కిచ్చినవెనుకన్

బంబోత్తరశతసంఖ్యవిరించులు చని రిప్పటికి సరిగనని యనవే ?

తే॥ అట్టు లాక్షేత్రమును సాగరావనీశులుల కొసంగిన దీశంకరుండో లేక

యితరుడోయని సందేహ మేరుపడియె. దానిఁ దీర్పంగదయ్య నూతా ! విశేత !

తే॥ ఆమ్మహేశ్వరు శాయువ్య మద్ది యెంతో యానకింపంగ వేడుకయయ్యె మాకు.

నతనియాయువు హరియాయు వహనియాయువోజ వివరింపగదయ్య యుచితశయ్యె.

న॥ అనియిట్లుప్రశ్నించుటయు నూతండు

— నిమేషాది కల్పాంతపర్యంత కాలవ్రమాణము —

తే॥ “ ఏనుమీకువచింతు మునీంద్రులార ! యవహితులరయియందలు శాలకిరవు.

దేజునియాయువు హరియాయు వవ్యధమున కివునియాయువుగ ర్తవసేయవారు.

న॥ నిమిషములోని శాలవభాగము త్రొడియనంచెడు. రెండుతుట్టులు అవమును
రెండులవములు కలయుఁ బదియేనుకలలు శాస్త్రయు ముప్పదిశాస్త్రలు కలయు ముప్పది
కలలు శ్మశామును బండ్రెండుక్షణములు ముహూర్తమును ముప్పదిముహూర్తము
లహోరాత్రమును ముప్పదియహోరాత్రములు మాసమును రెండుమాసములు ఋతువు
మూడుఋతువు లయనమును రెండుయనములు సంవత్సరమును మానవుల కయ్యెడు శాస్త్ర
సంవత్సరములోని యేతరావణము పవలను దక్షిణాయనము రాత్రియు నై దేవత
కొక్కయహోరాత్రమగు. బదియేనుకలల యిరువదియేనుకలల మనుష్యవత్సరములు
మొదటిదగు కృతయుగంబును బండ్రెండులక్షల పదియేనుకలల వత్సరంబుల రెండవది

యగు త్రేతాయుగంబును నెనిమిదిలక్షల యజువదిశాలుగువేల వత్సరంబుల మాండవది
యగు ద్వాపరయుగంబును శాలుగులక్షల ముప్పదిరెండువేలవత్సరంబుల నాలవదియగు
కలియుగంబును నిర్దిష్టంబు. లీయుగచతుష్టయము వేయిమాటలుతిరిగివచ్చిన బ్రహ్మ
కొక్కదినంబగు. నట్టిదినంబుల ముప్పదింట నొకమాసంబును నట్టిమాసంబుల పండ్రెం
డింట నొకవత్సరంబును గా బ్రహ్మ యట్టిసంవత్సరములు నూఱగువఱకు జీవించు
బ్రహ్మసంవత్సరము విష్ణువున కొక్కదినసమయ్యెడి. నాయనయు నిజమాసంబున నూతొండ్లు
జీవించు. విష్ణుసంవత్సరము శివున కొక్కదినంబగు. నాశివుండును బూర్వోక్తక్రమం
బున వర్షకేతంబుజీవించు. బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులకును గంధర్వోరగ రక్షఃప్రముఖ
సగ్యదేహులకును నొక్కొక్క యహోరాత్రమున కిరువదియొక్కవేయి యాటనూట
ల యుక్వాసనిక్వాసములు నడుచుచుండు. నా టుక్వాసనిక్వాసము లొక్కపలమును
నజువదిపలము లొక్కవాడియు నజువదిసాధు లొక్కయహోరాత్రమును నయ్యెడి.
సదాశివుని యుక్వాసనిక్వాసములకు లెక్కలే. దందువలన నతం డక్షయంండనంబడియెడి.
నెవరు బ్రహ్మజ్ఞాన సహితులై సదాశివుని బొందుదురో వారు నక్షయంబయ్యెదరు.
సత్యముచెప్పుచుంటి " నని నుడువుటయు శౌనకాదు లిట్లనిరి.

౮

కం॥ " నూతొండ్లునిండుటయు నజనారాయణఫాలలోచన ప్రముఖులకే

యారీతినాశమొదలిన నేరీతిని ముక్తిగలుగు నితరుల కింక ?

౯

ఆ॥ అబ్బజీవులైనయట్టి మనుష్యులే ముక్తులగుదురనుచు బుధులు నెప్ప

నారిమాటలెల్ల వమ్మయిపోవంగ నిట్లుచెప్పుచుంటి వేల యార్య ! "

౧౦

మ॥ అని యిట్లుడుగుటయు వెండియుమాటుండు

౧౧

తే॥ ౪ అదియంతములేక సంఖ్యావిహీనమగుచునుండెడి కాలమం దజహరీకు

లాత్మకేతవ్న సంపూర్తియగుడు నాశమొంది రెందలొ యజువులచందమునను. ౧౨

మ॥ బ్రహ్మజ్ఞానంబుపడసిరేని దేవతలకేకాదు మనుష్యులకును ముక్తిగలుగుటకు
సంశయములేదు. నల్లులు దోమలు మున్నగు పురువులు మనుష్యులచేత గజింపఁబడక
యెట్లు పుట్టి నిట్లుచుండునో యట్లు మనుష్యులును నింద్రాదిదేవతలచే గజింపఁబడక
పురువులునోలే జూడఁబడుచుందురు. దేవతలకు మనుష్యు లెట్లు కీటుస్థానమందుండిరో
యత్తొక జన్మయగు బ్రహ్మకు దేవతలు నట్లని యెఱుంగునది. బ్రహ్మయు విష్ణువున
కట్టుబడిడు. బ్రహ్మవిష్ణువున కట్లు కీటుసదృశమో టు ట్లవిష్ణువును శివశక్తులచే దలం
కును. నెట్లు విష్ణువా శివశక్తులకుఁ గ్రిమితుల్యుడో సదాశివునకు వారును నట్లయ్యె.
దయ. యజ్ఞాది సర్వైశ్వర్యానుష్ఠానంబునఁ బూజితములై బ్రహ్మజ్ఞానంబు గడించినఁ
బ్రహ్మకురుడగు సదాశివుని కేరెదరు. సంపూర్ణదక్షిణలైనను గేవలాగ్నిష్టమాది యజ్ఞం
బులు నలున స్మారాది లోకంబులకుఁబోయి వృథాగ్విధంబగు భోగంబు లనుభవించి తత్తు

శ్యామలయానంతరము తిరిగి మహాతలంబునకు వచ్చెదరు. బ్రహ్మజ్ఞానద్వారంబునఁ బరాత్పరుఁగలసిన వారికిఁ బునర్జన్మము సంభవింపదు కావునఁ బ్రయత్నత్యక్తముగా బ్రహ్మజ్ఞానము సంపాదించునది. యభ్యాసపరున కొకజన్మమందే జ్ఞానపరిపూర్తికాక కొంతపడినను ద్వితీయజన్మంబున ద్విగుణమై తృతీయజన్మంబున ద్విగుణమై యట్లు ప్రితిజన్మంబున నేకోత్తరాభి వృద్ధియగుటయు మెల్లమెల్ల న బహుజన్మంబులకేని బ్రహ్మంబునఁగలయు ” నని వాక్యచ్యుటయు మరల కౌనకాదు లిట్లునిరి. ౧౩

కం॥ “ నగులకు బ్రహ్మజ్ఞానము ధర నెవ్విధమునను గలుగుఁ కి దత్సంగతి నీ

వెలుఁగుదువేని వచింపుము కరుణాదృక్కులను మమ్ము గాంచి మహాత్మా! ” ౧౪

మ॥ అనియిట్లుప్రార్థించుటయు నక్కఱకుండు ౧౫

కం॥ మానవులకు వెస బ్రహ్మజ్ఞాన మిటుల్గులుగుననుచుఁ జక్క వచింపం

గా నాకు శక్తియొక్కడి? దేవెలుఁగక మీకుదాని నెట్లువచింతు? ౧౬

మ॥ ఆయినను మత్పితృపదిష్టంబగు బ్రహ్మజ్ఞానకారణంబు వచించెద వినుండు. హాతుకేశ్వరక్షేత్రంబున బ్రాహ్మణక్షత్రియకన్యలచే నిర్మింపబడి బ్రహ్మజ్ఞానప్రదంబులగు రెండుతీర్థంబులుగలవు. తత్తీర్థద్వయంబునం దష్టమిచతుర్దశీదినంబుల నొక్కయేడాది నీరమ్మాడి గర్తమభ్యంబున నుగు చ్చంబులై కుమారిచేఁ బూజింపఁబడుచు నుపసిద్ధంబులై యాన్న పాచుకలఁ బూజించువానికి వత్సరాంతంబున బ్రహ్మజ్ఞానంబుగలుగు. స్వదర్శనఫలంబుగలుగుటకై యాపావ లభదు శక్తిచే నుంపఁబడియుండె. ముక్తికాములగు లోకుల కవి బ్రహ్మజ్ఞానగుభావహంబులు శాశ్వతి యచటికేగి జ్ఞానవంతుడయ్యె. దదాదేశంబున నే నచటికరిగి యొకసంవత్సరంబుండి పావుకోళ్ళ నర్పింప జ్ఞానంబుగలిగినది. తత్ప్రసాదంబున లోకులవలన నేనువినిన యత్కించిత్పురాణశ్రేష్ఠము నిలిచియున్న యది. భూతభవిష్యద్వర్తమానములఁ దెలిసికొనుచున్న వాడే. నూతత్వకారణంబున వేదపఠనంబొకటివిడిచి భర్తృయజ్ఞమునిచాడునఁ దదర్థమంతయుఁ దెలిసికొనుచుండఁ గావున ముక్తిగావలెనన్న నచటికరుగుండు. స్వర్గప్రదంబులై నను బునరాన్మత్తికారణంబులగు నీసుత్రంబులవలన నేమిగానున్నది? సంవత్సరాంతంబున బ్రహ్మజ్ఞానంబుగలుగుగాన నందుఁజని మనుష్యులకు సిద్ధిదంబులగు పాచుకలం గొల్పిండ్ల యగుటయు మఱియు మహర్షులిట్లునిరి. ౧౭

ఉత్సాహము॥ బాగుబాగు హోమహాత్మా! ప్రాకటోపదేశమై

లాగితివి భవాద్ధినుండి లలిని దరికి మమ్ములకు.

పాఁగుచున్న యట్టిదీర్ఘ సుత్రముక ముగించి వే

వేగ మేముగూడ నుటకు వెళ్ళగలము ప్రితిమై. ౧౮

— • బ్రహ్మక్షత్రీయకన్యల వృత్తాంతము. • —

అ॥ హాటకేశ్వరమున నవనీనురావనీసాధపుత్రులు ఘనంబులై న
తీర్థములను రెండు దిట్టలై నిర్మించిరని వచించియుంటి వనఘ ! నీవు. ౧౯

ఉ॥ కారణమేదో పెద్దగను గానగరావలెఁగాదె కన్యలై
ధీరులకే యశక్యమగు తీర్థములకొ రచియింపఁ. గాన న
వ్యారికభక్త సమగ్రముగ వర్ణనఁజేసి తదీయపాదుకా
భూరివసా త్వమంతయు నుబోధము సేయుము రౌమహర్షణీ!” ౨౦

వ॥ అనవుడు వెండియునూతుండిట్టనియె. ౨౧

తే॥ “ తొల్లి ఛాందోగ్యుడను పేర దొడ్డబ్రాహ్మణుండొకండుండె నాగరతండమందు.
దనదుగోత్రంబునంబుట్టు ధరణిదేవులై ఛాందోగ్యులను ఖ్యాతి నెనయుచుండ. ౨౨

వ॥ కృత్స్న సామవేదవిదుండై గృవాస్థాశ్రమమందుండు నాభూనురున కపర
వయస్సున ౨౩

సీ॥ గుణములన్నింటికిం గుదురై నమణిపేటి యఖిలలక్షణముల కాలవాల
మరవిందనుందరాత్యంత వికలాక్షి లలితనితంబొంతలంబకేశ
పార్వికేశ్వరీకృపిమాన రుచిరాస్య యమృతనివ్యంది బింబాధరోష్ఠి
విశ్వంభరోపమ విపులకటిభాగ యఖిలాంగసంగత హ్రీస్వలోమ
పంచనూక్మ త్రిగంభీర బహుశశోభ సప్తరక్తయు నగు కన్య జననమంది
కుక్ష పక్షియ శశిలేఖచొప్పనమ జనులకు నానందకరయామ లలిఁ జెలంగె. ౨౪

వ॥ అపరవయస్సువచ్చెనని యనపత్యతం గుందుచు మండపాంతంబున బ్రాహ్మి
ణులఁ బూజింప వారి ప్రసాదించినది కావున ఛాందోగ్యుఁ డాదిడ్డకు బ్రాహ్మణి
యని నామకరణంబుగావించె. నాశిశువువయించిన దినంబుననే యానరదేశకాధి నాథు
వకుమ నట్టిదే యొకదిడ్డపుట్టి స్వీయ కాయప్రభాపేటలంబుచే నూతికాగ్నహంబునంతయు
రత్నఘంబునంతోలె నుప్రభంబొనర్చుటయు జనకుఁ డాయమను రత్న వతియని పిలు
చుండొడంగె. నంత నయ్యయవురు కన్మీయలు వ్యలంబగు స్నేహంబుఁజేసి యొకకంచ
మాను దించు నొక్కప్రక్కఁ బరుండుచు నొకరిఁజూడకున్న నొకరు బ్రదుకలేనంతటి.
నీతి నన్నిది జెదపడె యనిమిదవయేట వివాహంబు సేయుటకుఁ దండ్రి కరావ్యేమ
దొడలంబున తుష్కమొంచుటయు బ్రాహ్మణి తచ్చేష్టితంచెటింగి సఖితోడి వియోగం
బునకు ధితిల్లి కన్మీయగాల్పుడుఁ గదాదినమిదింబున గద్దదస్వరంబుతో రత్న వతిం
గూర్చి యాటనియె. ౨౫

తండ్రి నాటియ ! వివాహమునందుఁగల దలచెట్టివనాయ నాచుకందో యవుడె. ని
య్యయ నీకునాకుఁ దొడ్డినీతితం గూటియు మెలసియుండి వర్తరింప జిడక * ౨౬

మ॥ అని యిట్లు చక్కాచించుటయు నజ్ఞానాత్మోపమంబగు తద్వాక్యంబు క్రీడణించి సఖియైన రత్నవతి వ్యాకులకేంద్రియయై బ్రాహ్మణిం శాశిలించుకొని రోదనంబు సేసె. దదాక్రిందనంబు విని యాపిల్ల తల్లి మృగావతి సంభ్రమంబునం జను దెంచి

తే॥ “ ఏలయేడ్చెద బిడ్డ ! నిన్నెవరుగొట్టి ? దెవరివలనను నీ కేమి యేరుపడియె ?

జెప్పుమవ్వారి పేరులు శీఘ్రముగను బట్టికెప్పించి కొట్టింతు. భయమదేల ”

మ॥ నావుడు రత్నవతి యిట్లునియె.

మ॥ “ వినుమీ బ్రాహ్మణి నాకుఁ బ్రాణసఖి. యావేదండరాధ్యానతః

జనకుండియ్యెడఁ బెండ్లిసేయుటకుఁగా సంకల్పముంజేసె. నొ

య్యన నత్తింటికిఁ గూడఁబంపునతఁ. దాయత్వాననం బాపి యొ

క్కనిమేవంబును నుండఁజాల జననీ ! కాబట్టి దుఃఖించెదన్ ”

మ॥ అనవుడుమరలమృగావతి

చం॥ “ ఇట్లులగుచోఁ గుమారి ! నినునిచ్చెడిరాజు పురోధ కుండఁదే

వటువగు నొక్కపుత్రకుఁడు. నానికి నీసఖి నీయఁజేతు. న

చ్చటను యథాక్రమంబుగను సఖ్యమునదక నీవు నావె యొ

క్కటగుభిమోండఁ గాగలయి. కావున నెట్టికి రోదనంబుకన్ ”

మ॥ అనిచెప్పి యారాజు ఛాందోగ్యుఁ బిల్వదంచి సదనయయుగా నిల్చియు

కా॥ “ ఏతస్మత్పుత్ర త్వత్పుత్రక విడిచి తా నేకకుటుంబేన సం

ప్రీతిక వర్తిం. దట్లు నీగుతయు నాబిడ్డక విడంజాల. దీ

రీతిక భేదములేక యొందోరులు వర్తింపంగ నవ్వారలక

దాతా ! యెల్లదఁబాపఁగావలెనొ చిత్తంబందు యోచింపనే.

తా॥ కావున నన్మదు క్తవిధిఁ గార్య. మదేమన మక్కుటమారి నే

శ్యావరమాతికిచ్చి యుపయామ. మొనర్చు వెనక తత్పురోహితుం

దొవనుధామరాత్మజాన కర్మణసేయుము నీకుబిడ్డ న

ప్రీ వనజాతులిర్వరికి నెట్టియోగము మహాతం దెలికన్ ”

మ॥ అనియిట్లువాక్రమమృతయు ఛాందోగ్యుండు

కం॥ “ భాగరునికదిలిశాగరుఁ డేగుణవంతునకు నేని యాదగదా మరక

బాగగుననియిచ్చినచో నాగరుఁడే కాదువాడు. నరకమున నుండు

అ॥ కాన మామకేనువృత్త. మధ్యధా యియవేమ నాగరేతరునకు

నీవిధమున నిశ్చయింపబట్టి నీవనాడె. దలంపవలన నన్యథా మనాదెల్ల ”

మ॥ అనిచక్కాచించుటయు ప్రాశస్త్యమిట్లునియె.

చం: " పతిగ్రహీంహవేను. హరపరబునోనర్చద. బ్రహ్మచర్యమే

ప్రతిమిత్రశాఖ. నిష్కండగువానికి నిత్తురుగాక మత్సఖిణ్.

గృతమగు శానివాస మటు. నీవు బలాత్కృతిమై ననుక వివా

హిత నొనరించెదేని త్యజియించెద్రఖాణము లేను నాయనా !

౪౦

కం: నిష్పకలలోనదూడయొ యప్పులబడియో విషాన్నితొన్నముదినియో

తత్పకప్రాణమువిడిచెద. నప్పా ! విని కేక్యమైనయది చేయు మిత్రణ్ "

౪౧

హ: అనియట్లు ప్రతినపట్టుటయు నా పెనిశ్చయం బెఱింగి యాబ్రాహ్మణుండు

శ్రీనాథ్యాపాపభయంబున కందురుచు మందరింబునకరిగె. నాకె సంత్య కపితృసౌహృ

దయు సంప్రాప్తయావనయు పై సంతకంబును సఖియైన రత్నవతితోడం గూడి సంత

పించుచుండె నంత యావనోపేతయు ననుపమానరూపయు నగు శాత్రుకాత నవలో

కించి యానర్తదేశాధిపతి

౪౨

— : బృహద్బలుండు చమత్కారపురమునకు వచ్చుట : —

తే: " కార్యకారణలోభియై కర మనర్హుడై నవానికి దనకూతురైన కన్య

సేవదొసంగునో వాడు రౌరవసమాఖ్యఘోరనరకంబునందునఁ గూలఁగలఁడు "

హ: అని కన్యాప్రదాన విషయమై పెద్దయుంబొద్దు చింతించియుఁ దగినవరుం

గానక సకలదేశస్థులగు చిత్రకారుల రావించి

౪౪

చం: " అరుగుండు సర్వదేశముల కచ్చటి రాచకొమార్క రూపముల్

సరిగలిఖించి చిత్రపటసంచయముం గొనితెందు. వానిఁ దా

కురుసగఁ జూచి యిష్టుండగువానివరించును మత్కుమారి. యీ

కరణిన్ నర్పు మండదిక గట్టిగ వాయెడ దోస మింతయున్ "

౪౫

హ: అనినవిని చిత్రకారులందఱుం బయనమై ధరణీతలంబునంగల సకలజ్ఞా

నాథుల గృహంబులకు నరిగి రూపాచార్య గుణోపేతులును యావనవంతులు నగు

రాజకూమారుల రూపంబులు లిఖించికొని యానర్తాధిపతి యాదేశంబునం గ్రమంబుగా

రత్నవతికి గనఁబఱచుటయు వారిలో దక్కర్తాధిపతియగు బృహద్బలుం డాకటే వరింపఁ

బడియె నంత నానర్తపతి సంతపించి బ్రాహ్మణులఁ గొందఱుఁ దద్దక్కర్త దేశంబునకుఁ

బ్రయాణంబు నేటి వారింగూర్చి యిట్లునియె.

౪౬

చం: " అఖిదక్కర్త దేశమున కచ్చట వేలికయ బృహద్బలున్

గుఱిది మదీయత్రుతికను గూరిమినిచ్చెదన్ నత్తిరోకనుం

దరిని వివాచాచూడఁ ద్వారకంబుగ రమ్మని నేమజెప్పి న

పైలుగఁగజెప్పి తోడుకొని యిందురుదేరుడు భూసురోత్తముల్ ! "

౪౭

హ: అని యిట్లుచెప్పి ప్రచ్చుటయు నాకు బృహద్బలుఁ జేరవరిగి యానర్త శాఢు

శాత్రుంబులన్ని యా వాక్రిచ్చిది బృహద్బలుండు సంతపించి చతురంగమైత్ర్య సహితం

బాధం బయనమై యనుకుఁ బడెను. దక్కర్తలంబున వేదదేదాంగపారగుయగువిశ్వాచను

— : పరావసుప్రజలభ్రాంతినిమద్యముద్రావృత : —

మను శాగరభ్రాన్మాణున కపరవయస్సున జన్మించి యతనికిఁ బ్రాణసముద్రై యాన్న పరావసువనువాఁడు వేదాధ్యయనతత్పరుండై యావనంబువచ్చుటయు హాస్యశీలురగు సంగడింద్రొంగూ డితిరుగుచు మాఖమాసంబుననొక శాఁటిరేయి యుపాధ్యాయ గృహం బునుండి వేళ్ళాగృహంబునకుఁ బోయి దానికేయ్యఁ బన్నుండి దర్పకాహన పరిక్రాంతి శేర్పడిన దగడిర్చుకొనుటకుఁగాఁ దన్మంచాధః ప్రదేశస్థమగు మరాభాండంబు నిజా చమనయోగ్యంబగు జలకలశభ్రాంతి నందుకొని నిద్రాసస్యసమాపేతుడగుట నికా శేషంబునం దామద్యంబు నోటఁబోసికొని యొక్క గుక్కెడుమింగి యెఱింగి యొక్కలశంబు నేలఁబడవై చి బిట్టు చింతించి

౪౦

కం॥ “ కట్టా! నిద్దురమత్తున నెట్టివికారంపుఁజేత నేనొనరిచితిన్.

ముట్టుకొనఁదగనిమద్యము పట్టుకొని స్వయంబ త్రావఁ బాల్పడినాడెన్.

౪౧

కం॥ ఏమియొనరింపవలెనొక. నేముఖమునఁ దగుదునమచు నిలఁ దిరుగవలెన్.

నే మును ప్రాయశ్చిత్త మజ్జేమిన నొనర్చికొనుట హేతమగు నింకన్ ”

౪౨

మ॥ అని నిశ్చయించుకొని ప్రొద్దుపొడుపున శంఖతీర్థంబునం గురికి సఖిభంబుగా తోరంబుచేయించుకొని బ్రహ్మఘోషపరాయణుండై శిష్యసహితంబుగా బ్రహ్మసద మందున్న యుపాధ్యాయు డాయఁబోయి యంత్యజుండువోతె దూరంబున నిలఁచుండు టయు సహాధ్యాయు లతని గేలిసేయుచు మాటిమాటికిం గొన్నవేళ్ళ బోడితలం గొట్టఁ గడంగిరి. తత్ప్రహరంబులకుఁ దాళలేక కనులనిండ నీళ్ళుదెచ్చుకొని తీనవదనండ్లై యున్న యాతని విలోకించి యుపాధ్యాయుండు

౪౩

కం॥ “ ఏమొయితండ్రీ! నీమొగ మీమాదిరినున్న! దెవ్వ రేమనినారలో?

సామిప్యమునకువచ్చి యథామతిఁగూర్చుండు మేల దవ్వరిగి దిటున్ ”

౪౪

మ॥ అనియోదార్చుటయుఁ బరావసువిట్టనియె.

౪౫

ఉ॥ “ బోగముకొంపకేగి జలపూర్ణఘటాభ్రమ మద్యభాండమున్

జేగొనిత్రాఁగి నీదు పదనేన కయోగ్యుడవై నవాడ నే

నోగురువర్య! కాన నెదియు క్రమే నిష్క్రతి చెప్పు మర్ది వే

వేగమ చేసికొందుఁ బృథివీసుమనఃపరివత్తునందునన్ ”

౪౬

మ॥ అనియిట్లువాక్రమ్యచుండుటయుఁ దత్ప్రవయస్కులగు బ్రహ్మచారు లేకాగ్రంపకులం బరిహసించుచు

అ॥ “ రాజుకూతురైన రత్న వతింజేరి యా పెచనుఖారెండు నమరబట్టి

వెదవిగొఱునుడేని నెద్దప్రాయశ్చిత్తమగును. దుష్కృతంబు నంత మొందున్ ”

మ॥ అనివక్కాఁచించుటయుఁ బరావసువిట్టనియె.

౪౭

ఉ॥ “ కాదువయస్కులార! యిది కాలము గేలియొప్పుమీతన

న్నే దురవస్థలోనబడి యెదురుచుంటి. పాల్పమెత్రి ను

త్వాదితమైన మికడలు తద్దయు వాపయి నుండేనని యు

ర్వీదివిజ్ఞాని గూడుకొని వేగమచెప్పుడు తగ్గనిమ్మతిక " గీ॥

ఈ అనియిట్లువక్కాణించుటయొక దామను జింతించుచుఁ దత్సవయన్ముఖ విశ్వావసువు పోలి కరిగి యాసమాచారంబువాక్రుచ్చి. రతండును గర్జకతోరంబగు నవ్వార్త విని దుఃఖించి భాగ్యకుఁడెప్పి తత్సహితంబుగం బెత్తనమువలనఁ బ్రతిపదంబునఁ బడఁబోవుచుఁ గొడుతుకడ కరిగి బాష్పగద్గదవాక్యంబుల హాపుత్రా! యేమిపనిచేసితి విరాయని పెద్దపేరెఱుంగున శార్పుటయు నతం డఖిలంబును నివేదించి యాత్మపరి శుద్ధికై ప్రాయశ్చిత్తము చేసికొందుననియె. నంత విశ్వావసువు వేదవిదులగు విపులం దదర్శమై రావించె. బదంపడి పరావను వాబ్రాహ్మణుల యెదుట నిల్వఁబడి దోసిల్లాగ్ని తో మక్కమండలంబును భ్రాంతి మద్యరసము ధనసతీభాండమందుండఁ ద్రానివాడఁ.

దెలియ కీరాత్రోసరిపిన కలువమిద్ది. తగిననిమ్మతిసెప్పుడు శుద్ధత ఘటంప " ౬౦

ఈ అని వచించుటయు వారు ధర్మశాస్త్రములఁ దిలకించి ౬౧

నీ ఎవరు వా కనగారు భువిలోననని మదిం బర్వమండెన మహాగర్వమునను నెదోపస కిని మదయించి క్రమంబుగాఁ గొండంతయైయుండు శ్రోధమునను దోషిత్వోఁ దనకుఁ బ్రాదుర్భుతమైయున్న చిరకాలికంపు నున్నేహమునను ఖండితంబుగఁడెప్పుఁగా నడ్డుగలిగించు ప్రభవసిద్ధ భయస్వభావమునను హేమ్యతగుచేసి యెట్లా ప్రాయశ్చిత్తమును వచించువానే నెనయుఁగలవ. మట్లుగానఁ దగినయది చెప్పుమము మేము. చేతనైనఁ బోయి చేసికొనుము " ౬౨

ఈ అనిమడువుటయొక బరావను విట్లువియె ౬౩

మీ కుమారు కంటు నొనర్పకుండెన మిముం బ్రశ్నింపఁగా నేటికి ? క్షయకీరించి మద్యపానమునకు న ? న్నిట్లాటఁ బ్రాణాంతకం బవుఁగా కయ్యది. మీరు యు కమగు ప్రాయశ్చిత్తమే చెప్పుడి యటదేవులు ! తేకయున్నయెడ మీ కత్యంతపాపంబగుక " ౬౪

ఈ అనవుడు బ్రాహ్మణులు ౬౫

తల్లి తల్లిని కలుదాన నంతటి సలసలకా గడి పయిండి స్వాద్యము మఱియుక దెలియకతాపన ద ప్రజ్వలనాభాజ్యంబు ద్రావఁజను నంతయ తాక. ౬౬

తల్లి కీయగజన్మ మాచేఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు నీకుఁ బుట్టి ర్తిత. మీ ౬౭

గూఁగం దేవుంగలిగినఁ బోయి వెనం చేసికొనుము. తొందెదుకుద్దిక " ౬౮

ఈ కావుడు మరల బరావనువిట్లువియె. ౬౯

తల్లి కుమ్మ గండోనముఁ గ్రోలియుంటి మద్య మాయలార ! త్వదాతేక మనధరించి ౭౦

—* పరావసువు ప్రాయశ్చిత్తమునకుఁ దలదండ్రు లాశ్రోశించుట *—

న॥ అనియిట్లు పలుకుటయు వజ్రపాతోపమంగు భూసురులయుఁ బుత్రునియు
వాక్యంబువిని విశ్వావసువు కన్నీళ్లువిడుచుచు గద్గదస్వరంబున 20

౦॥ ఉన్నధనమెల్లనిమ్మనియన్నం దనయుండు శుద్ధుడగుటకు నిశ్చయము.

మన్నింప కిదియెపాచిత మన్నను మీ కొక్కగవ్వయైనను నీయక. 21

తే॥ శ్రాద్ధములఁ బిల్వకున్నను సరియె. పంక్తిదూరుఁజేసిన మాబాగె. యూరువిడిచి

పొమ్మనంబోయెదను సహపుత్రకముగఁ గొడుకలయి క్కార్యమునుమానుకొనుమానీత్రము

న॥ అని ప్రాయశ్చిత్తమునకు విఘ్నకరంబుగాఁబట్టి జనకువాక్యంబువిని తమా
రుఁ డిట్లనియె. 22

క॥ “విడువిడు తండ్రీ! యింక నాయెడలంగల న్నేహబంధ. పేఁజేయుపనిక

బడఁగొట్టకు. పాచిత మియ్యెడఁ గావించుకొన నిశ్చయించినవాడక ” 23

న॥ అనియిట్లు వచించుటయుఁ దస్మాత్ 24

మ॥ “ అనుఁగుంబుత్ర! పవిత్రతాప్తికయి ప్రాయశ్చిత్తముం జేసెదక

జని నీతండ్రీయు నేను దూఁకెదము తజ్జాజ్వల్యమానాగ్నిలోఁ.

గనుగోఁజాలము క్రాఁగుచున్నఘృతముం గంతస్థముంజేసి వెం

టనె ప్రాణంబులువాయు విన్నుఁగొడుకా! నాతోడునూ చెప్పితక ” 25

న॥ అనినుడువుటయుఁ దండ్రీ కొడుకు నుద్దేశించి మఱియు నిట్లనియె. 26

క॥ “కొడుకా! నీయమ యీనుడి కడుబాగుగనున్న దెన్నఁగరముసీతంబాఁ.

దడయక నేనును దీనికి నొడఁబడియున్నాఁడ. వేమియున్నది యింకక. ” 27

న॥ అని యీప్రకారంబున దస్మాత్పితరు లాశ్రోశించుచుండుటయుఁ దస్మిన్

త్తాంతంబువిని బ్రాహ్మణులందఱుం జనుదెంచి పుత్రతోకసంతప్తుడై పత్నీ సహితంబుగా

మరణంబునకుఁ గృతనిశ్చయంబైయున్న విశ్వావసువును నానావిధవాక్యంబుల బోధార్పి

పుత్రునకును బోధించిరికాని ప్రాయశ్చిత్తమును నివారించుటకు తత్తులుకాకై. తండ్రీ

కొడుకు లిరువురును బ్రాణత్యాగమునకు వెనుదీయమిని సర్వజ్ఞుండును సర్వసంజ్ఞావా

రకుండును నగుభర్తృయజ్ఞుఁ డుండు వాస్తుపదంబున కరిగి పరావసువు సురాపానంబు

నేసి ప్రాయశ్చిత్తమును వేడుటయుఁ బరిహాసమునకుఁ దన్నిట యెద్దియో చెప్పుటయు

ధర్మకాశ్రమంబులుచూచి బ్రాహ్మణులు తత్తత్పుత్రప్రాశనవిధించుటయు విశ్వావసువు

సపత్నీకంబుగా నగ్నిం బ్రవేశింపనుండుటయుఁ దన్నిటయు దుఃఖించుచుండుటయు

మున్నగు సకలసమాచారంబును నివేదించి వినయవిసమితో త్రమాంగులై మఱియు నిట్లనియె.

క॥ “ భూతభవిష్యత్ప్రకృతము లోకాపసవర! యొకింతయును నీమదికిక

జ్ఞాతములుకాని వుండవు. భ్యాకంబిది! మాకుఁదెలియు నంతయు సరిగక. ” 28

తే॥ ఈనగరమంతయును నేడు మానిచంద్ర! వినుము విశ్వావసుద్వారమునను సంత

యంబునం బడియున్నది. యందుకొఱక వచ్చి సారముమేము నేవద్ద కిపుడు. ౧౧

కం॥ మఱియొకప్రాయశ్చిత్తము నుగ్రదావిన యిమ్మహీసురుని కుద్ధికి నె

కరుణను వాక్రువ్వవె. యీ వెఱుంగని దించుకయునుండ దెన్నగ క్రుతులక" ౧౨

—* రత్నవతి స్తనంబులనుండి పాలుగాఱుట *—

అని యిట్లువక్కాఁచించుటయు భర్తృయజ్ఞుండు పక్కుననవి ౧౩

తే॥ "ఈద్విజమ్ముడు సంకుద్ధినెనయుపొంటె నున్న దొక్కసుఖోపాయ మన్నలార!

యన్నదయ్యను లేనిదే యెన్న నద్ది. యివ్విధంబునదోచె నాహృదయమునకు" ౧౪

మ॥ అనిపలుకుటయు బ్రాహ్మణు లిట్లునిరి. ౧౫

కం॥ "పూర్వాపరవైరుధ్యముపర్వ కనంబడెడిఁ జూడ భవను క్తమునక.

సర్వజ్ఞ! యుండెనెటులది? మార్వలుకకమున్నెయెటల మఱి లేకుండెన్" ౧౬

మ॥ అనియిట్లువచించుటయును మరల భర్తృయజ్ఞుండు ౧౭

కం॥ "సచ్చిద్రంబగుజపమును సచ్చిద్రంబగుతపంబు సచ్చిద్రమఖం

బచ్చిద్రంబగు బ్రాహ్మణు నిచ్చామాత్రింబుచేత. నేమందునికక. ౧౮

క॥ అచ్చిద్రంబని బ్రాహ్మణాస్యమున నందా నాగరాస్యంబునక

స్వచ్ఛంబానుడి నిర్గమింప నది యట్లొగాని కా దన్యధా.

సచ్చిలంబగుబ్రహ్మకాల మమచక త్మదేవతావంకజాం

దీచ్చక ధర్మనిబంధ మారయక యక హేలోక్తియుక సత్యమా. ౧౯

మృతకోటి ఈపరాశమవుక గుఱించి తదిష్టమిక్తులు ప్రాయశుక

కాప లెంతయు నవ్వలాటకుఁ బట్టిరత్నవతిశుచం

కావెవా లెఱువొక్క శుద్ధుండవోదవంచని. రిద్దియే

ఈపరాశమసన్మతం. బదె యాను విస్కృతి కుద్ధికిక" ౨౦

మ॥ అనివాక్రుచ్చుటయు బ్రాహ్మణులిట్లునిరి. ౨౧

తే॥ రాజునిన్న నీర్వ్యమెయి రమ్మని పట్టి వధించునుమ్మ. నీ

యోజన చూచినం గర మయొక్తము. గానఁ బరాశనుండు ని

ర్వ్యాజత్రు కాచిరంబునె పోనిములక వెను గోలుపోవుగా

నోము నేము నెద్ద కయదొకాయని యేగెడ. నేమివేయివా. ౨౨

మ॥ అనవుడు నెందఱు భర్తృయజ్ఞుండు. ౨౩

తే॥ రాజవంశముం దెల్లభర్మకులు వోనని ధన్యుడెయున్న వాడు

అన్యధావృత్తం దభిరాత్మమందు గోరుదుండె నుతింగొన్న వాడు

అజననాయకుం డతివిస్తృతంబైన నీతిమాన్దంబున నిల్చువాఁడు.

అబ్రహ్మవిదుఁడు దేవబ్రాహ్మణులయెడ భక్తివిశ్వాసము ల్పరఁగువాఁడు.

గాన నేనును మీరును గలసి యానృపాలునింటికిఁబోదము బయలుదేరుఁ

డయ్యనాగరులార! యీయానృఁడైన మధ్యగునిద్వారమున దీని మనవి నేయ. ౯౪

౪॥ అదిఁ బరావను వవ్వేశ్యయింటిలో దాహంబుగొని సురం ద్రావుటయును
గుయ్యిడు చతఁడంత గురుసన్నిధికివచ్చి యర్హప్రాశస్త్యైత్త మడుగుటయును
నతని మిత్రులు రత్నవతి చను ల్గ్రహించి యభయంగోలుచుం చాడుటయును
యుక్తమియ్యదియంచు నొగిని బరాశరస్మృతి చానిఁ గడు రూఢిసేయుటయును
నొకటి తరువాత నొక్కటి యొయ్యనొయ్య మధ్యగునిద్వారమునఁబోయి మనవి నేత.
మద్దివినియాతఁ డాగ్రహ మందె నేని సరిగ దాకిఁ దెచ్చెడి భరము వాది " ౯౫

వ॥ అని వక్కాణించుటయుఁ బరమసంతోష భరితస్వాంతులై భర్తృయజ్ఞ
మేలుమేలని పొగడి ౯౬

౪॥ స్వర్గయ్యతుండైన సత్యసంఘఃచేత బ్రాహ్మణార్థం బుంచఁబడియె నెవఁడు
శ్రీచమత్కారపురీజన కార్యము ల్నిర్ధించు నెవ్వని చేత నెఱుదు
నెవఁడు గర్తాతీర్థభవుఁడయి పతియించె వేదవేదాంగము ల్విపులమేధ
భర్తృయజ్ఞుని యాజ్ఞ బహుయజ్ఞములుచేసి యెవఁ దాహితాగ్నియై యెనసె యోమ
నట్టి వారిభద్రుఁడేరి మధ్యగుని మధ్యచుండుఁ జేరిచికొని భర్తృయజ్ఞ సహిత
ముగఁ బరావనుఁ దన్మాత ముదకఁడైన తత్పితం గొంచు వాగరు ల్రక్షణంబు ౯౭

వ॥ రాజద్వారంబు సొచ్చుటయు ద్వారపాలకుండు పోయి రాజునకు నివే
దించె. నయ్యాన ర్తదేశాధిపతి పురోహిత పురస్సరంబుగం దలవాకిటనుండు తన్నాగ
కుల కభిముఖంబుగా నడచి ప్రథమము భర్తృయజ్ఞానకును నానల వారిభద్రుఁడను ముద్ద
వాస్తులగు నలువురకును నితర భూసురులకును సర్వ మధుపర్క విష్టర గోప్రదానంబు
లానరించి పదపడి తద్దత్తాకీర్వాదంబులం గైకొని వారి నందఱును సభామండపమునకుఁ
గొంపోయి యథాక్రమంబుగా బంగరుగద్దయలం గూర్చుండఁబెట్టి తదనంతరంబునఁ
దాను భరాతలంబున నుపవిష్టుండై దోసిలిబట్టి ౯౮

క॥ "సహభర్తృయజ్ఞులై మద్భూమానునకుఁ వాగరాలి యేతెంచెనునే.
దహహ! ధన్యుండను. ననుగృహీతుఁడను నైనవాడఁ గృతకృత్యుండఁ ౯౯

౪॥ కావున నేనుజేయఁదగు కార్య మదేదో యనుజ్ఞయిండు భూ
దేవతలార! చేసెద. నజేయును నేనియు నిచ్చిపం పెదక
బోవఁగ రానిచోటికిని బోయెద మాటలువేయు నేల మీ
కావలెనన్న సర్వవిధ కార్యములక నెరవేరుఁ జెప్పుదా " ౧౦౦

ఈ అనినవిని హరిభక్తుండు సత్వరంబుగాలేచి యాదియం దాద్యులను బడపడి
బహ్వచులను ననంతర మధ్వర్యులను సక్రమంబుగా ఛాందోగ్యులను దత్తదర్శంబు
బ్రీక్షించి తదనుజ్ఞవదసి ౧౦౧

ఆ॥ పాణిరుద్రములను బకియింపుఁడాద్యులు! జీవనూక్తములను జెప్పుఁడు బహ్వ
చులును! దొల్లిమీరు లలిఁ బృథివ్యాదిసవనము చేసియుంటవలన నిపుడు. ౧౦౨

తే॥ “చదువుఁడధ్వర్యులార! మీ రదియెఱింగి వేఱువేఱుగ ఛాందోగ్యులార! మీరు
చదువుఁడీ తేనెలూకంగ సాహములను సిద్ధికోటకయి యందఱుం జేయుడిటుల. ”

వ॥ భర్తృయజ్ఞమతానుసారంబుగా నిట్లాద్విజోత్తములకుఁ జెప్పటయు నవియు
న్నియు వారు పఠించిరి. తత్పాఠావసానంబున మధ్యగుండు ౧౦౪

సీ॥ ఎటు పరావసుచే నెఱుంగక మద్యంబు పానంబు సేయఁగాఁ బడినయదియొ
యేమని యవ్వాని హితసమాహాముచేతఁ బ్రధమంబు వాక్రవ్యబడినయదియొ
యెటు స్మృతివిదులచే నెటు ఘృతపానంబు పాచితంబుగఁ జెప్పబడినయదియొ
యెటు భర్తృయజ్ఞచే నెల్లమహీసురు ల్పదపడి తోడితేబడినవారొ
యంతయును భూమిపాలున కమరఁజెప్ప నద్దివిని యాతఁడత్యంతహామకమునను
నంజలిఘటించి మెయివంచి యాదరమున నెంతయు నయంబుదోఁపఁ దానిట్టులనియె.

ఉ॥ “ధన్యుఁడనెతి. నాగరులు తన్మహిదేవుల మువ్వరక జగ
న్మాన్యుల రక్ష సేయ రహి నాకుఁ బ్రసాదము సేసిసారు. నా
కన్యయు ధన్యయాను మృతిగైకొననుండిన బ్రాహ్మణత్రయిక
హ్రస్వమునాక తా మనిచి. యంతకుమిక్కిలి యేమికావలెక.” ౧౦౬

వ॥ అనియిట్లువలికి యతఁడు తత్తణుంబ యాకన్యను రావించి బ్రాహ్మణులకు
సమర్పించి ౧౦౭

క॥ “మీమాటవలన నిచటికి నాముద్దులబిడ్డఁ బిలిచినాఁడను గనుఁ డో
జ్ఞామరులు! భర్తృయజ్ఞం దేమనె నదిచేయుగాఁక యీవిప్రుడికక ” ౧౦౮

వ॥ అనిచెప్పటయు భర్తృయజ్ఞఁ డప్పరావసువు చేయిపట్టుకొని రత్నవతివిన నిట్లు
నియె. ౧౦౯

చ॥ “ అధరముగ్రోలువేళ భవదంబుగఁ జూచెదవేని యీయమక
మధురములైనక్షీరములు మాటికి నందుప్రవించు. నీకునె
వ్విధమగుహానిలేక యగు వెంటునె సిద్ధి. వికారమొందెదేక
మధురము నోటినిండఁబడి యాపఁజిదివు పరావనూ! వెనక. ౧౧౦

కం॥ చను మొఱలవైని నీకరమును వైచినతోనె క్షీరములు గాఁజెడివో
మనమున శుద్ధినిబొందితినని యనుకొని సంతసింపుచుయ్య ద్విజన్మా! "

౧౧౧

వ॥ అని యిట్లాతనింగూర్చిపలికి కన్యకంజూచి

౧౧౨

చం॥ ఇతని సుతుఁడగుఁజూడవలె నీవు టమారి! త్వదోష్ఠపానమి

క్షీతిసురు శుద్ధుఁడేయుఁ బరికింపు. తుచగ్రహణఁబుచ్చేత పా

చితమగునంచుఁ దత్సఖులుచెప్పిరి నవ్వుల. కట్టుగాన స

మ్మతిపడనాను దీని. కనుమానమునొందినఁ బాటుఁ డీల్గెడికా. "

౧౧౩

వ॥ అని నొడువుటయు నావె వల్లెయని సప్రదంబుగం బరావసువుతో నిట్లునియె

అ॥ " రమ్మవత్స! వచ్చి రయమ పోయిశ్చిత్త మాచరించుకొనుమ యాత్మశుద్ధి.

కమ్మగందలంపు మనుమానపడకన. న్నీవు కొడుకవైతి వింక వాకు. "

౧౧౪

వ॥ అనియిట్లునుడువుటయు నతండును దల్లిగందలంచి తత్సన్నిధింజేరి యఖిలజను
ల్లును నవలోకింప నావె పయోధరంబులు పట్టుకొనియెఁబట్టుకొనుటయే తడవుగాఁ బా
లిండ్లనుండి కుండేందుహేమసన్నిధింబులగు క్షీరధారలు వెలువడియె. నంత నథరాస్వాద
నమాచరించుటయు నదేవిధంబుగా నాయమ యాననంబునుండి పయమ్ము బయలుపడెఁ
బడపడి పార్థివుండును బ్రాహ్మణులును బరావసువు పరిశుద్ధుఁడయ్యెనని పలుమాఱులు
కరతాళంబులు వాయించి.రతండును ననేకపర్యాయము లక్కన్యకుఁబ్రదక్షిణానమస్కా
రంబులుసేసి " మాతా! నీవు పుత్రవత్సలవు. నన్ను క్షమింపు " మని ప్రాధికంచె. నది
యవలోకించి యానకుఁ డాశ్చర్యపడుచుఁ బ్రాయశ్చిత్తప్రసాదగు భర్తయన్తా
బ్రకింపించి

౧౧౫

కం॥ " ఇట్టిచమత్కారపురిం బుట్టిన బ్రాహ్మణులు గేహమున కరుదేరక.

బిట్టుభజింపంగలిగినయట్టిఁడ నాభాగ్యమెంత దరరేయరయక.

౧౧౬

కం॥ ధన్యయగుగాని యీమత్కన్యయు సామాన్యరాలుగాదు తలఁపక.

మున్యధిసాధులవలెఁ గడుమాన్య. మహాభాగ. నిరుపమాన సకులలో.

౧౧౭

అ॥ ఈపరావసువును నెన్న నసామాన్యఁ డట్లుగాకయున్న నలవియగునె

యిట్టియువతియొద్ద కేగి వికారముం బొరయకుండుటకును మురలకైన. "

౧౧౮

వ॥ అని పాథికవోత ముం డావిపులిల సాగనంపి కన్నియందోడ్కొని యంతిత్త
రంబునకుఁజనియె. నంత నాగరులందఱును

౧౧౯

చం॥ " మురయును మాంసముక మెసవి చొక్కుచు సోయచు వేళ్ళ లిప్పురిక

నిరతము నాగరాత్మజుల నిందితులం బొనరించు పెంతయుక

దురితముకాన నేటినుత దూన్యములొనవి యుంచఁగూడ దీ

తరుణులు మందిరంబులను. దప్పిన కిత్త విధింపఁగాలుదుక.

౧౨౦

కం॥ ఏపడపుఁజెలియ యీపురిఁ గాఁపురముం జేయఁజూచుఁ గాదనకదితా

నీపగిది నుండవలయును లేపఁగఁబడుఁ బురమునుండి లేకుండినచో ॥

౧౨౨

వ॥ అని వ్యవస్థచేయుటయు నాదుంబరియు మధ్యగుండును ద్రివారంబులు కర
తాళంబులు వైచిరి. యీసందర్భమున రత్న వతిం బెండ్లియాడ నటకు వచ్చియున్న దశా
బాణదేశాధిపతి పూర్వోక్త వృత్తాంతంబువిని విరక్తుడై స్వపురంబునకుఁ బయనమయ్యె.
నతఁడు వెడలిపోవుటవిని యానర్తుఁ డతని వెంటఁబడి

౧౨౩

—* రత్న వతి వివాహమును మానుకొనుట *—

ఆ॥ “ నాదుముద్దుబిడ్డ నర్మిలిఁబెండ్లాడఁ బిలువఁబడితివిటకుఁ బృథివిపాల !

వచ్చియున్న కార్య మిచ్చ నొసర్పకే యేలయే గదయ్య యివ్వధమున ? ”

౧౨౪

వ॥ అనివాక్రుచ్చుటయు దశార్ణం డిట్లనియె

౧౨౫

ఉ॥ “నిందితురాలు నీదునుత, నిక్కము, కన్నెఱికంబు గోలుపో

యెం. దనవాతెఱంగఱచి యేడొ పయోధరమర్దనంబునే

యం దగునంచు నిష్టపడువాపె కెటుండును గన్యకాత్వ. మిం

కందురుపో పునర్భవని యందలు నీదుతనూజ భూపతీ !

౧౨౬

కం॥ ఎవఁడు పునర్భవుకడుపున భవమొందునో వాని తొంటిపదితరములవా

రవతలిపదితరములవా రవిచారితముగను బడుదు రతిదుర్గుతులకా.

౧౨౭

కం॥ ఇరువదియొకటవపురుషుని వఱకు నధఃపాతముండు. వాఁ డాకల్పం

బురునరక మొందుఁ. గావున వరియింప భవతనూజ వసుధాధీశా ! ”

౧౨౮

వ॥ అనియిట్లు నిర్దాక్షిణ్యంబుగా వాక్రుచ్చి వా స్త్యశ్వరధపూర్వకబహూపాయన
వాసంబున హృదయ మాకర్షించుచున్నను వానర్తు నవమానించి యాత్మీయనగరంబునకు
వెడలిపోయె. నంత వానర్తుఁ డింటికేగి వ్యాకులపడుచు బృహద్బలుఁడన్నమాట లర్థాంగి
కిని నమాత్యులకును వినుచుటయు వారలు

౧౨౯

ఉ॥ “చక్కనిరాకుమారులు స్వందనఘోటకహస్తీయుక్తులై

తెక్కకు మించియుండిరిల. లేవడి యేమియులేదు. వారిలో

నొక్కనిఁ బిల్వఁబంచి భవదుత్తమకన్యనొసంగు. మీతఁడే

దిక్కఁబె లోకమంతటికి ? తీరినిదుఃఖముగూరె దేలయో”

౧౩౦

వ॥ అనినవిని యతండు కన్నీయదిక్కు మొగంబై

౧౩౧

తే॥ “ త్రుతి! చిత్తరువులలోని భూమిపతుల నెల్లరం జూచియుంటివి యీవుమున్నె.

వారిలోపలఁ ద్వన్మనస్సారసమును వికసితముఁజేయు మఱియొక్క విభువరింపు ”

వ॥ అనవుడు రత్న వతి యిట్లనియె.

౧౩౩

కం॥ “వరియింప దశార్ణాధీశ్వరునిడిచి మఱొక్కభూమివరు నెన్న టికికా.

ధరణీశ ! యేలయనుచో నెఱింగించెదవినుము దాని హేతువు నీకున్.

౧౩౪

క॥ ఒకపరికాసింతురునృపు. లోకపరివచియింతు రెదియో యార్జ్యనురు. ల

ట్టొకపరియీలుదుఁగన్యక. యొకపరియేయగుచునుండు నొగి నీమూఁడుకా. ౧౩౫

అ॥ ఇదియెఱింగినన్ను నింకనొక్కమన్నీని కీముకుడవలయు నీవుతల్లి !

యీవొనర్చెదేని యిది యే తిరంబగుఁ. గాదుధర్మమిది కనుమెడంద

౧౩౬

వ॥ అనియిట్లువక్కాణించుటయు నానరుండు

౧౩౭

కా॥ “నాచేనీవు దశార్ణభూమిపతికి న్దత్కాలపుండ్రందరన్

వాచాద తప యైతి కాని శుచివిప్రప్రాజ్ఞమధ్యంబునన్

నీచైయాతఁడు తాగ్రహింపఁ. డెటులన్ నీనాథుఁ డాతండికా

నో చెప్పంగదవమ్మ ధర్మమును బిట్టూహించి డెందంబునన్”

౧౩౮

వ॥ నావుడు వెండియు రత్నవతి

౧౩౯

చ॥ “మనమునఁ జింతసేయఁబడు మంచిగఁ గార్యము లాదిలోన. న

ల్లన నవి వాక్కుచేత నవలన్ బహిరు క్తములొందునుండు. వా

నినె తగువాతఁ జేయుదురు. నేను మదాత్మను మున్నె యన్న రేం

ద్రునకు మనముచేసిడితిఁ. దోడనె వాక్కున నిచ్చితీవునన్.

౧౪౦

ఉ॥ కావున నెట్లునాకుఁ బతిగాఁడొ యతం డింకఁ జెప్పుమివ. యా

భూవిభుఁడప్ప నింకనొకవూరును మానసమందు నేనియున్

నావిభుఁగాఁదలంప. నిది నాదగునిశ్చయ. ఘవ్విభుండు నన్

దావరియింపకున్నఁ జని తాపసినయ్యెద నేను నిష్ఠమై”

౧౪౧

వ॥ అనినవిని తస్మాతయగు మృగావతి కనులనిండ నీళ్ళుదెచ్చుకొని

౧౪౨

చ॥ “తనయ! తపంబు నేతుని తద్దయు సానాసమాచరింప. కీ

వనయము సౌఖ్యమొందు మృదులాంగముగల్గినయట్టిబాల వే

యనువునఁ గందమాలఫలహారమొనర్చుచు నాచీరలన్

దనువునఁదాల్చి ఘోరమగు తత్తపముంబొనరింతు కానలన్.

౧౪౩

ఉ॥ కావున ముఖ్యుఁడైన యొకత్మోపతికిచ్చెద నిజ. గుమారికా

భావమునాశ్రయించి యల బ్రాహ్మణి నీపరమాపురాణు నీ

వేదిభుఁ బెండిచేసికొని యేగదొ వాని పురోహితాత్మజుక

దా వరియింపనున్నయది తప్పక రత్నవతి ! ముఖంపడక ”

౧౪౪

వ॥ అని వాక్రుచ్చుటయు మఱియు రత్నవతియిట్లునియె.

౧౪౫

ఉ॥ “కూతురిమీఁద నీకుఁ గడుఁ గూరిమియుండిన నిట్టిమాటలక

మాతరొ ! చెప్ప కప్పటికి. మత్తపముం జెడఁగొట్టెదేని త

ర్వాత విషాన్న ముందినియొ వహ్నినిజొచ్చియొ జిహ్వాఁ జీల్చియొ

యీతనువుం ద్యజించెదను. నేల బలాత్కృతినేనె దివిధిక ”

౧౪౬

వ॥ అనియిట్లు దృఢంబుగాఁబలికి పరమాపురాలగు బ్రాహ్మణిం గొంగలింబు

కొని యంజలిఁబట్టి

౧౪౭

కం॥ “చనుమీ జనకునియంటికిఁ బనుపుచుచున్నాను నేను బ్రాణసభి! తా
 ఘమఁడైన నాగరున కిచ్చునునిన్ను. వివాహమాడి నుఖపడు మింకక. ౧౪౮

తే॥ ఎన్నఁడైనను నీతోడ నేను బరుసమాడియండిన తమియింపుమమ్మ దాని.
 నీవునుడివినపరుసం బెదేని యున్న నేను తమియించుచున్నాను నిశ్చయముగ ”

న॥ అనవుడు బ్రాహ్మణియిట్లునియె. ౧౪౯

తే॥ “ఎనిమిదేండ్లది గౌరినా నెన్నఁబడెడి. నగును రోహిణి తొమ్మిదియబ్దములది.
 దళకరత్నాయ కన్య. యంతకునుమించినది రజస్వల. యిటు లార్యు లాడుచుండు.

క॥ కామార్థంబుగతించె నీదు చిరసంగత్యంబున న్నాకు. స

ద్యామాధర్మయుతంబు పోడకళరత్నాయంబు వచ్చెక. స్మృతి

ప్రామాణ్యంబునెఱింగియున్న యెడ మత్పాణిగ్రహం బుర్వి నే

ధీమంతుండునుజేయనొల్ల. డటువై దిక్కేమి రత్నావతి! ౧౫౦

శ్లో॥ రజస్వలవివాహమై రమణ దానిగర్భంబునక

బ్రజంగన స్వపూర్వతా పదుగు రొందుదు దుర్గతిక.

రజస్వలకుఁ బెండిలిక రహినొనర్చు నాతండ్రియుక

నిజాన్వయజవింకతిక నిరయమందునం ద్రోనెడిక. ౧౫౧

కం॥ కావున నేనును నీతోఁ గావించెద నుగ్రతపముఁ గల్యాణిరొ! యిం

కేవిధమగుపనియునులే దావృద్ధులతోడ నమృతయ్యలతోడక ” ౧౫౨

న॥ అని నిశ్చయించి యాకన్యలిరువురును ౧౫౩

సీ॥ ముంగిస ల్పాచులు మోము మోమునఁజేర్చి ముద్దాడు నెద్దానిముంగిళులను

తెలుకలు పిల్లలం జెలిమిపై నెవ్వోట నాటలాడుచునుండు నన్వహంబుఁ

బులులును జింకలుం బూర్వవై రమువీడి క్రీడించు నెచ్చటం గూడిమిగులఁ

గాకము ల్భాకము ల్లలసి యన్యోన్యంబు విచారించు నెవ్వోటి వృక్షవాటి

భర్తయజ్ఞా తపఃప్రభావమున నిట్లు సత్వములకుఁ బరస్పరస్పర్ధతేని

అట్టివాస్తుపదంబున కఖిలతీర్థసహితమున కేగి యటు నుఖాసనముపైని. ౧౫౪

న॥ కూరుచుండియున్న భర్తయజ్ఞా సమీపించి కృతాంజలిపుటలై యయ
 బ్రాహ్మణి సవినయంబుగా నిట్లునియె. ౧౫౫

తా॥ “ఏను సఖియయైన యీరాజకన్యతోఁ దపముజేయుపాంతుఁ ద్వత్పదబ్ధ

సవిధమునకు భక్తిఁ జనుకొనియుంటిని. దద్విధిక వదింపు తాపనేంద్ర! ” ౧౫౬

న॥ అని యిట్లుడుగుటయు భర్తయజ్ఞుండు. ౧౫౭

కం॥ చాన! తపశ్చర్యావిధి నేను వచించెదను వినుము. నిశ్చయస మ

త్తాన నొనఁగూడు స్వర్గమయైనం జెప్పనదియేమి. వాస్తవతంతే. ౧౫౮

—♦ బ్రాహ్మణీరత్న చతులు తపస్సు చేయుట. ♦—

శీ॥ చాంద్రాయణంబులు చరియించుటయుఁ దక్షకృత్యంబులొనరించి కృతులగుటయు
సాంతపనంబులు సరిగ సల్పుటయును నష్టకాలంబున సాపడుటయు
నొకవూటనే తిని యూరకుండుటయును రెన్నాళ్ళకొక్కసారి కుడుచుటయు
మూన్నాళ్ళకొకమాటు భుజియించుటయు నయాచితమైనదాని బోచేయుటయును
దపమునకు ద్వారములుగాఁగ ధాతచేతఁ జేయఁబడినవి-వీనిలోఁ జేతనైన
వాని రాగంబు ద్వేషంబు వదలిచలుపఁ గాంక్షితంబులు సిద్ధింపఁగలవు బిడ్డ! ౧౬౧

తే॥ శత్రులందును నత్యంతమిత్రులందు రాలయంచును రతనపుకొ జాలమందు
నెవుడు సమమైనభావన యేరుపడునొ యపుడ యయ్యెడు మోక్షంబు నాస్తగతము
తే॥ ఎవఁడు లింగంబు గ్రహియించి యవల మరలఁ బాపరతుడగు వాని సర్వంబు భస్మ
మందు హుతమగునదివోలె వ్యర్థమగును-దపమువిధ మేమిచెప్పదుఁ దనయ! వీట ॥

ప॥ అనవుడు బ్రాహ్మణి వల్లెముని గత్తువతీసహితంబుగా స్వచ్ఛోదకపూరితం
బును బద్ధినీమండమండితంబును నగు నొక్క జలాశయంబు సమీపించి ౧౬౨

శీ॥ చాంద్రాయణంబును జరియించె మునుమున్ను-తరువాతఁ గృతసాంతపనములును
దదుపరి వత్సరత్రయము బద్ధశ్రద్ధ నాటవకాలమం దారగించె-
మూడేండ్లు పదఁపడి మూన్నాళ్ళ కొకపరి యుపవాసముల నెంతయును గృతించె-
నొకనాఁడుగాక యింకొకనాఁడు పిమ్మట నొగిని నిరాహారయగుచునుండఁ
గడఁగి హేమంతమున వారినడుమనిలిచె-నుండఁ బంచాగ్ని మధ్యమం దెండవేళ-
బట్టబయలున వసియించె వర్షములను బ్రాహ్మణి తపంబుఁజేసెడిపట్ల నిట్లు, ౧౬౩

ప॥ దేవదేవుడగు చంద్రశేఖరు ధ్యానించుచు రేయుంబవస్సు నాపె యట్లుంట
తిలకించి రాజకుమారి పరమసంతోషంబున ౧౬౪

శీ॥ నూటయేబదియేండ్లు నూటి గాఁ దపముండె ఫలభక్షణంబును సలుపుకొనుచు-
బండుటాకులదిరిచుఁ బదఁపడి యన్నియేం ధ్లాత్మలో ధ్యానించె నంధకారి-
నటుతరువాతఁదా నాటునూటులయేడు లందకపానముతోడ నుండె నిష్ఠ-
నావల వెయ్యయేడు లత్యంతనియతిమై బవమానభక్షణ పరతమనియె.
నెట్లులెట్లులఁ దపముండె నట్టులట్టు లాపెకుం దేజ మభివృద్ధియగుడు నపుడు
చంద్రశేఖరుఁ డంబికాసహితుడగుచు దరిసెనంటిచ్చి బ్రాహ్మణిగాఁగుటచి ప్రేమ

క॥ “తనయా! యస్మద్వాక్యము విని చాలింపు మీఁకఁ దపము- వేగ వభీష్టం.

బును వచియింపు మొసంగెద ననుమానమువలన దేతదర్శ మెదందక” ౧౬౫

వ॥ అని ప్రసాదించుటయు బ్రాహ్మణి యిట్లనియె.

౧౬౯

తే॥ “ఏమికావలెనింకను నీక ! నాకు- దర్శనంబునొసంగితి దయనువచ్చి-

స్వప్నమునఁగూడఁ దావకదర్శనంబు దొరకు తెంతయు దుర్లభ మరయ ధరణి”

వ॥ అని యిట్లుపలుకుటయు మరల భగవానుండు

౧౭౦

క॥ “కాదస్మదీయదర్శన మేజినము వృథాగఁ దాపసీ ! కావున నీ

వేడేని వరముగోరుము- కాదనకది యిచ్చిపోవఁగాఁగలవాడె”

౧౭౧

వ॥ అని వక్కాణించుటయు బ్రాహ్మణి మఱియు నిట్లనియె-

౧౭౨

క॥ “రత్నవతీసమాఖ్యఁ గడు రాణవహించిన యీన్యపాత్మజా

రత్నము నాకుఁ బ్రాణసఖి- రాజశిరస్కు ! చతుర్థయ్యయ్యఁదాఁ

బ్రత్నముగం బొనర్చెడిఁ దపంబును నేనుజొనర్చినట్లు- లీ

యత్నము పూర్వ మచ్చటనె యాచరితవ్యము నీకుఁ బూర్తిగఁ-

౧౭౩

క॥ చాలింపం దప మీపె తత్తుజుమ నేఁ జాలించెదఁ- సంశయం

వే లే దిందుల- కీకచెల్మి విడలే కేఁ బెండ్లియు” మాని యీ

లీలఁ మేలితపంబునేయుటకు శూలీ ! పూనుకొన్నాను- నా

పాలఁ నీవు కృపాళువైన నిడు మీ పద్మాక్షి యిష్టార్థముల్”

౧౭౪

వ॥ అనినవిని భగవంతుడగు శశి కేఖరుండు రాజపుత్రినుద్దేశించి మేఘగంభీర

భాషణంబుల నిట్లనియె.

౧౭౫

తే॥ పుత్రి ! నామాటవిని తపంబును ద్యజించి చిత్తముననుండుకోరిక చెప్పుకొనుమ-

యాయరానట్టిదై నను నీపుడుదాని నీయనున్నాడనీకు నేఁ దోయజాక్షి !

౧౭౬

వ॥ అనియిట్లునుడువుటయు రత్నవతి

౧౭౭

తే॥ “తామరతీవెమొత్తములఁ దద్దయు రాజిలు నేది యెద్ది శ్రే

యోమహాతంబు బిట్టు తపముండెను బ్రాహ్మణి యత్తటంబునం

దామహానీయమైననాద మాయమపేరకుఁ దీర్థరాజమై

యీమహా ఖ్యాతిఁజెందవలె నెంతయు హైమవతీమనోధవా !

౧౭౮

క॥ ఎవఁ డీతీర్థంబునఁదా నవగాహనమాచరించు నవ్వ్యాధు సదా

దివమున నసింపవలయును భవదీయంబగు వరప్రభావమువలనఁ-

౧౭౯

క॥ కేనుదపమున్న యది శూద్రానామముతోడఁగూడి తత్సమమహిమఁ

దానొకతీర్థోత్సవమై యేనన్ను వారింపవలయు నీశ్వర ! సరవిఁ-

౧౮౦

క॥ ఈమహితీర్థములకడఁ గౌమార్యంబునఁ దపంబు గావింపవలెఁ-

న్యాయా ! యటు నాకాధ్యక్షుడై మనవలె నీవ తపములందఱిచేతఁ

౧౮౧

వ॥ అని కోరుసమయమ్మునకుఁ బుడమిం బగుల్చుకొని నూర్యసన్నిభంబగు శివ
లింగంబు బయలుపెడలె-నంత భక్తవత్సలుండగు మహేశ్వరుండు తత్కన్యకల తపంబు
నకు మెచ్చి ౧౯౩

అ॥ “ శూద్రునినఁగనీది మందరీ ! బ్రాహ్మణియనఁగ నీదు చెలిది యనఘచుయిన
తీర్థయుగళమగుచుఁ ద్రిజగంబులందును బేరుగాంచఁగలవు-వెక్కులేల- ౧౯౪

తే॥ చైత్రశుక్లచతుర్దశీచంద్రవాసరమున నిటనాడి నాదులింగమున కధిక
భక్తి నభిషేక మొనరించి పంకజముల నర్చనముసేయ దీర్ఘాయువగు నరుండు ” ౧౯౫

వ॥ అనిపలికి యంతర్ధానంబుఁజేందుటయు బ్రాహ్మణీరత్నవతు లిరువురును దత్తీ
ర్థసవిధంబునఁ దపస్సుఁజేయుచు జరామరణవర్జితలై కల్పశతంబుండి యిప్పటికిని నక్షత్ర
రూపలై తారాపథంబునఁ గనబడుచున్న వా-రదిమొదలుకొని యాతీర్థములు రెండును
బ్రసిద్ధికివచ్చె-దవ్యదవ్యులనుండి ప్రజలువచ్చి వానిలో స్నానమొనర్చి యాలింగంబును
బూజించి పంచమహాపాతకములుచేసినవారై నను దీర్ఘప్రభావంబున స్వర్గంబున కరుగఁ
జొచ్చి-రిరితలోపల భూలోకంబున యజ్ఞదానదేవతాపూజనాదిసూపమైన ధర్మకర్మం
బులు నష్టంబులయ్యె-ద్రదివమంతయు విమానస్థులును నప్పరోగజనేవితులును నగు శేవ
తలతో స్వర్గఁజేసెడి మానవులచే వ్యాప్తమయ్యె-నట్టితటిం బరేతరాట్టు బ్రహ్మలోకం
బునకుఁబోయి రెండుషత్రంబులు బ్రహ్మముందఱిం బెట్టిచింతను వెలిపుచ్చుచు ౧౯౬
అ॥ “ ఒకటఁ బాపములు మఱొక్కటఁ బుణ్యము ల్లలవు వీనిలోనఁ గమలజన్మ !

యొకటి చిత్తుచే మఱొకటి విచిత్తుచే వ్రాయఁబడినవివి మదీయసభను- ౧౯౭
తే॥ శూద్ర బ్రాహ్మణి యనుపేళ్ళ శుద్ధతీర్థములు గలవు హాటకేశ్వరమునను రెండు-
పుణ్యతమమైన శివలింగమును జెలంగు నమ్మహాక్షేత్రమధ్యమందవిధమున- ౧౯౮
కం॥ అమూఁడింటిమవాత్తను హేమ స్తయాది దారుణేనోరతులున్

వైమానికులుంబలె స్వర్ధాములుకాఁజొచ్చి-రేటిధర్మము లింకన్- ౧౯౯
తే॥ రారవముదొట్టి యత్యంతరౌద్రములగు నారకములెల్ల నుండెడివారులేక
పాడువడియున్నయవి ప్రజాపతి ! యింకేమిచెప్పుకొందును నీతోడ సిగ్గువిడిచి-
సే॥ ఆత్మలోపలనేని యధ్వరంబులమాట తలవెట్టుఁ దొక్కఁడు- నీ విలయహేమ-
పిడికెడుగింజలేన్ బీదసాదలకుఁదాఁ బెట్టుఁ దొక్కఁడు- నేమిపట్టదలయొ-
దంభంబునకునేని దైవతంబులఁగూర్చి నతిసేయఁ దొక్కఁడు నా నీకతను-
శ్రాద్ధంబునాఁడేని స్వపితృతర్పణమును విడువఁ దొక్కఁడు దుందుడుకుమిగులఁ-
గాన వదలుకొంటి నే నీదునుద్యోగ- మిమ్ము శక్తుఁడైన యింకనొకని
కేమిటికిలిఖించు టీకమ్మలరి దింక జమ్మిక్రిందివ్రాఁతచాయఁ దోడ- ౨౦౦

న॥ అనినవిని పంకజాసనుండు పాకకాసనుంబిలిచి

౧౯౨

తే॥ “శక్ర! నామాటవినినీవు త్మోస్థలమునకేగి యిప్పుడ శ్రీహాటకేశ్వరమున

ఘోషించి బ్రాహ్మణి యనుపేళ్ళ శుద్ధతీర్థములను శివలింగమును బాంసువులను నింపు”

న॥ అనినవిని శక్రగ్రంథు సత్వగంబుగా త్మోస్థలంబునకుఁజని యా తీర్థములను దల్లింగమును బరాగములచేఁ గప్పివైచె- నీకలికాలంబునసహితము సకలపాతకనివృత్తికై యాతీర్థంబులలోని మృత్తికతీసి నీరమాడి తిలకంబు ధరించునది- చతుర్దశి సోమవాస రంబునఁ తత్తీర్థద్వయసవిధంబున శ్రీధార్యులంబుగా శ్రీధర్మంబుపెట్టినవానికి గయా శ్రీధర్మంబుతోఁ బనిలేదని స్వామిభవమనువు వక్కాణించె- మీరలడిగిన బ్రాహ్మణీ ఘోషితీర్థవృత్తాంతముం జెప్పినవాడె- నియ్యది చదివినను విన్నను నిస్సంశయంబుగా నానాటి పాతకంబు నశియించు- నిట్లు తల్లింగపూజనంబున సిద్ధుండును జిరాయువును గావి నరుఁ డీలోకంబునఁ గానంబడఁడని వచించుటయు ఋషులిట్లనిరి.

౧౯౪

—* నాగరాష్ట్రకుల శ్రైష్ఠ్యవర్ణనము. *

తే॥ “మూఁడునరకోట్లతీర్థము ల్మును సకృత్స్నముగను శ్రవణించియుంటిమి మునులవలన నఖిలతీర్థంబులందాడ నబ్బుఫల మెటుల లభించును నల్పాయువులకుఁ గలిసి” ౧౯౫

న॥ అనియిట్లుప్రశ్నించుటయు నూకుండిట్లనియె-

౧౯౬

సే॥ “ముఖ్యంబు లందులో మూఁడు తీర్థంబులు-రాణనొప్పును మూఁడరణ్యములును- ముక్తిప్రదాయకములు మూఁడుక్షేత్రముల్-మునుమున్ను వాచ్యము ల్మూఁడుపురులు- మూర్ధంబులనబడు మూఁడుపర్వతములు-కడుశస్త్రములు మూఁడుగ్రామములును- మురివెంబునొడఁగూర్చు మూఁడుతరంగిణిల్-మునివాసయోగ్యము ల్మూఁడువనము- లఖిలపాపహరములై మర్త్యలోకమందున్నయట్టి వానియన్నిటను నె వండు స్నాతుడగునో వాఁడు తా సర్వతీర్థావగాహఫలము నందఁగలఁడు- ౧౯౭

న॥ ఈయిరువదినాలుగింటును నొక్కొక్కమూఁడింట నీరమాడిన సర్వతీర్థస్నాన ఫలంబు గలుగు”నని యిట్లువక్కాణించుటయు శౌనకాదులు

౧౯౮

సే॥ “ముఖ్యంబులైన యామూఁడుతీర్థములెవ్వి? రాణనొప్పెడి మూఁడరణ్యములెవి? ముక్తిప్రదాయకములొ మూఁడుక్షేత్రములెవ్వి? పూర్వవాచ్యములైన పురులెవ్వి? మూర్ధంబులనబడు మూఁడుక్షేత్రములెవ్వి? కడు శస్త్రమా మూఁడుగ్రామములెవి? మురివెంబునొడఁగూర్చు మూఁడుప్రదేశములెవ్వి? మునివాసయోగ్యమా వనములెవ్వి? యఖిలపాపహరములై మర్త్యలోకమందున్నయట్టి వాని నొక్కటొకటి యానతియు”మనుడు వారొమహర్షణి యెలమిమీఱ వారి కిట్లులనియె- ౧౯౯

ప॥ కురుక్షేత్రంబును హోటకేశ్వరంబును బ్రాభాసికంబును బుణ్యక్షేత్రంబును
సర్వపాతకనాశకంబులు- నీక్షేత్రత్రయంబున స్నానమొనరింప నభీష్టసిద్ధియగుటయ
కాక చతుర్వింశతిస్నానఫలంబు పొందించెడి- బుష్కరంబును నైమిశంబును ధర్మా
రణ్యంబును నరణ్యంబు- లీమూడింటును స్నాతుడగువాడు చతుర్వింశతిస్నానఫల
భాక్తయ్యెడు- వారాణసియు ద్వారకయు నవంతియుఁ బురంబు- లీమూడింటునాడు
వాడును జతుర్వింశతిస్నానఫలభాక్త- బృందయు ఖాండవంబును ద్వైతంబును
వనంబు- లీమూడింటఁ గుంతువాడును జతుర్వింశతిస్నాతయ- కల్పగ్రామంబును
కాలిగ్రామంబును నందిగ్రామంబును గ్రామంబులు- వీనిమూడింట స్నానమొనర్చినఁ
జతుర్వింశతిస్నానఫలంబుగలుగు- నగ్నితీర్థంబును శుక్లతీర్థంబును చిత్తతీర్థంబును
దీర్థంబులు- వీనిమూడింటఁ దీర్థమాడఁ జతుర్వింశతిస్నానుండగు- శ్రీశైలంబును నర్మ
దంబును రైవతంబును బర్హతంబులు- వీనిమూడింట నీరమాడినఁ జతుర్వింశతిస్నాన
ఫలంబు చేతురెడిని- గంగయు నర్మదయు సరస్వతియు నదులు- వీనిమూడింటనాడు
వాడును జతుర్వింశతిస్నానఫలభాక్తయ్యెడు- నీయిరువదినాల్గింట స్నానమొనర్చిన
సార్ధశోటితీర్థస్నానఫలంబు సమకూరు- నొకదాన మునుంగ మూడింటమునింగినంత
యగు- మీచే నడుగఁబడిన దంతయు వాక్రుచ్చితి-మతియు నేమివిసవలతురనుటయు
కౌన కాదులిట్లనిరి-

౨౧౦

తే॥ “హోటకేశ్వరమున నసంఖ్యాకములయి యలరుతీర్థంబు లాఘ్యదేవాలయములు
వినిచినాడెపు నీవు సవిస్తరముగ మాకు సూతాత్మజా! మంచిమాటె కాని ౨౧౧

తే॥ వర్ష శతమునకేక విధివంతముగను వానియన్నింట మునుగంగ వశముగాదు-
అవిధంబున దేవతాయతనములను నరుల కవశోకనమునేయఁ దరముకాదు- ౨౧౨

తే॥ అల్పమాయు వుక్పతయుగమందుఁగూడ మనుజులకుఁ-ద్రోత ద్వాపరమునను నటుతె-
కలియుగంబునఁ జెప్పంగవలసిలేదు వారియాయుష్యమాంగూర్చి వసుధలోన- ౨౧౩

తే॥ ఇట్లు లబ్ధాయువులుగాఁగ నెఱిగి నరుల నధనులకుఁగూడ పర్వతీర్థావగాహ
బహుశదై వతదర్శనఫలముగలుగ నొకయుపాయంబువచ్చింపు ముత్తమంబు ౨౧౪

ప॥ అనవుడు సూతుండు ౨౧౫

క॥ “ఈవిషయంబును బూర్వం బా విశ్వామిత్రహాని యాశ్రమమునకుఁ
దావచ్చి యడిగె నానర్తావన్యధిపాథుఁ డిటుల నార్యులు! వినుడీ ౨౧౬

అ॥ “అనఘ! లెక్కలేని ఘనతీర్థములు వాన సలుపఁదగినయట్టి స్నానవిధులు
నేదినమున మతియు నేవారమున నెటు నాడవలసినదియు నదియుఁగాక ౨౧౭

అ॥ దానములును దేవతాదర్శనంబులు మునిముఖంబునుండి వినినవాడ-

వర్ష శతమునకును వానియన్నింటి ఫలంబుఁ బడయ నెట్టిలావరికిని ౨౦౮

అ॥ అలవి కాదుకాన నులభ మైనయిపాయమునను నొక్కదాన మునుఁగుమాత్ర

సకలతీర్థఫలము సమకూరువిధమును నానతీయుమయ్య యార్యవర్య! ౨౦౯

క॥ ఒక దేవతదరిసించిన సకలామరదర్శనమున సమకూరుఫలం

బకలంక ! కలుగువిధమును బ్రకటింపఁగదయ్య నిన్నుఁ బ్రస్తుతిసేతుకొ” ౨౧౦

వ॥ అనినవిని విశ్వామిత్రుండు పెద్దయుంబొద్దు విచారించి ౨౧౧

చ॥ “విను సరహస్య మోయధిప ! వేనమునింగిన సర్వతీర్థముల్

చని మునుగకొ లభించు ఫలసంచయ మబ్బునో యట్టితీర్థముల్

తనరెడి నందు నాట- గటులకొ సకలాఘహరంబులై నచ

క్కని శివలింగము ల్కరము గాత్రెడి నిర్వదియేడు తత్ఫలికొ- ౨౧౨

క॥ ఆలింగంబులనన్నిటి నోలిని దరిసించిన సకలోత్తమమదివివ

జ్ఞాలముదరిసించిననగు మేలైన ఫలంబుగలుగు మేదిన్యధిపా ! ౨౧౩

క॥ ఏదేవతదర్శించిన నేదేవతఁ గొల్చినను మహిపాలమణి !

యీదివ్యలింగపూజకుఁ గాదెన- యింకేమిచెప్పఁగావలె నీకుకొ” ౨౧౪

వ॥ అని పలుకుటయు రాజిట్లనియె- ౨౧౫

తే॥ “జేన స్నానంబుఁజేసినచో నరుండు బహుళతీర్థావగాహనఫలమువడయు

నెట్టిపావనతమములౌ ననఘతీర్థములను దయతోడ వాక్రువ్వవలయు నార్య ! ”

వ॥ అనియిట్లుప్రశ్నించుటయు విశ్వామిత్రుండు ౨౧౬

తే॥ “జ్ఞాజనక్రియమాణమా శ్రాద్ధములఁ గరంబు నిర్విణ్ణయై బహుళంబునందు

వచ్చెడి చతుర్దశిని నమావాస్యయందు మఱియుఁ బితృపక్షమున గయ యరుగుదెంచి

క॥ తనలో నివసించుటచేతను నొకకూపిక సతంబు తక్షేత్రమునకొ

ఘనతీర్థంబయి వెలసెను- ననఘా ! నార్దింటిలోన నది యొక్కటిమా- ౨౧౭

క॥ ఎవఁ డతిభక్తిశ్రద్ధలఁ దవిలి యిదంక్షేత్రమందుఁ దానాడునొ త

ద్దివసంబున నే యవ్వార డవుఁ బితృసంతారకుం డిలాధిప ! వినుమా- ౨౧౮

అ॥ అట్లు శంఖతీర్థ మగు రెండవది-తపఃప్రథమదివసమందు భక్తి దాన

స్నానమాచరించి శంఖేశ్వరుం గొల్వ సకలతీర్థఫలము సరవిఁ గలుగు- ౨౧౯

అ॥ అట్లు సోదమేర నలరెడితీర్థము మూడవది మహిళ ! చూడు-భాద్ర

పక్షసితావృషిని సభక్తి నటం గ్రుంకి యేనునిలిపినట్టి యీశుఁ గొలువ ౨౨౦

- అ॥ సర్వతీర్థఫలము సమకూరు- శ్రకతీర్థాభిధానమునను ఖ్యాతమగుచు
బాలమండనంబు పరగుఁ జతుర్థమై హాటకేశ్వరమున నవనిశాధ ! ౨౨౩
- అ॥ దాన నాశ్వయుజములోని వీతాన్తమిదినము మొదలు పంచదినములును
స్నానమాచరించి శ్రకేశ్వరుంగొల్వ సర్వతీర్థఫలము సంభవించు ॥ ౨౨౪
- వ॥ అనినుడువుటయు మతీయు రాజిట్లనియె- ౨౨౫
- కం॥ నాపయి నత్యంతము శ్రద్ధోపేతుడ వై తివేని యుర్వీశ ! గయా
కూపస్నానవిధానం బోపికతోఁ జెప్పుమయ్య యుండినరీతిక ॥ ౨౨౬
- వ॥ అనియి ట్లడుగుటయు వెండియు విశ్వామిత్రుండు ౨౨౭
- కం॥ “ రవి కన్యారాశిగతుం దవునెడ నమవసను భర్తృయజ్ఞోక్తవిధిక
నవిలియట హాటకేశ్వరభివులుం బరిశుద్ధులు నగు బాపలతోడక ౨౨౮
- కం॥ శ్రద్ధాపూతమనస్కత క్రాద్ధంబుం బెట్టునతఁడు స్వపితరులను సం
కుదులఁజేయం గలుగును బుద్ధిమద్రేసరా ! విభూ ! నిక్కముగక- ౨౨౯
- అ॥ భర్తృయజ్ఞవిధిని బాటింపకుండఁ దత్త్వానబాతులైన ధరణిసురుల
నదలిపెట్టికాని వారిలోనైనను ఖలులఁగాని క్రాద్ధకర్మమునను ౨౩౦
- అ॥ పిలువఁగూడ- దట్లుపిలిచి పెట్టురిబడు క్రాద్ధ మన్నిటను సమృద్ధమయ్యఁ
జవిటి నేలవిత్తు సస్యంబునుంబోలె వ్యర్థమగును భూప ! వాస్తవముగ- ౨౩౧
- అ॥ అంధు నెదుటజరుపు నభినయంబులువోలె బధిరు నెదుటఁ జేయఁబడెడి గాన
రవముభంగి స్థానభివులై నవిపుల నదలి చేయుపనులు వ్యర్థమధిప ! ౨౩౨
- తే॥ అజ్ఞులైనను స్థానికు లర్హు లగుదు- రాగమజ్ఞులు నేనినియుఁ చ్ఛాజ్ఞులన్యు-
లవనినాయక ! పితృదేవతార్చనములఁ దమి విశేషించి సోమపానమున- వింటె- ౨౩౩
- కం॥ స్థానికుఁడుదొరకకుండినవో ననలమొ దర్భలో త్రిశుద్ధిగ నొక ను
స్థానమునఁజేర్చి శ్రాద్ధను వాని పురస్థులమునందు వనియించి యొగిక ౨౩౪
- అ॥ శ్రాద్ధమాచరించి చాలకాలమునకేక స్థానికుఁడు లభింప వానిఁ బిలిచి
తగ భుజింపఁజేసి దక్షిణయాయనా- స్థానికేతరునకుఁ దగదుతగదు- ౨౩౫
- తే॥ స్థానికులెక్కురున్న నుజాలు నొక్కబాహ్యుఁడలక్రాద్ధమును దోషభాక్కుఁజేయ
పంచగవ్యంబుచే నింపఁబడినపాత్ర నొక్క కలుబొట్టుపడికాదె యొగిని జెలుచు- ౨౩౬
- సే॥ ఓ కెన్ని వంకరలున్నవో యెఱుంగని యత్యంతమాహ్నుండె యగునుగాక
ముకుచెవుల్మాదలైన ముఖ్యావయవముల హృస్యంబుగలయట్టిఁ డగునుగాక
కాల్లో ప్రేళ్లో యధికంబయియుండుచు నతివికారశరీగుఁ డగునుగాక-
వేషభాషలలోన విద్యద్వ్రజంబుచే ననయంబు దూషితం డగునుగాక- ౨౩౭

- స్థానికులె పిల్వనగుఁజుమీ శ్రాద్ధకృతిని నుత్తముండు లభింపకయొన్నయపుడు-
 కన్యకాదానమున శ్రాద్ధకర్తమునఁ గులీను నార్జింపవలెఁ గోరెనేని శుభము-
 పీ॥ మ్రాఁకులలో రావిమాడ్కి నాయుధముల వజ్రమ ప్లేళ్ళ దేవనదివోరె
 మురలలో హరివలె సరసుల శరధిలా గడవిజంతువుల సింహంబుపోల్కి
 గ్రహముల నాదిత్యువహిఁ జుక్కలం జంద్రులలి నద్రులను మురాలయముభాతి
 వాజుల నుచ్చైశ్రవంబువిధంబున ద్విపదంబులందున ద్విజునికరణిఁ
 గరుల నై రావతముమాద్రిఁ గామినీజనంబులోన నరుంధతిభంగిఁ బక్షి
 సంఘమునఁ దార్మ్యచాడువున స్థానహతవిప్రులం దవ్వుకులజుండు పెద్దయగును-
 కం॥ ఈవిధమెఱింగి శ్రాద్ధముగావించెడిసమయమునను గన్యకనొనఁగన్
 బోవువడి నధ్వరమునను గావలెనని యవ్వుకులజు గడియింపవలెన్- ౨౩౬
- ఆ॥ అవ్వుకులుఁడువచ్చి యరుగువై నెక్కువోఁ బ్రీతి నాడఁదొడఁగుఁ బితృగణంబు-
 గర్జనంబొనర్చుఁ గడుఁ బ్రీతిమైఁ బితృమహాగణంబు-వింటె మనుజనాథ : ౨౪౦
 తే॥ జందె మపసవ్యముగదొడ్డి సరిగమాకు లలిని దిలదర్భసహితమా సలిలములను
 విడుచు దాహిత్రుఁడని కడువేడ్కతోడఁ జెప్పుకొందురు పితరు లోక్షితిప ! మఱియు॥
 వ॥ అనివక్కాణించుటయు రాజిట్లనియె- ౨౪౨
- తే॥ “ అవ్వుకులజులు తన్నా గరాలియందు శ్రేష్ఠులని స్పష్టముగనీవు చెప్పినాడ-
 వల్పుమెయుండ దిటు హేతు వరసిమాడ-వినుచు మయ్యది నాకు సవిస్తరముగ ”
 వ॥ అనియిట్లుప్రశ్నించుటయు విశ్వామిత్రుండు ౨౪౪
- ఉ॥ “ సత్యము నీవుపల్కినది త్కౌతలనాయక ! సాంగవేదముల్
 విత్యము వల్లవేయఁగల నేర్పరు లింకను మన్నవారు సం
 స్తుత్యులె నాగరుల్-సవనధూర్వహణంబునయందు శ్రాద్ధపుం
 గృత్యమునందుఁ గన్యకలనిచ్చెడిపట్లను వారు యోగ్యులే- ౨౪౫
- ఆ॥ ఇంక నేమియనిన నింద్రుండు వారియం దవ్వుకులులఁజేసె నగ్రణులుగ-
 నన్యనాగరులును ననుమతించిరిదాని-కష్టకులులు శ్రేష్ఠులైరి యిట్లు- ౨౪౬
- తే॥ అట్లుగావున శ్రాద్ధమం దవ్వుకులులు భోజ్యులవ్వారు దొరకకపోయినప్పు
 డన్యనాగరులను బిల్చినది-మఱొక్క స్థానమునఁబుట్టినట్టిరు తగరు దాన- ౨౪౭
- కం॥ శ్రుతులను నార్పిటిఁజదివిన మతిమద్దరులై నఁగాని మాన్యుటాగారిం
 దితరద్విజు-లీనియమము కృతమయ్యెను భర్తృయజ్ఞకృతిచేతను మున్- ౨౪౮
- తే॥ నాగరద్విజుఁబిల్వ కన్యద్విజన్ముఁ బిలిచి శ్రాద్ధంబొ యజ్ఞంబొ సలుపునెడల
 వ్యర్థమగుఁగాని యయ్యది సార్థకంబుగాదు భూపాల ! యింక నేమికలదు చెప్పు-

— నాగరబ్రాహ్మణులు పతితులైనవిధము —

ప॥ అని విశ్వామిత్రుండు వాక్రచ్చుటయు నానర్తమహీనల్లభుం డిట్లనియె.

అ॥ “భర్తృయజ్ఞుచేతఁ బలుమంది బ్రాహ్మణుల్ శ్రాద్ధయజ్ఞముల నిషిద్ధులైరి-
విబుధవరులు వేదవేదాంగపారగుల్ తీర్థజులును నన్యదేశజులును-

౨౫౧

సీ॥ ముకుచెవుల్మాదలైన ముఖ్యావయవముల హృస్యంబుగలిగిన యట్టివారుఁ
గాళ్ళొ పేళ్ళొ యధికంబయియుంటచే నతివికారశరీరు లైనవారు
వర్ణాశ్రమాచారవర్తన ల్విడనాడి శ్రాతపద్ధతిద్రోక్కుఁ గోరువారు
నో కన్నివంకర బున్నవో యెఱుంగక యగ్గలంబును మూర్ఖులైనవారుఁ
గునఖులైనవారుఁ గుష్టామయమువారు శ్రాద్ధయోగ్యులనుచుఁ బాఠిచెప్పి
మంచిమంచివారి మర్యాదపోవ ననర్హులనఁగ నేటిన్యాయమయ్యె ? ”

౨౫౨

ప॥ అని యిట్లుడుగుటయు విశ్వామిత్రమనార్చి

౨౫౩

అ॥ “కలవు కారణములు కావలసినయన్ని - వినుము చెప్పెదను సవిస్తరముగ-
మహినురాంగనలు చమత్కారభూనాథుపడఁతి దానములను బతికలైరి-

౨౫౪

చం॥ మగలు ప్రవాసమేగుతటి మంచిగవచ్చి మహీశుభార్య మేల్
నగల నొసంగఁ దీసికొనినారు తదంగన- లా కతంబునక

మిగులఁ బృథక్త్వమేర్పడియె మీఁదను లోపలఁగూడవారి- క

ట్లాగిని దదన్వయస్థుల కయోగ్యతయేర్పడి శ్రాద్ధపుంగ్రియక-

౨౫౫

కం॥ పదపడి విద్యాధనముల మదయుతులై తన్నుఁజూచి మాటాడమి ని

ట్టదయుండై దుర్వాసుఁడు ముదమేద శపించి పతితముఖ్యులఁజేసెక-

౨౫౬

తే॥ కుశుఁడురాజ్యంబుసేయువోఁ గూశలైన రక్కసులువచ్చి భయపెట్ట నొక్కమొగిని

బ్రజలు భీతిని మన్ననిపాలికరిగి చెప్పకొనిరి మహీశ! తచ్చేష్టితంబు-

౨౫౭

చం॥ అతఁడు విభీషణుకొగుటిచి యంపెను లంకకు వార్తయంత- నా

దితిసుతుఁ డయ్యుదంతమును దెచ్చినదూతకు జోతపెట్టి త

త్పితయగు జానకీపతి పవిత్రచరిత్ర స్మరించుకొంచు శో

ధిత తదనిష్టకారుడయి దిక్కులఁ బొఱఁగఁదోలె వారలక-

౨౫౮

అ॥ కరముభీతిఁజెంది గంధర్వలోకంబుఁ జేరి రమరు లంతఁ- జేరికూడ

రావణానుజన్ము రాపిడిపడలేక మనుజులొకమునకుఁ జనిరి పిదప-

౨౫౯

చం॥ కుశధరణీకుదాడి నటఁగూడ వసింపఁగలేక యెంతయుక

గృకులయి బ్రాహ్మణాకృతులఁ బృథ్విఁ జరించిరి- విప్రసత్తపే

కళపడదయ్యె నుండుటకు వారలలోన- ననంతరంబు నా

- రళనవిహీనులౌచ భృశ మయ్యయిచోటుల కేగి యేగియున్
కం॥ పతితులకున్ సంస్థానము తతము చమత్కారపురము దర్శించి యటన్
గృతవసతులైరి రక్షస్తతి తత్రిత్యులకునడుమ ధాతీరమణా !
కం॥ మాయావికారదులయిన యాయసురులు విద్యచేత నర్థముచేతన్
బోయి సగ మాక్రమించిరి యోయోర్వీపాల ! యాపురోత్తమ మోజన్-
కా॥ నాటంగోలెను నాగరద్విజులు భూనాథా ! నిలింపాహితే
టోక్కిటిన్ దాటిరి మాటిమాటికి నెనో కూరక్రియల్సేయు- చె
ప్పాటన్ వారిక నర్హులౌదు రవనీబర్హి యుఖుల్పెట్టు స
చ్చాటేదానముఖప్రశంసితములౌ కాద్ధమబులం గొల్వంగన్-
ఆ॥ అట్లుగాన నరకమందునఁ బడఁబోయి పీరి కాద్ధకృతుల విడువవలయు-
యత్న పూర్వకముగ నధ్వరంబులఁగూడఁ దగదు పీరిఁబిలిచి యొగిని గొలువ-
చం॥ మఱియొకదోషముం గలదు మానవనాయక ! విమ్మ- గూఢపా
ద్ధరళ మడంచు హేతువున స్థాపితులైరి త్రిజాతు లప్పురీ
వరమున- నాటంగోలెనది వాడఁబడె న్నగరాఖ్య- నెల్లవా
గరులుఁ ద్రిజాతులైరి- యటుగావున వారలు భర్తృయజ్ఞుచే
ఆ॥ వర్జితులైరి కాద్ధమున- వారి స్పృశించినవారె శుద్ధికిన్
మార్జనఁజేసికోవలయు- మాలనిమూలమునం బొసంగె నీ
దుర్జనతాప్రసక్తి సవధూర్వహులైనను నాగరాలి- కో
యార్జితభూరివైభవ ! సమర్థు లెటయ్యెద రట్టివారికన్ ?
వ॥ అని వక్కాణించుటయు నానర్తమహీవల్లభుండు పెండియునిట్లనియె-
కం॥ “ఈకారణమును దయతో వాకొనవలయును మునీంద్ర ! వరగుణసాంద్ర !
వీరుఁ జరాచరరూపక లోకజ్ఞానంబులోన లోపములేమిన్”
వ॥ అనియిట్లు పృచ్ఛఁజేయుటయు మఱియు నగ్గాఢిమానుండు
కం॥ “ఇక్కడవాక్రొచ్చెద నీ కొక్కపురావృత్తమును నృపోత్తమ ! వినుమా-
మిక్కిలిగ భర్తృయజ్ఞస్యక్మకులౌ విపులెవరౌ యదియు వచింతున్-

* { విప్రవేషముతో నొక చండాలుఁడు చమత్కార } *
* { పురిఁ బ్రవేశించుట. } *

- తే॥ వర్ధమానపురంబున వర్జితౌ నొకయంత్యజాఁడు మును కుంభకుండ నెడిపేరఁ
గణించుతుండు నత్యంత కలుషకృతుఁ బిల్లికనులుగలాడును నల్లమొద్దు-
౨౧౦

తే॥ కొంత కాలమునకు వాడు కొడుకుగనుడు వాడుమాత్రము కడురూపవంతుడయ్యె
నఖిలలక్షణలక్షితుం డఖిలకార్యదక్షుడుం గూడ నై శుక్లపక్షచంద్రు ॥ ౨౦౨

తే॥ అనుకరించుచు బెంపొందు నతని చక్కదనము నగ్నింపజొచ్చె భూజనము కరము-
బుద్ధిదెలిసి కుటుంబంపు శుద్ధిగనుడు నాత్మను విరక్తియుదయించె నతని కకట !

తే॥ అంతః జింతావృతస్వాంతుడగుచునతడు దేశదేశంబులకుఁబోయి తిరిగితిరిగి
క్షౌసురాకృతితోఁ జమత్కారపురముఁ జేరి ముప్పుట స్నానము లేసికొనుచు

సీ॥ ఛాందోగ్యుడనుపేరి సన్మానిగోత్రమం దత్యంతచగు ఖ్యాతినందినట్టిఁ
డేప్రాద్దుఃఖాచిన నేదియోవ్రతమును బొనరించుచుండెడి పూతచరితుఁ
డఖిలవేదములఁ దదంగంబులును బేర్చి గొనవెళ్ళఁజదివిన కోవిదుండు
ప్రతివర్షమునను వైభవసమేతంబుగా యాగంబుఁజేపెడి రాగరసీతుఁ
డగు సుభద్రాఖ్యా డవ్వీట నలరుచుండ మాధుకరమెత్తుకొనుచు దన్మందిరంబు
“భవతి భిక్షాం దదా” తని సవినయముగఁ జని ప్రవేశించె- నింక నేమనవలెంక-

తే॥ తత్సుభద్రాఖ్యా నాగరధారుణీసురునకు నొకకూతు- రది మూడుచనులుగలది-
పంటిపైఁ బల్ల మఱి పృవ్తభాగమందు సుడియొకండును నుండెఁ దత్సుతకు శీతిప!

ఉ॥ పుట్టుదరిదుఁడు గులముపోయినవాడు విపత్తులోన ను
న్నట్టిఁడుగూడఁ జచ్చెదనటన్న భయంబునఁ దండివచ్చి “యీ
పట్టిని నీకొసంగదను, బాణిగ్రహింపు” మటంచు దండముల్
పెట్టి కరంబువేడినను బెండిలిసేసికొనం డిఁకేమనన్- ౨౦౩

కం॥ దేనిపలువరుస యిమ్ముడిగానుండునో యాటునెలలు గడియకమునుపే
దానిపతి ధుతశరీరుండొనని సాముదిక్విదులందురు ధరణిన్- ౨౦౪

తే॥ మూడుపాలిండ్లుగలిగిన యాడుపడుచు మామవంగసమంతయు మాయఁజేయు-
లేదు సంజేవా మిద్దాన లేకమేని గాన దూరంబునను వీడనాను దాని- ౨౦౫

తే॥ పృవ్తమందున సుడిగలపిల్ల రయమ కులటయై పాపముం జాలఁ గూడఁబెట్టు-
నట్లుగావున భూపాల! యట్టికన్యఁ బరిహరింపంగవలయు సత్పురుషులెఱుదు-

కం॥ అంతనది దినదినంబున కింతింత పెరుంగుటయును నీక్షించి కడున్
జింతించి యాసుభద్రుఁడు కాంతిం గనలేకపోయె! స్వాంతములోనన్- ౨౦౬

తే॥ “ఏమిసేయుదు- నేనింక నెటకుఁజనుదు- నెట్లు దీనికి మగఁడింక వేలుపడును-
మాటిమాటికి సంప్రార్థ్యమానులయ్యు వీనబధిరాంధపంగులున్ దీనిఁగొనరు- ౨౦౭

తే॥ ఎనిమిదేండది గారిశా నెన్నఁబడెడి- నగును రోహిణి తొమ్మిదియబ్దములది-
దశకరత్నాయ కన్య- యంతకునుమించినది రజస్వల- స్మృతికారు లందురట్లు-

శ్లో॥ “మాతాచైవ పితాచైవ జ్యేష్ఠభ్రాతా తథైవ
త్రయ స్తే నరకం యాంతి దృష్ట్వా కన్యాం రజస్వలాం- ౨౦౮

చం॥ అనియిటు ధర్మశాస్త్రముల నార్యులువ్రాసి" రటంచు నెంతయున్

మనమునఁ జింతనేయునెడ మాధుకర్ణము తన్ని పాడుఁ దా

తనియిటు సేరవచ్చుటయుఁ దద్రమణీయతఁగాంచి బ్రాహ్మణుం

డని మది నిశ్చయించుకొని యబ్బురమంది సుభద్రుఁ డిట్లునున్ -

౨౦౫

ఉ॥ "ఎచ్చటినుండివచ్చితివి ? పెచ్చటికేగుచునుంటి వియ్యెడన్ ?

మచ్చటయయ్యె నిన్నుఁగన ముద్దులుగాఁతడి మోమువాడవై

బిచ్చము పెట్టుమంచు నిజు వేదవిధంబున నడదేల ? నీ

యచ్చపుగోత్రమేది ? చెపుమయ్య భవత్ప్రవరాభిధానమున్"

౨౦౬

చం॥ అనవుడు వాడు "గౌడవివయంబున భోజకటాభిధానమై

తనరెడి మామకీనమగు స్థాన- మటం బలుమంది బ్రాహ్మణుల్

మనుదురు- వారిలోపలను మాధవసామక వేదపారగుం

డనఘుఁడు నాదుతండ్రి- యతఁ డార్య ! వసిష్ఠసగోత్రుఁడయ్యెడిక -

౨౦౭

అ॥ ఎంతయునునుమండు- నేకప్రవరనూచితుఁడు- మదీయసామ మడిగెడేని

క్షానురాగగ్రాణ్య ! చంద్రప్రభుండందు- రష్టమాబ్దమునన యయ్యె వడుగు-

కం॥ నడివడి వడుగుంబొనరిచి మడిసెను నాజనకుఁ- డంత మాయమ్మయుఁదాఁ

బడియెం దచ్చితివై న న్నడవులపాల్సేసి- యేమియడిగెద వింకన్ -

౨౦౮

ఉ॥ అంత విరక్తిగల్గుటయు నయ్యయితీర్థములండుఁ గురింతు చ

త్యంతము సంచరించి యిటు కాగతుఁడైతిఁ- బ్రభాసతీర్థ మీ

ప్రాంతమునం జెలంగునట- యచ్చటికేగద నేడొ రేపా- నా

కింతకుమించుకర్ణ మీఁక నెయ్యది గానఁగరాదు చూచినన్ -

౨౦౯

చం॥ చదువఁగలేదు వేదములు- శాస్త్రము లంతకుమున్నె నున్న- య

య్యదియకతంబుగా నెటుల యాత్రలు సేయుచు భిక్షుకుండనై

బ్రమకుచునున్న వాడ- నెదొ పద్ధతిద్రోక్కక కూరుచుండినన్

జదువును సంఖ్య లేని పశుసన్నిభు నెవ్వఁడు గౌరవించెడిన్ ? "

౨౧౦

— సుభద్రుఁడను బ్రాహ్మణుఁడు చండాలునకుఁ దనబిడ్డనిచ్చుట —

చం॥ అనవిని యా సుభద్రుఁడు ప్రవర్ణముఁజెంది "నుదేశసంభవుం-

డనుపచుసుందరాకృతియు- నందును బ్రాహ్మణుఁ- డట్లుగాన నీ

తనికి మదీయకన్యకను దప్పకయిత్తుఁ బ్రతిగ్రహించుచో-

ననఘకులంబు త్రేష్వవత్తియై యది దూన్యము సేయులోపలన్"

౨౧౧

మ॥ అనిచింతించి ద్వితీయకుం దెలిపి యాయంతోద్భవుంగూర్చి "నా

తనయన్ నీకు గ్రహించుచో నొసఁగ సిద్ధంబున్న వాడన్ ద్విజా !

నిను నీ పెండ్లము నింటనుంచుకొనుచున్ నిత్యంబుఁ బోషింతు నే॥

నని వాక్రిచ్చి యతండు సంతసిలి బిట్టదాని కిష్టంపడన్

౨౦౩

సీ॥ వేయినూటపదాటు వివిధమా నాణెముల్ కనకంపుదలియలోఁ గాన్క వెట్టి
వీరహిగోధుమముఖ్య విక్రతధాన్యముల్ కొలిపించి లలిని గాదెలకు నింపి
యత్యున్నతంబైన హర్యంబునొకదానిఁ గాపురంబుంటుకుఁగాను జూపి
యేఁటేటనుం దప్ప కేటిసీట ఫలింను పల్లంపుభూమి నర్పణముచేసి
మంచియావులమందఁ దోలించి యింటి కపుడు గృహోక్త విధమున నాత్మజాత
నంత్యజునకిచ్చి యాద్యానామాచరించి తనుఁ గృతార్థునిగా నెంచుకొనియె ద్విజుఁడు-

సీ॥ తీరుతీరగుపండ్లు తెప్పించుకొనితింను బలుపిండివంటలు సలుపుకొనుచు
ఫలరసంబులు నల్లపట్టినతేనియల్ గోక్షీరములు దధి గోలుకొనుచు
సాల్వోభ్యుగర్భుచు సకేఁగూడియొప్పుచు గడకొక్కతీర్చుట్ట గట్టుకొనుచు
సిగఁ బూలుచుట్టుచు శ్రీగంధమలఁదుచు మెయినిండఁ గొన్న గల్పెట్టుకొనుచుఁ
దత్సుభద్రాభ్యునాగరధరణిసురుని పట్టి బెండ్లాడుపిదప నాపంచముండు
కడువిలాసంబుగా నుండఁగడఁగెఁగాని యొకవిశేషంబు వానిని బ్రకటపఱచె-

కం॥ అతఁడేగుదారివెంబడి జతజతలై కుక్క లఱవసాగెను- మఱియున్

కుక్రిపాఠముసలిపెడివో నతులితముగఁ బడియె రక్త మాస్యమువెంటన్ - ౨౦౬

చం॥ అదిగనిసంకయించి ప్రజ “యంత్యజుఁడీతఁ” డటంచుఁజెప్పకొ

మొదలిడఁ దత్సుభద్రుచ్చెవి ముల్కులువోలెఁ బడెం దదుక్తు- ల

య్యదనునఁ బెద్దపెద్ద లకటా! యని యయ్యపవాదపోకకై

యెదొయొక నిమ్మకొంజలుప నెంతయు యోజనచేసి యంతటన్

౨౦౭

కం॥ చని బ్రహ్మస్థానమునకు జనునొక్కనిబంపి యల్ల చండాలుని జ

య్యనఁ బిలిపించుడు వానికి ఘనభయమున మొగమునందుఁ గళ లోపించెన్ - ౨౦౮

తే॥ మధ్యగునిద్వారమున నంత మహినుపర్వ లతని కులమును స్థలమును నడుగుటయును

గడగడవడంకి గద్గదకంఠుడగుచు బట్టిదోసిలి మెలమెల్ల నిట్టులనియె-

౨౦౯

చం॥ “ఎనిమిదియేండ్లవాడనయి యే మన నా తలిదండ్రు లిర్వరున్

దనువునుబాసిపోయిరి. పదంపడి తద్యధతోడ లేచి స

న్మునితతివెంటఁ దీర్థముల మున్దుచ్చుఁగ్రుమ్మలుచుండ మీపురం

బునను నుభద్రుడెన్ ద్విజుఁడు పుత్రికనిచ్చి సమాదరించె నన్-

౩౦౦

కం॥ ఏకప్రవరుడ. భువనప్రాకటవాసిష్టగోత్రభవుడ. వినుఁడు ను

ల్లోతులు! గాడాభిధమా శ్రీకరదేశమున మధుపురిన్ మనువాడెన్ ”

౩౦౧

కం॥ అని యిటువక్కాణించుడు విని “ నీదుకొలంబు మాకు విచికిత్స్యంబై
కనుపట్టెఁగాన ఘటశోధనముం గావించి తెలుపఁదగు నదానిన్ - 30౨

తే॥ అట్లుగావున ఘటమెక్కు మడ్డుచెప్ప. కివ్వధంబున సంకుద్ధిసెనసి యవల
నఖిలభోగంబు లిచటన యనుభవింపు”మని ద్విజాతులు పలుకుడు నతఁడు మఱియు
తే॥ “మూసలోఁగ్రాఁగు బంగారమునుగ్రసింతు. దూఁకుదునుమరిదునిప్పులందొట్టుపడక
విసమునేనియు ఛక్షింతు విప్రులార! యింక ఘటశోధనమునేయ నేమిలెక్క- 30౪

కం॥ ఉండిన నా బ్రాహ్మణ్యము పండితసభ నిలుపుకొనఁగ భయమేమి? ద్విజుల్!
రండు ఘటశోధనము మీదండన సుఖముగ నొనర్తు. దయఁగన కొడలిన్ - ” 30౫

కం॥ అని సాహసమొనరించుడుఁ గని రవివాసరమునందు ఘటశోధనపున్
బని నిర్దేశించి వెసం జని రిండ్లకు భూమిసురులు. చనె మాదిగయున్ - 30౬

మ॥ చనివాడంతట భార్యతోడను రహస్యస్థానముంజేరి “ యో
ననబోడి! నను మాలడంచుఁ గనుగొన్నా రీపురీబ్రాహ్మణుల్
మననీరింకిట. నట్లుగాన నిపుడే మాయూరికింబోద. మీ
వసుమానింపక లెమ్ము ” నాఁగ విని యాయబ్బాక్షి కోపంబునన్ - 30౭

కం॥ “ నర కాగ్నిఁగూలుకంటెను దురితాత్మా! యగ్నిలోన దూఁకుట మేలా.
నెఱిఁగియు మాలనివెంబడి యరుదెంతునె యింకఁగూడ నదుగులనొత్తన్ - 30౮

కా॥ ఏకత్స్థానమునంతయుం జెఱిచితి. వింకన్ శరద్యాజయై
ఖ్యాతిఁగాంచిన తాతపాదునిలు దూష్యంబొనటుల్సేసి. తీ
హేతుద్వంద్వముచేత నెవ్వఁడును దా నీక్షింపకుండంగ నే
పో. తర్వాత విపక్వముద్రమున నిన్ ముంపంగలా రందలున్ - 30౯

— చండాలస్పృష్టాదులకుఁ బ్రాయశ్చిత్తము. —

చం॥ అనియిటు లుచ్చరించుటయు నప్పురవాసులు గాఢనిద్రలో
మనునెడ గోవిపెట్టుకొని మాలఁడు చచ్చితిరాయటంచు భీ
తిని జనె నిష్టమాకడకుఁ దీక్షకరుం దుదయాద్రినెక్కువోఁ
గనుగొని దీక్షితాత్మభవ కన్నుల నక్రతుకణంబు లుర్లఁగన్ - 3౧౦

ఉ॥ ఏడుచుకొంచుఁ దండ్రకడకేగి “ పితా! యదియేమిపాప? మె
వ్యాడొ మహీనురుండనని వచ్చినయంతన నన్నొసంగి, త
వ్యాడేపు “ దంత్యజుండ ” నని వాకొని నా కటా పోయెఁ. గాన నీ
నాఁడె ప్రవీ ప్తపావకమునంబడి వీడెద నేను బ్రాణముల్ ” 3౧౧

చం॥ అనవిని దీక్షితుండయిన యల్ల సుభద్రుడు వారధూతమా
ఘనతరువట్లు చేప్పలుడుగన్ మహిమైబడి శీతవారిసే
చనమునఁ గొంతనేపటికి సంజనుబొంది సబంధవంబుగ
మొప్పనరుచుచున్ విలాపములు మూర్ధము మోచుకొనెన్ మహిపతి ! 3౧౨

తే॥ అంత సంపర్కదూషితులైనయట్టి యెల్లపాటులు నచ్చొటి కేగుదెంచి
యాసుభద్రుని నాతని యాత్మజాతఁగొంచుఁ దద్భర్తృయజ్ఞుని పంచకరిగి- 3౧౩

పృథ్వి॥ “ సుభద్రుఁ డవిచారతన్ నుతనొసంగి చంద్రప్రభున్
సభార్యకముగా రహిన్ స్వగృహమందుఁ బోషించినాఁ.
డభాజనుఁడు నంత్యజుం డనుచు వాఁ డెటుంగంబడెన్
విభావరినిలేచితా వెడలిపోయె నెచ్చొటికో. 3౧౪

తే॥ సార్థసంవత్సరంబు నయ్యంత్యజుండు దైవపితృకార్యములలోఁగఁ దర్పితుఁడు.
తెలిసికొనఁడయ్యె నెవఁడు నీకలువచుతిని బ్రకటమయ్యెను నేటికిఁబంచముఁడుగ-

తే॥ అగమయ్యెను. నీస్థాన మంతయును సుభద్రసంబంధమునఁ జేసి భర్తృయజ్ఞ !
నీవె దత్తుఁడ విద్వాని నిగ్రహింప. నేమిచేసెదవో చేయు. మేల తడవు ? 3౧౬

కం॥ కొందఱు భుజియించిరి తన్మందిరమున. నింకఁగొంతమందియు నుదకం
బుం ద్రావిరి. మఱికొందఱు విందొనరిచి రతనిఁబిలిచి వేళ్ళంబులలోన్- 3౧౭

కం॥ తత్పాపసంభవంబగు నుత్పాతమువాతఁబడకయందెనవాఁ డే
తత్పురమునఁ గనఁబడఁ. డో సత్పురుష ! యేల పెక్కుసంభాషణముల్- 3౧౮

కం॥ నీవే పుణ్యాస్థానముఁ గావించితి మున్నుదీనిఁ గరుణాశూ ! మా
కీ నందఱును గురుఁడవు. కావున శుద్ధులనొనర్చి కావఁగవలయున్ ” 3౧౯

కం॥ అని మొఱపెట్టుటయును దద్దనుఁడు శ్రుతుల్పాస్త్రములును గలయవెదకి వా
నినియెం బ్రాయశ్చిత్తము జననాథా ! బ్రాహ్మణులకు సముచితభంగిన్- 3౨౦

సీ॥ చాంద్రాయణంబును శతముపర్యాయము ల్ని తమతిం దాఁ జరియించుటొకటి
తనయింటిలోపలఁ దనరారునటువంటి యఖిలభాండంబుల త్యాగ మొకటి
ఆదిఁ దాఁజేసిన యాధానమును వెండి విద్యుక్తముగను గావించుటొకటి
లక్షహోమవిధానదీక్షావిచక్షణుండయి నాత్మదీప్తితో నలరుటొకటి
భర్తృయజ్ఞఁ డర్హభంగిఁ బ్రాయశ్చిత్త మాసుభద్రకునకు నానతిచ్చి
యతనియాత్మజాత కగ్నిప్రవేశంబు తప్పదనుచుఁ జాఁటి చెప్పెనకట ! 3౨౧

అ॥ ఎవ్వరెన్ని సారు లేగి సుభద్రనియింటఁగుడిచి తృప్తి నెనవినారొ
యన్ని కృత్యములను నాచరించుకొనుం డటంచుఁ జెప్పె వారి కందఱికిని- 3౨౨

అ॥ అట్లులెన్ని మాట లాతనిలోగిట సలిపానమెవరు సలిపియుండి.
రన్ని పరులు వారి నరిగి ప్రాజాపత్యమును బొనర్చుకొనఁగ నుదలయిడియె- 3౨౩

సీ॥ తత్ స్థానగతులకుం దత్ స్పృష్టలకును నొక్కొక్కప్రాజాపత్యమొగి విధించి
చెప్పి తదర్థంబు శ్రీశూద్రులకుఁ దదర్థము బాలవృద్ధుల కమరఁజెప్పి
మొగిని బ్రహ్మస్థానమునఁ గోటివోమంబు స్థానసంకుద్ధికై సజుపఁబనిచి
రసజాతియంతయు వెస వీడనియమించి పాఠవేయించి మృత్యాత్రములను
హస్తమెత్తిమీఁది కఖిలనాగరులను బేరెలుంగుతోడఁ బిలిచిపిలిచి
భర్తృయజ్ఞుడవుడు “బ్రాహ్మణుల్! వినుఁ” డంచు నింకనొక్కమాట యిట్టులనియె

సీ॥ తనయింటఁగల యెల్లధనసంచయంబును లక్షగాయత్రియు దీక్షితుఁడును
నర్థచతుర్థాంశ మంతగాయత్రియు నతనియింటభుజించినట్టివారు
అష్టభాగధనంబు నంత తన్మంత్రముం దద్భవంబున నీరుద్రావినట్టి
రాత్మకైక్కిలంది నయ్యుభయంబును దుశ్శ్వపచస్పర్శదూషితంబును
తొనురుల కొసంగి జపియించుచో శుద్ధియగును. వినుఁడుమఱియు నందఱకును
దప్పకుండ గోప్రదానంబు కావ్యంబు స్పర్శదోషమెల్ల సమసిపోవ-

౩౨౫

కం॥ నేనును బ్రాణాయామము లూని శతత్రయము నిత్య మొనరుచుకొనుచున్
మానెద దివాళనం. బిటులై నన్ శుద్ధుండనగుదు నబ్దంబునకున్ ”

౩౨౬

ఆ॥ అని యిటు ల్వచించి యాభర్తృయజ్ఞుండు మధ్యగాస్యమునను మరలఁబిలిచి
యాద్యులైనయట్టి యల్ల బ్రహ్మస్థాన మెనసియుండు ద్విజుల కిట్టులనియె-

౩౨౭

కం॥ “ ఏతద్దివసంబాదిగ భ్యాతుండగు నాగరునకె కన్నియనిడనా.
నీతీ రెఱుంగక యిచ్చినయాతనిఁ బతితునిగ నెన్ననగు ద్విజులారా!

౩౨౮

ఉ॥ ఎవ్వఁడు నాగరేతరుని నింటికిఁ దోడ్కొనిపోయి శ్రాద్ధమం
దవ్యసుధామతోత్తమునె యర్చితుఁజేయునో తత్పితృవ్రజం
బవ్వడి దేవయుక్తముగ నావలకుంజను. నాగరున్విశా

యైవ్యధిఁజేయఁగాబడియు నీపయి శ్రాద్ధము వ్యర్థమయ్యెడిన్-

౩౨౯

కం॥ యాగముల సోమపానము బాగుగవే యాచరింపఁబడుఁగాక మహిన్
నాగరుఁడులేనిచోవది వేగ నురాపానమగును వినుఁడు ద్విజాతుల్!

౩౩౦

తే॥ శుద్ధిలేనట్టినాగరు శ్రాద్ధమందుఁ గుడువఁబెట్టినచో నదిగూడ వ్యర్థ
మెల్లనాగరజనులకు నెడఁదనరసి యేరుపఱచితి మర్యాద యిట్లు నేను-

౩౩౧

కం॥ కాన నిజస్థానంబును బూని విశుద్ధంబునీయుపొంటె ద్విజన్ముల్
మానక శుద్ధిం బొనరుచుకొనా నేఁటేట ” ననుచుఁ గ్రొత్తగ నిటులన్-

౩౩౨

తే॥ భర్తృయజ్ఞుండు నాగరబ్రాహ్మణాళి కొక్క మర్యాదగావించె నోయిలేక!
తానకంబైన ప్రశ్నకుఁ దగినయత్తరంబునచ్చెను. దదనంతరంబ మఱియు-

౩౩౩

—• నాగరప్రశ్న నిర్ణయము •—

తే॥ పుడమివేలుపు తెల్లరు బుద్ధికాలియై రహించెడి యల భక్త్యుజ్ఞాఁగూర్చి
దోయిలిఘటించి కరము సంస్తుతులొసర్చి బిట్టవినయంబుదోపచా మిట్టులనిరి.

ఉ॥ “శోధితుఁడైన నాగరుఁడె సోమముద్రావగఁ గన్యనీయ శ్రా
ద్ధాధిక్యము బొనర్చును సహర్షులటంటి. కులంబు గోత్రముక
బోధయొనర్పఁజాలని ప్రబుద్ధులు మున్నగువారిపట్ల నా
శోధన మేషిధింబొసఁగు. జూచి వచింపఁగదే మహామతి ! ”

33౫

చ॥ అనియిటు ప్రశ్న నేయుటయు నా ద్విజులఁగని భక్త్యుజ్ఞాఁడి
ట్లనియెను. “బ్రహ్మ మాపపు మహాభర మీరలు నాదుకీర్ణమం
దునిచితి. రౌనుగాక. నశినోద్భవుఁ గూరిచి కేలుమోడ్చి మీ
మనసులఁ బట్టునట్టులు సమస్తము చెప్పెద నాలకింపుఁడే.

3౩౬

మాలిని॥ “అవిదితపితృవంశం దన్యదేశాగతుండుక

సవినయముగ మీతో నాగరుం దేసటన్నక

దవుగతిఁ బరిశుద్ధిక నల్పి పంపుండు గర్తా

భవసహితులరై యో బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులారా !

33౭

నీ॥ అధికమాదక్షిణ యార్జించుటతోఁగాను బిటునువాఁడెడి శోక్కిపేర్కొఁగాని
యపకృష్టమిఁదికిం గృపణతం బరువెత్తు వ్యర్థమా శోపంబువలనఁగాని
యెదొయొక్క యత్యల్పహేతువునంజేసి యుదితమా ద్వేషంబునుండికాని
శుద్ధియిచ్చినవైని చ్యుతిగల్గునని మదిం బీటవెట్టినయట్టి భీతిఁగాని
పాచితంబును యాచించు పతితజనుని శుద్ధుఁజేయని నాగరక్షోణినురుల
బ్రాహ్మహత్యోద్భవంబగు పాపమెనయు. గాన నెటువంటివారికిం గార్య ముద్ది.

ఆ॥ అస్మదుక్తమైనయట్టి ముత్తెఱఁగులశుద్ధి వడయునెఱుఁడు శ్రద్ధతోడ

తాఁడు దూరదేశవాసియే యగుఁగాక నాగరునిగ వెఱుఁగనొఁ గులమున

33౮

క॥ మును జనయితృవంశంబును జనయిత్రీవంశ మవల సంశోధితముక

బొనరిచి శీలంబును నటువెనుకను శోధింపఁదగు వివేకమాతోడక.

3౪౦

క॥ ఈ మూఁడింటును శుద్ధుఁడు సామాన్యపదార్థుఁడగును. సకల ద్విజులుక

నేమమున నేటికొకపరి తామును శుద్ధులగుటొప్పు స్థానం బటుకాక.

3౪౧

ఆ॥ ఆంధ్రుకొఱకుఁబూర్వ ముత్తాంతమున శుభముకావునందునను జితేంద్రియములు

కాంతి దాంతి గలిగి వాకుశ్చరణసంపదన్యతులయియున్న యవనిమరుల

3౪౨

అ॥ వారిమధ్యనుందు వాసి గర్భాత్థి వాసి భూసురుని శుభ క్తి గూరు

చుండఁబెట్టి నాలుగు త్రమపీఠికల్ వారియెదుట వేయవలయు సరిగ.

383

సీ॥ ప్రథమపీఠం బందు బహ్వచుకొఱకును. నన్యమౌపీఠంబు యాజుషునకు.

మఱి తృతీయంబు సామగునిమిత్తము తరువాతి దాద్యుండు తావసింప

వేత్తోక్కపీఠంబు వేయనౌ నచ్చొట ముద్రికార్థము విప్రముఖ్యులార !

శ్రీనూక్త శాకున శ్రీవిష్ణుదైవత పాశావతంబులు పావమాన

జీవనూక్తములును జెప్పనౌ బహ్వచుఁ డపుడు శాంతికముగ. నటు చతుర్విప్ర

కారమైన ఋషులకల్పంబు చుండలబ్రాహ్మణంబును మధుబ్రాహ్మణంబు

384

కం॥ గాయత్రీబ్రాహ్మణమును శ్రేయస్కర పురుషనూక్త శివసంకల్పా

లా యంగపంచకంబును బాయని రుద్రములు నిష్ఠఁ బఠియించి వెనక

385

సీ॥ అధ్వర్యుఁ డొనరించునది శాంతికంబును. ఛందోగుఁడును బేర్చి సోవ్రతంబు

దేవవ్రతంబును దినమణి చంద్రమోవ్రతములు విష్ణుసంహితయు జ్యేష్ఠ

సామము నేకవింశతిదాకనౌ రథంతరమును గాయత్రి మఱియువినుఁడు

భారుండసామసంపన్నంబులౌ సామరుద్రము ల్బరువనౌ మాఘముగను.

స్కందనూక్తమును బ్రశస్త గర్భోపనిషత్తు నీలరుద్రసహిత ప్రాణ

రుద్రములు మఱి నవరుద్రముల్ తురిక నాద్యుఁడు పఠింపవలయు యుక్తఫణితి.

తే॥ అంతఁ బుణ్యాహూష గీతాదికములు సెలఁగ శ్వేతాంబరంబులు లలి ధరించి

శ్వేతగంధము మెయిఁబూసి శ్వేతపుష్పమాల మెడవైచి యాధరామరులకడకు

మ॥ చని కేల్కొడిచి శుద్ధి కామజనుఁ “ డీక్షాదేవులక నీవు ప్రా

ర్థనముంజేయుము నానిమిత్తము మహాత్మా ! శుద్ధిగావింతువా ”

రని యమ్మధ్యగుఁగూర్చి పల్కునగు.న ప్థాతండు గోచర్మముకొ

దినకాయంబునఁ దాల్చి యివ్వధమునం దా వేడనౌ వారలక.

386

కం॥ “ ఏతన్నాగరభూసురుఁ డేతెంచినవాఁడు శుద్ధి నీప్సించి. భవ

చ్చేతమునకు రుచియించినఁ బ్రీతి నొసంగుండు శుద్ధి పృథివీదేవుల్ ! ”

387

చం॥ అనియిటు ప్రార్థ్యమానులయి యమ్మహిదేవులు వేదనూక్తవా

చనమున శుద్ధుసల్పుటయొ సల్పకయుంటయొ చెప్పనాను. వా

క్కున నది శుద్ధి కామజనుఁగూర్చి వచింపఁగరా. దదఃప్రకా

రనియతి నేనచేసితిని బ్రాహ్మణు ! లింకను నాలకింపుఁడీ.

388

అ॥ అంత శుద్ధి కాముఁ డధ్వర్యు ఛాందోగ్య నాద్యు నన్యఁ జూచునది క్రమముగ.

వారు మదిని దృష్టివడినచో నూక్తముల్ సౌమ్యములును భద్రసంయుతములు

389

సీ॥ మాంగల్యజనకముల్ మంత్రలింగములును వృద్ధికుష్టిదములు శ్రేష్ఠములును
నైంద్రవారుణములు నై విరాజిల్లెడి వాక్యము ల్వచియింపవలయు నెలమి.
మనమున సంతృప్తి యొనగకయున్నచో నైరుత్యములును వినాశకరము
లాగ్నేయములు మఱి యామృతము ల్కను కౌద్రములును ననిష్ఠము ల్పలుకవలయు-
నుదిని సంతృప్తిపడిన యమృతహినుపయ్య లచట శ్రుతిపాఠాతిలేని యజ్ఞకీర్తిఁ
బున్నదానంబు నేయనా భూమిదేవతయ్యలార! జగద్ధితచయ్యలార! ౩౫౨

ఆ॥ కుష్టిపడక యలుకతోడ వర్తించెడినా రిసేయటంచు వదలవలయు.
నెల్లకృత్యములను నీప్రకారంబునఁ జనను నిష్ఠయింపఁ గనుఁడు ద్విజులు! ౩౫౩
తే॥ పాకృత్యోత్తలచేత నే ప్రజలుచేయుమాడ్కి నిష్ఠయమైనపై మధ్యగుండు
చక్కఁ దాళత్రయంబు నొసంగవలయు నందఱికిఁగూడ నిష్ఠయమగుట దెలియ "

— ♦ భర్తృయజ్ఞవాక్యనిర్ణయము —

కం॥ అనవిని బ్రాహ్మణులందఱు మునివరుండగు భర్తృయజ్ఞామండల విసయా
వనతులయి నిల్వఁబడి యిట్లని రదివిను చెప్పువాడ నవనీనాథా! ౩౫౪

తే॥ “మనుజభావను గాక యాహ్నుయభావ భూసురేంద్రులు మధ్యమం బొందియాన్న
యెవనికిం దామ నిష్ఠయమియవలయు? నెటు త్రితాలాలమధ్యగుం డేయవలయు?”

ఆ॥ అనుడు భర్తృయజ్ఞఁ డనియె “బ్రాహ్మస్థానమునను గూరుచుండి ఘనము నాగ
రులు వచించువాక్యములు దబ్బుటలుగావు శుభముగాని లే కశుభముగాని ౩౫౫

తే॥ అట్లుగావున వేదవాక్యములచేతఁ జూపుచుందురు శుభమో యశుభమో వార.
లర్థియై వచ్చి ప్రశ్నించునట్టి వాని కోమహీనురులార! యింకేమిగలను. ౩౫౬

తే॥ కాన మాటికిమాటికిఁ గార్యనిర్ణయంబు గావించువజువును నడుగవలయు
శుద్ధికామునిమి త్తమై తోడిదేవులార! మధ్యస్థుఁ డవహితుండగుచు మిగుల- ౩౫౭

తే॥ బ్రాహ్మకాలాప్రవిష్టుల భాషితంబు కృష్ణమైన నశించు మహాత్వమెల్ల,
దానఁ గోధంబుగలుగు నద్దాన ద్రోహ. మంతఁ గణవమ్ము. గాన నిట్లుగుగఁబడెడు

తే॥ అందఱుం గుమిగూడ మధ్యగుండు లేచి యిచ్చుఁ దాళత్రయంబు శుద్ధిచ్ఛువునకుఁ
గామముశారించు మొదటిది కడకుఁద్రోయుఁగోధమును రెండవది. లోభగుణమునెల్ల

ఆ॥ పాంశుజేయు మూడవది గాన ముమ్మాటు తాళములను నీయఁదగు” నటంచు
భర్తృయజ్ఞచేతఁ బలుకంగఁబడుటయు నెలమి ద్విజులు మఱియు నిట్లులనిరి. ౩౫౮

తే॥ “క్షమను నాధర్వణ బ్రాహ్మణము చతుర్థముగను గీర్తింపఁబడియెడిబూర్వమయను
నాగరబ్రాహ్మణుల కది యేగతిం బ్రథమపుబ్రహ్మంబు దానయ్యె యమితలేంద్ర!

కం॥ అనియిటు ప్రశ్నించుటయును విని యమ్ముని “యచట నీర్వ్యవిడువుం దేత
ద్వినిమయము నేనచేసితిఁ గని స్వస్థానము విశుద్ధిగలిగి రహింపఁ.” ౩౬౪

తే॥ ఋగ్యజుస్సాను సంజ్ఞల నెసఁగునట్టి క్రతువులెల్లను బాదత్రికములుగాని
యైహికములయి మెలనెడి యాభిచారికములుగావు వినుండు నాగరులు ! మీరు
తే॥ సర్వలోకహితార్థమై స్రవ్యచేత నాభిచారికమంతయు నార్యులార !

యొగి నధర్మణవేదమం దు క్తమయ్యెఁ. గార్యసిద్ధికి నది యగుం గారణంబు. ౩౬౬
కం॥ ఏతద్దేకువుచేతను భూతలమున నది చతుర్థముగనున్నను నా

చేతం బ్రథమంబుదిగా నీతఁ ఁ గావింపఁబడె మహీసురులారా ! ” ౩౬౭

వ॥ అనివాక్రుచ్చెనని విశ్వామిత్రవహర్షి వక్కాణించుటయు నానర్థమహీ
రఘుండు ౩౬౮

తే॥ “ ఈవిధంబున శుద్ధ్యర్థమేగుదెంచి నాగరులమ్రోలనుండిన నాగరుండు
తా నెటు బుద్ధిగాంచునో తత్ప్రకార మానతీయుము వాచయమాగ్గణ్య ! ”

వ॥ అనిప్రశ్నించుటయు నమ్మహాముని యిట్లువియె. ౩౭౦

తే॥ “ ఈవిధంబున సమదాయ మేరుపడుడు ‘ నీదుగోత్రం బెదా ? నేది నీదుప్రవర ?
నాయనమయెవ ? రాయమ నాయనయెవ ? ’ రమమఁ దచ్చుద్ధికాముని నడుగవలయు.

తే॥ అటు సగోత్రప్రవరమగు నతనియన్వయము నెఱింగి యనంతర మతనితల్లి
నామెతల్లిని మఱియును నానెతల్లి శుద్ధికృతియం దెఱుంగనా తోణిసురులు ! ౩౭౨

నీ॥ పితమ చితామహుఁ బితృపితామహుఁగూడ నెవరంచుఁ బ్రశ్నించి యెఱుంగవలయు
మాతఁ చితామహి నఁటిఁ బ్రపితామహిం గ్రమముగాఁ దెలిసికొఁ గడఁగవలయు.
మాతామహుని వెండి మాతృపితామహుం ద తృపితామహుం దెఱుచవలయు.
మాతామహియు నోజ మాతృపితామహి ప్రపితామహి యెఱుంగఁబడఁగవలయు.
నిటు మహావిటుపింబోలి యెదుఁగుచున్న యలఘు తద్వంశవృక్షముం దెలిసికొనుచుఁ
బ్రీతి సిందూరతిలకముం బెట్టి నొసట శుద్ధినీయంగవలెఁజుమీ తోణినాథ ! ౩౭౩

కం॥ చాతుశ్చరణసుమంత్రవాతంబున దీవనములు వరుసగ నిడి సరి

క్రీడిమెయి నంత మధ్యగుచేతఁ ద్రితాళముల నీయఁజేయఁగవలయుఁ.” ౩౭౪

కం॥ పదపడి తద్వారమునన సవయత “ నీనాగరుండు సామాన్యపదా

స్పృహఁడయ్యె శుద్ధిఁగని ” యని పదుగురువిసఁ జెప్పవలయు బాగుగ భూషా ! ౩౭౫

తే॥ అవల నగ్నిగృహంబున కరిగి సరవిఁ దృప్తితోఁదించి మిగుల నాదేవు భక్తిఁ

“ బంచవ క్రేణ ” యనుచుఁత్రఫతనముననుసించి పూర్ణాహుతిని భూసురేంద్రులకును

తే॥ అన్నబానంబు గావించి యంత శక్తికొల్పఁది దక్షిణ యాయంగవలయు రాజ !

ద్విజాళ రమమ్రోల సిందూరతిలకకలికు సలిపి పరిశుద్ధఁ డితఁడంచుఁబలుకుటయును

కం॥ “మావంశము నిల్వబడె నీవడి” నని తత్పితరులు నెంతయు నాత్మక

భావించి తృప్తిపడుదురు భూవల్లభ! యపుడె శుద్ధి పూర్తియగుంగా.

32౮

ఉ॥ ఎవ్వఁడు వంశభూమియహ మెంతయు శోధితముం బొనర్చి తా

నివ్వెధి శుద్ధిజేసికొన నెంచఁదొ వానికిఁ దగ్గరీతిగక

నెవ్వఁగఁ గూర్వఁగావలయు నేర్పరులౌచు మహీనురాళి యిం

కెవ్వఁడునుం బ్రతుకుడయి యీవిధ ముండకయుండఁ బార్థివా!

32౯

కం॥ అష్టకులౌద్భవుడైనను స్వప్తంబుగ నివ్వెధముగ సంశోధితుడే

యష్టభ్యుఁడు శ్రాద్ధమున. నశిష్టనియెడ నింక నేమి చెప్పఁగవలయున్.

3౩౦

కం॥ శుద్ధుఁడు కానిద్విజుఁ డేశ్రాద్ధమునం దధిక్యతుఁడుగ నల్పంబుడఁ ద

చ్చార్ధింబు బూదినిడిన సమృద్ధ గవీఘ్రతమువోలె వృధయగు నధిపా!

3౩౧

తే॥ అట్లు గావున విశ్వప్రయత్నముగను శోధనీయులు నాగరక్షోణిసురులు

అత్మకులమెల్లఁ బరిశుద్ధులుగుటపాఁటె నటులె స్వస్థానమును శుద్ధులుగుటకొఱకు ”

— పే త శ్రా ద్ధ ము —

ప॥ అనియట్లు వక్కాణించుటయు వెండియు నాభూవల్లభుండు.

3౩3

ఉ॥ “నాగరవంశేశుద్ధివిధి నాకు వచించితి విస్తరించి కా

నీ గ్రహచారమాలమున నెంతయు నన్వనిబాప్సవాయుడై

బాగుగఁ దల్లిదండ్రులనె త్రాహ్మకాసన్నిధిఁ జెప్పలేని యా

నాగరుఁ డెట్లుశుద్ధుడగు? న్యాయదగ్గఁగి! యానతీయుమా ”

3౩౪

ప॥ అని యడుగుటయు మఱియు నమ్ముని యిట్లునియె

3౩౫

తే॥ “నన్ను నీవడిగినమాడ్కి నాగరులును భర్తృయజ్ఞుని నడిగి రీప్రశ్న మున్న.

నన్వవంశునిమిత్రమై న్యాయమార్గ మెడఁద యోజించి యతఁడెప్పు డెట్లులనియె 3౩౬

తే॥ నన్వవంశుండువచ్చి నే నాగరుండననుచు సభలొనఁ జెప్పవో నతని శీల

మును బరీక్షించి ప్రథమంబు వెనుక శుద్ధినియవలెఁ గాని యవలకుం ద్రోయఁజనడు.

కం॥ నాగరధర్మములుం గడఁబాగగు వ్యవహారములును బరికించి యటన్

దాఁగూడఁ బ్రవర్తించెడి నాగరు మన్నింపవలయు నయమార్గమునన్.

3౩౮

తే॥ అతనిశుద్ధినిమిత్ర మీయంగవలయు ఘటము. నది శుద్ధమైనచోఁ గర మతండు

శుద్ధుఁడును శ్రాద్ధయోగ్యుండు సోమపానయోగ్యుఁడుం గన్యకాయోగ్యుఁడుర్వియండు

తే॥ అఖిలమా స్థానకర్మమందతఁడు మఱియునగున సామాన్యపదయోగ్యుఁడనుచునిటుల

భర్తృయజ్ఞుండు నాగరబ్రాహ్మణులకుఁ జెప్పె. నది యేను నీకుమ జెప్పినాడ.

అ॥ నన్వవంశుడైన నాగరువెడలనా నిది ద్వితీయశుద్ధి సదయహృదయ!

కనుక మఱియు నేమివిన నిచ్చగించెదో యడుగు ముత్తరంబు నడువనుంటి ” 3౩౯

- మ॥ అని యిట్లు వాక్రుచ్చుటయు వెండియు నానర్థరాఖండలుండు ౩౯౨
- సీ॥ “ అగ్గలం బుగ్గమై యనయ మవ్యక్రమా తపము పెంపున మహాధన్యులైరొ ?
బహుదక్షిణాకమై పాపలుంటాకమా మఖములనొసరించి మాన్యులైరొ ?
వేదశాస్త్రాభ్యసై విభవస్తమాభ్యమా చదువున లబ్ధసౌజన్యులైరొ ?
యపగతలౌభ్యమై యనితరాలభ్యమా త్యాగంబుననె ధూతహైన్యులైరొ ?
యూర్జితంబైన యెవోహేతు వుండకున్న శుద్ధినెనసిన నాగరక్షోణిసురుల
యందటకులేనియాశ్చర్యవృత్త మవ్వకులుల కెట్టులేర్పడె ? చెపుము మునీంద్ర ! నాకు”
- మ॥ అని పృచ్ఛజేయుటయుఁ గుణకనందనుండు మఱియునిట్లునియె. ౩౯౪
- ఉ॥ “నాగరులందఱుఁ గుణసవాధురె. యైనను వీరికితా మహా
యోగమొకండుపట్టి పుగుహూతునిచేతను సుప్రతిష్ఠితుల్
గాఁగనొనర్చె నియ్యఁయె కారణ మవ్వకుల ప్రసూతులే
నాగరధారుణీసురజనంబున గౌరవభాక్కులై మనన్” ౩౯౫
- మ॥ అని యిట్లు వచించుటయు నానర్థదేశవిభుండు ౩౯౬
- తే॥ “ఎప్పుడావనుధామరు లిందుచేత సంప్రతిష్ఠితులైరి యీ స్థలమునందు ?
బలిమి నేల ప్రతిష్ఠింపవలసివచ్చె ? విస్తరంబుగ వాక్రువ్వవే మహాత్మ ! ” ౩౯౭
- మ॥ అని ప్రశ్నించుటయు గాఢిసూనుం డిట్లునియె. ౩౯౮
- శిఖరిణి॥ “హిరణ్యాక్షుండన్ రాక్షసునకును నయ్యిందుగనకు సం
గరం బెంతో ఘోరంబుగ నగుడుఁ బ్రాక్కల్పమున నో
ధరాజానీ ! యం దెందఱో పడిరిపో దైత్యులు నురిల్
చిరం బనోన్మన్యంబుం గడుఁబెనఁగి యోలిన్ నివాతులై ౩౯౯
- తే॥ అంత నింద్రనివాతులైన యసురులెల్ల స్వగురువిద్యాబలంబున బ్రదుకఁజొచ్చి-
రొక్కరేనియు జీవంబునొందరైరి వేలుపులు. దానిఁజూచితో వెఱఁగుపడుచు
- కం॥ ఒకనాఁ డింద్రుఁ డుపేందుని నికటంబున కరిగి యిట్లునెను. “లోలోద్ధా
రక ! ధారాతీర్థంబునఁ బ్రకటప్రసారణములకును భయపడ కడఁదన్” ౪౦౦
- ఆ॥ ఎదుఱునడచువారి కేగతిగల్గినో ప్రాణభీతిచేతఁ బాఱిపోయి
మృతినిగాంచువారి కేగతిగల్గినో నాకు శ్రీ జనార్దనా ! వచింపు” ౪౦౧
- కం॥ అనియడుగుడు మధునూదనుఁ “డని ధారాతీర్థభూమి నభిముఖులై యీ
ల్గినవారు పునర్జన్మంబును బొందరు చిన్న బీజుపోల్కి నురేశా ! ౪౦౩
- చ॥ భయమునఁ బొలుచున్ రిపుల బాణతతిన్ నిజపుష్పమందునన్
రయముఁ గొట్టగాఁబడి ప్రణవ్విక శేబరులైన భృత్యులెం
తము నిలఁ బ్రేతలయ్యెదరు” నాఁ బురుహూతుఁడు వెండియుం గడున్
నంటియునఁ గేలుమోడిచి జనార్దనుగూరిచి భక్తి నిట్లునున్. ౪౦౪

ఆ॥ “కొంతనుంది యమరు లెంతయు కూరులై పగర కెదులునడచి ప్రాణములను విడిచి. రెంతోనుంది వెన్నిచ్చిపాటుచు నిహతులైరి యుద్ధమహిని దేవ ! ౪౦౫

క॥ కావునఁ బ్రేతత్వం బీదేశతలకుఁగూడఁ గలిగితీరునో లేకా కావలగు వానవులకె యేవంబిధనియతిగలదో యెఱిగింపు ” మనన్ ౪౦౬

క॥ “సందేహములేకుండఁ బురందః ! వెన్నిచ్చిపాటి రణమున నాతులౌ నందఱునుం బ్రేతత్వమునందును రెకలై ననేమి. యదిగాక మఱిన్ ౪౦౭

తే॥ విషముద్రావియై లేక యప్యీతిహోత్రచంఘ దూడియై మడిసిన యాత్మఘాత ములు కృతఘ్నులుగూడ నోమధనభేది ! యధికతప్రేతవిగ్రహం లగును తవని ౪౦౮

తే॥ పనులకొమ్ములచేతఁ బొద్వంగబడియై వన్యచృగములకోటల వ్రచ్చబడియై మృతినిగాంచినయట్టిరుక్ వృత్రహంబ ! ప్రేతలయ్యెద రున్ముతేప్రీతులగుచు ” ౪౦౯

క॥ అని మధునూదనుఁ డనుటయు విని లేఖర్న భుండు మరల “విష్ణూ ! యత్నిం తునుగావునఁ బ్రేతత్వంబును వారు దొరంగుతెఱఁగు బోధింపు” మనన్ ౪౧౦

ఆ॥ “భాద్రపదమునందు బహుశచతుర్దశీతిథిని వారిఁగూర్చి జేవనాథ ! గయను భక్తిపూర్వకముగ శ్రాద్ధముఁబెట్టు ముక్తిగలుగు నిక్కముగను నపుడే ” ౪౧౧

క॥ అని వారి పల్కుచు శ్రుటం “డని శస్త్రుచ్చిన్న జేమలగువారికి నీ దినమే యెటయ్యె శ్రాద్ధమునకై యన్నింటిలోన ముఖ్యం ” బనఁగన్. ౪౧౨

క॥ “భూతప్రేతపిశాచము లాతతకూక్మాండములును నమరారులుఁ దా మేతద్వాసరమందున భూతేశునకాశమునకుఁ బోయి యదృచ్ఛన్ ౪౧౩

క॥ “అరుణుఁడు కన్యారాశికేదిరిగిన యీసమయమందు దీనులమా మా కొఱకై యొకదిన మీయవె కరుణను వంశజులు శ్రాద్ధకర్మము సేయన్. ౪౧౪

ఉ॥ తద్దినమందుఁ బెట్టుబడు తద్దినమందు భుజించి వెండి మే మద్దినమేగుదెంచుకఱ కాత్మను దృప్తినిబొందియఁదండు ” మం

చొద్దికతోడ వేడుటయు నుగ్రుడనున్ “వినుఁ డీచతుర్దశిన్ దద్దయు భక్తి శ్రాద్ధమును ద్వత్కులసంజనితుండు పెట్టుచోన్. ౪౧౫

క॥ ఏడాదివఱకు తుధవేఁ బీడితులగు గారుమీరు. ప్రేతలు ! చనుఁడి. యేఁడేని భవద్వంశపువారగు గయం బిందమిడిన వడిముత్తలరే. ౪౧౬

ఆ॥ శస్త్రువివిహతులకు స్వర్గమేన్ బ్రాప్తింఁచు నిశ్చయముగఁ బ్రేతజేతలార ! యీదినమున శ్రాద్ధ మెవరికి నకృతమా నబ్దమెల్ల వారి కంగలార్చె. ౪౧౭

క॥ ఎవఁడీదినమున శ్రాద్ధముఁ దవలి యొనర్పందో భునిని దత్పితరులు తు ద్వివశులయి వత్సరాంతము నవయుచునుండెదరటంచు నలువ వచించెన్. ౪౧౮

తే॥ అట్లుగావున సర్వప్రయత్నములను సజుపఁదగు నీచతుర్దశి శ్రాద్ధకర్మ మద్ది యెవరినిగూర్చియే యగునుగాక ప్రేతలకుఁజెంది యధికమాప్రీతిఁజేయు ”

కం॥ అనియిట్లు చంద్రమాడుడు మను ప్రేతశ్రాద్ధమునకు ముఖ్యంబుగ నీ
దినము విధించెను. ఇని నీకనుగులె యగువో నొనర్పు మది వారలకున్. ౪౨౦

—• గ యా శ్రా ద్ధ ఫ ల ము •—

మ॥ భవదర్శంబయి యుధ్యమానులయియో ప్రాణాలు గాపాడుకో
నవలం బాటుమఁ గొట్టఁగాఁబడియొ యత్యంతంబు పృష్ఠంబునం
దెన రాలంబున మిత్తివాతఁబడికో యీవేగి యవ్వారికిన్
సవిధానంబుగ నాచరింపుము గయాశ్రాద్ధంబు వృద్ధశ్రవా! ” ౪౨౧

అ॥ వారు తృప్తులగుచు వరసగాఁ బ్రేతత్వమునను ముక్తులగుదు ” రని మురారి
యానతీయుటయును హరిహాయం దీంకను నెదియొ తెలియఁగోరి యిట్లులనియె.

మ॥ “ప్రతివర్షంబును నీదినంబె గయకుం బద్మాసనుం డేగి త
త్పితృదేవాగ్రము శ్రాద్ధముం జరుపు గోవిందా! యటుల్లాన నే
విత మేన్ శ్రాద్ధముఁబెట్టుపొంటె నటుకుం బ్రీతుండనై పోదు. నీ
క్షీతి నింకొక్కనుహాస్థలంబు చెపుమా శ్రేయఃప్రదం బేగదన్ ” ౪౨౩

కం॥ అని యారీతి వచించుడు మనమున ధ్యానించి చిరము మాధవుడవుడి
ట్లను. “గలదు దానికంటెను ఘనమగు తీర్థంబె కూపి కామధ్యమునన్. ౪౨౪

అ॥ హాటకేశ్వరమున నదియుండు. దానిలో నఖిలతీర్థసహితమగుచువచ్చి
సంక్రమించుగయ వృషా! తచ్చతుర్దశీదర్శితధులయందుఁ దద్దమహిమ. ౪౨౫

మ॥ రవి కన్యన్ మన నష్టవంశభవప్రశ్రేష్ఠులంబిల్చి యం
దెవఁడేన్ శ్రాద్ధముఁబెట్టుచోఁ బితరు లెంతేనిం దరిం త్రింద్ర! యి
భృవిఁ బ్రేతత్వము నొందినట్టిరె కడుం బూతత్వముందాల్ప నా
దివమందుండెడి వారిసంగతి యింకం దెల్పంగ నేముండెడిన్. ౪౨౬

తే॥ తన్మహాక్షేత్రమున సముద్భవముఁజెందినట్టి యవ్వకులోద్భవు లనఘులగుటఁ
జేసి యానర్తపతియిచ్చు భూనువర్ణములను బట్టుట కొల్లక తొలఁగిపోయి. ౪౨౭

అ॥ మంచుఁగొండవై నచంచలులై తపంబున్న వారు. వారియొద్దకరిగి
పామపూగ్యమైన సదాపాయములచేత గౌరవంబుఁజూపి కడుజవమున. ౪౨౮

తే॥ తోడుకొనితచ్చి వారియెదుట యథావిధిగఁ శ్రాద్ధంబుఁబెట్టుము. తీరు నీదు
జ్ఞులతము. వచ్చినటువంటియవ్వకులజ్ఞు లచట గుఖముండుదురు త్రిదివాధిపాధ!

కం॥ నీతోపాటుగ మేమును వేతద్భాసురుల శ్రాద్ధహేతువుచేతన్
బ్రీతిం బూజించెన ” మని యాతీరునఁబల్కి యులుజేక్షణఁ దంతన్. ౪౩౦

అ॥ పాలకడలికరిగెడ బరమహర్షముఁజెంది తత్ జంబలేచి తద్బలారి
హిమనగుంబుఁజేరి యాక్షింఛెడత్రక్కులైన యవ్వకులల నగ్రజమల. ౪౩౧

—: ఇంద్రుఁ డష్టకులనాగదులఁ దోడ్పొనివచ్చుట —

అ॥ నియమసంఘములు నిత్యసదాచారములును గలిగి కామమును సహించి
క్రోధము ద్యజించి గురుత వాసప్రస్థులగుచు మనిరిచూ శిష్యకులులు. ౪౩౨

సీ॥ చాంద్రవాయణవ్రతాచరణలు నెక్కొను వృత్తకాలాశను బ్రాబుగంది.
యే కాంతరితమత్తు లింకనుం గొందలు. కొందలు పాపాణకుట్టకులును
వలస దంతోలూఖలులు మఱికొందలు నబ్బితకులుకొంద అంబులోన
నెండినయాకులనే తినువాకొంద జీకఁగొంద అనిలభకులు మఱియు.
నట్టి యయ్యన్టకులజుల కనువిభుఁడు కిన్నరులచేత నెంతయు గేయమానుఁ
డగుచు నైరావతంబెక్కి యుగుదెంచు తుంతయును దత్సమిపస్తులైనజనులు.

క॥ 'మీయాశ్రమమున కింద్రుం దాయాకుండు ద్విజులార! నాయనకు యథా
న్యాయమయినట్టిపూజను జేయుం' దని చెప్పుటయును జెంది వితాళక ౪౩౪

క॥ పులకితవిగ్రహులై యంజజలం బట్టుకొని యెదులుచు విసమమునన్
"దలఁప నిరీహుడ, వైనను గలకతమెది యిటుకురాను. గౌతుకమయ్యెక". ౪౩౫

చ॥ అనుడు మహేంద్రుడో మహినురాగ్రణులార! త్వదగ్నిహోత్రమున్
భునముగ సాగుచున్న వె? సుఖంబుగ మీరలు వేదకాస్త్రమున్
దినదినముం బఠించెదరె? దేనను విఘ్నములేకయుండరాక
బొనరుచుచున్నవారె తపముక? మహానీయులు! చెప్పండి ద గన్. ౪౩౬

తే॥ హాటకేశ్వరమన్నను నఖలతీర్థచయము. కానినివిడిచి యిచ్చుంచుగొంద
కేలయరుదెంచితిరి చలి కిడుములొంద? జనుద మరుదెందుచుగల దత్కానమునకు

తే॥ తామరసనేత్రు వానతి తలధరించి యటు గయాకూకికను చనన్గ్రవండు
భక్తి శ్రాద్ధంబుఁబెట్టుడుఁ బాటులార! నందు. మీకందఱకు భేదాత్మి మల్గు

క॥ పిల్లల నెలాండను ముదునశ్యకు శ్రౌతాగ్ని దేవహితంబుగ లో
భిల్లుచుఁ దోడ్పొని వాతోఁ జల్లగ నరుదెంచు గగనచాయలరగుచున్. ౪౩౭

అ॥ భద్రమగునుమీకుఁ బదపడి యచ్చుహోష్ఠలమునంద. యష్టకులజులార!
ప్రేతత్వక్కికొఱకుఁ బితృపక్షపుం జతుర్దశి బెట్టుచుందు శ్రాద్ధమేను. ౪౪౦

చ॥ అనవుడుఁ బాటులిట్లునిది. 'యచ్చౌటు క్రచ్చుతి మేము తొక్క. మిం
కను నటు వేదకాస్త్రములు గట్టిగఁ బాఠమునేరి స్సార్తులై
మను ఘనయాజ్ఞకు ల్గురు. నమ్మునె వేదగగనేల. శ్రద్ధయుం
డినఁ జని వారిముందఱఁ బనిన్. నెఱవేఱిచికొమ్ము నెచ్చుదిన్'. ౪౪౧

ఉ॥ నావుడు దేవవాధుడను. వాగరులే మఱికొంతమంది భూ
దేవు లటుం గలారని నుతించితి కష్టకులాగ్రులార! మీ.

రావిధ మంగయుక్తముగ నన్ని శ్రుతు ల్పఠించి యాజ్ఞకుల్
గావుటయన్న వాస్తవమె కాని గుణంబు ఖపుష్ప మచ్చటన్

౪౪౨

సీ॥ ఒండొరు ల్విద్యేషమాని తామెంతయుఁ దగవులాడుటలోన దక్షులెపుడు.
నికర గట్టెనిటిచి పొయ్యినిబెట్టినట్టులే మాటలాడిన. లేదు మార్దవంబు.
మఱి దురహంకారపరిపూర్ణు. లాత్మలో నొకరినొక్కరు గెల్పు నూహచాలఁ.
దపముమాటఁదలంపఁ దలనొప్పి. భోగలాలసులును. మఱియు శ్రీలంపటులును.
నిట్టి దుర్గుణములకెల్ల నిరవువార. లఖిలసద్గుణములును మీయందుఁగలవు
వారి ప్రశంసించె మిమ్ముల. నట్లుగాన రావలయుమీరు శాతోడ రమణ నటకు "

తే॥ అని యిటు ల్యచియించుడు "నదెకతముగ విడిచితిమిమేము స్వస్థాన. మడుగనేల
కానిచో స్వగ్రహగంబుఁ గానఁబఱచు బహునుతీర్థంబు నద్దానిఁ బొయఁగలమె.

కా॥ నీతో నచ్చటి కేము నమ్మనెడలన్ నిత్యంబు నీర్వాసమో
వేతుల్ ద్వేషపీతులైన స్వజనుల్ వెల్లాగముంజేతు. రా
చేత ల్కూతలు కోపహేతువులు. మాచేతం గృతంచైన యెం
తో తీర్చింబగు తత్తపంబు క్షయమా వోయింద్ర! యద్దానిచే.

౪౪౫

ఆ॥ అంత మాక్షయనకు నంతరాయముగల్గు. నట్లుగాన నెట్టులగుదెంతు ?
మదియుఁగాక యచట వానగ్రభూపాలుఁ డెంతయునుఁ బ్రసిద్ధుఁ డీగియందు.

ఉ॥ గుఱ్ఱము లేనుఁగు ల్నుగలు గోవులు మున్నగువాని సర్వదా
యొఱ్ఱుగనిచ్చుచుండు నతఁ. దొల్లచుటన్న నమగ్నమాను. శా
వెట్టిమనీనికోపమును వీరి విరోధము నైచి యొక్కటే
బిల్లునఁ జేయఁజాలచుటఁ బెద్దతపంబు పులోమశాధవా !

౪౪౬

చం॥ మనము చలించినం దపము మంచిగ సిద్ధినిబొందనేర. దం
దునఁ ద్యజియింపఁగావలసె దొడ్డదియైన మదీయధామమున్.
జనపతియిచ్చువానిని వెసన్ గ్రహియించినచోఁ దపంబు నా
శనచుగుఁ దప్పకంమ మును సగిన్ద్ర వచించుట యీవెఱుంగవే.

౪౪౭

సీ॥ స్త్రీ దళనూనాత్మలం దవిలి కావించిన కటికకుఁ దుల తిలఘాతకుండు.
తత్తిలఘాతకదళకంబునకు దీటు కలుగీయు నల వృక్షఘాతకుండు.

శ్లో॥ స్త్రీ దళనూనాసచ శ్చక్రీ దళచక్రిసమా ధ్వజీ
దళధ్వజీసమా వేక్యా దళవేక్యాసమా నృపః.

ఈ శ్లోకము ద్వితీయాశ్వాసము ౩౦వ పుటలోఁగూడఁ దెనిఁగింపఁబడినది. కాని
యక్కడ సాంప్రదాయ కాగ్ధము గ్రహింపలేక మఱొకరితి వ్రాసితిని. అచటఁగూడ
నీపైపద్యమునే చదువుకొనునది. ఈ పద్యమున వ్రాయఁబడిన టీక ననుసరించి పైపద్య
మూర్తీకము.

తద్వృక్షఘాతకదళకంబునకుఁ దుల్య విటసమూహశ్చకాంత వేళ్యకాంత.

తద్దళవేళ్యకాంతలకు సమానుండు శిక్షకుండగు నృపశేఖరుండు.

కాన లోభమునకుఁ గైవసంబైయున్న సకలవాగరులకు జరగ మేము.

రమణ రాజౌసంగు రత్నాదికమ్ముల నెటుగ్రహింపవలయు నింద్ర! యనుడు ౪౪౬

సీ॥ “తంద్రియాజ్ఞ కొడుకు తలఁదాల్చుటంటకుం గొడుకులవైఁ దంద్రి కూర్పమికిని

నత్తవైఁ గోడలు బత్తిచూపమికిని గోడలి నత్త పోరాడుటకును

మగనికిఁ బెండ్లాము మార్మసంగుటకును బెండ్లమున్ మగఁ దేడిపించుటకును

నన్నతోఁ దమ్మున కానుకూల్యములేమి కన్న తమ్మునితప్పు లెన్నుటకును

నక్క చెల్లెలిసేమంటు నరయమికిని జెల్లె లక్కను గరము ద్వేషించుటకును

జుట్టుములు నొండొరు ల్బిట్టు కొట్టుకొనుట కమ్మహాక్షేత్రపుం మహత్వమ్మై కతము.

ఆ॥ ఆపురంబుక్రింద హోటకేశ్వరదేవుఁ డున్నవాఁడు. వాని యురుప్రతాప

తపనుఁ డభిలజనులఁ దపియింపఁజేయుటం బో లొకశృకొకరి కేరుపడెడు. ౪౪౭

కం॥ వినరే సీతాలక్ష్మణు లనఘుండగు దాశరథియు నరుదెంచి యటన్

మనసులుగలియక యొండొరు లనుకోదగనట్టిమాట లనుకొను టలుకన్. ౪౪౮

చం॥ అయినను నొక్కమాస మట శాగ్రహాపర్జితుడై వసించినన్

గయివసమాను మోక్షము. సుఖింపడు స్వగతుడై యదేవిధం

బయిదుదినంబులున్న. ననఘాత్ములు! కావున రండు పోద మ

య్యయనముఁగూర్చి. కల్పదిక నచ్చటిపాణుల కీర్ష్య మీపయిన్. ౪౪౯

ఉ॥ వారలు మిమ్ముఁగన్గొనియు వారలఁగన్గొని మీరు నింకఁ గ్రో

ధారుణితాక్షులౌదురని యాత్మఁ దలంపకుఁ డాద్యులార! మీ

కేరికి వస్తువాచానము లీయఁడు బల్మియొనర్చి పామి. యీ

తీగగు మత్స్యసాదమున. దీనికి సుదియముండ దిఁతమున్. ౪౫౦

కం॥ మీ పుత్రులకుం పౌత్రుల కేపురుషులు కన్యకలను నీయంగలరో

యాపురుషులకున్ వెయిరెట్లై పుణ్యము గలుగు బ్రాహ్మణాగ్రణులారా! ౪౫౧

కం॥ రవి కన్యాగతుండగునెడ నెవఁడు గమాకూపి రాక నెంతయు శ్రాద్ధం

బు విధించెడినో గయాశ్రాద్ధవిధికి వెయిరెట్లుఫలము తత్కరగతమా. ౪౫౨

ఆ॥ శ్రాద్ధమునకుమీరు చనుదెంచరేని వాతోడనిప్పుడటకుఁ జూడుఁ దేను

దపము భంగమొంద శపియించియేగుదు. నెఱిగి సత్వరముగ నరుగుదెందు ౪౫౩

కం॥ అనియీవిధమున ననియని కొన కియ్యఁడు తనదు కనులకొన లెఱ్ఱఁగఁజే

సినఁ గని చనుదే లేచిరి యెనమండ్రుకొలాలవెద్ద. లెవరన వారల్ — ౪౫౪

- సీ॥ కళ్ళెవుడను పేరఁ గ్రాలెడుఁ బ్రథమండు కాండిన్యడన ద్వితీయుండుపరఁగు.
 నత్తాశచారుకుం దొగిని ద్వితీయుండు. కాళ్ళెవుడనుఁ జతుస్సంఖ్యవాఁడు.
 ద్విమండు నాబడిమొదటియఁ దైవనయాతఁ. దగును నైజాచావుఁ డాఱవతఁడు.
 కాళ్ళెవులార్థ్యకలవాఁడు పముం. దగు ద్వికసంజ్ఞకుం డెవ్వముండు.
 నీటలాష్టకమునుగాక యగ్ని స్వాత్తముఖరతా పితాశ్చ మొట్టమొదలె.
 యొనీ నొలైన యల్ల విశ్వేదేవతలను బిలువబంచెఁ గులిశేధరుఁడు. ౪౫౯
- పే॥ అవిధింబున వారి కాహ్వానముపి కదలెఁ గడుశ్రద్ధమైఁ జమత్కారనగరి.
 కపుడె లొకపితామహుండైన బ్రహ్మ చనియె శ్రద్ధార్థమితాను సరిగ గయకు.
 కం॥ ఆయనచేఁ బిలువబడి యాయువు రేండుండు పెట్టినగు శ్రద్ధమునం
 దాయానంబొనరింపక వే యరిగిరి గయకుఁ దాము విశ్వేదేవుల్. ౪౬౦

—• ఇంగ్రుఁడు విశ్వేదేవతల శపించుట —

- కం॥ వేగంటియుఁ దత్పురమున కేగి గయాకూపి నాడి యెంతయుశ్రద్ధన్
 చాఁ గుతపకాలమందున “నాగచ్చంకు పితర” యని యాహ్వానిం పన్. ౪౬౧
- ఆ॥ దేవతాపులగుచు శీవిమైఁ గొందఱుఁ బ్రేతరూపులగుచుఁ బ్రీతిఁ గొంద
 ఱంద రగుగుదెంచి యష్టకులబ్రాహ్మణుల స కాశేమందు నిలువబడిరి. ౪౬౩
- కం॥ కానీ విశ్వేదేవులు కానంబడరైరియందుఁ. గాలవిలంబం
 దేని సహించి తదీయాయానంబునకెదులుమాచె నారివాయుఁ డచటన్. ౪౬౪
- ఆ॥ అగ్రపూజ్యులగుట నవ్వారిగాకకె యెదురుమాడఁజూడ నివ్విధమున
 నింతలోని నాదగ్గి మేలెంచి యయ్యుండ్రతోడ నరవి నిట్టులనియె. ౪౬౫
- కం॥ “విశ్వేదేవులు గయకున్ విశ్వస్పదాహూతులగుచు వేంచేయుఁగ నా
 కేళ్ళెర ! మాచితి. నీవై విశ్వాసమెయ్యన్న నేలపెడలుదు రటకున్”. ౪౬౬
- కం॥ అనియివిధమునఁ గలహాశేవముని వచియుంచుటయును శేతమఖుఁ డటనుం
 దేనభూమిదేవులెల్లగునిన నోహవిష్టుడగుచు వే యట్లనియెన్. ౪౬౭
- కా॥ “విశ్వేదేవులులేక పెట్టునును నీవేళం బిత్తకార్థ. మీ
 విశ్వంబందున నిట్లె యెల్లరును గావింపంగలా. రిందుఁ ద
 ద్విశ్వేదేవుల కగ్రపూజయిడి యావెన్కం నృతశ్రద్ధ ము
 క్తశ్వేతేనుసమియ దూషక భువిం దాఁడడ్డ వర్ష బటుల్”. ౪౬౮
- కం॥ అనియట్లుపలికి స్వారాట్టని మును మాటలైన నిజబులందఱకుం దా
 నొనరిచె నేకోడ్డియులను సాకల్యముగ నొ యిలావిభవం దా ! ౪౬౯

అ॥ ఇట్టితటేని నెవ్వరెవడికిఁ బిండంబు వెవఁబడెనో వారివారిదైన

యతనువాణియొకటివారిచాయా ! వినుమంచు బయలునుండి సరవి బయలువెడలె.

క॥ “ప్రేతలగుచు నపగతసంప్రీతినిచునువారికెల్లఁ బిండములిడి యా
ప్రేతత్వంబునుబాసితి దైత్యురిపూ ! త్వదీయ దనుయొంతదయా.

౪౨౧

అ॥ యుధ్యమానులగుచు నొరగి స్వర్గంబున దివ్యరూపములను దేజరిల్లు
వారు ముక్తులైరి వాసవా ! నీవెట్లుశ్రాద్ధమునను నీప్రసాదమునను.”

౪౨౨

క॥ అనియిట్లుబయలువెడలుదు విని యనిమివపతి ప్రహృదవివశిత వాహు
యని తత్త్వమహత్త్వము వినుతించెఁగరంబు. నట్టివేశకు సరిగన్.

౪౨౩

కా॥ వేధశ్రాద్ధముపూర్తిచేసి గయ విశ్వేదేవతత్వీతి స్వ
ర్నాధున్ దాయఁగవచ్చి “వెండియును గాఢ్యం బింద్ర ! శ్రాద్ధంబు. ని
ర్బాధంబౌనది మత్స్యనాథమయినం. బాడౌను లేకున్నచో.

నీధర్మంబు గ్రహించి శ్రాద్ధఫల మెంతే నొంద నూహింపుమా.

౪౨౪

అ॥ తాత మొట్టమొదలు తాఁబిల్చుటంచేసి గయకునేగి శ్రాద్ధకర్మమును ము

గించి నీదుశ్రాద్ధకృత్యంబునకు దవ్యనుండి వచ్చియుంటి మో మహేంద్ర ! ” ౪౨౫

చ॥ అనవిని నూశచీమనుఁ డాగ్రహపూరితుఁడై “ధరిత్రి నీ

దినముమొదల్గ నెంతయును దీనత మిమ్ములఁబిల్చి శ్రద్ధమై

బొనరుపఁబడ్డశ్రద్ధ నుటుపూర్వముపెట్టినశ్రాద్ధముకొ ఫలం

బును నిదఁజాల వీరలు కుబుద్ధినిజేసిన ఛేతఁపెల్లునక.

౪౨౬

క॥ ఏకోద్దిష్టంబుల నరలోకంబున నెల్లవారలుం జేయఁగలా

రీకరణిఁ గట్టుచేసితి. మీ కిటుఁబనిలేదుపొందు మీ యింద్లకింకక.

౪౨౭

క॥ భూతప్రేతాదికమగు నేతచ్ఛ్రాద్ధక్రియలకు హేతువయిన యే

జాతము విశ్వేదేవులు ప్రోతురొ యద్దాని నేనుప్రోచెద నింకక.

౪౨౮

అ॥ యత్నపూర్వకముగ యజమానుమేన సంయోజనంబొనర్చి యోజ శ్రాద్ధ

మేను వాతమొనర్ప నేగదు నయ్యవి దూదూరమునకు ద్రుతముగాను ”

౪౨౯

క॥ అని గంభీరంబగువాణిని విశ్వేదేవతలకు నిష్ఠురముగ వా

ణిని వ్రతీ “వీరలులేకుండనె శ్రాద్ధముపెట్టుడింక వాగరు ! లనుడుక

౪౩౦

అ॥ అట్లెయనిరివార. లంత విశ్వేదేవతలు కుగభిమునిగి పలవరింపఁ

గమలనుండి నీళ్ళు కాల్యలై పాతెను ధరణికిలమునెల్లఁ దడుపుకొనుచు.

౪౩౧

క॥ ఆవెచ్చనికన్నీటం బ్లావితమగు నేలవైని బ్రభవించెను భూ

తావలియు నండములు సంఖ్యావర్జితముగను వింటె యానర్తపతి !

౪౩౨

- సీ॥ కప్పువెచినయట్టు కంటికింగనుపట్టు బహుదీర్ఘమగు కోరికపడతోడఁ
గఱుకుకొయ్యలమాడ్కిఁ గడునిక్కిపొడిచి వంచిన వంగనటువంటి చెవులతోడఁ
గొసలువోఁగ్రుంచిన తుశలవిధంబుగాఁ జక్కనిల్చిన తోజములతోడ
నగ్ని కణంబుల ననుకరించుచు బిట్టు రక్తంబుగ్రమ్మ నేత్రములతోడ
నతిభయంకరంబులౌ ప్రాణు లొకకొన్ని యండములను జననమందిలేచి
శాపనిహతులైన సకలవిశ్వేదేవతలగుటించి యిట్లుపలికెనుపుడు. ౪౮౩
- కం॥ “మాకందటికినిమిక్కిలి యాఁకలియగుచున్న దితరమడుగంబో. మీ
వా కవధరించి వేగమ మాటుక భోజనమునికుట మంచిదిమీకుక”. ౪౮౪
- కం॥ అనియిటువాద్రుచ్చుటయాను విని వారల కిట్టులనిరి విశ్వేదేవులో.
జనలోకంబున మమ్ములవివాగ శ్రాద్ధములు శ్రద్ధఁ బెట్టెనరింకన్. ౪౮౫
- ఆ॥ వానియందొసంగు వరభోజనంబులఁ గుడువుఁ డేగిమీరు కొడుకులార !
యనియిటుల్యచించి యరిగిరి బ్రహ్మలోకమునకపుడు వారు కవ్వుముగను ౪౮౬
- ఆ॥ అరిగి కేలుమోడ్చి“యార్య ! నీచేమేము ప్రాప్తి మంత్రులము శ్రాద్ధమందుఁ.
గాన మున్నెచ్చి గయలోన శ్రాద్ధనిర్వృతంబు సేయవలసివచ్చె. ౪౮౭
- కం॥ తనశ్రాద్ధమునకెముందుగఁ జనుదేరము మేచుటంచు సక్రొధుండై
ఘనవాహనుండు మమ్ములఁ బనిపడ శపియించె శ్రాద్ధబాహ్యులు గాఁగన్. ౪౮౮
- కం॥ నీసన్నిధి కరుదెంచితి మోసస్తా ! మమ్ము శ్రాద్ధయోగ్యులుగాఁగన్.
జేసి కరుణింపు మనుటయు నాసారసయోని యతికృపాశుండగుచున్. ౪౮౯
- కం॥ సహతద్విశ్వేదేవుఁడు సహకూశ్మాండగణుండగుచు శక్రునికడకున్.
రహిఁ బయనమయ్యె. నా వృత్రహుండచట దివౌకసులకు శ్రాద్ధక్రియలన్. ౪౯౦

— * బ్రహ్మ విశ్వేదేవతల ననుగ్రహించుట * —

- కం॥ నిర్వర్తించినవాడై సర్వంసహః దీర్ఘయాత్ర సలుపఁగడఁగె. న
ప్రీర్వురు నొకచోఁగూడ సుపర్యేకుఁడు సరవి నర్హుపాద్యంబులతోన్. ౪౯౧
- ఆ॥ ఎదులుగానుబోయి యిచ్చియవ్వాని సాష్టాంగముగనుమ్రొక్కి ప్రాంజలియయి
స్వాగతంబునీకుఁ జతురాస్య ! నా జనుస్త్రయముగూడ నీదుదర్శనమున. ౪౯౨
- కం॥ తెలియఁగఁబడినది. పూర్వము సలిపితి కుభకర్మమేను. సలుపుచునుంటిశ.
సలుపుదుఁ బరలోకంబునఁ గలదంతయు వ్యక్తమయ్యె గట్టిగ నాకున్. ౪౯౩
- తే॥ అంతయును నిర్వహించెద. నట్లుగాన విస్మయహుండైన నీవును నేడితేల
రావలసివచ్చెనో చెప్పు రయమయనుడు నింద్రుతోడఁ జతుర్ముఖుం డిట్టులనియె.

అ॥ “ఏరింబిల్వకుండ నేనును శ్రాద్ధంబుఁ బెట్టువలనుపడదొ ప్రీతితోడ
వగ్రహజ్యులైన యాట్టి విశ్వేదేవతలను శ్రాద్ధబాహ్యతములుగాను.

౪౯౫

తే॥ చేసితివిగాన నటువంటిచేతఁజేసినట్టి నీచే నమంగళ మాచరితము.

అప్రమాణంబుగావించి తఖిలమైశ్రమముల స్మృతులను నిక నేమిగతియొయెఱుంగ
కా॥ వీరింబూర్వము నేనుబిచ్చితిని. నావెస్కన్ నిమంత్రించితి.

వీరీతిం బరికింప వీరియెడఁ దప్పేలేను. కానన్ బహి

ష్కారంబున్ మరలింపు. శ్రాద్ధమున యోగ్యత్వంబు గోల్పోకకున్

వీర ల్వందురుచున్నవారు మిగులన్ పీక్షింపు మాఖండలా !

౪౯౬

కం॥ ఏరిత్పూర్వకముగనగు నాతతశ్రాద్ధంబు సఫలమగునని మను సం
ప్రీతికవించితి బ్రాహ్మణజాతమున. కసత్యమెట్లుసలిపెదు దానిన్.

౪౯౭

కం॥ కనియిటువక్కాణించుడు “ననఘా ! నేనును దురాగ్రహంబున కపియిం
చినవాడఁ. గాన నానుడి యన్యతఁబెటుగాకయుండు నటుచేయమిఁకన్”.

కం॥ అనవుడు వెండియు వనజాసనుఁడిట్లను. “యాన్మనుక్తి సత్యంబగున
ట్లొనరించెద విశ్వేదేవనిమిత్తం బాలకింపు నాసవ ! దానిన్.

౫౦౦

కం॥ ఏకోద్దిష్టంబని కడువీరకు నేశ్రాద్ధమిచ్చు విశ్వేదేవుల్

లేకుండఁ బెట్టుమంటివొ పాకారీ ! యద్ది పెట్టుబడు లోకులచే.

౫౦౧

అ॥ కాని ప్రేతపక్షగతమాచతుర్దశియందె శస్త్రవాతుల కది సమన్.

మామృతాహమునను నట్లు విశ్వేదేవతావివర్జితముగఁ దద్విజాలి.

౫౦౨

కం॥ సలిపినశ్రాద్ధమునను ఫలమొలయును మద్యాక్యమహిమ. నొరు వీరీతిన్.

సలిపిన ఫలముండదు నాపలుకున విస్సంశయముగ బల్యభియాతీ !

౫౦౩

అ॥ శస్త్రనిహతిఁజచ్చు జనునకుఁ దచ్చతుర్దశినిగాక యితరతరుణమునను

సలుపఁదగదుశ్రాద్ధ మలఘువిశ్వేదేవతావివర్జితముగ దేవవాధ !

౫౦౪

కం॥ సలుపంబడుచో భూతంబులు తచ్చాధ్ధాన్నమెల్ల భుజియింతు”వటం

చల బ్రహ్మ యావిధంబునఁ బలుకుటయును సమ్మతించె వజ్రధరుండున్.

౫౦౫

కం॥ లోకపితామహుండగు తన్నాకిశ్వేష్ఠునిగుఱించి వినయసంయుక్తులై

వాకొనిరి యావిధంబున వీరకు దదనంతరంబ విశ్వేదేవుల్,

౫౦౬

కం॥ “మాకన్నీటం బుట్టిరి యాకొడుకులు తుధితులగుచు. నిచ్చితి మేమున్

బాకారిమిఁదియలుకను మాకుంజెడినట్టి శ్రాద్ధమఖముల దేవా !

కం॥ కావున నస్మద్వాక్యము నా వాసవువాక్యమును యథాగ్రంథగు న
టీ వాలోచించి కరుణ మావారందఱికిఁ దృప్తి మఱిమఱిగలుగఁ

౫౦౮

తే॥ మంచియాహారమును నిరూపించిపోవు” మని కరంబిటుప్రార్థింప వినివిధాత
“బ్రాహ్మణులు శ్రాద్ధవేళలఁ బాత్రములకుఁజుట్టు భిక్షుంపురేఖలం బెట్టుచుండ్రు.

కం॥ ఏకోద్దిష్టమౌ పార్వణమౌ కా కేంకొక్కశ్రాద్ధమౌ యగుఁగా కా
రేకలు లేకుండినచో మీనాడుకులు గుడుచునది సమృద్ధిగ నచటన్.

౫౧౦

అ॥ బాహ్యములను దడుపఁబడుట భూమి కుశబ్దవాచ్యయయ్యె. దానివలనఁబుట్టె
నండగణము. దాననైది వీ రాక్షసఁ గూళ్ళాండులనుచు భ్యాతినందఁగలరు”

౫౧౧

కం॥ అనిపేరువెట్టివారల కొనరిచి ముతైఱఁగులుగను నొగి నగ్నికి వా
యన కాదిత్యున కర్పించినవాడయి యావిధమునఁ జెప్పెను మరలన్.

౫౧౨

మ॥ “యజురాఖ్యంబగు వేదమందుఁగల యా“యద్దేవ” యన్యుక్త్రయన్
బ్రజ లవ్వారికి భాగమియనగు. నింకం గోటిహోమంబులో
విజభాగంబున వీరు తృపులగుచున్ నిశ్చింతమెనుండు” రం
చఙ్గాడిరీతివచ్చి తత్తు ణమునం దంతర్ధిఁజెందెంజుమి.

౫౧౩

కం॥ ఆవిధముగాను విశ్వేదవతములు ప్రీతులైరి. తత్కూళ్ళాండా

ఖ్యాతలియు విశేషించి ముదావృతమయ్యెను నరేంద్ర ! యాలించితొకో.

౫౧౪

తే॥ అట్లుకూళ్ళాండజంబగు నగడువలన బ్రాహ్మణులు శ్రాద్ధములయందు భిక్షురక్ష
సులుపఁగడఁగిరి. నాగరత్మాసురాలి కీదృశంబగురక్షలే. జేలయనిన

౫౧౫

అ॥ వారిస్థానమందె మీటి కూళ్ళాండముల్ జననమందుకతన సదయమగుచు
వారిశ్రాద్ధములను గోరవు ఛిద్రముల్. భర్త్యుఁజ్ఞాఁడుడివె భిక్షురక్ష.

౫౧౬

తే॥ నారిహాయండును బరమేష్ఠియగుపిదపఁ దచ్చమత్కారనగరస్థ భరణినురుల
కందఱికిని గృతాంజలియగుచు వినయ మెంతయునుదోప భక్తిమె నిట్టులనియె.

తే॥ వినుఁడునామాట నాగరవిప్రులార ! వినినతరువాతఁ జేయుఁ డవ్వీఁక దాని.

దేవదేవుడయిన శూలి దివ్యలింగ మేను స్థాపింపఁదలఁచితి నీ పురమున”

౫౧౭

చం॥ అనియిటులన్ నచించుటయు నర్హతమంబగుస్థానమెక్కడ

య్యనిమిష నేతకున్ మహానురావలి చూపెను. దత్తలంబునన్
ఘనమగులింగమున్ని లిపి కైవసముం బొనరించివారికిన్.

జనఁ ద్రిదివాలయంబునకు స్వాంతము రంజిల నమ్మహేంద్రుడున్.

౫౧౮

—* ఇంద్రుఁడు బాలమండనమున లింగప్రతిష్ఠ సేయుట. *—

౪॥ అనవుడు శాస్త్రమహిపతి.

౫౨౦

ఆ॥ “అర్య! చెప్పితివి గయాకూపికామచాత్వము సవిస్తరముగఁ గ్రమముగాను.

బాలమండనము ప్రభావంబుగూడ మా కెఱుంగఁజేయుమయ్య కరుణయుంచి.

క॥ మఱియును నేస్థానమున వృరపతి లింగప్రతిష్ఠ నూతనముగఁచా

జరి పెను? దత్పూజనమున ధరణిజనులు పారయఁగలుగు తత్ఫల మేమా”.

౫౨౧

౪॥ అనిప్రశ్నించుటయు విశ్వామిత్రుం డిట్లనియె.

౫౨౩

క॥ “శివలింగము నిలుపుటకై పవిత్రుఁ డాక్షేత్రమధ్యభాగంబున నె

ష్టవనీబర్హిర్ముఖులను బవిత్రమగుస్థలమువేడె బాగుగనపుడే

౫౨౪

సీ॥ ఎచట దిత్తిదేవి యెంతయుం దపముం డె సురలశిల్పఁగఁజాలు సుకునిగోరి

మరుదాహ్వానుములతో గరిమమై నెచట నా దితి కుద్భవించిరి సుతులు పెక్కు

రెచటఁ దత్సతులెల్ల రింద్రుచే హతులయ్యు వృద్ధి నొందిరిచాల మృతులుగాక

యెది మేధ్యతమమైన యిద్ధపదంబులను మేటికీరితిగాంచె నాటఁగోరె

నట్టి బాలమండనాఖ్యమా స్థాన మా బాప లేగుదెంచి చూపుటయును

గ్రతుభుగీశ్వరుండు కలను విలోకించి యిజ్ఞాతోడ భక్తి నిట్టులనియె.

౫౨౫

తే॥ “సద్గురూ! శివలింగసంస్థాపనంబు సలుపఁదలఁచినవాఁడ నీస్థానమందుఁ

బ్రశయమునఁగూడ త్కతిలేనిభంగిదాని కొకముహూర్తంబు పెట్టు మత్స్యత్తమంబు”.

క॥ అనియిటువక్కాణించుడుఁ దనమనమునఁ బెద్దప్రాద్దు ధ్యానించి యతం

దను “మాఖసితత్రయోదశి యినవాసరయంతముఁ బువ్యయుక్షోన్వితము”.

౫౨౬

క॥ అయి కడుబాగుగనున్నది. స్వయముగ శివలింగమిచ్చు స్థాపింపుము. నం

క్షయమందకుండునది. హరిహయ! యాకల్పాంత మధిగతాభ్యుదయంబై.”

౫౨౭

క॥ అనవిని యానందాంబుధి మునిఁగి శునాసీరుఁ డదియెమూర్తంబున గా

యనవాదనములతోడను మొనయుచుఁ బుణ్యాహూవామములు సెలఁగంగఁ.

ఆ॥ బాలమండనంబు పజ్జఁ దల్లింగ ప్రతిష్ఠఁజేసి భూమిదేవతలకుఁ

దనియఁ గుడువఁబెట్టి దక్షిణ యాఘాటమనెడి స్థాన మిడియె నర్హభంగి.

౫౩౦

క॥ మాంకూలమునందుండెడి, దింకం జుట్టును గరంబు నింపగుగోడల్

పాంకముగఁ గలిగినది సుగుణాంకా! యాస్థానమదె సమర్పితమయ్యె”.

౫౩౧

తే॥ ఇట్లు సామాన్యముగనిచ్చి యెల్ల ద్విజుల కవ్వకులజులఁబిలిచి “చంద్రార్కకాలి

కంబుగా మీకుఁ బండ్రిండు గ్రామముల సమర్పణముసేతుఁ గై కొనుఁ డార్యులార!

కం॥ కైకొనియవి యాలింగము వీరకం జింతించు చెవుడు విపులు ! మనుఁ" డం

చీకరణిని వాకొనుటయుఁ బాకారింగూర్చి యట్లుపలికిరి వారల్. గీ33

అ॥ "విప్రధనము మఱియు విబుధులధనమును నటు తటాకధనము నల్పమేని

యెవఁడుతిననొ వాని యేడేడుతరముల ప్రాక్తనులును గ్రిందఁబడఁగలారు. గీ3౪

తే॥ అస్మదన్యయభివుఁడెవఁడైన వానిఁ గుడుచుచో మే మధస్థులిం గూలఁగల, మ

టంచు భయమందుచున్నార, మందువలన యువ్వగుక్తముగావింప నొప్పుకొనము "

చం॥ అనియిటు లేడ్డు రాడుటయు నవ్వకుఁడుం బ్రవరత్రయాప్త కీ

ర్తనుఁడగు చేనశర్మ కృతప్రాగుపకారుఁడు శక్రఁ డేదియో

మనమున నుండియుండు టనుమానముఁజేసి భయంబు భక్తియుఁ

బెనఁగొన దోసిలాగ్గి యతిపేశలభాషలతోడ నిట్లునుఁ గ. ౫3౬

పంచచామరము॥ " అపుత్రకుండనైన వాడు నన్వయంబు వర్ధిలఁ

గృపం గృతజ్ఞుఁ డింక దేశరిక్తవర్జకుండునా

సూపుత్రు ధర్మవేత్త నిచ్చుచోఁ ద్వదీయ శంభులిం

గపూజసేతు " నా నరకుండు కాతుకంబునొందుచుఁ గ. ౫3౭

సీ॥ సకలప్రపంచంబు త్తయముగాంచెడి దాఁకఁ దనసంతతిని నిల్ప దక్షుఁడగుచు

మనుజులెల్లరుగూడఁ దనుజూచిజేర్చుకో వ్రతముఁబూని యథార్థవాదియగుచు

దుష్కృతి యెంతయు దూరంబునకుఁబోవ ననవరతంబు ధర్మాత్ముఁడగుచు

దేవస్వమును దానుదినకుండుటేకాక ప్రజల కయ్యది బోధపఱచుకొనుచుఁ

జెలఁగునట్టి ముతుఁడు గలిగెడునీకుఁ, దదన్వయమునఁబుట్టు వాత్మజాతు

లందఱుం గడు న్మహాత్మత వేదపారగతఁ దత్సమానులగుదు రిలను గీ3౮

కం॥ మఱియొకవ్యాహారంబును ధరణీసురవర్య ! వినుము, తద్విధమున నిం

దరుదెంచియున్న భూసురవరులందఱుఁగూడ వినుఁడు. వక్కాణింతుఁ గ. గీ3౯

అ॥ బాలమండనాఖ్యఁ బరఁగు నీతీర్థమం దీచతుర్ముఖముల నెసఁగునట్టి

యలఘులింగ మనఘ మస్మత్ప్రతిష్ఠితంబైనయది చతుర్ముఖాజ్ఞవలన. ౫౪౦

కం॥ ఎవరీతీర్థంబునఁదా మవగావానమాచరించి యాహ్నికమగుపై

నవహితులై పితృతర్పణము విధింతురొ తత్పితలకు మోక్షముగలుగుఁ గ. గీ౪౧

తే॥ ఈ మహాజేవునకు భక్తి వేనొసఁగిన ద్వాదశగ్రామములనుండు మేదినీసు

రులు పితృశ్రాద్ధమున ముందు సలుపవలయు నీమహేశ్వరుశ్రాద్ధంబు వేమమునను.

తే॥ అట్లు ప్రథమంబు కావించి యధికభక్తి నిజపితృశ్రాద్ధకృత్యము ల్పెఱపుకొనిన

విఘ్నములులేక యెంతయు వృద్ధిగలుగుఁ గాకయుండిన విఘ్నము ల్లిగితిఁ.

తే॥ మాఘకుక్లతయోదశి మహనకుండ వచ్చి యిచ్చటి కాగ్రామవాసిజనులు
బాలమండనమునఁగ్రుంకి భక్తి నేతదాఢ్యలింగంబుఁ బూజింప నబ్బు నుగతి.

క॥ మామకలింగార్పిత సద్దామస్థద్విజుల కెంతకాలంబునకేక

మైమఱచి పీడసలిపెడి పామరు లగుదురు విశాశభాజులు ధరణిక్. ౫౪౫

తే॥ ఆసముద్రసరస్సుల నవనిమిద మను నుతీర్థంబులన్నియు మాఘమాస
మందు కుక్లతయోదశి నరుగుదెంచు బాలమండనమునకు నోపాజులార ॥ ౫౪౬

ఆ॥ అనియుపన్యసించి యగ్రమందున్నట్టి యష్టకుజులఁగాంచి యాగ్రహమున
వీరలేడుగురును వినక నామాట కృతఘ్నులైరి. కాన దండ్యు లింక. ౫౪౭

—† ఇంద్రుం డష్టకులనాగరుల శపించుట. †—

క॥ కృతమునుమఱచిన సకలక్షీతిజనముం గూర్చి యిటులఁజెప్పినవాఁడా
ఋతనాదియును స్వయంభూసుకుఁడును నగు మనువు మున్ను-చూడుఁడు దానిక్

శ్లో॥ కృతఘ్నుచ సురాపేద చారే భగ్నవ్రతే శతే

నిష్కృతి ర్విహితా సద్భిః కృతఘ్నై వాస్తీ నిష్కృతిః. ౫౪౮

సీ॥ సర్గాదిగా వేదశాస్త్రంబులన్నింటిఁ బాలించుకొనివచ్చు బ్రాహ్మణులను
దధిపయోఘృతముల ధరణీజనంబును దృప్తిపెట్టుచునుండు ధేనువులను
సృష్టికృత్యమునఁ దత్సవ్యకు బాసపై ప్రజ వృద్ధిజేసెడి భామినులను
బిట్టజతంగూరి కట్టినఁ గొట్టినం బ్రతిసేయలేనట్టి బాలకులను
నెవరి తెరువుఁబోక యెచటనో కూర్చుండి ధ్యానమునుబొనర్చు తాపసులను
దునుమఁదగదు. కాన దోషులేయగుదురుగాక, వీరి దునుమఁగడఁగ నేను ॥ ౫౪౯

మ॥ అనివాక్రచ్చి సదగ్భమైన జలముక్ వాస్తంబునం బట్టి “ ని
ర్ధనులైపోఁగలవారు వీరు, వతీయుం దద్వంశజుల్లాడ నే
జనులక్ యాచనఁజేసి యన్నమును వస్త్రంబుక్ సమర్జించి జీ
వనముంజేతురొ నన్నుఁబోలెఁ దుద కవ్వారిక్ విసర్జించుచున్. ౫౫౦

ఆ॥ కఠినమానసులును గరుణావిహీనులుం దిండిపోతు లగుచుఁ దిరుగుచుందు ॥
రనిశపించి మరల నవశిష్టవాగరథట్టులనుగుటించి యిట్టులనియె. ౫౫౧

అ॥ “ ఇమ్మహేకు మిమ్మునెల్లరఁ బూజించి భూతలీయసుఖము పొందుపొంటె
నైదుదినములుండు నబ్దాంతమందించు, జూపుడయ్యవాకుఁ జోటాకండు ॥ ౫౫౨

క॥ అనియిటు వాక్రచ్చుటయును ననుకూలంబై నష్టలము నగుపఱచివెసన్
మనముల నుప్పొంగుచు నిట్లునిరి కునాసీరుతోడ నవనీదేవుల్. ౫౫౩

- ఆ॥ “ బ్రహ్మకాలమనుచుఁ బంచరాత్రములును మనుజులొకనుఖము ననుభవింపు,
మలఘగీతవాద్యములతోడ నీకు మహోత్సవంబు నేయుచుండు మచట ” ౫౫౫
- క॥ అనవిని యత్యంతంబును మనమున సంతోషమంది మఘవంతుండ
య్యనఘద్విజులకుఁ బూజనమొనరించి స్వర్లోకమునకు నొయ్యనఁ జనియెన్. ౫౫౬
- ఈ॥ మాఘసితత్రయోదశిని మర్త్యులు దేవమునింగి యొక్కమా
తా ఘనమైనతీర్థముల యన్నిట మున్ని గడించునట్టి సం
క్లాఘనయోగ్యపుణ్యమును జక్క గడింతురొ తాదృశప్రభూ
తాఘమా బాలమండన మహాత్మ్యము సర్వము నీకుఁ జెప్పితిక ” ౫౫౭

— గౌతముఁ డింద్రదాహాల్యుల శపించుట. —

- ఈ॥ అనియట్లు నొడుపుటయు నానర్హరాపురందరుండు. ౫౫౮
- తే॥ “ వీలఘాలోకమందున నిందునినికి యేనుదినములవఱకెయం చేరుపడియె ?
దక్కువేలుపుజుంబోలెఁ బెక్కునాళ్ళు మనుటకభ్యంతరంబేమి ? యనఘ! చెపుమ.
- ఆ॥ వత్సరాంతమందు వచ్చి యాపాకారి యవనినుండునట్టి యనాములెవ్వి ?
యిందుకొఱకుఁగాను నేనేల నిర్దిష్ట ? మంతయును వచింపవయ్య నాకు. ” ౫౬౦
- ఈ॥ అనియడుగుటయు విశ్వామిత్రుండు వెండియునిట్లునియె. ౫౬౧
- ఆ॥ “ పంచరాత్రములకుఁబైని ధరాస్థలి నేలయునికిలేదొ యింద్రునకును
వినిచెదం దదర్థ మనఘాత్మ ! యొకగాధ. యవహితుండవగుచు నాలకింపు ” ౫౬౨
- క॥ అలరె బృహత్కల్పంబున నెలమి బృహత్సేనుడనెడి యింద్రుఁడు త్రిజగం
బులకు దొరయయి యటం బూజలఁగెనొను చనురవర్చసంహరకతన్. ౫౬౩
- క॥ ఒకసమయంబున నాతం డకుటిబుండగు గౌతమర్షి యబల నహాల్యన్
సకలాంగముందరిం గని ప్రకటించుమోహమునను బ్రతిదివసంజన్. ౫౬౪
- చ॥ సమిధలకున్ ఫలంబులకు సంయమి మిత్రులతోడఁ దా నర
ణ్యమునకుఁబోవువేళలను నాకమునుండి ధరిత్రి డిగ్గి యా
కమలదళాక్షి నెంతయును గొంగిటఁజేర్చి రమించుచుండుడున్
సమిదకనుండు గౌతముని సన్నిధి కేగి వచించె నంతయున్. ౫౬౫
- చ॥ అదివిని తత్త ణంబ యతఁ డాత్మగృహంబునకేగి చూచుడున్
మదవతిఁగూడియుండు కతమన్యుఁడు దిగ్గనలేచి భీతిమైఁ
జెదరినవస్త్రమేని సరిచేసికొనం దడవుండకున్కి న
య్యదియెలలిం బలాయనపరాయణుడయ్యె. నికేమి చెప్పుదున్. ౫౬౬

పంచచామరము॥ అహల్యగూడ నచ్చివట్టి యాత్మనాథుఁ జూచితా
మహాభయఁబడతేచి మూసమైనయాస్యమున్
మహిఁబడంగ నంచి మాటుమాటలేకయండ నా
గ్రహంబుఁబెంచి గొతముండు కన్న లెఱుఁజేయుచున్.

౫౬౭

శా॥ “ శక్రా ! నాప్రియభామిని జెఱచి-తీచెదఁబు మావ్యంబు కా
దే. కూరా ! వృషణంబు లూడిపను నీ కేమమ్మృతిఁజేసి-యా
వక్రత్వంబున కిద్ది చాలమిని నేవక్త్రంబుజఁ బింకయో
న్యాక్రాంతంబగు-వేయియోనులకు నీ వాధారమై తేకుమా.

౫౬౮

తే॥ మూఁడుజగములదొంగని మురియఁబోకు ఇలుడ ! వాన నె యాపద ల్లుగునీకు-
నందు భూలోకమునను నీ వడుకువెట్టు బగిలి తల తత్తుణము వేయిబ్రద్దలగును ”

మ॥ అని యింద్రున్ శపించి పత్ని దెస కాన్యంబున్ వెనుఁద్రప్పి క
న్గొనలన్ నిప్పులురాలఁ జూచుచును నెగుల్యల్కి భర్జించుచున్
“ జనదూష్యంబగుచేతి చేసితివి-కానన్ రాయయెయ్యుండు పా ”

మ్మని యిబ్బంగి శపించుటే తడవుగా నయ్యోష తాయెపడెన్.

౫౭౦

కం॥ వృషయాను దచ్చాపంబున వృషణములం గోలుపోయి వేచిక్త్రము వే
ర్పువ కేతునిండ్లుగలదయి మషిఁబూసిన కాగిరంబుమాదిరి గాఁగన్.

౫౭౧

ఆ॥ వ్రీడతోడ నేగి విజనమా మేరుకందరముఁజొచ్చె దనదుపురికిఁజనక-

తెలియఁజాలరైరి తెఱగఁటు లాతండు కొండలిలములోన నుండెనుండు.

౫౭౨

కం॥ నాక మరాజకమగుటను భీకరదానవులచేతఁ బీడితులగుచున్

బాకాభిమాతిలేమికి శోకించిరి వార-లతెనిసువతియు నటులన్

౫౭౩

చం॥ భయపడుచున్ సుపర్వగురుపార్శ్వముఁజేరి “ మహాత్మ ! మామక
ప్రియుఁ డెటుకే గెనయ్య ” యని పృచ్ఛయొనర్చుటయుం జిరంబు ధ్యా
నయుతతనుండి జ్ఞాననయనంబున వీక్షణఁజేసి చక్కగన్
రయముగ జేవయుక్తము పురందరుసన్నిధి కేగి యిట్లుచున్.

౫౭౪

ఉ॥ “ ఏమిది రాజ్యభోగములనెల్ల విసర్జనఁజేసి నిర్జనం

జామహి నాశ్రయించితివి-యన్నియుఁగర్హియు ధ్యానమానితీ-

వేమినిమిత్త ? ముగ్రతప మీగతిఁజేయుచునుంటి-వెండినీ

కేమితటస్థమయ్యె ? ” ననియొంతయుఁ బ్రశ్నముఁజేయఁ జేయఁగన్

౫౭౫

కం॥ భగవదనతఁ గడుసిగ్గున మొగమెత్తఁగలేక బాష్పములఁ దడిసి యొడల్

విగతాభముగా దైన్యం బగుపఱచుచు జంభ భేది యపుడిట్లునియెన్-

౫౭౬

కం॥ “ ఏల నిక నెంతమాత్రము త్రైలోక్యముగూడఁజూడు తద్దౌతమరు

ఋలంబుగ నాకియ్యెడ నేలీలలుగలయవస్థ యేర్పడినదియో.

౫౭౭

కం॥ నేయోనిచిన్నా మల్లల యాయాననమునను బోయి యేమని యాదె

తేయారుల సంభావనఁజేయంగలవాడ ? నీవెచెపు మాచార్యా !

౫౭౮

కం॥ శోభాయమాన యాశచి, శాభార్య, తదంగ నాజనమతల్లి, ముఖం

బీభగముఖమునఁజని నే నేభంగిని ముద్దులాడి యివ్వమచ్చిరున్ ?

౫౭౯

అ॥ మర్త్యలోకమునను మహనీయులెల్లరు నాకుఁజేయుపూజ నవ్వచుయ్యె

నొక్క కారణమున నుగుఁడై గౌతమసంయమిందుఁడీచ్చు కాపమునను” ౫౮౦

కం॥ అనియిటువాక్రిచ్చుడుఁ గడుఁ బసపుచు వేలుపులతోడఁ బయనంబై య

మువిశార్దులముపాలికిఁ గొనకొని పసివిని స్వయంబు గురుఁ డిట్లనియెన్.

౫౮౧

చం॥ “ హరిహాయచేత వీడఁబడినట్టి జగఁబులు మూఁడుగూడ న

ధ్వరములులేక దానవులబాధల కగ్గములయ్యె, సిగ్గునన్

మరల స్వకీయరాజ్యమును మానసమందునఁ గోరఁడాతఁ డె

త్రెఱఁగుననేని కాపమును ద్రిప్పు మనుగ్రహముంచి సమ్మనీ ! ”

౫౮౨

చం॥ అనవిని గౌతమర్షి “ యయధార్థముగాదు మదుక్తి, నోటవా

కొనఁబడు దానిలోన నికఁ గొంచెమొనర్ప ” ననన్ సురేజ్ఞుఁ “ డీ

యనిమిషులెల్లరున్ హరియు నట్లు స్వయంబుగ నమ్మపేకుఁడున్

వినయముతోడవచ్చి నిను వేడుచునుండినవారు చూడుమా.

౫౮౩

తే॥ నలువనుడి కన్యధా నీవు నడవఁగూడ, దట్లుగావున విప్రేంద్ర ! యమరపతికి

కాపమోక్షముగావించి సత్కరింపు ” మనుచు నతని మనోదార్ధ్యమును నెఱింగి

ఉ॥ వెన్నుఁడు మున్ను గాఁగలుగు వేల్పులతోడ విరించిమోలకున్

గగ్గిన్ననఁబోయి “ వాసపుని గౌతముఁ డల్లి శపించె, నీసడిన్

గన్నవికాచరాళి త్రిజగంబుల వ్యాకులవెట్టఁ జొచ్చె, నే

మున్నది యింక, సిగ్గుపడి యొల్లఁడు రాజ్య మతండు ” నావుడున్

౫౮౪

అ॥ పద్మజుండు త్యక్తుపద్మాక్షసహితుఁడై కుందు చింద్రుఁడున్న గుహకుఁబోయి

రయమ గౌతమర్షి రావించి యతనితో నెల్ల రాలకింప నిట్టులనియె.

౫౮౫

కం॥ “ కామాకురుఁడై యింద్రుఁడు నీమడఁతిం జెఱచుటన్న నింద్యమె-నీత

ప్పేమియు నుండదు తాదృగ్గీ మంతులఁబట్టి బిట్టు దిట్టుటలోనన్.

౫౮౬

తే॥ కాని తపముల కోరుపు కడుఁబ్రశస్య-మెల్లత్రైలోక్యరాజ్యంబు నికఁడుమరలఁ

జేయునట్లు ప్రసాదంబు నేయుమయ్య గౌతమా ! యింక నీ కేమికఱపవలయు.

- అ॥ ఇచ్చి యండములను నితనికిఁ గ్రమ్మఱ నాననమును రహితయొనిఁజేసి
భూతలమున కెపుడుఁ బోవఁదా నభ్యంతరంబుగలుగకుండ రయమ సలుపు ” గీ॥౧
- క॥ అనియిట్లుబోధపఱచిన విని యనిమిషనిష్ఠమైన విశ్వాసముతోఁ
గొనితెచ్చి మేవవృషణము లునిచె సహల్యోపపతికి నుర్వీరమణా ! గీ॥౨
- క॥ ఆయాదుగులులమీఁదం జయ్యనఁ జెయివై చుటయును జక్షుస్సులుగా
నయ్యె నవన్నియుఁ-బదపడి నెయ్యమునను గౌతముం దనిమిషులతోడన్ గీ॥౩
- కా॥ “ వేగంటిం బొనరించి నాడ మఘవున్-వేల్పుల్ ! వినుఁ-డెంతయున్
బాగా వీక్షణశోభగల్గి మను నీవై సేతదాన్యంబు-దు
శ్చాగిండుండయి కూడఁ దొంటిదగు పుంస్త్యంబందు లోపంబులే
కీగండండు స్వరాజ్యమున్ సలుపుఁగానీ యేగలేఁ దుర్వికిన్ ” గీ॥౪

—శ్రీ ఇంద్రగౌతమసంవాదము. శ్రీ—

- మ॥ అనివాక్రుచ్చుడు నింతలోపలఁ ద్రికోణాకీర్ణమా వేల్పురా
యని మో మయ్యె మునీంద్రున త్తను సహస్రాక్షంబు శోభాయుతం
బును-నష్టాతఁడు గౌతమర్షి చరణాంభోజంబులన్ వ్రాలి “ యో
యనఘా ! మర్త్యమునందు నాకగు సపర్య ల్పల దుష్ప్రప్యముల్. గీ॥౫
- క॥ వానికి భంగమువాటిలే నేని త్రిలోకేశసంజ్ఞ యెడలెడి-నటులన్
గానటులఁ బ్రసాదింపుము ” నా శాతం డక్కటికమునను విన నమరుత్ గీ॥౬
- తే॥ అయిదురాత్రులు భూలోకమందు నీకు భక్తి జరుపంగఁబడుఁ బూజ ప్రజలచేత.
నెంతయుం దృప్తినొందెద వీవుదాన నొక్కచక్రరమగుదాన నొందినట్లు. గీ॥౭
- సీ॥ ఏదేశమున నానొ యాయుత్సవంబుదా నాదేశమునఁ గఱ వడుగువెట్టు.
దేవురి నైదునా శ్చిమ్మహోత్సవమగు నాపురిదొర కగు నక్షయంబు
ఏగ్రామజనులెట్ల రీమహంబునుజేతు రాగ్రామజనులకు వ్యాధులుండ
వేపల్లెలోపల నీపండు వగుచుండు నాపల్లియం జింత లాశ్రయింప
వెచటఁ బంచరాత్ర మీక్రమం బలఱారు నచట నావుపాడి కతిసమ్మద్ది,
యధికమేల యిట్టులగుచోటు లొకయబ్ద మఖిలసుఖములకును నాస్పదములు ”
- క॥ అనియిట్లు వక్కాణించుడు మనమున యోజించిచాల మఖవంతుండి
ట్లును, “ నాదునుత్సవంబున కనఘా ! ప్రాశస్త్యమిడితి, కట్లుగు నెడలన్. గీ॥౮
- సీ॥ ఏడాదులరఁటుల నెంతయురమ్యమై జాజిపూవాసన ల్పలఁగలిగి
మంకనపూలచే మఱిమఱివ్యాప్తమై కలువలు తామర ల్కరమెసంగి
కుమ్మెద లెల్లడ జుమ్మని కడుమోయఁ బండువెన్నెలల రేల్నిండియుండఁ

- బచ్చనిపైరులం బంటవలంతివా నఖిలసత్వములకు హర్షమిడఁగ
నలరునట్టి శరత్కాలకుందుమనుజులమ్మకుత్సవ మొనరించునట్లుచేయు,
మీగతిని బాలవృద్ధుల కెల్లర కది మిగుల వానందదాయకం బగునుగాక " గీ॥౮
- క॥ అనివక్కాణించుటయును మునిసాధుఁడు శ్రవణముతుమున నీకు జనుల్
పొనరించెదరు మహోత్సవ, మెనయుముసంతృప్తి నిజ రేశ్వర ! మఱియన్ గీ॥౯
- తే॥ రేవతీయుతుచుందున వాఙ్మూటి మానభంగంబుఁజేసితి గాన నీదు
కుకృతి ప్రకటికృతంబుగా వికృతశింగి బలనవయ్యెడునీకుఁ దద్భంబునందు. ౬౦౦
- ఆ॥ దాన మామకీనధవళయశోజ్యోత్స్న యలము మూఁడులోకములనుగూడ,
నితరుఁడెవఁడు నిట్టి యేనస్సు గావింప భయమనొందు భంగపడుదుననుచు. ౬౦౧
- క॥ శ్రవణాదిపంచతారలు భువిషయి వేర్వేరి నీదుపూజనమునకున్
సవనసమానములగు వానవ ! తీర్థమయంబులును నసందేహముగన్. ౬౦౨
- క॥ ఎవఁడేవోర్కినిగోరుదు భవదర్శనసేయు మఱియుఫలపుష్పములన్
బవిధర ! వానికి లబ్ధములవు నవి, కానీ త్వదర్చయ యనర్చ్యమెఱుఁగన్. ౬౦౩
- కా॥ ఈ వస్మత్ప్రియ బ్రాహ్మణిం తెఱచినా-ఁడైట్లొకఁ డెట్లున్ భవం
జా విచ్చిన్న సుయస్తి వేదవిదకవ్యానిత్యకయ్య ల్కూనన్
తీవిం దావకసర్వమంత్రములచే నిల్పంగలా-రందునీ
ప్రావీణ్యంబునఁ జొచ్చి మానవకృతార్చ్యం గొన్ము-సంతృప్తియకా. ౬౦౪
- క॥ ఎవఁడేవిధి ను ప్రంబగు భవదీయంబైన యస్తి బాగుగ లేపున్
భువి వాని కావిధంబున నవు నగలమైనసిద్ధి యస్వప్న పతీ ! ౬౦౫
- తే॥ పంచరాత్రవ్రతఘృడు బ్రహ్మచర్యమూనివట్టిఁడు నగుచు కాస్తోదిత ఫల
పుష్పములతోడ నీపూజ పొనరుచునరుఁ డితరపత్నీరతాఘముం జితుపఁగలుగు,
శ్లో॥ " నమ శ్మశ్రాయ దేవాయ శునాసీరాయ తే నమః
నమస్తే వజ్రహస్తాయ నమస్తే వజ్రపాణయే " ౬౦౬
- క॥ అనునీమనువున నెవ్వఁడు నినుఁగూరిచి యర్ఘ్యమిడునొ నిష్ఠమెయిని వాఁ
డును నన్యదాఁరసంగ మునపాపమునుండి తొలఁగుఁ గ్రతుభుగధీశ ! ౬౦౭
- ఆ॥ ఎవఁడు నీకు నాకు నిపుడైన సంవాద మధికభక్తిఁజదువు నాలకించు
వాఁడు వత్సరంబువఱకాచరించిన వృజిన మంతరించు వేల్పుఁడేడ ! " ౬౦౮
- తే॥ అనినవిని తెఱగఁటులు హర్ష పడుచుఁ జనిరి యమరావతికి శక్రసహితులగుచు-
గౌతమండును గ్రోధసంకలితుఁడగుచుఁ దనదునాశ్రమభూమికిం జనియె నపుడు.

—• అహల్యా శాపవిమోచనము •—

క॥ చని గౌతమముని యీగతి యనుఁగుం గొడుకయిన యా శతానందునకుఁ
వినుచుడు జరిగినసంగతి వినయావనకుఁడయి యతఁడు వే యిట్లనియెఁ.

తే॥ “ తండ్రి ! యంతయు సరియె. నాకల్లికేల శాపమోచన మబ్బంగి సలుపవైతి ?

వావెలేవెడిపనికూడ నరసిమాడ నలవి కానిది కాదునీ. కట్లుగాన. ౬౧౨

క॥ దీనుఁడ నుత్కంఠితుఁడను నౌ నాకు మదంబతో సమాగమ మగున

ట్లోశాయన ! కరుణించుచు నానతియి మ్మాకె శుద్ధయగు పాచితముఁ. ౬౧౩

క॥ అనియిట్లు వేడుకొనుటయు మునియిట్లును. మద్యభాండమును శుద్ధముఁజే

యను సాధ్యమైన నగు విటజనరేతిస్సిక్తభగవంతుని కుద్ధియిడఁ. ౬౧౪

క॥ కలుద్రావినబ్రాహ్మణుఁడును నిల మాఁజీహోమమునను నెనయు విశుద్ధిఁ

బలు తింగిని సాధించియుఁ గులటారిగన శుద్ధగాను కొంచెముగూడఁ. ౬౧౫

క॥ తఱచుగను సురాభాండము పరిశుద్ధినిగాంచు వహ్నిఁ బతితంబై. య

క్కరణం బరపురుషరేతఃపరిపూరితభగయు నగ్నిఁబడి శుద్ధయగుఁ. ౬౧౬

క॥ ఈ కారణమునఁజేసియె యొకొడు కా యుష్మదంబ కొసఁగితి శాపం

బేకృతములవలనను నాకె విశుద్ధాత్మగా దింకని నొడుపుటయుఁ. ౬౧౭

ఆ॥ అట్లులైన నగ్ని యందైన దూఁతుడు. బడుడుఁ జోయి పెద్ద బావిసేని.

గరళమేనితిందు. గాని మాతృవియోగమును సహింపఁజాల జనక ! నేను. ౬౧౮

మ॥ మనుహారితపురోగమర్చి కృత ధర్మగ్రంథము లేవే ? యిం

కను నైతిహ్యపురాణము ల్లలపు వీరకా వాని శోధించి నా

యన ! మాయమ్మకుఁ జెప్ప మేదొ యొకప్రాయశ్చిత్త. మద్దానిచే

తను శుద్ధంబొనరింతు. గాదనిన సంత్యక్తంబులొ బ్రాణమున్. ” ౬౧౯

తే॥ అని శతానందుఁ డనుటయు విని మనార్చి పెద్దయుఁబ్రొద్దు ధ్యానించి ప్రేమ నరని

గొఁగిటునుగ్రుచ్చి బాహుయుగ్మమున మఱియు నెలమి మూర్ఖుని తచ్చిరం

[బిట్టులనియె. ౬౨౦

ఆ॥ “ తనయ ! యాత్మహత్య యొనరించికొని యిట్లు కలునుమేల మాటగట్టుకొనెద

వింతసాహసంబు నేల కావించెద ? నాలకింపుమయ్య యస్మదుక్తి. ౬౨౧

క॥ పుత్రా ! నీజనయిత్ర పవిత్రయగుచు మామకీనవేశ్యములొనన్

రాత్రిందివముల మను. జిన్నేత్రమునం గంటి దీని నేను నిజముగన్. ౬౨౨

ఉ॥ రావణుసంహరించుటకు రాముఁడునాఁగ నరాకృతిన్ ధరన్

శ్రీవిభుఁ డర్కవంశమునఁ జెల్వగఁబుట్టు దదంఘ్రిసోకునన్

బావనయాచు నీప్రగుపు మానవమాపనుదాల్చు గ్రమ్మటన్.

గావున నంతదాక తుమగల్గి నిరీక్షణనేయు మాత్మకా ! ” ౬౨౩

కం॥ అనవిని మంచిదియని యమ్మునినూనుడు జనని శాపమోచనకాల

మ్మున కెదురుచూచుచుండెను. దనయుల కుండదె యపేక్ష తల్లులమీదన్. ౬౨౪

తే॥ అంత బహుకాలమునకు జనార్దనుడు పంక్తికంఠవధార్థమై పంక్తిరథుని

యింట రామావతారంబు నెత్తియుండ బాల్యమందునె యాభగవాను నేను.

చం॥ క్రతువును సాగనీక బహుకష్టముపెట్టెడి దుష్టరాక్షస

ప్రతతిని రూపుమాపుటకు బల్మిని దోడ్కొనిరాగ నేడ్జిజన్

హత మొనరించె వారల. మదధ్వరముం బరిపూర్ణమయ్యె నో

క్షీతిపతి వీనులంబడియె సీత స్వయంవరమాట యయ్యెడన్. ౬౨౬

ఉ॥ ఏలిక లంద జం దరుగ నేనును దద్రవివంశభూమిభృ

ద్బాలకుడైన పంక్తిరథుపట్టిని దోడ్కొనిపోతి. బోవ బో

నోలిని గౌతమాశ్రమమునొద్ద వికాలశిలాస్వరూపయై

నేలఁ బరుండియున్న నువినీత యసాల్య గనుంగొనంబడెన్. ౬౨౭

చం॥ పదపడి రాముఁగన్గొని “కృపామతి నియ్యుపలంబుమీద నీ

పదవనజంబు మోపుమయ పంచజనత్వమునొందు. గౌతమ

ర్షిదయితయీపె. యల్కఁబతిచేత శపింపఁగఁ బడ్డదె యిటున్

బెడ శిలయైన” దంచు నిటు నేను వచించినవాడ భూధవా! ౬౨౮

అ॥ అటు మదు క్రమగుడు నవికల్పముగ నతం డతికుతూహలమున నట్లుజేయ

నపుడెయ్యది మానవాకృతిధరియించి దివ్యరూపయగుచుఁ దేజరిల్లె. ౬౨౯

కం॥ అంతం దా మునుసలిపిన మంతువు స్వాంతంబునందు స్మరణమునకురా

నెంతయు బిడియంపడు చక్కఁత జొహారుల్పానర్చి గౌతమమునికిన్. ౬౩౦

కం॥ “పరపురుషునితో నురతము జరిపినగరితకు విరించి సముచితమని యే

ర్పణచిన ప్రాయశ్చిత్తము సరపినివచియింపవయ్య స్వామీ! నాకున్. ౬౩౧

కం॥ నేనది దుష్కరమైనను బూని యొనర్చికొని శుద్ధిఁబొందెద”నన న

హ్మనియుఁ బెద్దయుఁబ్రొ ద్దెడ ధ్యానించి తదబ్జముభికిఁ దా నిట్లనియెన్. ౬౩౨

తే॥ అటువదెనిమిదితీర్థంబులందుఁగ్రుంకు చాచరింపుము నూలు చాంద్రాయణములు

వేయిక్రమంబులును. వాన వీన నుండి యీవు సంశుద్ధవయ్యెద విందువదన! ”

మ॥ అని యిబ్బంగి వచింప నాపె “యటులే” యంచుం బ్రతిజ్ఞన్ వహిం

చినదై తత్ఫలవ ర్తిలింగముల నన్నింటిన్ సమర్పించు చొ

య్యన వారాణసియాదిగాఁగలుగు నా యష్టోత్తరంబైన వ

ష్టనామశ్లోకములం జరించె బృథివీశ! యెంతయున్ భక్తితోన్. ౬౩౪

అ॥ అవిధంబునఁజరియించు చవ్వఘాటి హాటకేశ్వరమున కేగి యట్టెకనుడు
నాగరుం డొక్కరుండు వచ్చి నాగలోకపుం బభంబగు నాగబిలంబు పూడ్చి.
తే॥ తత్పథంబుననేగి పాతాళమునకు నఖిలదేవాదిదేవుఁ డాహాటకేశు
పూజ సేయుచునుండిరి పూర్వమందుఁ దీర్థయాత్రకుఁడొమును ల్పార్థివేంద్ర ! ౬౩౬

ఉత్సాహము॥ అంత “ దేవదేవుఁడైన హాటకేశు దగ్గునం
బింతదవ్వుకచ్చిఁకూడ నేను జేయకున్నచో
నుంతయేని యాత్రవలని నుఫలముండ దంచుచే
నెంతయుం దపంబొనర్తు నేతదర్శ మిచ్చుటన్.” ౬౩౭

తే॥ అనివిచారించి కర ముగ్రమగు తపంబు సలుపుచును శివలింగసంస్థాపనంబు
చేసి ముహూర్తంబును సమర్పించుకొనుచు గౌతమునిగోల యటుఁ జాలకాలముండె
అ॥ మంచియొండవేళఁ బంచాగ్నివధ్యమం దారుబయట వానకాయలోనఁ
గొంతుబంటినీటఁ గ్రుంకి హేమంతమం దాయహల్య తపమునాచరించె. ౬౩౮

క॥ అంతంత శ్రమలతోరిచి యింత తపించినను హాటకేశ్వరలింగం
బింత కనబడదు ధాత్రీకాంతా ! యంతటను గొంతకాలంబునకున్. ౬౪౦

క॥ మరులెత్తఁ దల్లిమీఁదం దరలి శతానందమాని తత్త త్రీర్థో
త్తరముల నన్వేషించుచు నరిగెను శ్రీహాటకేశ్వరావ్వాయుమునకున్. ౬౪౧

అ॥ అరిగి ఘోరతపము చరియించుజనయిత్రఁ గాంచి మానసంబు కరఁగి నీర
మగుడుఁ గరయుగంబు మొగిచి దైన్యంబుతో బిట్టుదుఃఖపడుచు నిట్టులనియె.

అ॥ “ ఇచటఁజేరి కాయ మేటికి కుష్కింపఁజేసె దుగ్రతపముఁ జేసికొనుచుఁ
దిరిగి తలువదేకుతీర్థంబు. లటనుండు శంభులింగములను జక్కఁగంటి. ౬౪౩

తే॥ ఈరసాతలగత హాటకేశలింగ మేనరుండును వీక్షించియెఱుంగఁ డవని.
నొకటి దర్శింపబడకున్న నుండుఁ గాక. నాదుతండ్రియె నీకిచ్చికాఁడు కుద్ది.

తే॥ అట్లుగావున నేగుద మరుగుదెమ్ము జనకునాశ్రమమునకు నోజనని యింక.
దారులం జూచుచున్నాఁ డతండు నీదురాకకై కర్నకుండు వర్షమునుబోలె.”

అ॥ అనుడు “ నెంతవఱకు హాటకేశ్వరదేవ దర్శనంబు నాకుఁ దనయ ! కాదొ
యంతవఱకుఁగూడ నరుడేర నాదేవుడరిసెనంబొనర్చి యరుగుదెంతు ” ౬౪౬

క॥ అనుడు శతానందుం “ దోజననీ ! యిది గట్టియైన జనకుసకాశం
బున కేనును నీతోడన చనియెద”నని శంభులింగసంస్థాపకుఁడై ౬౪౭

క॥ ముహూర్తం బుభువచందనాదికములం బూజించు చాలింగమున్
బహుం బువ్యయుఁ బాట నెయ్యి పెరుగు న్నైవేద్యమల్పెట్టుకొం

చుప్పుం గారము లేని యోగిరము నూర్చుండేగుపైఁ దానుదిం
చిప్పాటం దపముండె నాతఁడును నెంతేఁగాల మోయేలికా !

౬౪౮

కా॥ వేదోక్తంబగునూక్తము ల్బదువు చవిప్రోత్తముం డెంతయో
యాదేవున్ భజియించెఁగాని యెటులున్ వార్షంపడం దాతఁడా
మీఁదన్ గొతముఁ డెంతో కాలమునకుం బ్రేమాస్పదుండో నుతున్
దా దర్శింపఁగఁబోయి యందు నిజమాతంగూడి యుగ్రంబుగన్

౬౪౯

కం॥ తపమున్న కొడుకుఁగని మొద లపరిమితంబైన వార్ష మందియు మగుడన్
నృప మానవసహజంబగు నపథమునఁ బ్రవిష్టుడగుచు నాత్మగతమునన్

౬౫౦

ఉ॥ “ కష్టముకష్ట మార ! యధికంబు తపంబు చరించుకొంచు మై
పుష్టినిబాసె నాదు వరపుత్రుఁ డెట్లుల్లానిపోదు నింటికిన్ ?
నవ్వునిజాననాభయగు నాసహధర్మిణి దర్భకఱ్ఱవాఁ
జేష్టులదక్కియున్న యది చేయఁగదగ్గదియెద్ది నాకికన్ ?

౬౫౧

మ॥ అని చింతించి “ తపంబు చాలు నిక లెండా. యింటికింబోద ” మం
చని వాక్రుచ్చుడుఁ దత్తనూభవుడః “ తాతా ! యీపనిన్ మాన్పఁగన్
జననింగూర్చి యనేక ధా నుడివెలిం. దహ్మట కేశుం గనుం
గొనకే రాదట. యామెవచ్చుకొని కేసున్ రాను పొమ్మింటికిన్.

౬౫౨

ఉ॥ ఈయది నాదునిర్ణయ. మీకేయది యుక్తమటంచుదోచునీ
కాయది యాచరింపుము మహామహా ! ” నావును గొతముండు “ తం
డ్రీ ! యిది నీదునిశ్చయమయేనియుఁ జూపెద హాటకేశ్వరున్
నీయమకుం దపోమహిమ నే”ననిచెప్పి యనంతరంబునన్

౬౫౩

సీ॥ అఱవకాలమం దారగించుటకుఁగా వ్రతమూసె మును నూఱువత్సరములు.

ఒకనాఁడుమాని వేటొకనాఁడు కుడువంగ సాహసించెను నూఱుసమలు పిదప.

మాన్నాశ్శకొకసారి భుజియింపదొరకొనె నంత నింకొక నూఱుహాయనములు

ఫలభక్షణముతోన నిలిపె శరీరంబు నటుపైని మఱియొక్కయబ్బశతము.

నీశ్శుత్రాఁగియుండె నివ్వమె నూటొండ్లు. గాలితినియె తుదకు గడవెఁ గాల.

మన్విధమున వేయియబ్బము తపముండె గొతమర్ని గూడఁ గాశ్యపీశ !

౬౫౪

చం॥ అపుడు భువిం బగుల్చుకొని యర్కసమద్యుతి సర్వలక్షణం

బు పయికివచ్చె లింగ- మదెమూర్తమునన్ భగవానుడైన ఖం

డపరశువుం దవీయనయనంబులకుం దగ గోచరించి స

త్కృపమెయి దాహుబోయి తనకేలునఁ గేలు గ్రహించి యిట్లునన్-

౬౫౫

ఉ॥ “ గొతమ ! నీవ్రతంబునను గల్గెఁ బ్రమోదము- హాటకేశ్వర

ఖ్యాతము మామకీనమును నై మను నేత దనాదిలింగ ము

ద్యోతితనాగలోకముననుండి మహీస్థలి కేగుదెంచె నీ

చేతఁ జరింపఁగాఁబడెడి శ్రేష్ఠతపంబు కతంబున న్మునీ !

౬౫౬

చం॥ ఎదిరుదిఁగోరి నీవు సుతుఁ డింతి తపంబు చరించుచుంటిగో

యది లభియించె- నీదుఃఖి యర్వదియెన్నిది తేత్రరాజముల్

వదలకసంచరించుటను వచ్చినయట్టిఫలంబు గాంచుఁగా-

కిదియునుగాక వేఱయొక డీవును గోరు వరం- బొసంగెదన్ - "

౬౫౭

చం॥ అనియిటుపల్కు గొతమమహాముని " దేవ ! రసాతలంబునన్

మనునెడ హాటకేశు నొకమాటు గనుంగొనఁ గల్గుపుణ్యమే

జనముల కీస్థలంబునను జక్కఁగఁ గన్గొనఁ గల్గఁజేయు- మిం

కను గర మెక్కుడై యొలయఁగావలయున్ ఫల మేతదర్శనన్ -

౬౫౮

తే॥ చైత్రశుద్ధచతుర్దశి సరిగవచ్చి యెక్కుడగుభక్తి నీ హాటకేశలింగ

మునకుఁ బూజన మొనరించుమనజులెల్ల రరుగవలయును ద్విదశాలయమున కెలమి-

తే॥ నాదుఃఖిచేత సుతుచేత నవ్యముగఁ బ్రతిష్ఠికములకు లింగము ల్నివ్వతొడ

నదెదినంబునఁ బూజించునట్టిప్రజయుఁ గలువములనుండి తొలఁగంగవలయు గిరిక ! "

కం॥ అని కోరుకొనడు " నగుఁగాకని యాఖండేంద్రమాళి యంతర్ధానం

బునుడెందె- నాటగోలెను జనులకుఁ దద్దర్శనమున సమనె నఘటబుల్ -

౬౬౦

కం॥ నరులు శతానందేశ్వరు వతీయు నహలేశ్వరుం గ్రమంబుగఁ బూజిం

చి రహిం ద్విదివాలయమున కరిగిరి పరసతులఁగూడినట్టిరుగూడన్ -

౬౬౧

తే॥ అంతలో స్వర్గచుంతయు వ్యాప్తమయ్యెఁ గలువతరమగు మానవగణముచేత-

నికను నీవెంతయునిన నీవెంతయునుచు సరకు సేయకయుండి రామరల నరులు-

సీ॥ క్రతుకర్మ మొనరింపఁ గడఁగెనే యొకఁడేని తల్లింగదర్శనతత్పరతను-

సువ్రతంబొనరింపఁ జూచెనే యొకఁడేని లింగత్రయిం గొంగలించుకొనుచు-

దానంబుసలుపుగఁ దలఁచెనే యొకఁడేని యాలింగముఁ మూటి యర్చవిడిచి-

తీర్థ సేవయొనర్పఁ దిరిగెనే యొకఁడేని యాహాటకేశంబు నవలకరిగి-

యట్లు లింగదర్శనాదికంబులచేత స్వర్గమాక్రమించి జనచయంబు

స్వర్గ సేయ నురలు భయపడి వ్యధతొడ నింద్రునొద్ద కేగి యిట్టులనిరి-

౬౬౪

కా॥ " భూలోకంబున సర్వధర్మములునుం బోకాడె బాకారి ! దు

శ్శీలంబయ్యును వచ్చి యిచ్చటికి నుశ్రీయందు మాతొడనే

పోలంజూచెడిఁ బూరుషాళి సకతంబున్ గర్వసంయుక్తమె-

క్రాలుం జాలఁగ హాటకేశ్వరమునాఁగన్ తేత్ర మొక్కం డటన్ -

౬౬౫

ఉ॥ అం దల గొతమర్షియుఁ దదంగనయైన యహల్యయాన్ శతా

నందుఁడునాఁగఁబిల్వబడు నందనఁడుం దపముండి పెద్దప్రా

ద్వందలు నన్నిలింగముల హాయన స్థాపనచేసినారు- త

త్సుందరలింగపూజనమ చూ కత మిందులకుం బురందరా !

౬౬౬

కం॥ గౌతముఁ డీతీరునఁ దనుఁ బ్రీతుం గావింపఁ దపము పెల్లున మఱియున్

బాతాశంబుననుండియు నేతెంచినవాఁడు హాటకేశ్వరుఁ డటకున్

౬౬౭

మత్తకోకిల॥ తత్ప్రభావముచేత నేర్పడె ధాత్రి నీవ్యవహార. మీ

షత్ప్రయోజనమేనిలేడిక శ్రద్ధజేవున కారయన్-

ద త్ప్రసిద్ధములైన నారకతండ ముత్తదియయ్యె- నే

తత్ప్రకార మెఱింగి చేయుము దానినాఁగెడి చెదమున్-

౬౬౮

ఆ॥ యజ్ఞవిధులు మగుడ నవనీతలంబున సాగవలయు దేవతాగణేశ !

వానివలనితృప్తి వేననుం గలుగదు మనకు నెంతమాత్రమనుడు నతఁడు

౬౬౯

కం॥ కామా ద్యంతశ్శత్రుస్తోమంబును పిలిచి “ మీరు తొందరగం ద

దూభిమిపయికి దిగి యందలు సామర్థ్యముకొలది నేనుకాసించువిధిన్-

౬౭౦

ఆ॥ గౌతమేశ్వరునకు ఘన శతానందేశ్వరునకు నల్లె మఱియు ననఘుఁడౌచు

నచటనుండియున్న యయ్యహార్యేశ్వరునకును నికను బూజనంబు లెలమి

౬౭౧

చం॥ జరుపకయిండ మానవుల స్వాంతములన్ మరలింపుఁడన్న నా

హరిహాయకాసనంబు తలయందునఁదాలిచి వారు గౌతమే

శ్వరముఖదేవతాత్రితయభక్తమనంబులఁ జొచ్చి యాజమల్

జరివెడిపూజ లాఁగి, రరిమట్కుముపూనినఁ గానిదేది”నాన్

౬౭౨

—శ్రీ సిద్ధసేనుఁడు రాజ్యభ్రష్టుడై చింతించుట. శ్రీ—

ఉత్సాహము॥ “ ఏమిత్తేత్ర మేమిత్తేత్ర మెన్న హాటకేశ్వరం

బోనునీంద్ర ! తృప్తిగా దహోయహో ! వినన్ వినన్-

నామనోరథంబుదీర నవ్వకల్మషుఁడనుగాఁ

త్రేమ శంఖతీర్థమహిమ విస్తరించిచెపుమికన్”

౬౭౩

కం॥ అనియాన ర్తనృపాబుఁడు వినయంబున నడుగుటయును విశ్వామిత్రుం

డను. “వినము శంఖతీర్థమ్మనకుం గతమగు మఱొక్క మునుపటిగాధన్.

౬౭౪

కా॥ అన ర్తంబున కీవు ప్రస్తుతమునం దైనట్లె యన్యుండు మున్

దా నాభుండయి కొంతకాల మవనిం బాలించి యామిఁడ నెం

తో నింద్యురబగు కున్దరోగముననే యొలిం గృకించెన్ ధరా

కానీ ! యాతఁడు-వెక్కు-తల-పలుకవ్వంబుల్పుడెంబో కుదన్-

౬౭౫

సీ॥ తనుజూచి భూజను ల్ద్రవవృత్తులంబోవఁ బెద్దవ్యాధికై బీటఁబెట్టినాఁడు,
కాలుసేతులు కార్యకారులుకానట్లు లూడిపోయినవేళ్ళ నుండినాఁడు,
పడెడివో వడి లేవఁబట్టుటకై నను గొడుకులులేకుండఁ గుండినాఁడు
పరరాజులరుదెంచి పురమాక్రమింపంగ వాయంచు గడగడలాడినాఁడు,
రణముసేయలేక రాజ్యంబు గోల్పోయి పోతి వైవతాది దూతీశాఁడు,
అచటఁగూడ ననుదినాగతప్రతిరోధిబాధ్యమానుడగుచుఁ బనవిశాఁడు, ౬౭౬

చ॥ అతడపు డాండ్రఁగూడ నటు నాటవికు ల్లరియించుచున్నికిన్
మతి నెది కార్యమంచుఁ బలుమాటులు చింతిలి నారదుండు స్వ
స్మృతిస్మృతిగోచరింప మెలమెల్లగఁ దా హరివాసరంబునం
దతనిగుఱించియే గె, నపు డమ్మునివయ్యఁడు తీర్థయాత్రలన్ ౬౭౭

ఉ॥ చేయుచు విష్ణుమందిరమాచెంతకురాఁ దిలకించి యాతనిన్
దాయఁగఁబోయి మెల్ల నచటం గడుదీనతఁ గూరుచుండి కై
దోయిమొగిడ్చి యిట్టులను “ దున్నదనీకతిరస్కృతుండనై
యాయచలంబుఁజేరితి, నిఁకేమనిచెప్పుదు సంయమిశ్వరా ! ౬౭౮

సీ॥ అస్మదీయములైన మా స్త్ర్యశ్వరభములే యిపు డాటవికులు తా మెక్కితిరుగు,
టస్మదీయహిరణ్మయమూల్యభూషణే చెంచుతలిపుడు కై సేసికొనుట,
యస్మద్దార్జితమైన యగ్ధంబై ప్రస్తుతం బనుభూయమాన మంద్రాళితేత,
నస్మదుద్వాహితలా శ్రీలె యీశాఁడు దాసీలు తురకల తలిరుబోండ్ల,
కరిన్మపాలురు రాజ్యంబు శాక్రమించు చపహరింపంగమిగిలిన యాయొకింత
వై భవముగూడ జడవారికలతిఁజేడ కైవసంబయ్యె వల్లడికొండ కిటుల. ౬౭౯

ఉ॥ ఇట్టివిపత్సరంపరల కే గుఱియాటకుఁ బూర్వజన్మమం
దెట్టియఘంబు సేసితిని యీపు వచింపు మహామభావ ! ” నా
నటైనిమిలితాక్షుడయి ధ్యానమొనర్చి చిరంబు దివ్యమై
నట్టికనుంగవన్ సకల మాతృ నెఱింగి మునీంద్రుఁ డిట్లునున్. ౬౮౦

సీ॥ సకలకాశ్రమంబులుం జదివినాడవుగాని కా వేదియెఱుంగని కాలుదున్న,
వధ్వరంబులు వెక్కు లాచరించితిగాని సంఘసంస్కరణ ముల్గులుపగడఁగ-
వనయంబు దానంబు లొనరించితివి కాని బెదరించిపంపవు బిచ్చగాండ్ర-
బుడమివేల్పుల భక్తిఁ బూజించితివి కాని దూతీయాండ వెవేవో కాలులఱచి-
యట్లుసిద్ధపన్న గావ్యాయపురమునం జంద్రవంశ్యరాజచంద్రుడవయి
యించుకంతపాపమేన్ జేసియెఱుంగవు పూర్వభవమునందుభూష ! నీవు” ౬౮౧

చం॥ అనవుడు భూమిపాలుఁడటలై నను నీజననంబునందు నా

యొనరిదియున్న యట్టియఘ మొక్కటియుం గనుపట్ట-దేలయి

ట్టొనరెనురాజ్యవిప్లవ మహాముని ! యిప్పుడెఱుంగనయ్యెఁబో

ధనరహితుండు లోకమునఁ దా ము పొంతయు వ్యర్థముం చెదన్.

౬౮౨

సీ॥ ధనహీనుఁడైనయాతండు జీవించియు మృతుఁడపోయివాని నెవ్వఁడడుగు ?

రాజునుగోల్పోవురాష్ట్ర మున్నదియయ్య లేనిదే-యెవఁడొందు దాన నుఖము ?

నశ్రోత్రియునకిచ్చునది యాయనియదయా-నెవనిచే నయ్యది యెన్నఁబడును ?

దక్షిణాహీనమై ధరనై నయజ్ఞంబు కానిదే-యట వేనికాను దృష్టి ?

ధనవిహీనునిచుట్టంబ త న్నేదేని యడుగుననుభీతిఁ బెట్టును బెడమొగంబు

వెనుక నాచేత సంతృప్తివెట్టఁబడియుఁ గాంచినన్నిప్తు దవ్వేగు ఘనులభంగి-

౬౮౩

తే॥ ఉత్తమాన్వయసంభూతు యోగ్యునైన విత్తహీనుని స్వజనంబు విడిచిపోవు-

సుందర రసాలమైనను కుమ్మవృక్షమును బులుంగులు విడనాడి చనువిధమున-౬౮౪

కం॥ తనకార్యంబునుగూరిచి ధనహీనుఁడు ధనికునిల్లు తాఁజొచ్చిడివోఁ

గవి చీడఱపడుఁగానీ మనసిచ్చి రవంతయేని మాటాడఁడవో !

౬౮౪

కం॥ ఎంచఁదగులోభియైనను సంచితధనుఁడయ్యెనేని చని వానినె యా

చించుచునుందురుమనుజులు కొంచెమొ గొప్పయొ యొసంగఁ గొనునూహమెయిన్-

కా॥ “ నాకుం దొల్లిటిచుట్టమీపు-వెనుకన్ నాతండ్రి నీతండ్రి య

స్తోకన్నేహముగల్గివర్తిలిరి.యిహో నేలాకో నాపయిన్

నీకేలేదది”యంచు విత్తయుతుసాన్నిధ్యంబునంజేరి యే

మో కోలాహల మాచరింతు ద్విజులయ్యున్ లోకు లర్థశతోన్-

౬౮౫

కం॥ దారిద్ర్యసహితుఁడెవ్వఁడు తా రాజ్యం బెవఁడుసేయుఁ దన్మనుజుల హృ

న్నీరజములకుఁ బ్రశోమం బాహుధిగ నగుచునుండు నమరమునీంద్రా !

౬౮౬

ఆ॥ అధనుఁడయ్య నెవ్వఁ డడియాసపడుచుండు నెవఁడు కుపితుఁడగు ననీకుఁడయ్య

నా విచారకూన్యలగువార లిరువురే కాయశోమఁజేయు కఱకుముండు.

౬౮౭

కం॥ ధనముల్బు లర్థరాత్రమ కనుకని సేవింతు వల్లకాడునుగూడన్-

జనయితమవదిలియేనియు ననయము బహుదూరమునకు నరుగుదు రకటా !

౬౮౮

చం॥ ధనికుఁడు మూర్ఖుఁడయ్య నగు దండిమనీషి-మనీషియయ్య ని

ర్థనపురుషుండు మూర్ఖుఁడగుఁడ ద్ధనవంతుకులంబు నీచమ

య్యను ఘనహోఁగులీనుఁడయియుం గులహీనుఁడగున్ దరిద్రుఁడీ

ధనముప్రభావ మేనుమదు-దానులఁజేసెడి నెంతవారలన్.

౬౮౯

—♦ లిఖితుఁడు శంఖునిచేతులు తెగఁగొట్టుట. ♦—

చ॥ అనవినినారదుండు కరుణాశుతఁ బెద్దయుఁబ్రొద్దు ధ్యానముఁ

బొనరిచి సాదరంబుగను “ భూధవ ! నీకు విశుద్ధియావిధం

బును నిజరాజ్యముఁ మగుడఁ బొందువిధంబునుగూడఁ జెప్పెదఁ.

విను. మిల హాట కేశచున విశ్రుతమా నొక తేత్ర ముండెడిఁ.

౬౯౨

తే॥ మూఁడుజగములవారికిం బూజ్యమైన తన్మహాతేత్రమునను దీర్ఘంబు నొకటి

యఖిలపాపవిశాశకంబగుచునుండు. శంఖతీర్ఘంబుటందురు జనులు దాని.

౬౯౩

తే॥ అచట వై శాఖమాసమం దాదివారయు క్తశుక్లాష్టమిని భాస్కరోదయమున

స్నానమొనరించుచునుజుండు సకలకష్టములను దొలఁగి యినద్యుతిగలిగి యొప్పు.

తే॥ అన్నిటం దుర్లభంబైన యద్యదిష్ట మఖిలసింహునొ నిస్సంశయముగ దాని

నపుడ పడయును శంఖేశ్వరాభిధానత తటస్థితశివలింగదర్శనమున.

౬౯౪

ఆ॥ ఇంతదవ్వునచ్చి తీవు స్వదేశస్థశంఖతీర్ఘవిధమె సరిగవినవె ?

శంఖతీర్ఘవిధము శంఖేశ్వరునివిధ మెఱుకపఱుతువిను మహేశ ! నీకు.

౬౯౬

ఉ॥ ఉండిరి శంఖుఁడున్ లిఖితుఁ దుర్విని ము న్నొకతల్లిబిడ్డ లు

ద్దండులు వేదశాస్త్రముల. ధాత్ర్యురేంద్రులు. వా ర్విభక్తులె

దండిగ నాశ్రమంబులను దొడవులఁ రచియించి యప్పుడ

స్తాండోరు చూచుకొంచుఁగర ముగ్రతపంబు చరించి కోపభూ !

౬౯౭

ఉ॥ ఆమునిజంటలో లిఖితుఁ డగ్రజుఁ. దాతనిఁ జూచిరా మదిన్

ప్రేమజనింపశంఖునకుఁ బ్రీతి నొకానొక నాఁడు మెల్లఁద

ద్ధానుమునొద్దకుంజని యతం డటలేమిని బ్రొద్దుపోక కా

రామవిహారమున్నులుపు చందలి పక్వఫలంబులం గనెఁ.

౬౯౮

క॥ కని యగ్రజు నెడలంగలచనువున నొకకొన్ని త్రెంపునమయంబునకుఁ

జనుదెంచిలిఖితుఁడచటికిఁ దను నదుగకెత్రెంపినట్టితమ్మునిమీఁదఁ.

౬౯౯

చ॥ అలిగి “ దురాత్మ ! యేమిపనిరాయిది ? పెంచుచుఁబెద్దఁజేయు నా

ఫలములఁగొన్న వాడవు తపఃశూయమానటు. భూమిదేవతా

కులమునఁబుట్టి చార్యమునకుం దలపడ్డవిధంబుఁజూచి వె

ద్దలు నిను నిందసేయ దురితంబు గడించితివీవు ” నావుదఁ.

౭౦౦

ఆ॥ “ ఏకగర్భభవులమిరువుర, మదియామంగాక జ్యేష్ఠుఁడవును నాకు నీవు

పృథిని నెందువిన్నఁ “ చిత్తసమాజ్యేన్య ” య౯శ్రుతి ప్రసిద్ధయగుచు శ్రుతులఁబడెడి

ఆ॥ కానఁ బిత్తృభవమున నూనున కధికార ముండియుండవొక్కొ పండితేంద్ర!

చౌర్యమిదియటంచుఁ జాలఁ గఠోఠోక్తులాడుచున్నవాడ ” వనుడు నతఁడు.

చ॥ ఇరువురుఁజీలిపోక యొకయింటన యుండినయపు తండ్రిసా

మృరయక తీయవచ్చుఁగొడు. శంకున దోషమురాదు కానియె

వ్వరిగృహమందువారు స్థిరవాసమునేయుచు వేఱుపోయియుం

మరలఁ దదీయవిత్త మణుమాత్రముగొన్నను జౌర్యమయ్యెడిక.

203

తే॥ కొడుకుసాత్తు విభిక్తుఁడై కూడఁ దండ్రి కొనునుగాకది యొక దొంగతనముగాదు

మనువు దీనికిఁ జెప్పెఁ బ్రమాణముగను శ్లోక మొక్కటి. యద్దానిఁ జూచుకొనుము.

శ్లో॥ త్రయవీధినాగప్రోక్తా భార్యా దాస స్తథానుతః

యత్రే సహధిగచ్ఛంతి. యస్యతే తస్య తద్దనం. ”

204

చ॥ అనవుడు శంఖుఁ “ డియ్యది మహా త్రకచౌర్యమ యయ్యేనేని నా

యొనరిచియున్నయట్టి యలఘూగ్రతపంబు నశింపకుండఁగ

నను మను శిక్షితుంజలుపు ” నా లిఖితుండు దయానపేతుఁడై

యనుజు భుజద్వయింక నఱకెనక్కట! స్వచ్ఛతగానీవేటునక.

205

ఆ॥అనానా! యాత్రాహ్మణుఁడు ఛిన్నహస్తయుగళుఁడై వ్యధంపడుచుంగూడ నదినిజాగ్ర

జుని ప్రసాదంబు గా మదిం జూచెఁగాని యన్యధాయెంచఁ దెంతసహనమొ కనుమా.

క॥ అంతట సకలేష్వదమని యెంతయు భావించి హాటకేశ్వరమునకుక

జింతిలక పోయి యటనొక కాంతసరఃప్రాంతమందుఁ గడునిష్ఠమొయిన్.

సీ॥ వర్షర్తువునఁ బెద్దవర్షంబులందుండి శతరుద్రములఁజాల జపమొనర్చె.

జలికాలమున శీతజలములనిలుచుండి సామరుద్రముల హృత్థన్యములఁజలిపె.

నలఘుగ్రీష్మమునఁ బంచాగ్ని మధ్యస్థుఁడై భవరుద్రములలెస్సఁ బరనసేసె.

మన్మథకాలమునఁ బసాపడుచుం బ్రీతిఁ బ్రాణరుద్రముల స్తోత్రంబునలిపె.

నొగిని స్కందనూక్తయుత నీలరుద్రపారాయణంబుమిగులనాచరించె

దాసునిలిపినట్టి స్థానభాస్కరవిగ్రహములయెదుటఁజేరి యాద్విజుండు.

206

ఆ॥ అంత వేయియేండ్ల కాదిత్యముఖిరావ్తమూర్తియైనయట్టి మూఁడుకనుల

సామి దగ్భవంబొసంగి “ శంఖా! నీదుతపము నన్నుఁ జాలఁ దనియఁజేసె.

207

చ॥ ఎదిమదిఁగోరె యీతపము నీవు చరించుచునుంటొ దాని ని

చ్చెదఁజెపు”మన్న నాద్విజుండు చేతులుమోడ్చి “ మహేశ! నీవు స

మృదమునుబొంది యిష్టవరముక దయసేయఁదలంచెదేని నా

కుదితినులొక గాక మునుపుండినభంగి మదీయవాస్తవముల్.

208

కా॥ నాపై నక్కటికంబుఁజూపుచును గంగాజాట ! యాలింగమం
దేప్రొద్దుక రహి సంక్రమించిమను. మింకేత జ్ఞలాధారముక
నావేగం బ్రథితంబొనర్చి యొగి దీనక స్నాతుడౌవారి దు
స్సాపార్థంబును బెద్దఁజేసి యిడు చాచంద్రార్క మిందుంచు ” నాక.

౨౧౨

మ॥ “ ఇది వై శాఖసితాష్టమిదినము. న న్నీనాఁడు దర్శించితీ.
నదియే హేతువుగాఁగ నేతదురులింగాకారముంజొచ్చి యుం
డెద నీయొక్కదినంబు. వచ్చి యెవఁడేనిక భానువారాన్వితై
తదహోవస్సునఁ దావకీనఘనతీగ్ధంబందు నుస్నాతుఁడై

౨౧౩

తే॥ త్వత్ప్రతిష్ఠితమన్మూర్తి తద్దభక్తితోడఁ బూజింపఁగలిగినఁ దోడుతోడ
నాఁడు తుస్థాదిగదముల వీడి నాడు లోక మొందును. వలదిందు నీకుశంక.

౨౧౪

కం॥ మఱియొకనాఁడేనియు నీకరణిని ద్వత్తీగజలవగానా మదర్పా
పరిచర్యల జరిపిననరు తెఱుఁగక చేసినయఘంబు లెల్ల నశించుక.

౨౧౫

కా॥ ఆమాడ్కిం దెగఁగొట్టఁబడ్డ భవవీరుంబైన కైదోయియుక
దా మత్తోక్త సమస్తలక్షణయుతైకద్యోగనుస్నాతవా
చో మున్నున్నటులుండు వెండి. యిపుడే చూపింతు. నిందాడియీ
నామూర్తిన్ విధిచోదితంబుగ వెసకా త్మోపాల ! పూజింపుమా.

౨౧౬

కా॥ ఈవై శాఖసితాష్టమిదినమునం దిందాడి మన్మూర్తి సం
సేవింపక వికలాంగులైన యొరులున్ శీఘ్రంబుగన్ముక్తి గం
ద్రోవిప్రా ! ” యని యష్టమూర్తి నిజభద్యోతస్ఫురన్మూర్తిశేఁ
దా వాక్రుచ్చి యదృశ్యుఁడౌటయును నాతం డప్పు శుద్ధాత్మతన్.

౨౧౭

మ॥ అభిషేకం బొనరించి యాసరసిలో నాదిత్యుఁ డర్పించియున్
శుభమాఁగాకని తన్నుఁదాను గలయంజూడన్ యథాపూర్వమా
ద్విభుజంబు ల్కనుపట్టె దేవామనఁ బృథ్వీపాల ! యమ్మేదిని
ఋభుఁ డబ్రంపడి నాఁటఁగోలఁ దప మందే చేసి ముక్తింగనెన్.

౨౧౮

కం॥ కావున నీవును భూవరి ! యా వై శాఖీయమగు సితాష్టమిదినమం
దావిధముననే స్నానము గావించి యజింపు ముష్ణకరవిగ్రహమున్.

౨౧౯

కం॥ ఎవఁడియ్యది ప్రతిదినమును రవిమండలఁగూరుచుండి రహిఁ బరియించున్
శ్రవణిండుఁ దదన్వయసంభవులుం గున్మంబుపాతేఁ బడ కొక్కపుడున్. ”

౨౨౦

—, తాంబూల ప్రభావము. —

మ॥ అని జేపర్తి వచించుడున్ విని నృపుండౌ సిద్ధసేనుండు త
ద్భువై శాఖసితాష్టమితిథియు మార్తాండీయవారముగూ

దను రాఁ గల్యమునంద పోయి కడువేడ్కకై శంఖతీర్థంబులో

మునుకన్ వైచి యివార్చనంబు నెఱపంబో యెట్లా కష్టంబుగన్.

౨౨౧

అ॥ అంతఁ దత్త బంబ యపగతమృత్యుఁడై దివ్యదేహుఁడగుచుఁ దేజరిలుచు

ధరణిపాల ! యతఁడు పరమసంతోషంబు పడసె. సంతకన్న భాగ్యమున్నె.

తే॥ అవలగ్న దాంబూలచర్మణప్రాప్తమైనకొలకుఁ బాచితమొనరించుకొని యతఁడు

స్వపితృవైతామహంబగు సకలరాజ్య మాక్రమించుచు శ్రీమంతుఁడై చెలంగె.

అ॥ నాగవల్లివైనె నలిగియో చినిగియో చూర్ణమయియొ యున్న పర్ణములను

భక్షణంబు సేత పాపంబుగావున దానిఁగూర్చి పాచితంబు వలయు

౨౨౪

అ॥ శంఖతీర్థరాజసంబంధమై నట్టి దీని నీకు వినిచినాను సరిగ

నికను నేమివినుట కిష్టంబుగలదో వచింపనయ్య. చెప్ప సిద్ధముంటి. ”

౨౨౫

వ॥ అనివక్కాణించుటయు వాన గ్రన్థపాటుండు.

౨౨౬

ఉత్సాహము.—“ చూర్ణపర్ణభక్షణమున తోణినాథునింట వి

స్తీగమైయెసంగులక్ష్మి చెదరిపోయెననుట యా

కర్ణసంబు సేయ నయ్యెఁ గరమువింత. యెటులికన్

నిర్ణయించెఁబాచితంబు ? నీవనుడువు మద్దియున్. ”

౨౨౭

వ॥ అనియడుగుటయు విశ్వామిత్రుండిట్లనియె.

౨౨౮

చ॥ “ తములపుటాకు పావనము. ధర్మదమున్ విధితోడ దాని వ

క్రమమునఁ బ్రవేశవెట్టనగుఁ దప్పిన దోషము. గావునం బ్రయ

త్నమునను నంతో యింతో మును దానము సేసి యనంతరంబునన్

దములము సేయుటోష్ఠును సకాతనపద్ధతి నుండువారికిన్. ”

౨౨౯

వ॥ అనియిట్లు నొడువుటయు వెండియు నమ్మహిళలబుండు.

౨౩౦

క॥ “ తాంబూలి యేప్రకారమునం బుట్టెను ? దాని చర్మణంబు నకాశ్రీ

యంబుగఁ జేసెడిదో దోషం దెటులఘటిల్లు. జెపుము సంయమివర్యా ! ”

వ॥ అసప్రశ్నించుటయు మఱియువిశ్వామిత్రుం డిట్లనియె.

౨౩౧

తే॥ “ ప్రశ్న భారంబుండితి నావైని గాని యుత్తరంబిత్తుఁ గౌతుకంబున్న నీకుఁ

జూరదళభక్షణంబునఁ బూర్ణదోష మేలప్రాప్తించునదియును నోలి వినుతు.

చ॥ అమృతముఁగూర్చి పూర్వము సురాసురు లబ్ధి నుధించి. రత్న క

వ్యముగనొనర్చి మందరము వాసుకి యొక్తముగానుజేసి పు

చ్చము ననురుల్ ముఖంబు బలి చక్కగఁబట్టిరి. విష్ణువాఙ్మఱ్ఱ

గమతము మోనునొప్పుకొనెఁ గష్టమునోరిచి కవ్యపుంజులన్.

౨౩౪

౧౦॥ తరిగొండ యంత బలిమిని గిరగిరఁ ద్రిప్పంగఁబడుదు ధీరసముద్రాం

తరమునఁ బ్రభువించెను మొద బురుతరరత్న ములుమూఁ డహోయన. మఱియున్.

౧౧॥ అగ్గలంబును నల్లనై నబట్టలతోడ దడమైన యదెనన్న యొడలితోడఁ

బల్లకీబొంగుఁ బోల్పఁగఁడగు ముకుతోడఁ గడుఁ బెద్దదగు తలకాయతోడఁ

బోలుగజ్జనుబోలు పొడవైన మెడతోడ గుట్టువెళ్ళెడి బాసపొట్టతోడ

నటుకులయం తేసి యలఁతికన్నులతోడఁ గంచిచేటలవంటి కాశ్యతోడఁ

గప్పుపండ్లతోడఁ గర మడల్లలిగించు చొకఁడు నట్టిరూపె యొలసి వ్రేలఁ

గొడుకుఁగుజ్జుఁ బట్టుకొని చూలుబరువుననుండు వానిపెండ్ల ముట్టిపడిరి.

231

౧౨॥ తరుచుచుఁ దరుచుచు నుండిన గిరివరముఁ బరిత్యజించి గీర్వాణులు నా

శరు లంతకుమిక్కిలి యా వరగత్న ములను గ్రహింపఁ బరువెత్తి రటన్.

232

౧౩॥ పరువెత్తి యచటనుండిన పరమవికారంపుటాడలి భార్యను భర్తన్

సరిగం గనుగొని వెనుకకు నరుదెంచిరి బిట్టు నవ్వు చవ్యోన్యంబున్.

233

౧౪॥ పదపడి బలి సాంజలియయి యదితిజులకు మాకు ముఖ్యుడగు హేతువుచే

నెది మొదలుపుట్టు నశ్వుది త్రిదశజ్యేష్ఠుండు పాండితీరంగవలయున్.

234

౧౫॥ తత్సమర్పణమునఁ దప్పక యీమంథనమున నివృత్తి యచరుమనకుఁ.

గాన నయ్యజుండు కైకొనుఁగాక యీమూఁడురత్న ములనుగూడ " ననుడు.

౧౬॥ బలిపల్కినది చాల బాగుగానున్నదం చురరీకరించె వాయుక్తి శౌరి.

బాగుబాగుని పదింబదిగఁ బ్రశంసించె రూఢి బోళాశంకరుండు దాని

నింతకంఠెనిశేష మేమియుండునటంచుఁ బురుహూకుఁదొట్టివేల్పులు పొగడిరి.

మాదొర యెంతయు మంచిమోజనచేసెనని నిశేషించి వాకొనిరి యనుచు.

లంతలోన బ్రహ్మ యనభిలాషుండయ్య వారిమాటమీఁది గౌరవమున

రత్న ములనుమూఁడు రమణమై గ్రహించె. మరల నెల్ల రబ్ధి తరిచి రంత.

౧౭॥ నుడియొక్క దొలయుదుఁ బొడమె వారుడి. బలిరహి దానిఁగొనె బలారాతియెదుట

నికనొక్కయావర్త మేర్పడఁ గొస్తుభం బుదయించె. వారి దాని నెద ధరించె.

మఱియొక్కయుదకభ్రమంబురా వాచిల్లి కలిగె. నాతని శూలి తలనుజేర్చె.

వేటొక్కటంబుపైఁ బొరిజాతము. నందనమున వేల్పులు దాని నాటుకొనిరి.

వశ్యయిత కామధేను వాపయిని బట్టి చనియె గోలోకమునకు ద్యోసరణిఁబట్టి

వైద్యరాజయినట్టి ధన్వంతరియును నశ్వుతకలశంబు గైకొని యవలవెడలె.

235

౧౮॥ అంతట నొక్కమాత్రె సుర లాశకు లీయది మాది మాది యం

చెంతయు గుంజులాడుదు మహీశ్వర! వైద్యుఁడు దేవతాళికన్

గాంతనుధాకనందలువు క్రవ్యభుగాళికే జేతజిక్క. న

త్యంతము లుబ్ధులై తరిచి రంబుది యందలుఁగూడి వెండియన్.

2౪3

చ॥ పదపడి కుభ్రవస్త్రయును బంకజవాస్తయు నై వెలుంగు శ్రీ
యందయునునొంది తానచని యోగ్యుడటంచు వారిన్ వరించె. స
మ్మదమునఁ గ్రమ్మఱం దరువ మండుచు లేచెను గాలకూట. మ
య్యదిగని దేవదాసవులు హోయని దూరముపాటి రేమనన్.

2౪౪

ఆ॥ తీవ్రమైనదానిఁ దీవ్రపరాక్రముండగు కృశానురేతుఁ డందుకొనుచు
భక్షణంబు సేసెఁ బదపడి. యదేహేతు వతఁడు నీలకంఠుడై రహింప.

2౪౫

ఉ॥ మందంవాసుకిప్రభృతి మంధనసాధనముల్ త్యజించి య
ల్కం దదనఁతరంబున విలాపరిపాల ! సుధానిమిత్తమై
యందలుఁ బోకొనర్చిరి సువాసురు లొండొరు. యోషివాక్యతిన్
బొంది యుపేంద్రుఁ డ్రసపుల మోహపఠానిధి ముంచె నాదటన్.

2౪౬

ఉ॥ ఆవగలాడిముచ్చటల కగ్ధలమున్ బలి మోసపోయి గో
త్రావర ! పొందుసేసి యమృతంబునొసంగెను. దానిఁగొంచు నిం
ద్రావరజుండు స్వాకృతి రయంబుగ వేల్పులఁజేరి “ తృప్తిగన్
ద్రావుఁడు చావులేకమని దైత్యులగెల్తు ” రటంచుఁ బట్కెడున్.

2౪౭

తే॥ వారు మంచిదియని యటం గూరుచుండి క్రోలి రమృతంబు నందలుఁగూడి కరుసఁ
బడసి యమరత్వముం ద తృభావమునను ననురవీరులఁ బరిహర్చి రాలమందు.

ఉ॥ పానవిధిన్ విధుంతుదుఁడు బాగుగ దై వతవేషధారియై
తానును గూరుచుండి సుధ ద్రావఁగడంగుడు గుర్తువట్టి రా
భానుఁడు చంద్రుఁ డయ్యనురుఁ. బద్మదళాక్షునకున్ వచించి. రా
ధీనిధి నానిశీర్షమును ద్రెంచె సుదర్శనచక్రధారలన్.

2౪౮

క॥ తలదొగఁగొట్టఁగఁబడియును నిలవాలక యమరభావమెనసిన యామొ

క్కలుడగు రక్కసుఁ గనుకొని వలమరిదా ల్పపుడు సాంత్యవాక్యంబులచేన్.

క॥ “ పదలుము రాహూ ! దైత్యులఁ. ద్రిదళులకున్ సమ్మతముగఁ దేజరిలుము. ని
న్నిదిమొదలుగ గ్రహమండలిఁ బదిలముగంజేర్చి భక్తిఁ బ్రజ పూజించున్. ”

చ॥ ఆనందయింప వల్లెయని యాదితినానుల నుజ్జగించి య

ల్లవ గ్రహమండలస్థుడయి లాభమొ నప్టియొ చేసికొంచు భూ

జనుల సమర్పనంబులను జాలగ్రహించుచునుండెవాతఁ. డ

య్యనిమిషు లెంతయున్ విజయమంది రహంపతిమంధనంబునన్.

2౪౯

తే॥ త్రాణఁగామిగిలిన యమృతమును మరలు నందనమునకుఁ గొనిపోయి నాగరాజు
కట్టుకంబముమొదటను బెట్టుటయు నహర్నిశములు వదలసానియైన దాని. ౨౪౩

ఉ॥ వ్రేటులకుం గమండలువు భిన్నముగా నట నంజరించెదా
వాటపుడీవయొక్క. డది వైశమ తద్వజబంధకంబునై
నీటుగఁ బ్రాఁతుచుం గరము నివ్వటిలం బొడగాంచి దేవతల్
గాటు ముగంధముం గలిగి క్రాంతిచునుండు తనీయప్స ముల్. ౨౪౪

తే॥ త్రెంపి భక్షింపఁడఁగిరి. దేవవైద్యుడైన ధన్వంతరియు దాని ననవీసరిగ
నాగబంధోద్భవంబౌట నాగవల్లియన స్మగ్ధస్థానమగునిది యంచుఁ బలిక. ౨౪౫

తే॥ తములంబయ్యెడివిధమునఁ గ్రముకంబులతోడ నుతీయు ఖాదిరపుం జా
గముతోడఁగూడ సంయు క్తముఁజేసెనతండుదానిఁ గడుఁ జకురుండై ౨౪౬

అ॥ అంతఁ గొంతకాల మరుగునై వాణిశత్సరిక నామధేయధరణి నాథుఁ
డింద్రుఁగూర్చితపము సెంతయుఁగావింప మెచ్చియచటికపుడు వచ్చియతఁడు
తే॥ “ఓయిధరణీశ! నీచేయు నుగ్రతపమువలన మిక్కిలిసంతోష మొలసెనాకు.
నీదుమదిఁ గోరుకొరిక యేదోచెప్పు మిచ్చిపోయెద ” ననవుడు నెలమివొంది ౨౪౭

క॥ అరాజన్యండిట్లును. “గోరాజా! మెచ్చి నాదుకొరిక యిడెదేన్
సారెకు నీలోకమునకు నే రా సువిమానమొకటి యీఁగదవయ్యా.” ౨౪౮

క॥ అనియిట్లువేడుకొనుటయు మనఆకుగవేగమైన మహితవిమానం
బును గరుణ నొసఁగె నింద్రుఁడ. దినదిన మదియెక్కియతఁడు త్రిష్మణఁగలిగెన్.

క॥ చనుదెంచితిదిరమునకుం దను దర్శించి చనునపుడు దైవతవిభుఁడా
యనకుం దాంబూలంబిడి యనివెడివాఁ డతనిమీఁది యక్కటికమునన్. ౨౪౯

అ॥ పరమహృద్మనును భక్షింప నద్దాని వృద్ధునకును గామవృద్ధియయ్యె.
నంత నింద్రుఁడెగి యవనికిం గొంపోయి నాటెఁ దనడుతోట నాగవల్లి. ౨౫౦

అ॥ అది క్రమక్రమముగ నఖిలదేశింబుల వ్యాప్తమగుదు దాని భక్షణమున
నఖిలజనులుగూడ నయిరి కామాత్ములు. యజనయాజనాదు లంతరించె. ౨౫౧

క॥ అంతం గ్రతుభుక్పంతతి వింతిలుచుం దమ్మిచూలి చెఁతకుఁజని యా
వింత నివేదించిరి. యశ్శృంగరముననే యతండు యజనాస్థముగన్ ౨౫౨

తే॥ పుష్కరక్షేత్రమునకుఁదాఁ బోవుటయు దరిద్రదేవత కడు దేవురింపుతోడ
నతనికడకేగి యభివాదమాచరించి యెంతయును వినయంబుతో నిట్టులనియె.

తే॥ “ప్రాహ్మణులయిండ్లలోనుండి పనవుదుంటిఁ గాన ధనికులగృహములం గాపురంబు
నేయ నొక స్థానముఁ జూపవే. మచటను దృప్తితోడ వహింతు నోదేవ! నేను ”

కం॥ అనియిటునాక్రుచ్చుటయును వనశాసనుఁ డాత్మఁ గొంతవడి ధ్యానంబున్
బొనరిచి దరిద్రదేవతఁ గనుగొని మోదార్చుకొనుచుఁ గడ కిట్లనియెన్. ౨౬౭

సీ॥ “ నలుగుడువడినట్టి నాగవల్లిదళాలు స్థానంబులగునీకు జడియఁకోయి.
పర్ణాగ్రములు నీదుభాగ్యకు నీకును విడుదులగును దుఃఖపడకుమాయి.
తొడిమలన్నియు నీదు కొడుకునకును నీకు నెలవులయ్యెడు మదిం గలఁగఁకోయి.
రాత్రివేళల ఖాదిరంబగుపొడి మీకు ముగురకుం డెంకియా వగవఁకోయి.
యేరుపఱచినాడ నీవాలిగింటిని మీకుఁగా దరిద్ర ! వీర నేగి

భాగ్యవద్భవాములు ప్రభువులగృహముం బొచ్చి ఛిద్రములను జూచుకొనుము ”

కం॥ అనియీగతివచియించెను జనశాధ ! దరిద్రుఁగూర్చి చతురాన్యుఁడు. దీ
ని నెఱుంగక యా భూపతి యొనరిచెఁ దాంబూల మవిధి నొగి సిరి తొలఁగెన్.

కం॥ తాదృగ్విధతాంబూలాస్వాదనముననైన దొసఁగు సకలంబును నా
భూదయితుఁడు పాచితమునఁ దాఁ దొలఁగఁద్రోసికొనియె ధారుణిశాధా !

అ॥ పర్వకాలమునను బండితబ్రాహ్మణుఁ బిలిచి యతని పాదములను గడిగి
కట్టఁ గప్ప రెండు పుట్టంబు లర్పించి యర్హభంగిఁ బూజ లాచరించి ౨౭౦

అ॥ స్వర్ణపల్లములను స్వచ్ఛమా ముత్తెంపుఁ జాన్గ మలఁది చాల శుభ్రమైన
కౌప్యఖాదిరమున రమ్యవైడూర్యపుం గ్రముకములను విడెముగట్టి దాని. ౨౭౧

శ్లో॥ యన్మయాభిషీతం పూర్వం వృంతం పత్రసముద్భవం
చాన్ద్రపత్రం తద్దైవాన్య ద్రాతౌ ఖాదిరమేవచ
తస్యపాపస్య శుద్ధ్యర్థం తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతాం. ౨౭౩

కం॥ ఆనుచుండ్రంబున నవ్విప్రునకు సమర్పింపవలయు ముదమున. విప్రుం
డును వత్సమణమండ్రంబును నుడివి గ్రహింపవలయు భూవర ! దానిన్. ౨౭౪

శ్లో॥ యజమానహితాన్తానాం సర్వపాపవిశుద్ధయే
ఆజ్ఞానాత్ జ్ఞానతోవాపి కుతాంబూలం ప్రభిషీతం ౨౭౪
భిక్షుయన్యసి యచ్ఛాన్య త్కదాచిన్మే ప్రసాదనాత్
తస్యదోషో నతేభావీ మమవాక్యా దసంశయం. ౨౭౫

తే॥ ఈవిధంబునఁ దాంబూల మిచ్చెనేని చనుఁ గుతాంబూలభిక్షుణజనితదోష
వట్టుకవరించి నాగదుఁ డెనిపటికే బాచితంబునజేయించి పాపె నఘము. ౨౭౬

—♦ సిద్ధసేనుఁడు నాగరబ్రాహ్మణుల సన్మానించుట. —

౩॥ అట్లు నారదర్శి యాతీని దారిద్ర్యమునకుఁ గున్మరుజకు ముఖ్యమైన
కారణములఁజెప్పి క్రమ్మఱ ధరణీశ ! యెక్కుడైనప్రేమ నిట్టులనియె. ౨౪౭

తే॥ “ నీదు దారిద్ర్యమునకును నిష్ఠురంపుఁ గున్మరుజకును మండిన ఘోరకార
ణమును దివ్యాక్షి గురుతెలింగి మహినాథ ! వినిచినాడను నీకు సవిస్తరముగ.

౪॥ ఇఁకనీకుఁ బగరవలనం బ్రకటంబగు సరిగ్గవంబు ప్రాప్తించుట కే
కుక్కుతము కారణమయ్యెనో ప్రకటించెద నాంకింపు పార్థివ దానిక. ౨౪౮

౫॥ ఆనర్తరాజ్యమందున వేనికిఁ బట్టాభిషేకవిధి జరిగెడినో
యానరవాధుఁడు ప్రథమము తా నాగరసవిధమునకుఁ దరలెను భక్తిక. ౨౪౯

౬॥ నీవు ప్రమాదవశేంబున నావిధముగ జరుపవైతి. వదియునుగా కా
భూవిబుధుల కవమానము గావించితి యాచ్చ సేయఁగాఁబడి కూడక. ౨౫౦

తే॥ తండ్రితాతలవాఁటి యాధరణిసురుల శాసనంబులు క్షించి తీసుమెయిని.
దాన మార్తురు ని న్నవమానపఱచి. రిమ్ము తచ్చాసనంబుల నీవు మరల ” ౨౫౧

౭॥ అనియిటు వక్కాణించుడుఁ జనియాతఁడు శంఖతీగ్రసవిధంబునకుక
మునిఁగియట సమధ్యగమగు ఘనవాగరభూమిదేవగణమును భక్తిక. ౨౫౨

౮॥ పిలిచి కాశ్యపగడిగి యలఘు శంఖాదిత్యునెదుఱఁజేరి నూటయిరువదాఱు
శాసనంబులిచ్చె. సమసెను దచ్చక్రసుంచయంబు తత్ప్రసాదమునను. ౨౫౩

౯॥ ఈశంఖతీగ్రమహిమ మిలేకా ! యంతయును నీకు వేఁ జెప్పితి నిం
కేళుభచరితము వినెదొ త్వదాశయ మెఱిఁగిపు” మనుచు నమ్ముని మఱియుక.

౧॥ బహువిధేతిహాసంబులు వచించె” నని వాక్రచ్చుటయు. ౨౫౪

౧౦॥ “ హాటకేశ్వరమున నలరారునటువంటి వెక్కుతీర్థములను వ్రీతితోడ
నీముఖమున వింటి మే, మిఁక గాఢేయుతీర్థపుంమహత్త తెలుపవయ్య ” ౨౫౫

౧౧॥ అనియిటువాక్రచ్చుటయును మనమున నొకకొంతసే పుమాసహచరు నె
క్కునఁజేసి శౌనకాదులఁ గనుగొని నూతుండు మృదువుగా నిట్లనియెక. ౨౫౬

—♦ రత్నాక్షి పాఖ్యానము. ♦ —

౧॥ పారావారపారంబును నవనీతలాంతంబును నక్షత్రసంఖ్యయుఁ గనుగొన వగుతిగాని
విశ్వామిత్రు గుణగణంబు లెక్కంప నొక్కవికిని వశంబుగాదు. క్షత్రియుడయ్యు
నెవ్వఁడు బ్రహ్మత్వము సాధించె నెవఁడు చండాల భావంబైననీన త్రికంకునితే యజ్ఞం
బుసేయించి యందు దేవతలకు పావిర్భాగంబు తిప్పించె నెవఁడు బ్రహ్మతోడి స్పర్ధయై
స్పృహ కుపక్రమించి క్రతుభుజులు కాశ్యపట్టుకొన మగ్గుడఁ జాలించె నా గాఢేయు

తీర్థపుంబ్రభావము గీర్తించెద నా మహాత్ముండు ఖననసాధనం బెద్దియు లేకుండఁ దన
చేతిమీఁదుగా నొక కుండంబుత్రవ్వి ధ్యానబలంబునం బాతాళంబునుండి గంగను
రప్పించి దానఁ బూరించె. భూతలంబున కానీతంబగు తద్గంగాజలంబు నిర్మలంబును
స్వాదువును నై స్నాతుల సర్వపాపంబులును హరింపఁగలిగియున్నయది. గూఢాచారమునఁ
డచట నాదిత్యుఁ బ్రతిష్ఠించియున్నవాఁడు. మాఖశుక్లసప్తమీభానువాసర మాప్రా
దంబునఁ గ్రుంకి యయాదిత్యున కభివాదమాచరింప నభిలషున్వంబులును నభిలాషుంబు
లును నశించు. దాని పశ్చిమోత్తరదిగ్భాగంబున ధన్వంతరిచే నిర్మింపఁబడి సర్వరోగ
నివారకంబగుచు నొక నడబావియుండె. దొల్లియచట ధన్వంతరి తపంబొనరింపఁ బెద్ద
కాలంబునకు భాస్కరుండు ప్రత్యక్షమై వర్షమడుగుమన నతండు.

౨౪౯

కం॥ “ ఏతక్కుండంబున సుస్నాతుండగునట్టిజనుని సకలామయముల్

ధూతములు కావలయు ఖద్యోతా! నాశితసమస్తదురితవాతా!”

౨౫౦

మ॥ అని ప్రార్థించుటయు సూర్యభగవానుం డిట్లనియె.

౨౫౧

అ॥ “ ఎంతయుం బ్రకృస్త మీ మాఖశుక్లసప్తమి మదీయవాసరమునఁ గూడి.

యిట్టిదినమునందు నే నుదయించుచో నిందుమునుఁగువాఁడు పొందు శుభము.

తే॥ సామయుండైన నగును నిరామయుఁడు. నిరామయుండైనఁ బడయు నిష్టార్థములను
మొగి నిహాముత్రఫలభోగమున విరాగి యిచట స్నాతుండుగా మోక్షమే ఘటించు.”

మ॥ అనియిట్లుకీర్తించి యర్యముం డంతర్ధానంబుఁజెందుటయు ధన్వంతరి సంత
సించి స్వస్థానంబునకుఁజనియె. నంతఁ గొంతకాలంబునకు

౨౫౨

సీ॥ క్రీమదయోధ్యాపురీపరిపాలకుం డుష్ణరశ్మ్యన్వవాయోద్భవుండు

నడిగిన లేదనఁటువంటి నెఱదాత కృతమునకుం బ్రతికృతివిధాత

యర్థదేహులఁగాక యన్యలఁ గన్నెత్తియైనఁ జూడని ధీరుఁ డధికశూరుఁ

డత్యంతతేజస్వి యధినిషాదనుఁడునా రత్నాక్షుఁడను మేటిరాజొకండు

పూర్వకర్మవశత భూరికున్దవ్యాధి కర్దమగుచు దాని నపనయింపఁ

దిరిగె ముజ్జగములు. తినె నొషధంబులు-దానములను దనిపె ధరణినురుల

౨౫౩

మ॥ కాని యెన్నిచేసినను నెక్కువయై యాకాడ్య మతని క్షీణింపఁజేయటయు

విరక్తుండై రాజ్యభారంబు పుత్రువైచెట్టి చెప్పవలసినబుద్ధులు నెప్పి న్నేహితుల కప్పు

గించి డేవతలం బూజించి భార్యలును బంధువులును జెలికార్చుదును నేవకులును వలదు

వలదుని వారించుచున్నను వినక యగ్నిం బ్రవేశింపనున్న సమయమం దొక దివ్యతేజస్వి

బుజ్జంబు కాశికావడిం గై నేసికొం చురుగుదెంచి యత్యంతవిషాదమందున్న యాపురంబు

నవలొంగి యాశ్చర్యపడె యందొకజను నాహ్వానించి

౨౫౪

కం॥ “పెద్దలు పిన్నలుగూడం దద్దయు వాపోవ మదముదక్కి యనూనా
పద్దశనున్నది యీపుర. మెద్దియొకత మిటులనునికి కెఱుగం జెపుమా.” ౨౪౨

వ॥ అనియడుగుటయు నతం డిట్లనియె. ౨౪౩

ఉ॥ “ఈపురమేలునట్టిదొర యెంతయుఁ గున్వముతోడ సంయుతుం
డై పడలేక బాధ జ్వలదగ్నిఁ బ్రవేశముసేయనున్నవాఁ.
దోపథికా! యతండు నుగునోదధి. యట్టిని వీడియుండలే
కీపగిదిక్ జనంబు తపియించెడిఁ జెల్లుటనిక్క మండఱుక.” ౨౪౪

వ॥ అనినవిని యా కార్పటికుండు ద్వరితంబ రాజుపాలికింజని. ౨౪౫

చం॥ “నృప! సకలామయంబులను నిర్వృతినేసెడి తీర్థముండఁగా
నిపు డొక కున్వఃకాడ్యమున కెంతయుఁ జింతిలి పావకంబునక
వపువు దహింపఁజేయకుము. నాయెడఱుక భవదంగమల్లెకా
నపుడట స్నానముకొనలిపి యైతినిటు ల్మఱి దివ్యదేహుండక.” ౨౪౬

తే॥ సప్తమిభానువారము సవిత్పనుదయవండుఁ బోయి రుజాగ్రస్తుఁడచట స్నాన
మాచరించిన నీరోగుండగును నపుడ. యట్లు పాపవినిర్ముక్తుఁడగును మఱియు”

వ॥ అనిచెప్పుటయు రాజిట్లనియె. ౨౪౭

సావిత్రి॥ “ఏదేశంబందుండెం దాదృక్తీర్థశ్రేష్ఠం.

బోదివ్యాంగా! నాకీ వాదేశంబి మ్మయ్యా” ౨౪౮

వ॥ అనియడుగుటయు మఱియు నా కార్పటికుండు. ౨౪౯

చం॥ “కలదిల నాగరాఖ్యుఁగడు భ్యాతము క్షేత్రము. కున్వరోగసం
కలితుండై తదంతర మొకానొక కాలమునందుఁ దీర్థయా

త్రల నొనరించుచుం జనుడుఁ దత్స్థలవర్తి తపస్వియొక్కఁ డి
బృహరుజవొంది కుందునను బాగుగఁజూచి కృపావిశిష్టుండై. ౨౫౦

అ॥ ‘జలములనుశయించు చక్రికిఁ బశ్చిమోత్తరదిశం జెలంగుఁ గరముపుణ్య
మైన తీర్థమొకటి యనఘవిశ్వామిత్రమునివినిర్మితంబు మోక్షదంబు. ౨౫౧

అ॥ చనుము మాఖశుక్లసప్తమిభానువాసరమునందునీవు సరిగ నటకుఁ
జని యిసోదయమున స్నానంబుగావింపు. నీదుకున్వకాడ్యమేదునంత.” ౨౫౨

చం॥ అనవిని యాదివారయుతమా నల సప్తమి నేను దత్ఫలం

బున కతిభక్తితోడఁ జని పుణ్యతమంబగు తద్భదంబునక

మునిఁగి వినిర్గతుండనయి మూర్తి కనుంగొన నీదృశంబుగక

గనఁబడియెక. యథార్థమును క్షౌపరిపాలక! నీకుఁ జెప్పితిక. ౨౫౩

అ॥ అట్లుగాన నీవు నరిగి యాసప్తమిభానువాసరంపు భాస్కరోద

యమున నచటఁ దీర్థమాడుము. నీవ్యాధియడఁగుఁ బాతకంబు నంతఁజెందు "

న॥ అనినవిని యాక్షణంబ రత్నాక్షుఁ డాకాశికావడివానివెంటఁ జని మాఖికుడ్డ సప్తమిభానువాసరంబున విశ్వామిత్రతీర్థమందుఁ గృతావగాహుండై కుష్మంబున విడువఁ బడి సంతసంబునం బొంగుచుఁ గార్పటికునకు మూఁడుకోట్లమాడబర్పించి,

ఉత్సాహము:—“భవదనుగ్రహమునఁజేసి భయదమైనయట్టియీ

తెవులువోయెఁగానఁ బాము తీర్థవాహ! నేనిటఁ

దవిలి తపము సేసికొందు దాఁతతోడఁగూడి-యి

య్యవనికెఁక విభుండు తనయుఁ డతఁడు దత్తుఁ డోమఁగఁ.” ౨౧౨

న॥ అనివచ్చించి యాయనను సేవకులను నిండ్లకుఁబనిచి యాశ్రమంబుగట్టించివొని కళత్రసహితంబుగా నచట వసించి సిద్ధింబొందె. నతనిపేరవెలసినతీర్థంబు సర్వవ్యాధి హరంబును సకలపాతకహాశకంబును నయ్యె. దేవదేవుడగు దివాకరుం డతనిచే నటఁ బ్రతిష్ఠితుండై రత్నాదిత్యవామంబునఁ బ్రసిద్ధికివచ్చె. సప్తమిభానువాసరంబునం దాతీర్థంబునం గ్రుంకి యయ్యాదిత్యు దర్శించినఁ బాపంబులనుండి తొలఁగి సూర్య లోకంబునకుఁ జను. వాటియొక ష్టేత్రం బచట వర్తిలెడి. తత్ప్రదేశంబున గ్రామ్యుం డగు నొకజనుండు కుష్మరోగంబున బాధపడుచుండియుఁ బశువులంగాచి జీవించుచు నొకశాఁడు కొండక్రిందిభాగమం దప్పనులమేపుచుండ నందొక్కటి తృణలోభంబున యూధంబువిడిచి చని సప్తమిరవివాసరంబున నమ్మడఁగునం బడుటయు నదియెఱుంగక వాఁడు తక్కుపనులం దోయివొని సాయంసమయమం దింటికిఁజనఁ దప్పదకుస్వామి వానిపాలికింబోయి గద్దించుచు

క॥ “రాతే దేలర ఖల! యీవేళను మా పాడియావు వేళ్ళంబునకున్

దోలుకొనిరమ్ము. దానిని మాలోఁగిలిఁ జేర్చుకున్న మననీ నిఁకనిన్.” ౨౧౩

న॥ అనినవిని వాఁడు భయపడి యాక్షణమ పగ లది తిరిగిన మార్గంబువట్టిపోయి రాత్రివేళయగుట గాఢాంధకారంబునఁ బెనుగోతింబడి కొట్టుకొనుచున్న దాని యజువు దూరమున వినరా నందు దూకి పంకంబునుండి పైకిలాగి మెలమెల్ల నతనియింటికిం దోలుకొనిపోయి యప్పగించి స్వగృహంబునకుఁజని పండుకొని తెల్లవారినపిదప లేచి స్వకేరీరంబుఁ జూచుకొని కుష్మవినిర్ముక్తమై మంచిచాయనుండట కాశ్చర్యపడి

క॥ “ఏమిది యాకస్మికముగ నామయ మెడలినది. నిశ్చయంబుగ నిది వి

శ్వామిత్రతీర్థమహిమము. నే మునిగితి దానఁ బశువు నెమకుచు రాత్రిన్. ౨౧౪

ప॥ అనివిచారించి యపగతకంఠాతియై యధిక తేజఃమనః బాసలు నప్పుకుపాల
కుండు మరల సాతీర్థంబున కరిగి యయ్యటవీచుధ్యస్థికుండగు నాదిత్యు ధ్యానించుచు
నందుఁ దపంబుండి పరచునీర్ధిం బ్రాపించె. గాన సర్వప్రయత్నములచేతను నందుఁ బీర్థ
మాడి భాస్కరుం బూజించునది. యిక్కలికాలంబునఁగూడ సప్తమిభానువాసరంబునఁ
దత్తుణ్యతీర్థజలస్నానంబున శుచియై యెవఁ డాదేవు భక్తిచేఁ బూజించు వాఁడు
విముక్తపాపికుండగుఁ. దదగ్రంబునం గూరుచుండి యెనిమిదివేలగాయత్రీమంత్రంబు
జపించిన నీరోగుండును నిష్కల్మషుండును నగుఁ దదుద్దేశంబుతో శ్రద్ధమై నెవఁడు
గోదానంబానరించు వానివంశికుఁడుసహితము వ్యాధిచే స్పృశింపబడఁడు. కువ్వ
వ్యాధిచేఁ గుమిలికుమిలి పూర్వ మొకభూనుమం దందు రక్తచందనంబున సాదిత్య
ప్రతిమ యమర్చి యర్పించుటయు వేయియేండ్లకు దేవుండు ప్రీతుండై దర్శనంబిచ్చి
వరంబడుగుమన నతం జేట్లునియె.

౨౫౨

తే॥ “సంతసించితివేని యోసవిత ! నాదు కువ్వరోగము నానియించి కూర్పుమయ్య
యట్లు కాకుండ స్వర్గరాజ్యము నిడినను మన్మథఃప్రీతిసేయ. దీమాట నిజము ” ౨౫౩

ప॥ అనియిట్లు వాక్రుచ్చుటయు సూర్యభగవానుండు ౨౫౪

తే॥ “సప్తమిభానువారము సరిగనీవు పావనహృదయన నాడి పండ్లు చేతఁ
బట్టుకొని నూటయెనుబదిపరులు నాకు వలగొనుము కువ్వజాడ్యంబు వదలిపోవు.

శం॥ భూతలగతుఁ డెవఁడైనను నేతద్వృతముం జరింప నెల్లగదంబుల్

ధూతంబులగునువానికీ. నాతర్వాతను లభించు నస్మత్పదమున్. ” ౨౫౫

ప॥ అనినవిని యాబ్రాహ్మణుం డట్లాచరించి నష్టకుష్ఠండును నవ్యకాంతియుఁకుండును
నయ్యె. నట్టియాతని నవలోకించి వెండియు సూర్యభగవానుండు

పంక్తి॥ “ఏమిప్రియంబు న్నే మఱిచేతున్ నీమతమేదయ్యా మహిడేవా! ” ౨౫౬

ప॥ అనిప్రశ్నించుటయు బ్రాహ్మణుం డిట్లునియె. ౨౫౭

పంక్తి॥ “ఎప్పుటికిన్నీ ఎప్పుడమందే తప్పకయుండన్ మెప్పుగుడేవా! ”

ప॥ అనియిట్లునొడువుటయు మరల సూర్యభగవానుండు ౨౫౮

మధుమతి॥ “మహిసురేంద్ర ! యిళక్త రహివసింతు నిటక్త.

గుహరవానుఁడునా విహితసంజ్ఞాడనై. ” ౨౫౯

ప॥ అని తదివ్వవరంబిచ్చి యంతర్ధానంబునొందె. నంతఁ గొంతకాలంబునకు
శ్రీకృష్ణుండు సాంబుధిగనుటయు నతఁడు రాజమార్గంబునఁ జనుచోఁ బురశ్రీలు
మోహించి గవాక్షంబులెక్కి కాంచుచుండెడివారు.

౨౬౦

— సాంబోపాఖ్యానము —

~*~*~

సీ॥ సగ మలందినయట్టి మృగమదంబులతో నె పరువెత్తిపోయెడిఁ దరుణియోర్త
యొకకంటి కిడిన మేలకపుఁగాటుకతో నె వడివడినడతెంచుఁ బడఁతియోర్త
కలయదువ్వనియట్టి తలవెండ్రుకలతోన వేవేగనరుదెంచు వెలఁదియోర్త
స్తన్యమిచ్చుచుఁగూడ సంత్యక్తబాలయై శీఘ్రంబ చనుదెంచుఁ జెలియయోర్త
యొక్కకాలి కుపాసనా మెక్కఁదొడిగి తక్కుకాలునఁ బాదుకం ద్రొక్కుకొనుచు
జనును దొరతొర నోర్తుక చంటిబిడ్డ లేడ్వ నత్తలు మామ లెంతేని యఱవ.

సీ॥ కదలక మెదల కొక్కర్తుక నిలుచుండుఁ జిత్రంబునందలి స్త్రీవిధమున.
వేడినిట్టూర్పులు విడుచు నొక్కర్తుక బుసకొట్టుచును బిట్టు భుజగమట్టు.
పడు గవాక్షమునుండి పడఁతి యొక్కర్తుక క్షీతిమీఁద నెంతయుం జేష్టులుడిగి.
చెప్పు నొకర్తుక చెలికత్తెతోడ నాతనిఁగూడినదియె తా ధన్యమునుచు.
నట్లు నవచన్మథాకారుఁడైన సాంబు రూపరేఖావిలాసంబు లాపురాంగ
నలు గనుంగొని మోహ మగ్గులముగాఁగఁ బరవశతఁజెంది తోనిరాబారులార !

సీ॥ పీతాంబరునిచేతఁ బెండ్లాడఁబడి సపత్నీమాతలైనట్టి కామినులును
నవ్వారియందు క్రీవారివలనం గల్గి యక్కసెల్లెండ్రైన యంగనలును
నన్నదమ్ములచేత నగ్ని సాక్షికముగాఁ బరిణీతలైనట్టి భామినులును
గులగురులైనట్టి కుంభినీదేవుల పాణిగృహీతలౌ పతిరతలును
మోహ మాఁగలేక యాహాయటంచు నాయదుకుమారుఁజూడ నరుగుచుండి.
రదియటుండనిండు. పెదపెద్దలౌ పూరుషులె భ్రమించి రతనిఁ జూచిమిగుల. ౮౩౦
మ॥ అట్లుభ్రమించి వితాకుపడువారును నథాపేక్షలేకయే యతని సేవింపనెంచు

వారును నతనియాననంబు నవలొకింపఁగోరువారును సౌందర్యంబు వర్ణించువారును నై
వర్ణించుచుండిరి. అంతఁ గొంతవడికి క్షపాసమయంబున నందినియను నతని సవతితల్లి
తత్పత్నీ వేషంబువేసికొని తచ్చయ్యం బరుండియుండుటయు నతండు రతిక్రియలం
బరితృప్తి నొంది తచ్చేష్టితంబు లనుమానాస్పదంబులుగా ౮౩౧
లే॥ “ నాదుప్రాణాలకన్న నెంతయుఁ బ్రియయగు నంగ రాజతనూజ యీయదియెఱుంగు
రతివమత్కృతు లెఱుంగ. దొర ! గణికలకు నిట్టి రతిచాకచక్యంబు పట్టునడచు
మ॥ అని వికల్పించి దీపంబుబెచ్చి విలొకించి నందినింగాఁ దెలిసికొని ౮౩౨

తే॥ “ అభిలజనులు తతూయని యాననమున నుమియ యమభటు లగ్గలం బుగముగను
దుర్గతికతంబునం బడఁద్రోయ నకట ! యేమిపనిసేసినావె యిసీ కుశీల ! ” ౮౩౪

వ॥ అని గర్హించుటయు నాబిడ తత్తుణంబ లేచిపోయె. నంత నతం డార్తనా
దంబునం బ్రలపించి కూర్చునెందక కర్షితోపమంబుగా రాత్రికేవంబు వెళ్ళించి
సూర్యోదయంబున నావశ్యకకార్యంబులుసహిత పవలద్రోసి ధర్మశాస్త్రవిదుం
బిలువబంచి ౮౩౫

తే॥ “ అక్కసెల్లెండ్రతోడను నంబతోడఁ గన్న కూతుండ్రతోడను గలసినతని
కెవ్విధము శుద్ధియగునో వాక్రువ్యవయ్య ధర్మశాస్త్రంబులన్నియుఁ దగబెరించి. ”
వ॥ అనిపలుకుటయుఁ దద్రాచిహ్మణుం డిట్లనియె. ౮౩౬

క॥ “ పరవారీసంభోగము జరిపినపురుషులకు సర్వసాధారణమై
యొరలెడిఁ బ్రాయశ్చిత్తము ధరణీవర ! కర్ణతారతమ్యముతోడకా. ౮౩౭

తే॥ అప్పసెల్లెండ్రతోడను నంబతోడఁ గన్న కూతుండ్రతోడను గలసినతండు
తింగినిగాక వేటొక్కతీరుగా విశుద్ధిఁ గాంచుట యెటుఁగూడఁ జూచియెఱుంగ.

తే॥ ధర్మశాస్త్రంబులందు నేతద్వినిర్ణయంబునకు భిన్నముండ. దియ్యది నిజంబు.
స్మృతుల నన్నింటిఁ బలుచుఱుం దిరుగవైచియే వచించితి నివ్విధ మేను నీకు.

తే॥ పాచితంబునుగూరిచి ప్రశ్న సేయఁబడి యథేచ్ఛగ నన్యధా నడుపువాఁడు
పాపమునఁ దాను భాగముం బంచుకొనుచుఁ గర్తవోలెను బడును దుగ్గుతుల వత్స ! ”

క॥ తనలోతుగోతిలోనం గొనకొని నిలుచుండి యెందుగోమయమార్గం
బును నాగళముం బోయించి నిజాంఘ్రిప్రాంతమందు నిష్పంచఁగనా. ౮౪౦

తే॥ కాలుచుకొంచువచ్చునది గాత్రము మెల్లగ. నైన దానికికై
దానిమిఁబూని యిండుకయఁ దాఁ జలియింపక యేడ్వ కారమా
లోలుని ధ్యాసతోడఁ బరలోకముఁజేరిన శుద్ధగాత్రుడై
యోలి నఘంబువాయును విభూ ! యదె తింగినినాఁబడున్ ధరన్ ” ౮౪౩

వ॥ అనినవిని సాంబుండు తింగిని సాధించుటకు నిశ్చయించి వానుజేవుఁడేరంబోయి
మ॥ “ జనకా ! నీప్రియభార్య నందిని ధృతాస్మద్దారవేషధ్యయై

నను వంచించె నఘాత్మురాలు. మదిలోనన్ భార్యగానెంచి యా

కెను నేఁ జీకటియింటఁ గూడితిని. దక్కర్థ్యంబు లీక్షించువై

ననుమానంపడి గురెఱింగితి. నిసీయం చావలంద్రోసితిన్. ౮౪౫

క॥ నాటంగోలను గుమ్మమేరుపడి యెన్నాదేహము. దంత ని
వీటున్ వర్తిండు ధర్మశాస్త్రవిదులం బిల్పించి ప్రశ్నింప నా
మేటున్ “తిరిగినాచరించుకొను, మామీదన్ విశుద్ధుండవై
దాటంగల్గు దఘాబ్ధి” యంచనిరి తాతా! దాని సాధించెదన్.

౮౪౬

ఉ॥ నే నెదియేని కూడనిపనిం బొనరించిన బాల్యచందునకై
దాని తుమించి వేగముగఁ దండ్రీ! యనుజయింపంగు. మే గెదన్
దీనత నన్నఁగూర్చి పరిదేవనసేయు మదంబ. యామె దుః
ఖానల మార్పుమీవు సమవాహరణంబులుచెప్పి మెప్పుగన్”

౮౪౭

చ॥ అనినవిని శ్రీకృష్ణుండు గద్గదస్వరంబున నతని కిట్లనియె.

౮౪౮

ఉ॥ “ఈపని కాముకుండవయి యీవొనరింప. వెటింగిచేయ వ
ప్పా! పొరపాటునన్ జరిగె. నందున నీకొల యల్పయ్యెడిన్.
తొపతి యర్హుడందనము సల్పకయున్న నెటింగిచేయు నా
పాపముమాత్ర మగ్గలము. పాచిత మాచరితశ్చ మెంతయున్.”

౮౪౯

ఆ॥ కాన నీదు చువ్వగద మేది సంకుద్ధి యొనరఁ బాచితంబు నుచ్చరింతు.
దానమును వచింతుఁ దనయ! యాకర్ణించి యవ్యధమునఁజేయుమా రయంబ.

ఆ॥ పాపములకుఁ దగినభంగిఁ బ్రాయశ్చిత్తములు విధింపఁబడియు ముసలచేత
నవి నిషిద్ధమయ్యె సాపేక్షనిరపేక్ష భేదములనుబట్టి బిడ్డ! మరల.

౮౫౦

కం॥ కావునఁ బ్రాయశ్చిత్తము కావింపు మదుక్రరీతిఁ. గలఁ డిహపరసౌ
ఖ్యావహుఁడై మాతాఁడుండు శ్రీవిశ్వామిత్రమానిచే స్థాపితుఁడై.

౮౫౧

ఆ॥ హాట కేశ్వరమున నలరెడి యాదేవు మాఖశుక్లపక్షమధ్యగమగు
సప్తమి రవివారసహితముం బిత్తదేవతాకథింబు నగుచుఁ దనరుతటిని.

౮౫౩

ఆ॥ ప్రొద్దువొడువ శ్రద్ధఁ బోయి యష్టాక్షరశతఫలములుగొంచు సరిగ నొక్క
టాకటి పశ్చేరమున నుంచుచు వలగొను మన్ని పరులు, కున్ద మపుడ యెడలు.

తే॥ శోగమును నొప్పి లేని పూరుషుండు పోయి యెన్ని సారలువలగొన నన్నియుగము
లాదివాకరులోకమం దధివసించు. నేమివచియింతునీకుఁ తత్స్వామిమహిమ.

ఆ॥ ఆదివాసరమున నాదేవునకుఁ బ్రదక్షిణము లాచరించి కేలుమోడ్చు
వాడుగూడ శోగవర్జితుఁడగుఁగానఁ గొలువు మధికభక్తిఁ గొడుక! యతని.

ఆ॥ కున్దమెడలు, నీదు కొలవాము. దివ్యదేహుండవు నగుదు, దుఃఖపడకు కొడుక!

హాట కేశ్వరమున నా కునారాశ్రయస్వామియుండియుండ నేమిభయము.” ౮౫౭

చ॥ అనినవిని యర్చుదాచలమాగ్గంబున హాట కేశ్వరంబున కరుగుటకు నిశ్చ
యించి సాంబుండు శుభదినంబున హస్తశ్వరధపదాతిసహితంబుగాఁ బ్రయాణంబు
సేయఁబడెను.

౮౫౮

— సాంబుని దీర్ఘయాత్రకుఁ బంపుచుఁ గృష్ణానులు దుఃఖించుట. —

సీ॥ కొడుకా ! యటంచు వాని యేడ్పుచుం బ్రేచుఁ దరలితి తోడ్తోడఁ దల్లులెల్ల.
రరిగెదా వెనువెంట నశ్రుపూర్ణాక్షుఁడై కుంచుచు దేవకీనందనుండు,
దిగులుదెల్పఁగఁజాలు దీనాననంబుతో ననుగమించెనుదమ్ము నలరువిల్లుఁ.
దశ్శిలశంకమై నదలించు చందఱఁ గదియనే గెఁగుమారుఁ గానుపాలుఁ.
దట్లు చాలదూర నురుగువో నాతని ప్రసుపు జాంబవతి తరరివిధమున
విధిని దూతీదూతీ విలపించుచుం బట్టి బిట్టుకాఁగలించి యిట్టులనియె. ౨౫౯

ఆ॥ “ హా ! నాతాశనైతి-దేహంబువాసితి-చందభాగ్యనైతి మతీయునేను.
ఏకపుత్రనైన నాకీవిపద్దశ యనుభవింపవలసె నక్కటకట ! ” ౨౬౦

వ॥ అని యిట్లు విలపించు నాయమంగని వానుదేవుండు ౨౬౧

కం॥ “ తల విరియఁబోసికొని కనుకొలఁకుల నీరంబునింపి కుయ్యడేదేమే ౨౬౨

లలిఁ బయనమైన నుకునకు జలజాక్షి ! యమంగళంబు సఁపాదంపక. ౨౬౩

తే॥ కుష్టమునుబాపుకొని నీడుకొడుకు మరలఁ దీర్ఘయాత్రాఫలంబును దీసికొనుచు
వచ్చు నీయంతికమున కోవనజగంధి ! యేలయేడ్చెద వుజకుండు మింకనీవు ”

వ॥ అని చెప్పుచుండుటయు యానంబునుండి దీగి సాంబుండు త్వరితంబుగం
దల్లికడకరిగి యెరఁగి నవ్వుచు ౨౬౪

ఆ॥ “ తీర్ఘయాత్రఁజేసి తిరిగి శీఘ్రంబుగా నరుగుదెంచువాడ నంబ ! వేను, ౨౬౫

అస్మద్దర్శముగను వ్యర్థంబుగానీవు భేదపడకుమమ్మ కేలుమోడు ” ౨౬౬

వ॥ అని వాక్రుచ్చుటయు జాంబవతి ౨౬౭

కం॥ “ పులులుం బికాచములు నిను బలిమిని బాధింపకుండఁ బవలును రేయక ౨౬౮

బలుపూనికిఁ బాలించుత పల వనదేవతలు గాఢమగు ననుకంపక. ౨౬౯

సీ॥ తావకశీర్షంబు గోవిందుఁ డోముత-చధునూదనుఁడు గ్రీన మమచుఁగాతఁ. ౨౭౦

గేలుదోయిని హృషీ కేకుండు కాచుల-దైత్యనాశనుఁడు నృత్యస్థలి నిలుచుతఁ. ౨౭౧

బుండరీ కాక్షుండు పోషించుతక గర్భ-చరయత శ్రీగదాధరుఁడు కటిని- ౨౭౨

జానువుల్ కృష్ణుండు తాను రక్షించుత-ధరణీధరుం డేలుతం బదంబు ” ౨౭౩

అని కరంబున స్పృశించి యంగములను గ్రుచ్చికాఁగిట శిరముమూర్కొని కరంబు ౨౭౪

పనిచి తనయుని కుద్ధాంతజనముతోడ మరలె నిట్టూర్పులక విడ్చు చురగమట్లు. ౨౭౫

వ॥ భగవంతుఁడైన కృష్ణుండును నాలాయుధా ద్యఖిల పుత్ర పౌత్ర మిత్ర యాచన
పురస్కరంబుగా నశ్రుపూర్ణక్షణుండును నతిదీనవదనుండును నై యాత్మీయనగరంబు ౨౭౬

ప్రవేశించె సాంబుండు ద్వారకనుండి బయలుపెడలి యంబరీషప్రతిష్ఠితుండై యఖిల జంతువుల యఘంబు లడంచుచు హరియుండిన సింధుసాగరసంగమంబుఁ జేరనరిగి స్నాతుండై శార్ఙ్గి నర్చించి ద్విజదీనాంధకృపణాదులకు నస్త్రురత్నా ద్యనేకదానంబు లొనరించి త్రిరాత్రంబులుండి వ్యవసాశ్రమంబునకుం జని యటఁగూడ యథాభ్యుత్థం బుగా నన్నియు నివ్వరించి మెలమెల్లఁ బుష్కరాదితీర్థంబులం గ్రుంకుచుఁ బోయి పోయి సప్తమీభానువాసరంబున స్వపితృసూచితుండగు కుసారాశ్రయం దర్శించి పూజించి ఫలహస్తుండై ప్రదక్షిణంబు లొనరించుచు నూర్యగాయత్రి జపియించుటయుఁ గుప్తంబు నవ్వఁచియ్యె. నంత నెనిమిదిజేల గుప్తంబులను నాటునూటుల రథంబులను మూడునూటుల యేనుంగులను నైదు గ్రామంబులను ననేక రత్నంబులను నాగరుల కర్పించి గృహంబునకుఁబోయె. నీసాంబోపాఖ్యానంబుఁ జదివినను విన్నను వానివంశం బునఁ గుప్తరోగ మేర్పడదు.

౨౬౯

—: విశ్వామిత్రుఁడు బ్రాహ్మణ్యమును సాధించుట :—

అ॥ అవ్వధమున మఱియు నఘంబువిశ్వామిత్రయమిప్రతిష్ఠితుండు నఖిలసిద్ధి కరుఁడు నై నయట్టి గణనాథుఁ డుండె నాత్మేత్రమందు మానిసింహులార ! ”

అ॥ అనుడు శౌనకాదు “ లార్య ! యాగణనాథుఁ డెవ్వధమున నచట నేరుపడియె ? నెట్టి దతనియహిమ ? మిపుడు మాకు వచింపుమి ” యటన్న నూతుఁ డిట్టులనియె.

సీ॥ చేటలనుం తేసిచెవులుఁ దొండంబును మ్మొసఁగంగ నేనుఁగుమొగమువెట్టి పరశువిశ్టమై పరగంగ రచియించి బాసుగా నాలుగు బాహువులను గరమువిసోదంబుగాఁ గనంబడుటకై యెక్కించి సంప్రీతి నెలుకమీఁదఁ గుడుములు నుండ్రాళ్ళుఁ గొనకొని భిక్షింప నఖిలసిద్ధిప్రదంబై రహింప గట్టుపట్టి యొడలిచుట్టిచే నొకబొమ్మ యనురుచుటయుఁ దొల్లి యదియలేచి తారకాసురునకు దైవతములకైన పోరఁజొచ్చి ఓట్టు పోరె నార !

౨౭౨

న॥ ఎవరునుంజేయని యుద్ధమొనరించి లెక్కలేని రక్కసుల యుక్కడంచు టయు క్షతవిక్షతసర్వాంగుండును రుధిరపరిప్లుకుండును దత్సంగ్రామరంగాధికారియు నగు శక్రకుండు సంతసించి

౨౭౩

ఉ॥ “ మాహాజకీవు యుద్ధ పతిమాత్రము సల్పి యసంఖ్యదానవా నీకము గూలఁద్రోసి గణనీయుఁడవై తి విభాస్య ! కావునక నీచు నచు సుదేవతలు నిశ్చలభక్తి బూజనీయుడు గాక-యిఁకెంత విఘ్నములఁ గష్టములొంది తపించు భూప్రజల్.

౨౭౪

కం॥ కార్యారంభంబులనీ కార్యుడవని పూజసేయు నవ్వారల కో

యార్యాకుమార ! తత్తత్కార్యంబులు సిద్ధిబొందగల విడివిడిగా ” ౨౭౫

వ॥ అని బహుమానించి గౌరీశంకరపార్శ్వంబున నదలిపెట్టి సర్వవిఘ్నవిశా
కార్థమై పూర్వము ధీశంతుడగు రోహితాశ్వండు మార్కండేయమహామునింగూర్చి

కం॥ “ భగవానుడ ! జనులెల్లరుఁ దగుగతి కుచులయియు వేయు భగ్మక్రియలని

దగవడియెడు విఘ్నంబులు నుగముగ నారబ్ధపూర్తి చూడకయండకో. ౨౭౬

నీ॥ దేవతారాధనాదికముతోడంగూడి వర్తించునటువంటి క్రతముగాని

కుడుపున ముడుపునంగూడ యథేచ్ఛమై మననీని పెను నియమంబుగాని

హృదయంబునకు నిత్య మేకాగ్రతఁగూర్చి తనుకార్యమొనఁగించు తపముగాని

గోభూపిరణ్య రత్నాభరణాశ్శయ్యా శాశాప్రకార దానంబుగాని

యున్న వావై ననుగ్రహమఁచి దాని నానతియుము వాచయమాగ్రగణ్య !

భక్తి సకృదాచరితమైన బ్రతికినంతకాల మెటువంటివిఘ్నము ల్లుగకుండ ”

వ॥ అని ప్రశ్నించుటయు నతం డిట్లనియె.

౨౭౭

కం॥ “ ఈవిషయంబున నీ కుర్వీర ! కీర్తింతు సకలవిఘ్నవిశాశం

బై వివిధపాపహరమగు శ్రీవిశ్వామిత్రహానిచ్ఛక్రతముకా.

౨౭౮

కం॥ విశ్వామిత్రుండని మను విశ్వఖ్యాతినిఁబొంది విలసిలెనొకఁడీ

విశ్వంభరతుం దానొక యీశ్వరుడగు గాధినుతుఁ డహీనగుఁబుండై.

౨౭౯

కం॥ మహనీయుడగునసిష్ఠున కహితుండయ్యెను నతం-డహా ! యతఁ డతనికొ

మహినుడుడని యనఁ-డందున బహుశంబగు వైర మేరుపడె నిరువురకుకా ”

వ॥ అనియిట్లు వచించుటయు రోహితాశ్వండు .

౨౮౦

కం॥ “ స్వయముగ బ్రహ్మాదులె యెంతయు బ్రాహ్మణుడనఁగ నతనిఁ దా నేలనఁ దా

నయవిరుఁడైన-వసిష్ఠం ? డయయో ! యటువంటికచ్చె యతనికిఁ దగునే ? ”

వ॥ నావుడు మార్కండేయుండు వెండియు నిట్లనియె.

౨౮౧

తే॥ “ క్షత్రియుఁడు పూర్వ మాతఁడు-క్షౌభ్రంబు నూనియాండు చొకప్పుడు కాననమున

కరిగి వేటాడి క్షుత్సిపాసార్తుడగుచు నవ్యసిష్ఠనియాశ్రమం బాశ్రయింప ౨౮౨

అ॥ ప్రభువటంచెటింగి బలముల కతనికిం గుడువఁబెట్టి యతఁడు గొప్పజేనె-

గోరుదానినిచ్చు గో వొక్క డాత్మీయ మందిరంబునందు మనుటఁజేసి.

౨౮౩

తే॥ గాధిజుఁడు తత్ప్రభావంబు గాంచియపుడు “ నాయగజాదులనిచ్చెద నావుని”మ్మ

టంచుఁ బరిపరివిధముల నడిగియడిగి సావమున దానమునఁగూడ సాధ్యపడమి.

ఆ॥ అటుకఁబెంచియంత నద్దానిఁ బట్టించుకొని చనక వసిష్ఠమునినిగాంచి

“ యామహీశ్వరునకు నిచ్చితొకోన ” న్నటంచుఁ బృచ్ఛసేయ నాతఁడపుడు
క॥ “ నేని న్నన్యుల కిత్తునె ? తానె బలాత్కారముగ నితఁడు కొంపోవక

బూనినవాఁడటు గావున దానికే దగుపనియొనర్పఁ దలపడు మింక ” ౨౫౦

తే॥ అనిసవిని నందినీధేయ వాన్మహాలబలము గని యావలించుడు బయలువెడలె

వక్త్రముననుండి పొగ-లటువైని భయదచుచు చుంతులులేచె-నేకనివచ్చితు ౨౫౧

సీ॥ విల్లమ్ములందాల్చి వీరులై యనిల్చి పోరి వైరులఁగూల్చి బోయవాండు

వశ్యక్రియల్పేర్చి వ్యర్థత సహకూర్చి దాయలం దెగటార్చు కోయవాండు

ముతకగోచులువెట్టి మొలను లిక్కులుగట్టి యరుల శావలనెట్టు నెఱుకవాండు

కత్తులుధరియించి గడ్డము ల్బరవించి దురమున విహరించు తురకవాండు

వేనవేలుగఁ దద్నక్త్రవివరమున జనించి యచుకింకరులవలెఁ బెంచి యొడలు

“ లేమిటికిచుమ్మ సృజయించితీ ” కటంచు నేకముఖముగ నడుగ నా విట్టులనియె.

క॥ ఈరాజభటులు బలిమిం గ్రూగత నను గట్టి పట్టుకొని చనుచుండక

వేటేమికలదు-తత్సంహారము సేయుండు మీర లందఱు నొకటై ” ౨౫౩

క॥ అనియి ట్లానతియిచ్చుడుఁ జని విశ్వామిత్రరాజునై న్యంబులతో

ననియొనరిచి వారలు పదిదినములలో మిగులకుండఁ దెగటార్చి రవహా ! ౨౫౪

క॥ విశ్వామిత్రుఁడు కనుగొని యాశ్వుగద్దమైనయట్టి యాబ్రహ్మబలం

బుశ్వాసంబులువిడిచి మహీశ్వర ! యెల్లరును విన నహీనరవమునకా. ౨౫౫

ఉ॥ “ ఇట్టిమహాత్మ్య మేరుపడ నేనును నయ్యెద బ్రాహ్మణుండ-నా

పట్టికి మోయుమంచు మహిభారమునంతయు సంసపీతివై

బెట్టి నుపర్వకోటికిని బెట్టిదమా తప మాచరింతుని-

కొట్టె యటు ల్పొనర్ప కెటులో చరియించిన నిశ్చయంబుగక ” ౨౫౬

ఆ॥ అని ప్రతిజ్ఞపట్టి యత్యంతభీకరంబైన తపము సేయఁబూనెఁ గాని

పడయఁజాలఁడయ్యె బ్రాహ్మణ్యచతఁడంత నాననంబు వెల్లనయ్యె-నకట. ౨౫౭

క॥ పదకడి కైలాసంబున మదవతి హైమవతిఁగూడి మనుచుండెడి యా

త్రిదశారాధ్యు మహేశ్వరు పదవనజములను భజించి బహుభక్తిమెయికా. ౨౫౮

తే॥ “ నేను బ్రహ్మత్యకాంక్షినై నీదుశిఖరిఁ దపము సేసెద-ఘోరమా త త్తపంబు

విఘ్నములులేక పూర్తిగా వృషపతాక ! నీవురక్షింపు-శరణుఁబొందితిని వచ్చి ”

క॥ నావుడు భగవానుండను - “ నోవనుధానాథ ! నిద్దినొందునిమిత్తం

నీవు విశాయకపూజను గావింపుము-బ్రాహ్మణుడవు కాఁగల వంతకా ” ౨౫౯

క॥ అనవుడు విశ్వామిత్రుం డను- “ దేవా ! తద్విధంబు నానతియి-మ్మే
జనిమొదలు విఘ్న నాశంబున కాపేరంబుదేవు పూజయొనరున్ ” ౯౦౧

క॥ అనుటయు శివుడను- “ బార్వతి కొనకొని మును నలుగువెట్టుకొని రాలిన యా
మనుచేతఁ జేసె నొకజామ్మను-దనయుడటంచుఁజెప్పి మఱి గ్రీడించెన్. ౯౦౨

సీ॥ గండ్రగొడ్డలిఁదొట్టి కఱకుటస్త్రైల్వెట్టి యొప్పారు నాల్గుబాహువులతోడ
నంభికలశతుల్య కుంభస్థలముఁచే రాజిల్లు దఁతిన క్రంబతోడ
గచ్చుఁజేసినమాద్రు గరము నున్నగనొచుఁ బరగుచుండెడి మహాదరముతోడఁ
జూచువారికిఁ జాలఁ జోద్యముం గలిగించు నతిమాత్రమైన దేవాంబుతోడఁ
బొట్టిమోకాళ్ళతోడ నాబొమ్మదీర్చి “ యిది సజీవంబు గానుండి యెపుడునాకుఁ
బుత్తుఁడుగనుఁడ లోకులు పూజనలుపఁ గరుణ సేయుము ” నా నేను గరము ప్రీతి.

తే॥ సృష్టి నూ క్తము వఱియును జీవనూ క్తముం బఠించి స్పృశించుడు భూమిపాల !
ప్రాణములువచ్చె నూతనప్రతిచ-కపుడు గట్టుపట్టినగుటిచి నే నిట్టులంటి. ౯౦౪

ఆ॥ “ జీవనూ క్తమహిమ దేవి ! నిర్మించితి నీభవక్కుమారు నేఁ జతుర్థి
నితఁడు నాగణముల కేలికయై గణనాభుడనబరంగు నీభర్తృతి. ౯౦౫

వ॥ చదువుచు జీవనూ క్తమును జాన ! చతుర్థి నెవండు వీనికిన్
జెదరనిభక్తిఁ బూజనము సేయనొ వాఁడొనరించునట్టి బె
ట్టిదమగు నెల్లచెదములు తీవి సమాప్తమలెను విఘ్నమున్
మొదటికి నాశమొంద శ్రుతిమూర్త్యుదయంబునఁ జీకటుల్యలెన్. ౯౦౬

శ్లో॥ “ నమో లంబోదరాయేతి నమో గణవిభో రథా
కుతారధారిణే నిత్యం రథా వాక్సంగతాయచ
నమో మోదకభక్షయ నమో దంతైకధారిణే ” ౯౦౭

క॥ అనుమత్రంబులచేతను మును పూజయొనర్చి యంత మోదకములతో
డను నైవేద్యము నర్ఘ్యము ఘనముగ నర్పించి యవలఁ గడుభక్తిమెయిన్. ౯౦౮

క॥ “ నేనొకకుభ కార్యంబును బూని యొనర్చెదను శంభుపుత్రా ! కరుణన్
దాని సమాప్తముఁజేయఁగనొ నిర్విఘ్నంబుగాఁగ ” నని వేడి యటన్ ౯౦౯

తే॥ విత్తకార్యములేకుండ విధియుతముగ శక్తికొలఁదిని మోదకసంయోగమగు
భోజనంబును బెట్టునా భూమిమరుల ” కనుచు నిబ్బంగి నంబిక యగ్రమందు. ౯౧౦

చ॥ పలికితి నేను బూర్వమునఁ బార్థివ ! దానికి సంతసించి యా
యలికులనేచి “ నేటినుత యస్మదభీష్టమకున్, విశాయకున్ ”

దొలుత నిద్రేక్రమంబుగను దోరపుభక్తి జతుధికఁ గొల్చినన్

దొలఁగును విఘ్న సంఘము-తోడనే కార్యములెల్ల నయ్యెడిన్.

౯౦౦

క॥ గజవదనుని స్మరియించియొ భజియించియొ మొదలువెట్టు పనులన్నియు నే

గజబిజిలేకుండనేవే విజయంబును గాంచు-నచట వెలసెడి సిరియున్ "

౯౦౧

క॥ అనినొడివెఁగాన నీవును జని గణపతిపూజనే యు చనితి-నభీష్టం

దెసనెద"వని పరమేశ్వరుఁ డనటయు న్నగ్ధాతనయుఁ డాగణనాథున్.

౯౦౩

తే॥ విధియుకంబుగఁ బూజించి విఘ్న వజ్రతముగ నత్యంతఘోరమా తపమొనర్చి

పడసె బ్రాహ్మణ్యమును గానఁ బడమిత్తోడ ! కొలువుము వివాయకుఁ

[జతుధికఁ గోర్కెదీరు.

౯౦౪

ఉ॥ పుత్రులఁగాం త్రపుత్రులు భూరిధనంబును గాంతు నిర్ధనుల్

శత్రులగెల్తు రేలికలు శ్రద్ధ వివాయకజేవుఁ గొల్చినన్-

ధాత్రి నెవండు దేని మదిఁ దా స్మరియించి తదగృహేయునో

పుత్రక ! వాఁడు దాని వెసఁ బొందు గిరికుండు చెప్పినట్లుగన్.

౯౦౫

ఆ॥ అందగతై గామిఁ బ్రాణేశ్వరునిచేత పెడలఁగొట్టఁబడిన వెలఁది యీ గ

ణేశు పూజనేయు నెంతయు సౌభాగ్య మెనయఁగలదు ధాతుజీశ ! తాను.

౯౦౬

క॥ ఎవఁడీయాఖ్యానము ప్రతిదివసము చదివియును వినియుఁ దెలిసికొనునొ వై

భవయుతముగ వాఁడొనరుచు నివిధార్థములును ఫలించు-విఘ్నము లేడలున్."

వ॥ అని మార్కండేయుండు రోహితాశ్వనకుఁ జెప్పెనని నూతుండు వాక్రు

చ్చుటయు.

౯౦౭

గ ద్య

ఇది శ్రీమ జ్జగద్గురు గురుకరుణాకటాక్షసంప్రాప్తాభయభాషాపాండిత్య రసవత్కవిత్వ

నిధాన హరితసగోత్రోద్భవ లక్ష్మీనారాయణ పేరమాంబికా గర్భశుక్తిముక్తాయ

మాన విద్యత్సభావిష్కృతావధానవిధాన జానపాటి పట్టాభిరామాభిధాన

సమాంధ్రీకృతంబగు శ్రీ స్కాందమహాపురాణాంతర్గత

నాగరఖండంబునం దష్టమాశ్వాసము.

త ప్పొ మ్మ ల ప ట్టి.

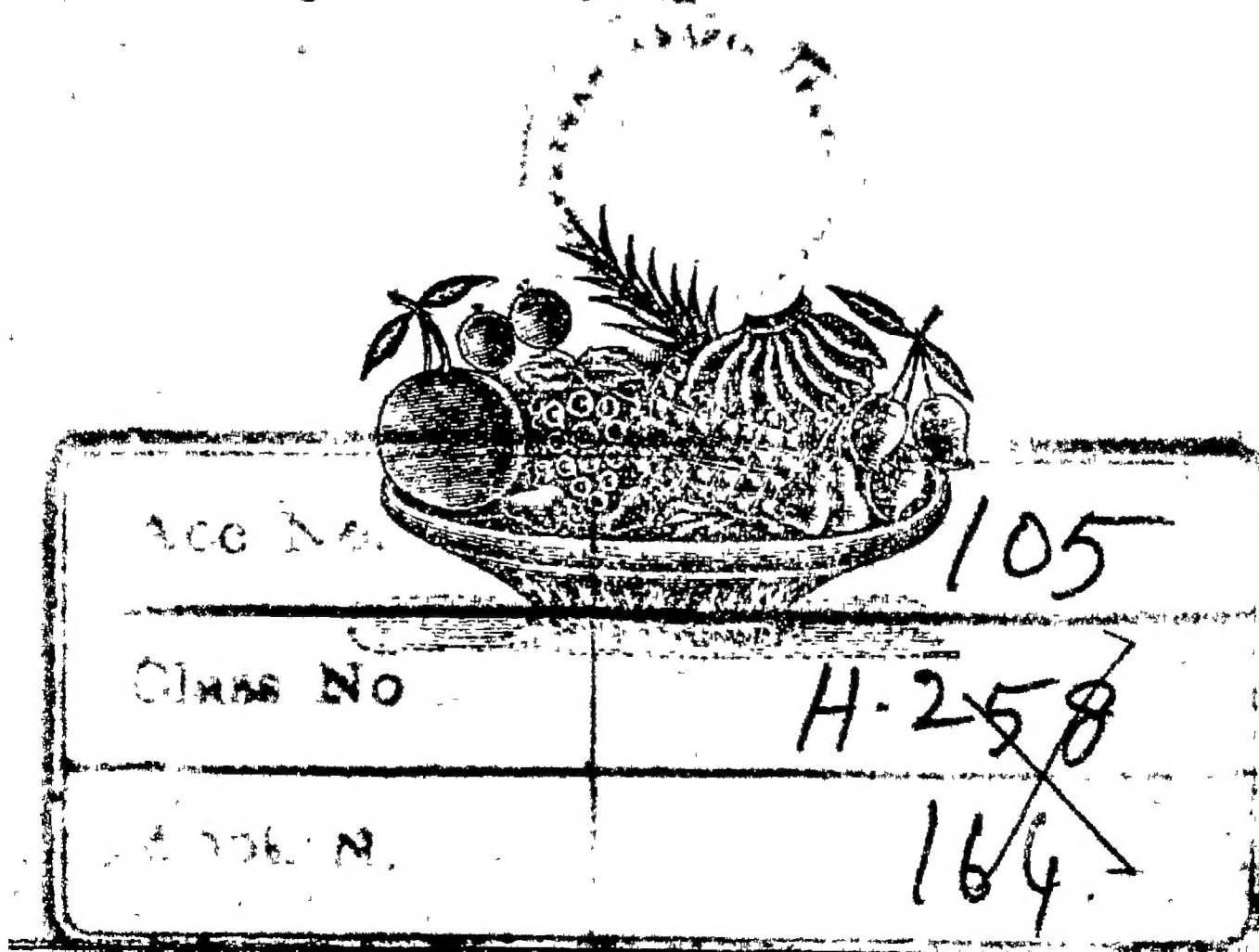
పుట	పంక్తి	తప్ప	ఒప్పు
౨	౭	చేయునట్టి	చేయనట్టి
౩	౧౫	జన్య	జన్మ
౬	౨౫	భ్రాతుండై	భ్రాంతుండై
౭	౩౨	యొనరించు	యొనరించు
		కొమ్ము	కొమ్ము
౧౪	౪	నేయు	నేయు
౧౭	౭	తుష్టాత్మ	తుష్టాత్ము
౧౮	౧౭	పాక కాస	భానునూను
		నుండు	డిప్పు
౧౯	౬	సన్యా	సాన్యా
౨౩	౬	యిట్లు	యిట్లు
౩౧	౧౪	తిరిగెద	తిరిగెద
౩౮	౨౬	జింతాముణి	జింతాముణి
౪౩	౮	నాపాపహ	పాపాపహ
౪౩	౨౦	బింజలాపద	బింజలాపర
౫౧	౧౫	విస్పష్ట	విస్పష్ట
౫౫	౧౩	ఖ్యాతి	ఖ్యాతి
౫౫	౧౪	నమ్మ	నమ్మ
౫౭	౭	టోము	టోము
౫౭	౧౫	అరిగి	అరిగి
౬౧	౧౨	తదాకృష్ట	తదాకృష్ట
౬౩	౨౯	స్పృహణీయ	స్పృహణీయ
౬౬	౨౪	త్యాజ్య	త్యాజ్య
౭౪	౪	పఠ	పఠ
౭౪	౧౦	చీ	చీ
౭౫	౧౯	రాక	రాడిక
౭౮	౨౧	తుడ	తుండ
౮౨	౧౨	చదువున్	చదువున్
౯౩	౨౨	క్రీడా	ప్రీడా
౯౭	౧౩	జమ్మ	జమ్మ

పుట	పంక్తి	తప్ప	ఒప్పు
౯౯	౧౪	తాపసియు	తాపసుడు
౧౦౩	౨	యోగ్యం	యోజ్యం
౧౧౪	౨	దాయచు	దాయుచు
౧౧౪	౨౨	వివణ్ముల	వివణల
౧౨౬	౬	తీరిపింపు	తీరిపింపు
౧౩౩	౨౩	లంధీమఖా	లంధీమఖా
౧౫౦	౨౭	సత్యేతరం	సత్యంబులగు
		బుల్లె స్వాంతం	చుడత్స్వాంతం
౧౫౨	౧౪	పడి	పడ
౧౫౨	౧౦	తనయు	తనయ
౧౫౮	౨౮	యగ్దలం	యగ్దలం
౧౫౯	౧౩	ముండదు	ముండదు
౧౫౯	౨౯	మబ్బ	మబ్బ
౧౬౦	౧	నెప్పుడు	నెప్పుడు
౧౬౦	౬	నియోజింప	నియోగింప
౧౬౧	౨౦	నివాసంబు	నివాసంబు
౧౬౩	౮	జలావానం	జలావగావానం
౧౬౪	౧౪	పోవుట	పోవును
౧౬౪	౧౮	వాడు	వాడు
౧౬౫	౨౫	కొనును	కొనును
౧౬౬	౨౬	వివాహ	వివాహ
౧౬౭	౧౨	కటన్	కటిన్
౧౬౭	౧౫	చందము	చందము
౧౬౮	౨౨	దక్కు	దక్కు
౧౬౮	౨౬	బనుల్	బనుల్
౧౬౯	౧౮	నూన్మత	నూన్మత
౧౭౦	౧౭	కిల్లు	కిల్లు
౧౭౪	౨౩	మజ్జదురు	మజ్జగద్దురు
౧౭౭	౧	మహా	మహా
౧౭౭	౨౧	నూత	నూత

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
౧౭౮	౧౯	బ్రాహ్మ	బ్రాహ్మ
౧౭౯	౨	బ్రాహ్మణి	బ్రాహ్మణి
"	గీ	దెవరి	దెవరి
"	౨౧	యెల్లెడఁ	యెల్లెడఁ
౧౮౦	౨౮	నత్రిలోక	దత్రిలోక
౧౮౧	౨౦	నారలో	నారలో
౧౮౨	౭	పెద్దపేరె	పేరెలుంగు

"	౧౭	యెట్లా	యెట్లా
౧౮౪	౧౧	యెటుల	యెటుల
"	౧౪	నికన్	నికన్
౧౮౫	౨౪	తదనంతర	తదనంతర
౧౮౬	౧౦	వసుచే	వసువుచే
"	౨౦	పలికి	పలికి
౧౮౮	౨	సీపగిది	సీపగిది
౧౮౯	౧౮	నేతుని	నేతునని
౧౯౩	౭	దీర్ఘ	దీర్ఘ
౧౯౪	౭	తత్త్వ	దత్త్వ
"	౧౭	దాయకములు	దాయకములు

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
౧౯౪	౨౮	వారమె	వారము
౧౯౫	౫	వాడు	వాడు
౧౯౮	౯	నొనఁగన్	నొనఁగన్
౨౦౩	౧౨	లెట్టు	లెట్టు
౨౦౬	౧౯	నిఁటి	నిఁటి
౨౧౦	౩	బాదత్రికము	బారత్రికము
౨౧౫	౮	గేయమానుఁ	గీయమానుఁ
౨౧౮	౧౯	నింత	నంత
౨౨౨	౨౫	స్థానమెక్క	స్థానమొక్క
౨౨౪	౧౪	వానతండు	వానతండు
౨౨౬	౧౪	నేనెల	నేనెల
౨౩౦	౨	రుత్సవ	రుత్సవ
౨౩౩	౩	డాహాట	డాహాట
౨౩౯	౨౧	విహారముల్న	విహారియై యచట
		లుపుచందలి	రాజిలు
౨౪౦	౨౭	గోం	గోరి
౨౪౧	౧	నాపె	నాపె
౨౪౨	౨	నెఱపం	నెఱపెం
౨౫౦	౧౯	ద్వదశు	దత్వశు

చంద్రికా ముద్రాక్షరశాల, గుంటూరు.

